

SADRŽAJ

Odluke suda EU

POJAM TRGOVCA > ZAŠTITA POTROŠAČA > OBVEZA INFORMIRANJA U VEZI S UGOVORIMA NA DALJINU	1
NAČELO JEDNAKOG POSTUPANJA U PITANJIMA ZAPOSŁJANJA I RADA > DISKRIMINACIJA PO OSNOVI SPOLA	9
ORGANIZACIJA RADNOG VREMENA > TRAJANJE NOĆNOG RADA ZA RADNIKE U JAVNOM I PRIVATNOM SEKTORU > JEDNAKO POSTUPANJE.....	20
ZAŠTITA POJEDINACA U VEZI S OBRADOM OSOBNIH PODATAKA > POJAM "OBRADA" > OGRANIČENJE.....	30
ZAŠTITA POTROŠAČA > OBVEZA PRIOPĆAVANJA INFORMACIJA PRIJE SKLAPANJA UGOVORA > UGOVOR O ŽIVOTNOM OSIGURANJU.....	41
MJERODAVNO PRAVO > POTROŠAČKI UGOVOR.....	63
NADLEŽNOST ZA ODLUČIVANJE U POSTUPKU ZA RAZVOD BRAKA > NADLEŽNOST SUDA DRŽAVE ČLANICE BORAVIŠTA PODNOSITELJA.....	69
NAČELO JEDNAKOG POSTUPANJA PRI ZAPOSŁJAVANJU I OBAVLJANJU ZANIMANJA > ZABRANA DISKRIMINACIJE NA TEMELJU INVALIDITETA.....	76
POSEBNA NADLEŽNOST U STVARIMA POVEZANIM S UGOVOROM > POJAM "MJESTO IZVRŠENJA KONKRETNE OBVEZE".....	82
ORGANIZACIJA RADNOG VREMENA > GODIŠNJI ODMOR >RADNO VRIJEME > PREKOVREMENI RAD.....	87
UZASTOPNI UGOVORI O RADU NA ODREĐENO VRIJEME U JAVNOM SEKTORU > KATOLIČKI VJEROUČITELJI.....	93

Odluke Županijskog suda u Splitu donesene primjenom

EU prava

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE > NAČELO PRAVNE SIGURNOSTI	112
ODGOVORNOSTI ZA UPOTREBU MOTORNIH VOZILA > POJAM „UPOTREBA VOZILA“	115

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA > PRIVREMENA MJERA ODUZIMANJA PRAVA NA STANOVANJE S DJETETOM > ZABRANA OSTVARIVANJA OSOBNIH ODNOSA S DJETETOM.....	119
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA > IZMJENA ODLUKE O SKRBI MALOLJETNOG DJETETA > OSTVARIVANJE NAJBOLJIH INTERESA DJETETA.....	123
PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE – PRISTUP SUDU > PRETPOSTAVKE ZA PODNOŠENJE TUŽBE PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE > PRETHODNO OBRAĆANJE NADLEŽNOM DRŽAVNOM ODVJETNIŠTVU.....	128
ZAŠTITA POTROŠAČA > ISPITIVANJE NIŠTETNOSTI UGOVORNIH ODREDAKA UGOVORA O KREDITU U POSTUPKU OVRHE NA TEMELJU OVRŠNIH ISPRAVA KOJE NISU PROŠLE SUDSKU KONTROLU.....	131

**POJAM TRGOVCA > ZAŠTITA POTROŠAČA > OBVEZA INFORMIRANJA U VEZI
S UGOVORIMA NA DALJINU**

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

24. veljače 2022.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 2011/83/EU – Potrošački ugovori – Pojam ‚trgovac‘ – Obveza informiranja u vezi s ugovorima na daljinu – Zahtjev pružanja informacija na jasan i razumljiv način te na trajnom nosaču podataka”

1. Članak 2. točku 2. Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća treba tumačiti na način da „trgovac” u smislu te odredbe nije samo fizička ili pravna osoba koja djeluje u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću u pogledu ugovora obuhvaćenih tom direktivom, nego i fizička ili pravna osoba koja djeluje kao posrednik, u ime ili za račun tog trgovca, pri čemu se taj posrednik i glavni trgovac oboje mogu kvalificirati kao „trgovci” u smislu te odredbe a da nije potrebno da se time utvrdi postojanje dvostrukog pružanja usluga.

2. Članak 6. stavak 1. i 5. i članak 8. stavak 1. i 7. Direktive 2011/83 treba tumačiti na način da im se ne protivi to da se prije sklapanja ugovora informacije navedene u tom članku 6. stavku 1. potrošaču pruže samo u općim uvjetima pružanja usluga na internetskoj stranici posrednika, koje je taj potrošač aktivno odobrio označavanjem polja predviđenog u tu svrhu, pod uvjetom da ga se upozna s tim informacijama na jasan i razumljiv način. Međutim, takav način informiranja ne može zamijeniti predaju potrošaču potvrde ugovora na trajnom nosaču podataka u smislu članka 8. stavka 7. te Direktive jer ta okolnost ne sprječava da te informacije čine sastavni dio ugovora na daljinu ili ugovora sklopljenog izvan poslovnih prostorija.

Povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Vrhovni sud Litve), odlukom od 21. listopada 2020., koju je Sud zaprimio 22. listopada 2020., u postupku „**Tiketa**” **UAB** protiv **M. Š.**, uz sudjelovanje: „**Baltic Music**” **VšĮ**,

SUD (četvrto vijeće)

u sastavu: C. Lycourgos, predsjednik vijeća, S. Rodin, J.-C. Bonichot (izvjestitelj), L. S. Rossi i O. Spineanu-Matei, suci,

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 2. točke 2., članka 6. stavaka 1. i 5. te članka 8. stavaka 1. i 7. Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o

stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2011., L 304, str. 64.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 260.).

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između društva „Tiketa” UAB i osobe M. Š. u vezi s naknadom iznosa koji je potonja platila za kupnju ulaznice za kulturni događaj koji je naknadno otkazan i pripadajućih troškova, odnosno putnih i poštanskih troškova, kao i naknadom neimovinske štete koju je pretrpjela zainteresirana osoba zbog tog otkazivanja.

Glavni postupak i prethodna pitanja

14. Tiketa putem svoje internetske stranice obavlja djelatnost distribucije ulaznica za događaje koje organiziraju treće osobe.

15. M. Š. je 7. prosinca 2017. od Tikete kupio ulaznicu za kulturni događaj koji se trebao održati 20. siječnja 2018. Prije nego što je dovršena kupnja te ulaznice, internetska stranica Tiketa naznačivala je da je taj događaj organizirao „Baltic Music” VŠJ i upućivala je na drugu internetsku stranicu i telefonski broj za opširnije informacije. Crvenim slovima naznačena je i informacija prema kojoj „organizator događaja snosi potpunu odgovornost za događaj, njegovu kvalitetu, sadržaj i informacije s tim u vezi. Tiketa je distributer ulaznica i djeluje kao očiti posrednik.” Preciznije informacije o predmetnom pružatelju usluga i naknadi za ulaznice nalazile su se u općim uvjetima pružanja usluga dostupnima na internetskoj stranici društva Tiketa.

16. Na ulaznici koja je predana osobi M. Š. nalazi se tek dio tih općih uvjeta. Ona je osobito sadržavala napomenu prema kojoj se „[z]amjena ulaznice i povrat novca nisu mogući. U slučaju otkazivanja ili odgode događaja, [njegov] organizator u potpunosti je odgovoran za povrat cijene ulaznica”. Također su bili navedeni ime, adresa i telefonski broj organizatora događaja o kojem je riječ te je navedeno da je on u potpunosti odgovoran za „događaj, njegovu kvalitetu, sadržaj i povezane informacije”, pri čemu Tiketa djeluje samo kao distributer ulaznica i „očiti posrednik”.

17. M. Š. je 20. siječnja 2018. došao na predmetni događaj te je ondje na pisanoj obavijesti istaknutoj na ulazu mjesta na kojem se trebao odviti pročitao da do njega neće doći.

18. Dana 22. siječnja 2018. Baltic Music obavijestio je Tiketu da je predmetni događaj otkazan i da će osobe koje su kupile ulaznice moći dobiti povrat. Istog je dana Tiketa obavijestila M. Š. o mogućnosti da dobije povrat cijene ulaznica, bilo na blagajni na kojoj su kupljene, bilo *online* za ulaznice koje su kupljene na taj način.

19. M. Š. je 23. siječnja 2018. od društva Tiketa zatražio naknadu za svoju ulaznicu, kao i naknadu putnih troškova i naknadu neimovinske štete pretrpljene zbog otkazivanja predmetnog događaja. Društvo Tiketa priopćilo mu je da se mora obratiti Baltic Musicu, s obzirom na to da je ono samo distributer ulaznica i da stoga nije odgovorno za kvalitetu ili otkazivanje tog događaja. Zadržalo je to stajalište kao odgovor na ponovljeni zahtjev koji mu je M. Š. uputio nekoliko tjedana kasnije.

Zainteresirana osoba tada se obratila Baltic Musicu, ali na svoje zahtjeve nije dobila odgovor.

20. M. Š. je 18. srpnja 2018. pokrenuo postupak pred Vilniaus miesto apylinkės teismasom (Općinski sud grada Vilniusa, Litva) sa zahtjevom da se Tiketi i Baltic Musicu naloži solidarno plaćanje imovinske štete, odnosno cijene ulaznice, putnih troškova i poštanskih troškova, te neimovinske štete koju je pretrpio zbog otkazivanja predmetnog događaja.

21. Presudom od 8. listopada 2018. Vilniaus miesto apylinkės teismas (Općinski sud grada Vilniusa) djelomično je prihvatio taj zahtjev i naložio društvu Tiketa plaćanje iznosa traženih na ime naknade imovinske štete kao i dijela iznosa koji se zahtijevaju na ime naknade neimovinske štete, sve zajedno s kamatama po godišnjoj stopi od 5% računajući od pokretanja postupka do potpunog izvršenja njegove presude.

22. Budući da je žalba koju je Tiketa podnijela protiv te presude pred Vilniaus apygardos teismasom (Okružni sud u Vilniusu, Litva) odbijena, to je društvo podnijelo žalbu u kasacijskom postupku pred Lietuvos Aukščiausiasis Teismasom (Vrhovni sud Litve).

23. U tim je okolnostima Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Vrhovni sud Litve) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li pojam ‚trgovac‘ kako je definiran u članku 2. točki 2. Direktive 2011/83 tumačiti na način da se osoba koja djeluje kao posrednik kada potrošač kupuje ulaznicu [za predstavu] može smatrati trgovcem vezanim obvezama predviđenima [tom direktivom], a time i strankom ugovora o prodaji ili ugovora o pružanju usluga od koje potrošač može imati potraživanja ili protiv koje može podnijeti tužbu?

a) Je li za tumačenje pojma ‚trgovac‘ definiranog u članku 2. točki 2. Direktive 2011/83 relevantno je li osoba koja djeluje kao posrednik kad potrošač kupuje ulaznicu, prije nego što je ugovor na daljinu počeo obvezivati potrošača, potonjem pružila, na jasan i razumljiv način, sve informacije o trgovcu nalogodavcu predviđene člankom 6. stavkom 1. točkama (c) i (d) [te direktive]?

b) Treba li smatrati da je status posrednika obznanjen ako osoba koja sudjeluje u postupku kupnje ulaznica pruži, prije nego što ugovor na daljinu počne obvezivati potrošača, informaciju o nazivu i pravnom obliku trgovca nalogodavca, kao i informaciju da trgovac nalogodavac u potpunosti preuzima odgovornost za događaje, njegovu kvalitetu, sadržaj i pružanje informacija o njemu, te naznači da ona djeluje samo kao distributer ulaznica i predstavlja očitog zastupnika?

c) Može li se pojam ‚trgovac‘ definiran u članku 2. točki 2. Direktive 2011/83 tumačiti na način da se, uzimajući u obzir pravni odnos dvojake usluge (distribucija karata i organizacija događaja) između stranaka, i prodavatelj ulaznice i organizator događaja mogu smatrati trgovcima, odnosno stranama potrošačkog ugovora?

2. Treba li zahtjev za pružanje informacija i stavljanje informacija na raspolaganje potrošaču jednostavnim i razumljivim riječima, kao što se određuje člankom 8. stavkom 1. Direktive 2011/83, tumačiti i primjenjivati na način da se obveza informiranja potrošača smatra uredno ispunjenom kada su te informacije sadržane u

posrednikovim pravilima o pružanju usluga, dostupnim potrošaču na mrežnoj stranici *tiketa.lt* prije nego što potrošač izvrši uplatu, čime potvrđuje da je upoznat s posrednikovim pravilima o pružanju usluga i preuzima obvezu pridržavanja tih pravila u sklopu uvjeta pogodbe koja se treba zaključiti putem takozvanog *click-wrap* ugovora, odnosno aktivnim označavanjem određenog polja i pritiskom na određenu poveznicu?

a) Je li za tumačenje i provedbu zahtjeva iz drugog pitanja relevantno to što informacije nisu pružene na trajnom nosaču podataka i da nema naknadne potvrde ugovora na trajnom nosaču podataka koja bi sadržala sve potrebne informacije u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 2011/83, kao što se to zahtijeva u skladu s člankom 8. stavkom 7. [te direktive]?

b) U skladu s člankom 6. stavkom 5. Direktive 2011/83, čine li informacije sadržane u posrednikovim pravilima o pružanju usluga sastavni dio ugovora na daljinu, neovisno o tome jesu li te informacije pružene na trajnom nosaču podataka i/ili o tome postoji li naknadna potvrda ugovora na trajnom nosaču podataka?"

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

24. Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 2. točku 2. Direktive 2011/83 tumačiti na način da je „trgovac” u smislu te odredbe ne samo fizička ili pravna osoba koja djeluje u svrhe koje ulaze u okvir njezine trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti u pogledu ugovora na koje se odnosi ta direktiva nego i fizičke ili pravne osobe koje djeluju kao posrednici, u ime ili za račun tog trgovca, i mogu li se taj posrednik i glavni trgovac oboje kvalificirati kao „trgovci” u smislu navedene odredbe, kada postoji dvostruko pružanje usluga.

25. Najprije valja istaknuti da različite jezične verzije članka 2. točke 2. Direktive 2011/83 odudaraju. Naime, kao što to ističe sud koji je uputio zahtjev, prema verziji te odredbe na litavskom jeziku, svaka osoba koja djeluje u ime ili za račun trgovca – definirana kao svaka fizička ili pravna osoba, neovisno o tome je li u javnom ili privatnom vlasništvu, koja u ugovorima obuhvaćenima tom direktivom djeluje u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću – trgovac je u smislu te direktive. S druge strane, druge jezične verzije iste odredbe, osobito one na engleskom i francuskom jeziku, određuju da je takav trgovac svaka osoba koja odgovara toj definiciji, uključujući i kada djeluje preko treće osobe koja djeluje u njezino ime ili za njezin račun, čime se može shvatiti da time što osoba angažira posrednika ne gubi svoje svojstvo trgovca.

26. Stoga, bez obzira na jezičnu verziju članka 2. točke 2. Direktive 2011/83, posrednika kao što je *Tiketa* treba smatrati „trgovcem” u smislu te odredbe kada djeluje u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću u pogledu ugovora koji su obuhvaćeni tom direktivom. Međutim, valja utvrditi je li takav posrednik u svakom slučaju „trgovac” u smislu te odredbe samo zbog toga što djeluje u ime ili za račun takvog trgovca.

27. U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, u slučaju nejednakosti između različitih jezičnih verzija nekog teksta prava Unije, odredba o kojoj je riječ mora se tumačiti s obzirom na opću strukturu i svrhu propisa kojeg je dio (vidjeti osobito presudu od 21. prosinca 2021., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, t. 32. i navedenu sudsku praksu).

28. Kad je riječ o općoj strukturi Direktive 2011/83, valja navesti da, prema njezinu članku 6. stavku 1. točkama (c) i (d), svaki trgovac, prije nego što se kupac obveže ugovorom na daljinu ili ugovorom sklopljenim izvan poslovnih prostorija ili odgovarajućom ponudom, prema potrebi mora dostaviti identitet i geografsku adresu trgovca za čiji račun djeluje kao i, ako je potrebno, adresu njegova sjedišta. Pritom ta odredba u kategoriju trgovca u smislu članka 2. točke 2. te direktive uključuje fizičke ili pravne osobe koje djeluju u ime drugih trgovaca.

29. Osim toga, u točkama 28. i 29. presude od 4. listopada 2018., Kamenova (C-105/17, EU:C:2018:808) Sud je presudio da se pojam „trgovac”, kako je definiran direktivama 2011/83 i 2005/29, treba tumačiti ujednačeno jer se te direktive temelje na članku 114. UFEU-a te se u tom smislu njima nastoje postići isti ciljevi, odnosno nastoji se doprinijeti dobrom funkcioniranju unutarnjeg tržišta i zajamčiti visoka razina zaštite potrošača u okviru zakona i drugih propisa na koje se odnose. U točkama 32., 33. i 36. iste presude on je u biti presudio da, za razliku od pojma „potrošač” u smislu članka 2. točke 1. Direktive 2011/83, koji označava svaku fizičku osobu koja se ne bavi trgovačkim ili profesionalnim djelatnostima, pojam „trgovac” podrazumijeva da dotična fizička ili pravna osoba djeluje u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću ili u ime ili za račun trgovca.

30. Naposljetku, cilj naveden u prethodnoj točki, koji je spomenut u članku 1. Direktive 2011/83, poziva na prihvaćanje širokog tumačenja područja primjene te direktive i, prema tome, pojma „trgovac” u smislu njezina članka 2. točke 2.

31. Iz prethodno navedenog proizlazi da „trgovac” u smislu članka 2. točke 2. Direktive 2011/83 nije samo fizička ili pravna osoba koja djeluje u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću u pogledu ugovora obuhvaćenih tom direktivom, nego i fizičke ili pravne osobe koje djeluju kao posrednik, u ime ili za račun tog trgovca.

32. To vrijedi neovisno o tome je li takav posrednik ispunio obveze koje ima na temelju Direktive 2011/83.

33. U tom pogledu – iako je točno da je u točki 45. presude od 9. studenoga 2016., Wathélet (C-149/15, EU:C:2016:840) Sud presudio da se osoba koja nastupa kao posrednik pojedinca u okviru prodaje robe može sama po sebi smatrati „trgovcem” u smislu Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o određenim aspektima prodaje robe široke potrošnje i o jamstvima za takvu robu (SL 1999., L 171, str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 1., str. 171.), u slučaju da nije uredno obavijestila kupca o identitetu vlasnika te robe – rješenje odabrano u toj presudi nije primjenjivo na tumačenje pojma „trgovac” u smislu Direktive 2011/83, koja slijedi drukčiju logiku. Naime, iako se Direktivom 1999/44 utvrđuje posebna odgovornost trgovca u slučaju prodaje robe koja nije u skladu s ugovorom o kupoprodaji, iz uvodnih izjava 14. i 16. te članka 3.

stavka 5. Direktive 2011/83 proizlazi da ona uređuje prava potrošača, a ne opće aspekte ugovornog prava, kao što su primjenjiva pravila u području sklapanja ugovora ili pravnog zastupanja. Konkretno, Direktiva 2011/83 ne određuje identitet stranaka ugovora sklopljenog s potrošačem u slučaju da se glavni trgovac koristi posrednikom, kao što se njome ne uređuje ni podjela odgovornosti među potonjima u slučaju nepoštovanja obveza koje su njome predviđene.

34. S obzirom na prethodno navedeno, pitanje je li fizička ili pravna osoba koja djeluje kao posrednik u ime ili za račun drugog trgovca obavijestila potrošača da djeluje u tom svojstvu također ne utječe na kvalifikaciju tog posrednika kao „trgovca” u smislu članka 2. točke 2. Direktive 2011/83.

35. Naposljetku, iz teksta te odredbe kao i iz konteksta čiji je dio i cilja Direktive 2011/83, navedenih u točkama 28. do 30. ove presude, proizlazi da činjenica da je taj posrednik trgovac ne sprečava da to bude slučaj i s glavnim trgovcem, u čije ime ili za čiji račun taj posrednik djeluje, a da pritom nije potrebno utvrditi dvostruko pružanje usluga jer su oba trgovca dužna osigurati poštovanje zahtjeva predviđenih tom direktivom.

36. S obzirom na prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 2. točku 2. Direktive 2011/83 treba tumačiti na način da „trgovac” u smislu te odredbe nije samo fizička ili pravna osoba koja djeluje u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću u pogledu ugovora obuhvaćenih tom direktivom, nego i fizička ili pravna osoba koja djeluje kao posrednik, u ime ili za račun tog trgovca, pri čemu se taj posrednik i glavni trgovac oboje mogu kvalificirati kao „trgovci” u smislu te odredbe a da nije potrebno da se time utvrdi postojanje dvostrukog pružanja usluga.

Drugo pitanje

37. Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavke 1. i 5. te članak 8. stavke 1. i 7. Direktive 2011/83 tumačiti na način da im se protivi to da se, prije sklapanja ugovora, informacije navedene u tom članku 6. stavku 1. pruže potrošaču samo u općim uvjetima pružanja usluga na stranici posrednika, koje je taj potrošač aktivno potvrdio označivanjem polja predviđenog u tu svrhu, i čine li te informacije prenesene na takav način sastavni dio ugovora na daljinu ili ugovora sklopljenog izvan poslovnih prostorija, uključujući kad mu nisu prenesene na trajnom nosaču podataka u smislu članka 8. stavku 7. te direktive i/ili kad potrošaču nije naknadno uručena potvrda o sklopljenom ugovoru na takvom nosaču.

38. Najprije, prema mišljenju društva Tiketa, drugo pitanje nije povezano s predmetom spora u glavnom postupku jer je dotični potrošač u ovom slučaju primio sve potrebne informacije na trajnom nosaču podataka, odnosno ulaznici koja mu je predana kako bi pristupio predmetnom događaju. Tom se argumentacijom osporava dopuštenost drugog pitanja.

39. Na temelju ustaljene sudske prakse, zahtjevi za prethodnu odluku upućeni Sudu uživaju presumpciju relevantnosti. Sud može odbiti odgovoriti na prethodno pitanje nacionalnog suda samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako Sud ne

raspoláže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi mogao dati koristan odgovor na postavljena pitanja ili ako je problem hipotetski (presuda od 24. studenoga 2020., Openbaar Ministerie (Krivotvorenje isprava), C-510/19, EU:C:2020:953, t. 26. i navedena sudska praksa).

40. Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da sud koji je uputio zahtjev pita je li pružanje informacija koje se zahtijevaju Direktivom 2011/83 u općim uvjetima pružanja usluga koje se nalaze na internetskoj stranici posrednika, koje je potrošač odobrio označivanjem polja predviđenog u tu svrhu, prije plaćanja ulaznice, dostatno za osiguranje poštovanja obveze pružanja informacija iz članka 6. stavka 1. i članka 8. stavaka 1. i 7. te direktive. Stoga, čak i pod pretpostavkom da je potrošač primio sve tražene informacije na ulaznici za pristup događaju koja mu je nakon toga predana, ta okolnost ne može utjecati na relevantnost drugog pitanja. U svakom slučaju, sud koji je uputio zahtjev, koji jedini može ocijeniti činjenice u glavnom postupku, pojašnjava da potrošaču u ovom slučaju nije uručena potvrda o sklopljenom ugovoru na trajnom nosaču podataka, koja uključuje sve informacije iz članka 6. stavka 1. Direktive 2011/83, kao što se to zahtijeva člankom 8. stavkom 7. te direktive. Slijedom toga, prigovor nedopuštenosti drugog pitanja treba odbiti.

41. Kad je riječ o pitanju poštuje li se obveza informiranja potrošača kada su mu informacije propisane Direktivom 2011/83 priopćene u posrednikovim općim uvjetima pružanja usluga, koje je potrošač odobrio označivši polje predviđeno u tu svrhu, valja istaknuti da, kad je riječ o ugovorima na daljinu i ugovorima sklopljenima izvan poslovnih prostorija, ta direktiva razlikuje sadržajne obveze trgovca u pogledu informiranja potrošača, koje su predmet članka 6., od obveza koje se odnose na oblik koji mora imati ta informacija, koje su predmet članka 8.

42. Na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 2011/83, trgovac mora potrošaču prije sklapanja ugovora na jasan i razumljiv način pružiti određene informacije, među kojima su i njegov identitet i podaci za kontakt te, kada je to primjenjivo, identitet i podatke za kontakt trgovca za kojeg djeluje, ali i cijenu predmetne robe ili usluga te postojanje i pojedinosti o pravu odustajanja tog potrošača. Tom se odredbom želi osigurati da se potrošaču prije sklapanja ugovora pruže informacije u pogledu ugovornih uvjeta i posljedica tog sklapanja, kako bi mu se omogućilo da odluči želi li se ugovorno obvezati prema trgovcu, kao i informacije nužne za pravilno izvršenje tog ugovora i osobito ostvarenje njegovih prava (presuda od 10. srpnja 2019., Amazon EU, C-649/17, EU:C:2019:576, t. 43. i navedena sudska praksa).

43. Članak 8. stavak 1. Direktive 2011/83 podsjeća na zahtjev prema kojem informacije navedene u njezinu članku 6. stavku 1. moraju biti pružene potrošaču ili mu se moraju staviti na raspolaganje na jasan i razumljiv način te predviđa da, ako se te informacije stavljaju na raspolaganje na trajnom nosaču podataka, one moraju biti čitljive.

44. Člankom 8. stavkom 7. te direktive predviđa se pak da trgovac potrošaču mora dostaviti potvrdu ugovora na trajnom nosaču podataka u razumnom roku nakon njegova sklapanja, pri čemu ta potvrda osobito mora sadržavati informacije navedene u članku 6. stavku 1. navedene direktive, osim ako su već bile pružene potrošaču na trajnom nosaču podataka.

45. Iz kombinacije odredaba navedenih u točkama 41. do 44. ove presude proizlazi da je prije sklapanja ugovora samo trgovac dužan potrošaču pružiti informacije propisane člankom 6. stavkom 1. Direktive 2011/83 u jasnom i razumljivom obliku. Tek nakon sklapanja tog ugovora taj trgovac je osim toga dužan, na temelju članka 8. stavka 7. te direktive, potrošaču pružiti u razumnom roku potvrdu sklopljenog ugovora na trajnom nosaču podataka, osim ako su mu informacije iz članka 6. stavka 1. iste direktive već priopćene na takvom nosaču podataka.

46. Daleko od toga da se njome zabranjuje upotreba određenih sredstava komunikacije, Direktiva 2011/83 samo daje okvir za sadržaj predugovornih informacija koje treba pružiti potrošaču (vidjeti analogijom presudu od 23. siječnja 2019., Walbusch Walter Busch, C-430/17, EU:C:2019:47, t. 43.). Iz toga slijedi da ništa ne sprečava da se prije sklapanja ugovora potrošaču priopće informacije predviđene člankom 6. stavkom 1. te direktive u općim uvjetima pružanja usluga na stranici posrednika, koje je taj potrošač odobrio označivši polje predviđeno u tu svrhu.

47. Međutim, na sudu koji je uputio zahtjev je da ocijeni je li u glavnom postupku potrošač o kojem je riječ u glavnom postupku jasno i razumljivo upoznat sa svim tim informacijama.

48. S druge strane, takav način informiranja ne može zamijeniti potvrdu koju treba dati potrošaču na trajnom nosaču podataka nakon sklapanja ugovora, u skladu s člankom 8. stavkom 7. Direktive 2011/83.

49. Naime, u skladu s člankom 2. točkom 10. te direktive, pojam „trajni nosač podataka” znači „svako sredstvo koje potrošaču ili trgovcu omogućava pohranu informacija koje su mu osobno upućene i kojima može naknadno pristupiti tijekom odgovarajućeg vremena u svrhe za koje su te informacije namijenjene i koje omogućuje nepromijenjenu reprodukciju pohranjenih informacija”.

50. Kao što je to Sud već presudio u vezi s pojmom „trajni nosač podataka” u smislu Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 1997. o zaštiti potrošača u vezi s ugovorima na daljinu (SL 1997., L 144, str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 30.), koju je Direktiva 2011/83 stavila izvan snage i zamijenila, takav medij stoga u praksi mora ispunjavati iste funkcije kao i papir, kako bi se potrošaču, prema potrebi, omogućilo ostvarivanje njegovih prava (vidjeti u tom smislu presudu od 5. srpnja 2012., Content Services, C-49/11, EU:C:2012:419, t. 41. i 42.).

51. Međutim, puko pružanje informacija predviđenih člankom 6. stavkom 1. Direktive 2011/83 u općim uvjetima pružanja usluga na internetskoj stranici posrednika koje je potrošač odobrio označivanjem polja koje je u tu svrhu predviđeno prije plaćanja ne ispunjava te zahtjeve jer ne dovodi do toga da te informacije budu osobno upućene tom potrošaču, ne jamči nepostojanje izmjene njihova sadržaja niti dostupnost tih informacija tijekom odgovarajućeg razdoblja te mu ne omogućava da spremi te informacije ili da ih takve nepromijenjene ponovno prikaže (vidjeti prema analogiji presudu od 5. srpnja 2012., Content Services, C-49/11, EU:C:2012:419, t. 43.). U tim okolnostima, takav način obavješćivanja ne odgovara definiciji pojma „trajni nosač podataka” u smislu članka 2. točke 10. te direktive.

52. Izostanak predaje potrošaču potvrde ugovora na trajnom nosaču podataka, međutim, ne utječe na primjenu odredaba članka 6. stavka 5. Direktive 2011/83, koje predviđaju da su informacije iz njezina članka 6. stavka 1. sastavni dio ugovora na daljinu ili ugovora sklopljenog izvan poslovnih prostorija i ne mogu se izmijeniti osim ako ugovorne stranke izričito ne odluče drukčije. Naime, iz samog teksta tog članka 6. stavka 5. proizlazi da zakonodavac Unije uključivanje tih informacija u ugovor sklopljen s potrošačem nije uvjetovao time da trgovac ispuni svoju obvezu da tom potrošaču preda potvrdu ugovora na trajnom nosaču podataka. Suprotno tumačenje bilo bi protivno cilju zaštite potrošača, kojem teži Direktiva 2011/83.

53. S obzirom na prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 6. stavke 1. i 5. i članak 8. stavke 1. i 7. Direktive 2011/83 treba tumačiti na način da im se ne protivi to da se prije sklapanja ugovora informacije navedene u tom članku 6. stavku 1. potrošaču pruže samo u općim uvjetima pružanja usluga na internetskoj stranici posrednika, koje je taj potrošač aktivno odobrio označivanjem polja predviđenog u tu svrhu, pod uvjetom da ga se upozna s tim informacijama na jasan i razumljiv način. Međutim, takav način informiranja ne može zamijeniti predaju potrošaču potvrde ugovora na trajnom nosaču podataka u smislu članka 8. stavka 7. te direktive jer ta okolnost ne sprečava da te informacije čine sastavni dio ugovora na daljinu ili ugovora sklopljenog izvan poslovnih prostorija.

Predmet: C-389/20

NAČELO JEDNAKOG POSTUPANJA U PITANJIMA ZAPOSŁJANJA I RADA > DISKRIMINACIJA PO OSNOVI SPOLA

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

24. veljače 2022.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Jednako postupanje prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti– Direktiva 79/7/EEZ – Članak 4. stavak 1. – Zabrana svake diskriminacije na temelju spola – Osobe koje pružaju usluge u kućanstvu – Zaštita u slučaju nezaposlenosti – Isključenje – Stavljanje radnica u posebno nepovoljan položaj – Legitimni ciljevi socijalne politike – Proporcionalnost”

Članak 4. stavak 1. Direktive Vijeća 79/7/EEZ od 19. prosinca 1978. o postupnoj provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalna odredba koja isključuje naknadu u slučaju nezaposlenosti iz davanja iz sustava socijalne sigurnosti koja se osobama koje pružaju usluge u kućanstvu priznaju na temelju zakonskog sustava socijalne sigurnosti ako ta odredba posebno stavlja u nepovoljan položaj radnice u odnosu na radnike i nije opravdana objektivnim čimbenicima koji nisu povezani s diskriminacijom na temelju spola.

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Vigo (Sud za upravne sporove br. 2 u Vigo, Španjolska), odlukom od 29. srpnja 2020., koju je Sud zaprimio 14. kolovoza 2020., u postupku

CJ

protiv

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

SUD (treće vijeće)

u sastavu: A. Prechal, predsjednica drugog vijeća, u svojstvu predsjednika trećeg vijeća, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (izvjestiteljica) i N. Wahl, suci,

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. stavka 1. Direktive Vijeća 79/7/EEZ od 19. prosinca 1978. o postupnoj provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti (SL 1979., L 6, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 3., str. 7.) te članka 5. točke (b) i članka 9. stavka 1. točaka (e) i (k) Direktive 2006/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (SL 2006., L 204, str. 23.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 246. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2019., L 191, str. 45.).

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe CJ i Tesorerie General de la Seguridad Social (TGSS) (Opći fond za socijalnu sigurnost, Španjolska), u vezi sa zahtjevom osobe CJ za uplaćivanje doprinosa za zaštitu u slučaju nezaposlenosti.

Glavni postupak i prethodna pitanja

13. Osoba CJ, koja pruža usluge u kućanstvu, radi za poslodavca koji je fizička osoba. Od siječnja 2011. uplaćivala je doprinose u poseban sustav socijalne sigurnosti koji se primjenjuje na osobe koje pružaju usluge u kućanstvu (u daljnjem tekstu: poseban sustav za osobe koje pružaju usluge u kućanstvu).

14. Dana 8. studenoga 2019. osoba CJ uputila je TGSS-u zahtjev za uplaćivanje doprinosa na ime zaštite u slučaju nezaposlenosti kako bi stekla pravo na naknadu u slučaju nezaposlenosti. Zahtjevu je priložila pisani pristanak svojeg poslodavca na sudjelovanje u zatraženom uplaćivanju doprinosa.

15. Odlukom od 13. studenoga 2019. TGSS je odbio navedeni zahtjev uz obrazloženje da je, s obzirom na to da osoba CJ uplaćuje doprinose u poseban sustav za osobe koje pružaju usluge u kućanstvu, člankom 251. točkom (d) LGSS-a izričito isključena mogućnost da uplaćuje doprinose u taj sustav radi ostvarivanja zaštite u slučaju nezaposlenosti. Tu je odluku TGSS potvrdio odlukom od 19. prosinca 2019., koja je donesena nakon što je osoba CJ podnijela upravnu žalbu.

16. Osoba CJ je 2. ožujka 2020. podnijela tužbu protiv druge odluke TGSS-a Juzgadu de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Vigo (Sud za upravne sporove br. 2 u Vigo, Španjolska). U prilog svojoj tužbi osoba CJ u biti tvrdi da članak 251. točka (d) LGSS-a sadržava neizravnu diskriminaciju na temelju spola u području socijalne sigurnosti u odnosu na žene koje pružaju usluge u kućanstvu, koje čine veliku većinu te skupine radnika.

17. U tom pogledu osoba CJ ističe da, iako su osobe koje pružaju usluge u kućanstvu zaštićene od situacije privremene nesposobnosti za rad, kada ta nesposobnost potraje, na kraju ostaju bez posla ili na temelju sporazuma ili zbog otkaza poslodavca a da pritom nisu zaštićene od nezaposlenosti, za razliku od drugih radnika. S obzirom na to da položaj osoba koje pružaju usluge u kućanstvu koje su izgubile posao nije izjednačen s položajem radnika osiguranih u sustavu socijalne sigurnosti, isključenje iz zaštite u slučaju nezaposlenosti podrazumijeva i nemogućnost tih zaposlenika da primaju bilo koje drugo davanje ili naknadu koja je uvjetovana gubitkom prava na naknadu u slučaju nezaposlenosti. Tako članak 251. točka (d) LGSS-a navedene zaposlenike stavlja u stanje socijalne ugroženosti, što se ne očituje samo izravno, nemogućnošću pristupa naknadi u slučaju nezaposlenosti, nego i neizravno, nemogućnošću pristupa drugim oblicima socijalne pomoći.

18. Sud koji je uputio zahtjev izražava sumnje u vezi sa sukladnošću te nacionalne odredbe s pravom Unije. Ističe da je među strankama glavnog postupka nesporno da se skupina radnika osiguranih u posebnom sustavu osoba koje pružaju usluge u kućanstvu sastoji gotovo isključivo od osoba ženskog spola. Taj sud stoga smatra da – time što se radnicama koje pripadaju toj skupini uskraćuje mogućnost pristupa naknadi u slučaju nezaposlenosti, na način da im se onemogućava da uplaćuju doprinose za osiguranje tog rizika – navedena nacionalna odredba predstavlja neizravnu diskriminaciju na temelju spola u pristupu davanjima iz sustava socijalne sigurnosti. Budući da u tom pogledu ne postoji nikakvo izričito obrazloženje, ta bi diskriminacija mogla biti neopravdana i stoga bi bila zabranjena direktivama 79/7 i 2006/54.

19. S obzirom na ta razmatranja, Juzgado de lo Contencioso-Administrativo n° 2 de Vigo (Sud za upravne sporove br. 2 u Vigo) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 4. stavak 1. [Direktive 79/7], koji se odnosi na jednako postupanje koje zabranjuje svaku izravnu ili neizravnu diskriminaciju na temelju spola u pogledu obveze uplaćivanja doprinosa u sustav socijalne sigurnosti, te članak 5. točku (b) [Direktive 2006/54], kojim se utvrđuje ista zabrana izravne ili neizravne diskriminacije na temelju spola u području primjene socijalnih sustava i uvjetâ za pristup njima, kao i u pogledu obveze uplaćivanja doprinosa i njihova izračuna, tumačiti na način da im se protivi nacionalno pravilo poput članka 251. točke (d) LGSS-a, u skladu s kojim [z]aštita iz posebnog sustava za osobe koje pružaju usluge u kućanstvu ne uključuje zaštitu koja se odnosi na nezaposlenost“?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prethodno pitanje, treba li smatrati da je navedena zakonska odredba primjer zabranjene diskriminacije, u skladu s odredbama članka 9. stavka 1. točaka (e) i/ili (k) Direktive 2006/54, s obzirom na to da se sporno pravilo, odnosno članak 251. točka (d) LGSS-a, gotovo isključivo odnosi na žene?“

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

20. TGSS i španjolska vlada ističu prigovor nedopuštenosti i zahtjeva za prethodnu odluku i prethodnih pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev.

21. Što se tiče, kao prvo, dopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku, oni u biti ističu da se glavni postupak zapravo ne odnosi na navodno pravo na uplaćivanje doprinosa, nego na priznavanje prava na naknadu u slučaju nezaposlenosti. Iz toga proizlazi, s jedne strane, da je taj spor fiktivan jer je osoba CJ pokrenula postupak pred sudom koji je uputio zahtjev iz neutemeljenih razloga. S druge strane, s obzirom na to da je to priznavanje u nadležnosti sudova za socijalne sporove, sud koji je uputio zahtjev, kao upravni sud, nije nadležan za odlučivanje o takvom sporu, tako da ne postoji nikakva veza između zatraženog tumačenja prava Unije i rješenja tog spora.

22. Usto, TGSS tvrdi da, u slučaju da se navedeni spor stvarno odnosi na priznanje prava na uplaćivanje doprinosa, tumačenje Direktive 79/7 nije nužno za njegovo rješavanje, s obzirom na to da je pitanje doseg zaštite u okviru posebnog sustava osoba koje pružaju usluge u kućanstvu razdvojeno od pitanja financiranja tog sustava.

23. U tom pogledu, valja podsjetiti na to da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, u okviru suradnje između njega i nacionalnih sudova uspostavljene u članku 267. UFEU-a isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uvažavajući posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Dakle, kad se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud je u pravilu dužan odgovoriti na njih (presuda od 18. svibnja 2021., Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i dr., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, EU:C:2021:393, t. 115 i navedena sudska praksa).

24. Iz navedenoga proizlazi da pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju pretpostavku relevantnosti. Sud može odbiti odgovoriti na prethodno pitanje nacionalnog suda samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi mogao dati koristan odgovor na postavljena pitanja (presuda od 18. svibnja 2021., Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i dr., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, EU:C:2021:393, t. 116. i navedena sudska praksa).

25. Konkretno, kao što to proizlazi iz samog teksta članka 267. UFEU-a, zahtijevana prethodna odluka treba biti „potrebna” sudu koji je uputio zahtjev kako bi mu omogućila „donošenje presude” u predmetu koji se pred njim vodi. Prema tome, pretpostavka za odlučivanje u prethodnom postupku, među ostalim, jest činjenica da je pred nacionalnim sudovima uistinu u tijeku postupak u okviru kojeg ti sudovi trebaju donijeti odluku, pri čemu mogu u obzir uzeti presudu kojom se odlučuje o prethodnom pitanju (presuda od 18. svibnja 2021., Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i dr., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, EU:C:2021:393, t. 117. i navedena sudska praksa).

26. U ovom slučaju, kao što je to navedeno u točkama 15. i 18. ove presude, prije svega, glavni postupak odnosi se na to da je TGSS odbio zahtjev za uplaćivanje doprinosa u svrhu zaštite u slučaju nezaposlenosti koji je osoba CJ podnijela kako bi ostvarila pravo na odgovarajuću naknadu u slučaju nezaposlenosti. Nadalje, to odbijanje temelji se na isključenju te naknade iz posebnog sustava osoba koje pružaju usluge u kućanstvu, u smislu članka 251. točke (d) LGSS-a. Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev smatra da to isključenje može, s obzirom na to da se primjenjuje na skupinu radnika koja se gotovo isključivo sastoji od žena, predstavljati neizravnu diskriminaciju na temelju spola, zabranjenu direktivama 79/7 i 2006/54.

27. U tim okolnostima, s jedne strane, pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev nisu hipotetska i, s druge strane, zatraženo tumačenje prava Unije povezano je s predmetom glavnog postupka jer se zapravo odnosi na priznavanje prava na naknadu u slučaju nezaposlenosti te je nužno, u smislu sudske prakse navedene u točki 25. ove presude, kako bi se sudu koji je uputio zahtjev omogućilo da donese svoju presudu tako da ocijeni usklađenost nacionalne odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku s pravom Unije. Iz toga slijedi da je zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

28. Taj zaključak nije doveden u pitanje argumentom španjolske vlade koji se temelji na navodnoj nenadležnosti suda koji je uputio zahtjev za odlučivanje o tako definiranom glavnom postupku jer su za njega nadležni sudovi za socijalne sporove. Naime, u tom je pogledu dovoljno podsjetiti na to da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, Sud nije ovlašten ni dovoditi u pitanje ocjenu suda koji je uputio zahtjev o dopuštenosti zahtjeva u glavnom postupku, za koju je u okviru prethodnog postupka nadležan nacionalni sud, ni provjeravati je li zahtjev za prethodnu odluku upućen u skladu s nacionalnim pravilima o organizaciji sudova i o sudskom postupku. Sud se mora držati odluke o upućivanju zahtjeva suda države članice sve dok ona nije ukinuta u okviru postupka po pravnim lijekovima koji eventualno predviđa nacionalno pravo (presuda od 16. srpnja 2020., *Governo della Repubblica italiana (Status talijanskih mirovnih sudaca)*, C-658/18, EU:C:2020:572, t. 61. i navedena sudska praksa).

29. Kao drugo, što se tiče dopuštenosti prethodnih pitanja, španjolska vlada, kojoj se u tom pogledu pridružuje Europska komisija, tvrdi, s jedne strane, da Direktiva 2006/54 nije primjenjiva na španjolski pravni sustav socijalne sigurnosti, koji uređuje LGSS. Budući da se ta pitanja odnose na Direktivu 2006/54, smatra da ih stoga treba proglasiti nedopuštenima.

30. S druge strane, španjolska vlada implicitno zahtijeva da se navedena pitanja proglašene nedopuštenima i jer se odnose na Direktivu 79/7. Naime, ta vlada smatra da ta direktiva ne nalaže državama članicama da uvedu zaštitu od konkretnog rizika, poput nezaposlenosti, što podrazumijeva da zahtjev za uplaćivanje doprinosa za taj rizik radi ostvarivanja prava na odgovarajuću naknadu, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, nije obuhvaćen područjem primjene navedene direktive.

31. U tom pogledu dovoljno je istaknuti da se, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, kada nije očito da tumačenje odredbe prava Unije nema nikakve veze sa stvarnošću ili predmetom glavnog postupka, prigovor neprimjenjivosti te odredbe na predmet u glavnom postupku ne odnosi na dopuštenost zahtjeva za prethodnu

odluku, već ulazi u meritum pitanja (presuda od 28. listopada 2021., Komisija za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imušestvo, C-319/19, EU:C:2021:883, t. 25. i navedena sudska praksa).

32 U tim okolnostima, s obzirom na razmatranja iznesena u točkama 26. i 27. ove presude, postavljena su pitanja dopuštena.

Meritum

33. Svojim pitanjima, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 4. stavak 1. Direktive 79/7 i članak 5. točku (b) Direktive 2006/54 tumačiti na način da im se protivi nacionalna odredba kojom se iz davanja iz sustava socijalne sigurnosti, priznatih osobama koje pružaju usluge u kućanstvu na temelju zakonskog sustava socijalne sigurnosti, isključuju naknade u slučaju nezaposlenosti.

34. U tom pogledu najprije valja istaknuti da iz elemenata spisa podnesenog Sudu, kao i iz teksta članka 251. LGSS-a, proizlazi da je poseban sustav osoba koje pružaju usluge u kućanstvu integriran u opći sustav socijalne sigurnosti koji je uređen LGSS-om i da ti zaposlenici imaju pravo na davanja iz sustava socijalne sigurnosti na način i pod uvjetima utvrđenima u tom općem sustavu. Što se tiče, konkretno, naknade u slučaju nezaposlenosti, iz članka 264. stavka 1. točke (a) LGSS-a proizlazi da su svi radnici koji su obuhvaćeni navedenim općim sustavom u načelu obuhvaćeni zaštitom u slučaju nezaposlenosti, pod uvjetom da namjeravaju uplaćivati doprinose na toj osnovi.

35. Stoga, s obzirom na to da se, kao što je to istaknuto u točki 26. ove presude, glavni postupak odnosi na priznavanje zaštite u slučaju nezaposlenosti osobama koje pružaju usluge u kućanstvu, iz koje su isključene na temelju članka 251. točke (d) LGSS-a, taj se spor u biti odnosi na opseg osobnog područja primjene naknada u slučaju nezaposlenosti koje se dodjeljuju na temelju španjolskog zakonskog sustava socijalne sigurnosti.

36. Iz toga slijedi, s jedne strane, da naknade u slučaju nezaposlenosti o kojima je riječ u glavnom postupku ulaze u područje primjene Direktive 79/7 i da je ona stoga primjenjiva na taj predmet. Naime, te naknade dio su zakonskog sustava zaštite od jednog od rizika navedenih u članku 3. stavku 1. točki (a) te direktive, odnosno rizika nezaposlenosti, te su izravno i stvarno povezane sa zaštitom od tog rizika (vidjeti u tom smislu presudu od 14. listopada 2021., INSS (Udovička mirovina utemeljena na životnom partnerstvu), C-244/20, neobjavljenu, EU:C:2021:854, t. 43. i navedenu sudska praksu).

37. S druge strane, to podrazumijeva da Direktiva 2006/54 nije primjenjiva u glavnom postupku. Naime, iz članka 1. drugog stavka točke (c) te direktive, u vezi s njezinim člankom 2. stavkom 1. točkom (f), proizlazi da se ona ne primjenjuje na opće sustave koji su uređeni Direktivom 79/7 (presuda od 12. prosinca 2019., Instituto Nacional de la Seguridad Social (Dodatak na mirovinu koji se priznaje majkama), C-450/18, EU:C:2019:1075, t. 34.).

38. Stoga, s obzirom na razmatranja iznesena u točkama 34. do 37. ove presude, kako bi se odgovorilo na postavljena pitanja, u biti valja ocijeniti može li nacionalna

odredba poput članka 251. točke (d) LGSS-a predstavljati diskriminaciju na temelju spola u pogledu osobnog područja primjene španjolskog zakonskog sustava socijalne sigurnosti kojim se osigurava zaštita u slučaju nezaposlenosti, u smislu članka 4. stavka 1. prve alineje Direktive 79/7, u vezi s njezinom drugom uvodnom izjavom i njezinim člankom 3. stavkom 1. točkom (a) petom alinejom.

39. U tom smislu odmah treba utvrditi da nacionalna odredba poput one iz glavnog postupka ne sadržava izravnu diskriminaciju na temelju spola jer se bez razlike primjenjuje na radnike i radnice osigurane u posebnom sustavu osoba koje pružaju usluge u kućanstvu.

40. Kada je riječ o pitanju sadržava li ta nacionalna odredba neizravnu diskriminaciju, valja, kao prvo, podsjetiti na to da taj pojam u kontekstu Direktive 79/7 treba tumačiti na isti način kao u kontekstu Direktive 2006/54 (presude od 8. svibnja 2019., Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, t. 37. i navedena sudska praksa i od 21. siječnja 2021., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, t. 24.). Iz članka 2. stavka 1. točke (b) potonje direktive proizlazi pak da neizravna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba, kriterij ili postupak može na određeni način staviti u nepovoljniji položaj osobe jednog spola u odnosu na osobe drugog spola, osim ako je ta odredba, kriterij odnosno postupak objektivno opravdan legitimnim ciljem i ako su sredstva za postizanje tog cilja primjerena i nužna.

41. Postojanje takvog nepovoljnijeg položaja može se utvrditi, među ostalim, ako se dokaže da navedena odredba, navedeni kriterij ili navedena praksa negativno utječe na znatno veći udio osoba jednog spola u odnosu na osobe drugog spola. Na nacionalnom je sudu da ocijeni je li to tako u predmetu iz glavnog postupka (vidjeti, među ostalim, presude od 8. svibnja 2019., Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, t. 38. i od 21. siječnja 2021., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, t. 25).

42. Pod pretpostavkom da nacionalni sud raspolaže statističkim podacima, Sud je presudio da on, s jedne strane, mora uzeti u obzir sve radnike na koje se odnosi nacionalni propis koji je izvor razlike u postupanju i, s druge strane, usporediti odnosne omjere radnika na koje utječe i onih na koje ne utječe navodna razlika u postupanju među ženskom radnom snagom obuhvaćenom područjem primjene tog propisa i istih tih omjera među muškom radnom snagom koja je obuhvaćena tim propisom (vidjeti u tom smislu presude od 24. rujna 2020., YS (Strukovno mirovinsko osiguranje), C-223/19, EU:C:2020:753, t. 52. i navedenu sudsku praksu i od 21. siječnja 2021., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, t. 26).

43. U tom pogledu, na nacionalnom je sudu da ocijeni u kojoj su mjeri pouzdani i mogu li se uzeti u obzir statistički podaci koji su pred njim izneseni, odnosno jesu li oni, među ostalim, izraz čisto slučajnih ili cikličkih pojava i jesu li dovoljno značajni (presude od 24. rujna 2020., YS (Strukovno mirovinsko osiguranje), C-223/19, EU:C:2020:753, t. 51. i navedena sudska praksa i od 21. siječnja 2021., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, t. 27.).

44. U ovom slučaju, kao što je to smatrao nezavisni odvjetnik u točki 58. svojeg mišljenja, valja uzeti u obzir ne samo osobe osigurane u posebnom sustavu socijalne sigurnosti za osobe koje pružaju usluge u kućanstvu nego i sve radnike osigurane u španjolskom općem sustavu socijalne sigurnosti, u koji su uključene te osigurane

osobe (vidjeti u tom smislu presudu od 21. siječnja 2021., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, t. 28.). Naime, kao što je to već istaknuto u točki 35. ove presude, nacionalna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku doprinosi određivanju osobnog područja primjene naknada u slučaju nezaposlenosti koje se dodjeljuju tim općim sustavom.

45. Međutim, valja utvrditi da iz statističkih podataka iznesenih u usmenim očitovanjima TGSS-a proizlazi da je, s jedne strane, na dan 31. svibnja 2021. broj zaposlenika na koje se primjenjuje navedeni opći sustav iznosio 15 872 720, od čega je 7 770 798 žena (48,96% zaposlenih) i 8 101 899 muškaraca (51,04% zaposlenih). S druge strane, istog dana skupina zaposlenika osiguranih u posebnom sustavu osoba koje pružaju usluge u kućanstvu sastojala se od 384 175 radnika, od kojih je 366 991 žena (95,53% osiguranika tog posebnog sustava, odnosno 4,72% zaposlenih žena) i 17 171 muškarac (4,47% osiguranika navedenog posebnog sustava, odnosno 0,21% zaposlenih muškaraca).

46. Stoga iz tih statističkih podataka proizlazi da je udio radnica na koje se primjenjuje španjolski opći sustav socijalne sigurnosti na koje utječe različito postupanje koje proizlazi iz nacionalne odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku znatno veći od udjela radnika.

47. Iz toga slijedi da, ako sud koji je uputio zahtjev, nakon ocjene koju mora provesti u smislu sudske prakse navedene u točkama 42. i 43. ove presude, zaključi da su navedeni statistički podaci pouzdani, reprezentativni i značajni, valja smatrati da članak 251. točka (d) LGSS-a posebno stavlja u nepovoljan položaj radnice u odnosu na radnike.

48. Iz toga proizlazi da ta nacionalna odredba sadržava neizravnu diskriminaciju na temelju spola, protivnu članku 4. stavku 1. Direktive 79/7, osim ako je opravdana objektivnim čimbenicima koji nisu povezani s diskriminacijom na temelju spola. Takav je slučaj ako ta odredba odgovara legitimnom cilju socijalne politike te je prikladna za ostvarenje tog cilja i u tu svrhu nužna, pri čemu se može smatrati prikladnom za jamčenje ostvarenja postavljenog cilja samo ako istinski osigurava njegovo ostvarenje, i to na sustavan i dosljedan način (vidjeti u tom smislu presude od 20. listopada 2011., Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, t. 70. i 71. i navedenu sudsku praksu i od 21. siječnja 2021., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, t. 31. i 32. i navedenu sudsku praksu).

49. U tom pogledu nije relevantna navodna neusporedivost situacije osoba koje pružaju usluge u kućanstvu sa situacijom drugih radnika osiguranih u španjolskom općem sustavu socijalne sigurnosti, na koju se poziva španjolska vlada kako bi potkrijepila nepostojanje takve neizravne diskriminacije.

50. Naime, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 47. svojeg mišljenja, za razliku od predmeta u kojem je donesena presuda od 26. lipnja 2018., MB (Promjena spola i starosna mirovina) (C-451/16, EU:C:2018:492), na koji se poziva ta vlada, nacionalna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku ne predstavlja izravnu diskriminaciju na temelju spola koja se može dovesti u pitanje zbog navodne neusporedivosti situacije osoba koje pružaju usluge u kućanstvu sa situacijom drugih radnika.

51. Kao drugo, kad je riječ o postojanju objektivnog čimbenika opravdanja u smislu sudske prakse na koju se podsjeća u točki 48. ove presude, valja naglasiti da – iako je u krajnjoj liniji nacionalni sudac, koji je jedini ovlašten ocijeniti činjenice i protumačiti nacionalno pravo, taj koji ocjenjuje je li i u kojoj mjeri odredba nacionalnog prava o kojoj je riječ u glavnom postupku opravdana takvim objektivnim čimbenikom –Sud, koji mu treba dati korisne odgovore u okviru prethodnog postupka, ovlašten je dati upute na temelju spisa glavnog postupka kao i pisanih i usmenih očitovanja koja su mu podnesena, tako da omogući nacionalnom sudu donošenje odluke (presude od 20. listopada 2011., Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, t. 72. i navedena sudska praksa i od 24. rujna 2020., YS (Strukovno mirovinsko osiguranje), C-223/19, EU:C:2020:753, t. 58. i navedena sudska praksa).

52. U tom kontekstu Sud je više puta presudio da, iako države članice raspolažu širokom marginom prosudbe prilikom odabira mjera kojima mogu ostvariti ciljeve svoje socijalne politike i politike zapošljavanja (presude od 20. listopada 2011., Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, t. 73. i navedena sudska praksa i od 21. siječnja 2021., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, t. 33.), država članica o kojoj je riječ, u svojoj ulozi autora odredbe za koju se presumira da je diskriminatorna, jest ta koja mora dokazati da ta odredba ispunjava uvjete iz točke 48. ove presude (vidjeti u tom smislu presude od 20. listopada 2011., Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, t. 74. i od 17. srpnja 2014., Leone, C-173/13, EU:C:2014:2090, t. 55.).

53. U ovom slučaju španjolska vlada i TGSS u svojim pisanim i usmenim očitovanjima tvrde da je odluka zakonodavne politike o isključivanju iz zaštite od nezaposlenosti osoba koje pružaju usluge u kućanstvu povezana s posebnostima tog profesionalnog sektora. Naime, s jedne strane, područje rada osoba koje pružaju usluge u kućanstvu obilježeno je visokom razinom zaposlenosti, niskom razinom kvalifikacija i, prema tome, niskim plaćama te znatnim postotkom radnika koji nisu osigurani u sustavu socijalne sigurnosti. S druge strane, za radni odnos tih zaposlenika značajno je to da njihov poslodavac nije profesionalac, nego je glava obitelji i ne ostvaruje dobit od zapošljavanja navedenih radnika, te činjenica da je njihovo radno mjesto obiteljsko kućanstvo, što zbog nepovredivosti doma otežava i provjeru uvjeta za pristup naknadi u slučaju nezaposlenosti i nadzor.

54. U tom kontekstu povećanje troškova i troškova plaća koji proizlaze iz povećanja doprinosa za pokrivanje rizika nezaposlenosti može, prema mišljenju tih zainteresiranih osoba, dovesti do smanjenja razine zaposlenja u tom području rada, u obliku smanjenja novih zapošljavanja i prestanaka radnih odnosa, kao i do situacija nezakonitog rada i prijevara u području socijalne sigurnosti, te stoga može dovesti do smanjenja zaštite osoba koje pružaju usluge u kućanstvu. Nacionalna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku stoga ima za cilj očuvanje razine zaposlenosti i borbu protiv nezakonitog rada i prijevara u području socijalne sigurnosti u svrhu socijalne zaštite radnika.

55. Španjolska vlada dodaje da je ta nacionalna odredba proporcionalna ostvarivanju legitimnih ciljeva socijalne politike koji se njome žele postići. Naime, s jedne strane, uz iznimku naknada u slučaju nezaposlenosti, osobe koje pružaju usluge u kućanstvu u načelu imaju pravo na sva davanja koja se dodjeljuju na temelju španjolskog općeg sustava socijalne sigurnosti, unatoč manjem doprinosu

financiranju tog sustava zbog smanjenih stopa doprinosa. Usto, isključenje iz zaštite u slučaju nezaposlenosti odnosi se na rizik koji nije opći u toj skupini radnika.

56. S druge strane, isključenje naknada u slučaju nezaposlenosti iz davanja koja se dodjeljuju na temelju posebnog sustava osoba koje pružaju usluge u kućanstvu ne dovodi do potpunog nedostatka zaštite u pogledu rizika nezaposlenosti, s obzirom na to da je predviđena izvanredna i privremena naknada za nepostojanje djelatnosti u korist tih zaposlenika zbog prestanka ili smanjenja njihove djelatnosti u kontekstu zdravstvene krize povezane s pandemijom bolesti COVID-19.

57. U tom pogledu, što se tiče, kao prvo, ciljeva nacionalne odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku, valja istaknuti da ciljevi koji se odnose, s jedne strane, na očuvanje razine zaposlenosti i promicanje zapošljavanja i, s druge strane, na borbu protiv nezakonitog rada i prijevara u području socijalne sigurnosti u svrhu socijalne zaštite radnika predstavljaju opće ciljeve Unije, kao što to proizlazi iz članka 3. stavka 3. UEU-a i članka 9. UFEU-a.

58. Usto, kao što je to u biti istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 67. svojeg mišljenja, Sud je presudio da su ti ciljevi legitimni ciljevi socijalne politike (vidjeti u tom smislu presude od 16. listopada 2007., *Palacios de la Villa*, C-411/05, EU:C:2007:604, t. 64. do 66. i od 2. travnja 2020., *Comune di Gesturi*, C-670/18, EU:C:2020:272, t. 36. i 37. i navedenu sudsku praksu) i važni razlozi u općem interesu koji mogu opravdati ograničavanje ostvarivanja temeljnih sloboda priznatih Ugovorom (vidjeti u tom smislu presude od 16. travnja 2013., *Las*, C-202/11, EU:C:2013:239, t. 28. i navedenu sudsku praksu i od 13. studenoga 2018., *Čepelnik*, C-33/17, EU:C:2018:896, t. 44. i navedenu sudsku praksu).

59. Osim toga, Sud je već presudio da se navedenim ciljevima može opravdati različito postupanje koje se u znatno većoj mjeri odnosi na žene nego muškarce u pristupu zakonskom sustavu osiguranja za slučaj nezaposlenosti (vidjeti u tom smislu presudu od 14. prosinca 1995., *Megner i Scheffel*, C-444/93, EU:C:1995:442, t. 27., 28. i 32.).

60. U tim okolnostima valja smatrati da ciljevi članka 251. točke (d) LGSS-a u načelu predstavljaju legitimne ciljeve socijalne politike kojima se može opravdati neizravna diskriminacija na temelju spola koju sadržava ta nacionalna odredba.

61. Što se tiče, kao drugo, prikladnosti navedene nacionalne odredbe za ostvarivanje tih ciljeva, a osobito pitanja je li ta odredba provedena na sustavan i dosljedan način, valja istaknuti, s jedne strane, da će zaštita radnika putem sustava socijalne sigurnosti po svojoj prirodi dovesti do povećanja troškova povezanih s tim faktorom proizvodnje, koje, ovisno o okolnostima koje obilježavaju tržište rada, može utjecati na razinu zaposlenosti u svakom sektoru tog tržišta, i, s druge strane, da samo postojanje takvih sustava podrazumijeva rizik, neovisno o dotičnom sektoru, da se prijevarno poziva na zaštitu koju ti sustavi pružaju.

62. Slijedom toga, da bi se moglo smatrati da je nacionalna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku dosljedno i sustavno provedena s obzirom na ciljeve navedene u točki 57. ove presude, valja utvrditi da se kategorija radnika koja se njome isključuje

iz zaštite u slučaju nezaposlenosti na relevantan način razlikuje od drugih kategorija radnika koji iz nje nisu isključeni.

63. U tom pogledu iz očitovanja TGSS-a i španjolske vlade proizlazi da su sve druge kategorije radnika čije je radno mjesto dom poslodavca koji nije profesionalac ili čije područje rada ima iste posebnosti u pogledu razine zaposlenosti, kvalifikacija i plaće kao područje rada osoba koje pružaju usluge u kućanstvu, kao što su vrtlari i osobni vozači ili poljoprivredni radnici i radnici zaposleni kod poduzeća za čišćenje, obuhvaćene zaštitom u slučaju nezaposlenosti, i to unatoč tomu što su stope doprinosa koje one uplaćuju katkad niže od onih primjenjivih na osobe koje pružaju usluge u kućanstvu.

64. Stoga zakonodavni izbor isključenja osoba koje pružaju usluge u kućanstvu iz naknada u slučaju nezaposlenosti koje se dodjeljuju na temelju španjolskog općeg sustava socijalne sigurnosti nije dosljedno i sustavno proveden u odnosu na druge kategorije radnika koji ostvaruju prava na iste naknade, a pritom imaju slična obilježja i uvjete rada kao i osobe koje pružaju usluge u kućanstvu opisane u točki 53. ove presude i, prema tome, kod tih drugih kategorija radnika postoje slični rizici u pogledu smanjenja razine zaposlenosti, prijevara u području socijalne sigurnosti i pribjegavanja nezakonitom radu.

65. Usto, valja istaknuti okolnost, koja je nesporna među strankama glavnog postupka, da status osiguranika u posebnom sustavu osoba koje pružaju usluge u kućanstvu u načelu daje pravo na sva davanja koja se dodjeljuju u španjolskom općem sustavu socijalne sigurnosti, osim na naknade u slučaju nezaposlenosti. Konkretno, iz očitovanja španjolske vlade proizlazi da taj sustav obuhvaća, među ostalim, rizike koji se odnose na nesreće na radu i profesionalne bolesti.

66. Međutim, s obzirom na to da ta druga davanja sa sobom nose iste rizike prijevara u području socijalne sigurnosti poput naknada u slučaju nezaposlenosti, ta okolnost može također dovesti u pitanje unutarnju dosljednost nacionalne odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku u odnosu na navedena druga davanja. U tom kontekstu, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri utječe li na dosljednost te nacionalne odredbe postupno povećanje stopa doprinosa primjenjivih na osobe koje pružaju usluge u kućanstvu, koje je španjolska vlada navela u svojim pisanim očitovanjima.

67. U tim okolnostima, kao što je to istaknuo i nezavisni odvjetnik u točki 99. svojeg mišljenja, valja smatrati da iz elemenata koje su dostavili španjolska vlada i TGSS ne proizlazi da su sredstva koja je odabrala dotična država članica prikladna za postizanje zadanih legitimnih ciljeva socijalne politike, što je ipak na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni.

68. Osim toga, kao treće, također valja istaknuti da, u slučaju da sud koji je uputio zahtjev ipak utvrdi da nacionalna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku odgovara legitimnim ciljevima socijalne politike i da je prikladna za ostvarenje tih ciljeva, on i dalje mora provjeriti prekoračuje li ta odredba ono što je nužno za postizanje navedenih ciljeva.

69. U tom kontekstu, iz odluke kojom je upućeno prethodno pitanje kao i iz usmenih očitovanja osobe CJ proizlazi da bi isključenje iz zaštite od nezaposlenosti

onemogućilo osobama koje pružaju usluge u kućanstvu da stječu druga davanja iz sustava socijalne sigurnosti na koja ti zaposlenici imaju pravo, a čije je priznavanje uvjetovano gubitkom prava na naknadu u slučaju nezaposlenosti, kao što su naknade za trajnu nesposobnost ili socijalna pomoć za nezaposlene osobe.

70. Budući da bi to isključenje dovelo do većeg nedostatka socijalne zaštite za osobe koje pružaju usluge u kućanstvu, koji se očituje kao stanje socijalne ugroženosti, nacionalna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku nije nužna za postizanje navedenih ciljeva, pod uvjetom da sud koji je uputio zahtjev provjeri navodne posljedice navedenog isključenja na dodjelu drugih socijalnih davanja.

71. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članak 4. stavak 1. Direktive 79/7 treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalna odredba koja isključuje naknadu u slučaju nezaposlenosti iz davanja iz sustava socijalne sigurnosti koja se osobama koje pružaju usluge u kućanstvu priznaju na temelju zakonskog sustava socijalne sigurnosti ako ta odredba posebno stavlja u nepovoljan položaj radnice u odnosu na radnike i nije opravdana objektivnim čimbenicima koji nisu povezani s diskriminacijom na temelju spola.

Predmet: C-262/20

ORGANIZACIJA RADNOG VREMENA > TRAJANJE NOĆNOG RADA ZA RADNIKE U JAVNOM I PRIVATNOM SEKTORU > JEDNAKO POSTUPANJE

PRESUDA SUDA (drugo vijeće)

u sastavu: A. Arabadžiev, predsjednik prvog vijeća, u svojstvu predsjednika drugog vijeća, I. Ziemele (izvjestiteljica), T. von Danwitz, P. G. Xuereb i A. Kumin, suci,

24. veljače 2022. (*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Organizacija radnog vremena – Direktiva 2003/88/EZ – Članak 8. – Članak 12. točka (a) – Članci 20. i 31. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Smanjenje uobičajenog trajanja noćnog rada u odnosu na dnevni rad – Radnici u javnom i privatnom sektoru – Jednako postupanje”

1. Članak 8. i članak 12. točku (a) Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena treba tumačiti na način da se njima ne nalaže donošenje nacionalnog propisa kojim se predviđa da je uobičajeno trajanje noćnog rada za radnike u javnom sektoru, poput policajaca i vatrogasaca, kraće od uobičajenog trajanja dnevnog rada propisanog za te radnike. Takvi radnici u svakom slučaju moraju uživati druge zaštitne mjere koje se odnose na trajanje rada, plaću, naknadu ili slične pogodnosti, kojima se može nadoknaditi posebna težina noćnog rada koji obavljaju.

2. Članke 20. i 31. Povelje Europske unije o temeljnim pravima treba tumačiti na način da im se ne protivi to da se uobičajeno trajanje noćnog rada utvrđeno na sedam sati u zakonodavstvu države članice za radnike u privatnom sektoru ne primjenjuje na radnike u javnom sektoru, uključujući policajce i vatrogasce,

ako se takva razlika u postupanju temelji na objektivnom i razumnom kriteriju, odnosno kada je ona u vezi s pravno dopuštenim ciljem kojem teži navedeno zakonodavstvo i kada je proporcionalna tom cilju.

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Rajonen sad Lukovit (Općinski sud u Lukovitu, Bugarska), odlukom od 15. lipnja 2020., koju je Sud zaprimio 15. lipnja 2020., u postupku

VB

protiv

Glavna direkcija „Požarna bezopasnost i zaštita na naselenieto”

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 12. točke (a) Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena (SL 2003., L 299, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 31.) i članaka 20. i 31. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe VB, službenika vatrogasne postrojbe Glavne direkcije „Požarna bezopasnost i zaštita na naselenieto” kam Ministerstvo na vatrešnite raboti (Glavna uprava za zaštitu od požara i civilnu zaštitu u okviru Ministarstva unutarnjih poslova, Bugarska) (u daljnjem tekstu: Glavna uprava za zaštitu od požara i civilnu zaštitu), i te glavne uprave u pogledu obračuna i plaćanja njegovih sati noćnog rada.

Glavni postupak i prethodna pitanja

15. VB je službenik vatrogasne postrojbe Glavne uprave za zaštitu od požara i civilnu zaštitu.

16. VB je u razdoblju od 2. listopada 2016. do 2. listopada 2019. obavljao noćni rad. Što se tiče uzimanja u obzir tog razdoblja, on smatra da ima pravo koristiti se vrednovanjem sati noćnog rada predviđenim u članku 9. stavku 2. Uredbe iz 2007., u skladu s kojim je Glavna uprava za zaštitu od požara i civilnu zaštitu bila dužna preračunati sate noćnog rada u sate dnevnog rada primjenom množitelja od 1,143, tako da bi sedam sati noćnog rada bilo jednako osam sati dnevnog rada.

17. Ta je glavna uprava uskratila osobi VB isplatu 1683,74 bugarska leva (oko 860 eura) na ime naknade za prekovremeni rad zbog noćnog rada koji je ona obavljala tijekom navedenog razdoblja, tako da je osoba VB pokrenula postupak pred sudom koji je uputio zahtjev kako bi se Glavnoj upravi naložilo da joj izvrši tu isplatu.

18. Navedena glavna uprava osporava zahtjev osobe VB jer od stavljanja izvan snage Uredbe iz 2014. više nije postojala pravna osnova za pretvaranje sati noćnog rada u sate dnevnog rada i jer se Uredba iz 2007. ne primjenjuje na službenike Ministarstva unutarnjih poslova.

19. Sud koji je uputio zahtjev, pozivajući se na tuženikove argumente, ističe da je na temelju članka 187. stavka 1. Zakona o Ministarstvu unutarnjih poslova uobičajeno

radno vrijeme službenika tog ministarstva osam sati dnevno, uključujući i kad se rad obavlja tijekom noći.

20. Taj sud ističe da taj „posebni zakon”, koji se primjenjuje na službenike Ministarstva unutarnjih poslova, ne sadržava nikakvu izričitu odredbu kojom se utvrđuje uobičajeno trajanje noćnog rada, već se njime samo propisuje koje razdoblje valja smatrati noćnim radom, odnosno razdoblje od 22 sata do 6 sati.

21. Međutim, navedeni sud smatra da bi, na temelju članka 188. stavka 2. Zakona o Ministarstvu unutarnjih poslova, službenici tog ministarstva koji rade između 22 i 6 sati trebali uživati zaštitu predviđenu Zakonikom o radu. Tim zakonikom predviđeno je kraće uobičajeno trajanje noćnog rada, koje ne smije prelaziti sedam sati.

22. Taj sud naglašava da se člankom 187. stavkom 3. Zakona o Ministarstvu unutarnjih poslova ne predviđa da je uobičajeno trajanje noćnog rada osam sati nego se samo precizira da je za rad u smjenama, kao u ovom slučaju, dopušten noćni rad između 22 i 6 sati. Smatra da uobičajeno trajanje noćnog rada službenika Ministarstva unutarnjih poslova treba biti sedam sati, kako se prema tim službenicima ne bi postupalo nepovoljnije nego prema drugim radnicima u javnom sektoru i radnicima u privatnom sektoru.

23. U tim je okolnostima Rajonen sad Lukovit (Okružni sud u Lukovitu, Bugarska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Zahtijeva li se djelotvornom zaštitom u skladu s člankom 12. točkom (a) Direktive 2003/88 da uobičajeno trajanje noćnog rada policajaca i vatrogasaca bude kraće nego utvrđeno uobičajeno trajanje dnevnog rada?”

2. Zahtijeva li se načelom jednakog postupanja koje se predviđa u člancima 20. i 31. [Povelje] da uobičajeno trajanje noćnog rada od sedam sati, koje se u nacionalnom pravu utvrđuje za radnike u privatnom sektoru, također vrijedi za zaposlenike u javnom sektoru, uključujući policajce i vatrogasce?”

3. Može li se cilj iz uvodne izjave 8. Direktive 2003/88, koji se odnosi na to da je potrebno ograničiti trajanje noćnog rada, učinkovito ostvariti samo ako se nacionalnim pravom izričito utvrdi uobičajeno trajanje noćnog rada i za zaposlenike u javnom sektoru?”

Postupak pred Sudom

24. Sud koji je uputio zahtjev zatražio je da se o ovom predmetu odluči po hitnom prethodnom postupku, predviđenom u članku 23.a Statuta Suda Europske unije i članku 107. Poslovnika Suda.

25. Sud je 9. srpnja 2020., na prijedlog suca izvjestitelja i nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, odlučio da ne treba udovoljiti tom zahtjevu.

Zahtjev za prethodnu odluku

Dopuštenost

26. Uvodno valja istaknuti da Europska komisija, iako formalno nije istaknula razlog nedopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku, izražava rezerve u tom pogledu, tvrdeći da se glavni postupak ne odnosi izravno na pitanje je li Direktiva 2003/88 pravilno prenesena u bugarsko pravo.

27. Glavni postupak odnosi se na određivanje broja prekovremenih sati koje je tužitelj u glavnom postupku obavio noću, izvan uobičajenog noćnog radnog vremena predviđenog za privatni sektor u Bugarskoj, kako bi se utvrdio iznos naknade za rad te osobe i dobila odgovarajuća isplata. Međutim, kao što to sama Komisija ističe, Direktiva 2003/88 ne odnosi se na naknadu za rad radnika.

28. Naime, Sud je presudio da se Direktivom 2003/88, koja se temelji na članku 153. stavku 2. UFEU-a, uređuju isključivo određeni vidovi organizacije radnog vremena kako bi se osigurala zaštita sigurnosti i zdravlja radnika te se, u skladu sa stavkom 5. istog članka, ne primjenjuje na aspekte povezane s plaćom radnika, osim u posebnoj slučaju plaćenog godišnjeg odmora iz članka 7. stavka 1. te direktive. Stoga se ta direktiva u načelu ne primjenjuje na naknadu za rad radnika (vidjeti u tom smislu presudu od 30. travnja 2020., *Készenléti Rendőrség*, C-211/19, EU:C:2020:344, t. 23.).

29. Ipak, Sud je presudio da sama činjenica da se glavni postupak odnosi na naknadu za rad ne podrazumijeva zaključak o nedopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku kojim se postavljaju pitanja o tumačenju odredbi Direktive 2003/88 (vidjeti u tom smislu presudu od 21. veljače 2018., *Matzak*, C-518/15, EU:C:2018:82, t. 25. i 26.).

30. Nadalje, Sud je također presudio da iznimku iz članka 153. stavka 5. UFEU-a treba tumačiti na način da obuhvaća mjere, poput ujednačavanja svih ili nekih dijelova konstitutivnih elemenata plaća i/ili stupnja plaća u državama članicama ili uvođenja minimalne plaće, koje podrazumijevaju izravno uplitanje prava Unije u utvrđivanje naknada za rad u Europskoj uniji. Međutim, navedena se iznimka ne može proširiti ni na koje pitanje u vezi s naknadom za rad jer bi u protivnom određena područja iz članka 153. stavka 1. UFEU-a bila lišena najvećeg dijela svojeg sadržaja (presuda od 19. lipnja 2014., *Specht i dr.*, C-501/12 do C-506/12, C-540/12 i C-541/12, EU:C:2014:2005, t. 33. i navedena sudska praksa).

31. U ovom se slučaju prethodna pitanja ne odnose na iznos naknade za rad, nego na detaljna pravila o organizaciji, raspodjeli noćnog rada i njegova obračuna, kao i na naknadu za rad obavljen izvan uobičajenog radnog vremena.

32. Stoga na postavljena pitanja valja odgovoriti.

Meritum

Prvo i treće pitanje

33. Najprije treba podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, Sud može – kako bi sudu koji mu je uputio prethodno pitanje dao koristan odgovor – uzeti u obzir pravila prava Unije na koja se nacionalni sud nije pozvao u sadržaju svojeg pitanja

(presuda od 25. travnja 2013., Jyske Bank Gibraltar, C-212/11, EU:C:2013:270, t. 38. i navedena sudska praksa).

34. U ovom slučaju, iako se treće pitanje suda koji je uputio zahtjev odnosi na uvodnu izjavu 8. Direktive 2003/88, valja podsjetiti na to da, iako su uvodne izjave njezin sastavni dio i objašnjavaju ciljeve koji se njome žele postići, one same po sebi nemaju obvezujuću snagu. Nasuprot tomu, odredbe članka 8. te direktive odnose se na noćni rad. Osim toga, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 30. svojeg mišljenja, rješenje spora u glavnom postupku ovisi, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, o tumačenju Suda pojma „trajanje noćnog rada” iz tog članka 8.

35. U tim okolnostima, kako bi se sudu koji je uputio zahtjev dao koristan odgovor, prvo i treće pitanje valja ispitati zajedno te razumjeti tako da se u biti odnose na to treba li članak 8. i članak 12. točku (a) Direktive 2003/88 tumačiti na način da se njima nalaže donošenje nacionalnog propisa kojim se predviđa da je uobičajeno trajanje noćnog rada za radnike u javnom sektoru, poput policajaca i vatrogasaca, kraće od uobičajenog trajanja dnevnog rada propisanog za te radnike.

36. Kao što to proizlazi iz zahtjeva za prethodnu odluku, tužitelj u glavnom postupku smatra da, s obzirom na to da u Zakonu o Ministarstvu unutarnjih poslova i podzakonskim propisima koji su bili na snazi u predmetnom razdoblju ne postoji nikakvo pravilo u vezi s preračunavanjem sati noćnog rada u sate dnevnog rada, valja primijeniti relevantne odredbe Uredbe iz 2007.

37. Valja podsjetiti na to da se Direktivom 2003/88 utvrđuju, na temelju njezina članka 1. stavka 1., minimalni sigurnosni i zdravstveni uvjeti u području organizacije radnog vremena te se ona, među ostalim, primjenjuje na određene aspekte noćnog rada, rada u smjenama i radnog rasporeda.

38. Pravo svakog radnika na ograničenje najduljeg trajanja rada i na razdoblja odmora, posebno dnevnog, nije samo pravilo socijalnog prava Unije koje ima osobitu važnost nego je i izričito propisano u članku 31. stavku 2. Povelje, kojoj članak 6. stavak 1. UEU-a priznaje istu pravnu snagu kao i Ugovorima (presuda od 17. ožujka 2021., Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, t. 36. i navedena sudska praksa).

39. Odredbe Direktive 2003/88, osobito njezini članci 8. i 12., pobliže određuju to temeljno pravo te ih stoga treba tumačiti s obzirom na potonje (presuda od 17. ožujka 2021., Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, t. 37.).

40. Imajući to na umu, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da prilikom tumačenja odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo njezin tekst nego i kontekst u kojem se nalazi te ciljeve propisa kojeg je ona dio (presuda od 11. lipnja 2020., CHEP Equipment Pooling, C-242/19, EU:C:2020:466, t. 32. i navedena sudska praksa).

41. U tom pogledu, kao prvo, valja navesti da su minimalni zahtjevi u vezi s trajanjem noćnog rada utvrđeni člankom 8. točkom (a) te direktive, koji državama članicama nalaže da osiguraju da uobičajen broj radnih sati noću ne bude veći od prosječnih

osam sati unutar 24-satnog razdoblja. Člankom 8. točkom (b) te direktive pojašnjava se da radnici koji rade noću koji su u radu izloženi posebnoj opasnosti ili teškom fizičkom ili mentalnom naporu ne rade više od osam sati unutar svakog 24-satnog razdoblja u kojem rade noću.

42. U skladu s člankom 12. točkom (a) Direktive, državama članicama nalaže se da poduzmu potrebne mjere kako bi se jamčilo da radnici koji rade noću i radnici u smjenama imaju sigurnost i zdravstvenu zaštitu prilagođenu prirodi njihova rada.

43. Kao drugo, kao što je to navedeno u točki 39. ove presude, s obzirom na to da se tom direktivom utvrđuje pravo svakog radnika na ograničenje najduljeg trajanja rada i na razdoblja dnevnog i tjednog odmora, njome se precizira temeljno pravo izričito uspostavljeno u članku 31. stavku 2. Povelje i mora se, posljedično, tumačiti s obzirom na taj članak 31. stavak 2. Posljedično, odredbe te direktive ne mogu se tumačiti usko na štetu prava koja radnik ima na temelju te direktive (presuda od 11. studenoga 2021., Dublin City Council, C-214/20, EU:C:2021:909, t. 37. i navedena sudska praksa).

44. Kao treće, što se konkretno tiče noćnog rada, u uvodnoj izjavi 7. navedene direktive uzimaju se u obzir rizici svojstveni tom razdoblju aktivnosti. Osim toga, u uvodnim izjavama 8. i 10. te direktive naglašavaju se potencijalne štetne posljedice noćnog rada i potreba da se njegovo trajanje ograniči kako bi se osigurala povećana razina zaštite sigurnosti i zdravlja radnika.

45. Tako se, u skladu s člankom 2. stavkom 3. Direktive 2003/88, precizira da se pod pojmom „radno vrijeme noću” smatra svako vremensko razdoblje od najmanje sedam sati prema definiciji u nacionalnom pravu, a u koje je obvezno uključeno razdoblje između ponoći i pet sati ujutro.

46. U skladu s člankom 2. stavkom 4. te direktive, „radnik koji radi noću” znači, s jedne strane, svakog radnika koji uobičajeno tijekom „noći” odradi najmanje tri sata od svojeg svakodnevnog radnog vremena i, s druge strane, svakog radnika koji tijekom „noći” odradi jedan dio svojeg godišnjeg radnog vremena, koje je utvrđeno u nacionalnom zakonodavstvu, nakon savjetovanja sa socijalnim partnerima, ili u kolektivnim ugovorima ili sporazumima sklopljenima između socijalnih partnera na nacionalnoj ili regionalnoj razini.

47. Iz prethodno navedenog proizlazi da se Direktivom 2003/88 uspostavljaju zajednički minimalni zahtjevi koji obuhvaćaju dodatnu zaštitu za radnike koji rade noću.

48. Člankom 8. te direktive tako se nalaže određivanje najduljeg trajanja noćnog rada. Obveza predviđena člankom 12. točkom (a) navedene direktive – da poduzmu potrebne mjere kako bi radnici koji rade noću i radnici koji rade u smjenama imali razinu zaštite koja je prilagođena prirodi njihova rada – ostavlja državama članicama određenu marginu prosudbe kad je riječ o odgovarajućim mjerama koje treba provesti (vidjeti u tom smislu presude od 24. siječnja 2012., Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, t. 35. i 48. i od 11. travnja 2019., Syndicat des cadres de la sécurité intérieure, C-254/18, EU:C:2019:31811, t. 23. i 35.).

49. Stoga valja utvrditi, kao što je to učinio nezavisni odvjetnik u točki 66. svojeg mišljenja, da nijedna odredba te direktive ne sadržava naznake o razlici ili odnosu između uobičajenog trajanja noćnog i dnevnog rada. Prvo trajanje stoga se načelno može utvrditi neovisno o drugome.

50. Dakle, valja smatrati da se Direktivom 2003/88 ne nalaže donošenje mjera kojima se uspostavlja razlika između uobičajenog trajanja noćnog i dnevnog rada. Slijedom toga, tom se direktivom ne nalaže donošenje posebne odredbe kojom se posebno uređuje uobičajeno i najdulje trajanje noćnog rada, pod uvjetom da je ono ograničeno u skladu sa zahtjevima iz članka 8. navedene direktive.

51. S obzirom na navedeno, valja naglasiti da obvezu navedenu u točki 48. ove presude treba provesti na način da se postignu ciljevi zaštite utvrđeni samom Direktivom. Države članice posebno moraju osigurati poštovanje načela zaštite sigurnosti i zdravlja radnika pri utvrđivanju potrebne razine zaštite u području zdravlja i sigurnosti radnika koji rade noću. Stoga one moraju paziti na to da radnici koji rade noću imaju koristi od drugih mjera zaštite u području trajanja rada, plaće, naknade ili sličnih pogodnosti, kako bi se nadoknadila posebna težina koju podrazumijeva ta vrsta rada, koja je posebno istaknuta Direktivom 2003/88, i time prizna priroda noćnog rada.

52. U tom pogledu valja utvrditi da se zadaće koje se obavljaju noću mogu razlikovati u pogledu težine i stresa, što može zahtijevati da se za određene radnike provedu posebne organizacije rada kako bi se osigurala zaštita njihova zdravlja i sigurnosti. U ovom slučaju zadaće koje noću obavljaju vatrogasci i policajci mogle bi opravdati provedbu takve posebne organizacije. Naime, sud koji je uputio zahtjev ističe da posebne i iznimno važne funkcije tih radnika u javnom sektoru podrazumijevaju da im se nameću mnogobrojni dodatni zahtjevi i obveze, poput dežurstva koje može trajati do 24 sata ili posebnih obveza u hitnim slučajevima.

53. Stoga, s obzirom na veću težinu noćnog rada u usporedbi s dnevnim radom, smanjenje uobičajenog trajanja noćnog rada u odnosu na trajanje dnevnog rada može biti prikladno rješenje kako bi se osigurala zaštita zdravlja i sigurnosti dotičnih radnika, iako to nije jedino moguće rješenje. Primjerice, ovisno o prirodi dotične aktivnosti, dodjeljivanjem dodatnih razdoblja odmora ili slobodnog vremena također bi se moglo doprinijeti zaštiti zdravlja i sigurnosti tih radnika.

54. U tom pogledu valja podsjetiti na to da iz uvodne izjave 6. Direktive 2003/88 proizlazi da treba uzeti u obzir načela MOR-a u području organizacije radnog vremena, osobito u pogledu noćnog rada, i da se, u skladu s člankom 8. Konvencije br. 171 MOR-a, naknadama dodijeljenima radnicima koji rade noću u obliku trajanja rada, plaće ili sličnih prednosti mora priznati priroda noćnog rada. Tom se odredbom tako potvrđuje da se mjere koje su države članice obvezne donijeti, u skladu s člankom 12. točkom (a) te direktive, ne moraju izričito odnositi na trajanje noćnog rada.

55. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo i treće pitanje valja odgovoriti tako da članak 8. i članak 12. točku (a) Direktive 2003/88 treba tumačiti na način da se njima ne nalaže donošenje nacionalnog propisa kojim se predviđa da je uobičajeno trajanje noćnog rada za radnike u javnom sektoru, poput policajaca i

vatrogasaca, kraće od uobičajenog trajanja dnevnog rada propisanog za te radnike. Takvi radnici u svakom slučaju moraju uživati druge zaštitne mjere koje se odnose na trajanje rada, plaću, naknadu ili slične pogodnosti, kojima se može nadoknaditi posebna težina noćnog rada koji obavljaju.

Drugo pitanje

56. Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Direktivu 2003/88, u vezi s člancima 20. i 31. Povelje, tumačiti na način da se njome zahtijeva da se uobičajeno trajanje noćnog rada utvrđeno na sedam sati u zakonodavstvu države članice za radnike u privatnom sektoru primjenjuje na radnike u javnom sektoru, poput policajaca i vatrogasaca.

57. U skladu s člankom 20. Povelje, „svi su pred zakonom jednaki”.

58. Sud je presudio da je načelo jednakog postupanja iz članka 20. i 21. Povelje opće načelo prava Unije, kojim se nalaže da se u usporedivim situacijama ne postupa na različit način i da se u različitim situacijama ne postupa na jednak način, osim ako je takvo postupanje objektivno opravdano. Razlika u postupanju opravdana je kada je utemeljena na objektivnom i razumnom kriteriju, odnosno kada je u vezi s pravno dopuštenim ciljem kojem teži dotični propis i kada je ta razlika proporcionalna cilju koji se želi postići predmetnim postupanjem (presuda od 9. ožujka 2017., Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, t. 55. i navedena sudska praksa).

59. U članku 31. stavku 1. Povelje propisuje se da „svaki radnik ima pravo na radne uvjete kojima se čuvaju njegovo zdravlje, sigurnost i dostojanstvo”, dok se u stavku 2. pojašnjava da „svaki radnik ima pravo na ograničenje najduljeg radnog vremena, na dnevni i tjedni odmor te na plaćeni godišnji odmor”.

60. Valja podsjetiti na to da je područje primjene Povelje, kad je riječ o djelovanju država članica, definirano u njezinu članku 51. stavku 1., u skladu s kojim se odredbe Povelje odnose na institucije Unije i države članice samo kada provode pravo Unije, a prema ustaljenoj sudskoj praksi, pojam „provedba prava Unije” u smislu te odredbe pretpostavlja postojanje određenog stupnja povezanosti između akta prava Unije i dotične nacionalne mjere, koji nadilazi sličnost obuhvaćenih područja ili neizravne učinke jednog područja na drugo, uzimajući u obzir kriterije za ocjenu koje je definirao Sud (presuda od 22. travnja 2021., Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, t. 37. i navedena sudska praksa).

61. U tom pogledu, valja navesti, s jedne strane, da se člankom 140. stavkom 1. Zakonika o radu propisuje da uobičajeno trajanje noćnog rada u petodnevnom radnom tjednu ne može biti dulje od sedam sati. Kao što to ističe sud koji je uputio zahtjev, ta se odredba primjenjuje na radnike u privatnom sektoru.

62. S druge strane, na temelju članka 187. stavka 3. Zakona o Ministarstvu unutarnjih poslova, u slučaju rada u smjenama, noćni rad može se obavljati između 22 i 6 sati, pri čemu radno vrijeme službenika tog ministarstva ne smije u prosjeku biti duže od osam sati u razdoblju od dvadeset i četiri sata.

63. Tim se odredbama pojašnjavaju detaljna radna pravila primjenjiva na noćni rad, koja se odnose na sigurnost i zdravlje, a osobito na ograničenje trajanja noćnog rada. Takve odredbe predstavljaju provedbu te direktive i stoga ulaze u područje primjene prava Unije.

64. Sud koji je uputio zahtjev smatra da se relevantnim nacionalnim propisom uspostavlja povoljniji sustav za radnike u privatnom sektoru od onoga koji se primjenjuje na radnike u javnom sektoru, osobito na službenike Ministarstva unutarnjih poslova. Također ističe da nepostojanje posebne odredbe kojom se uređuje uobičajeno i najdulje trajanje noćnog rada tih službenika, pripadnika policije i vatrogastva, dovodi do njihove diskriminacije u odnosu na ugovorno osoblje tog ministarstva.

65. U tom pogledu, valja navesti da je Sud presudio da se različito postupanje na temelju toga je li radni odnos uređen zakonom ili ugovorom načelno može ocjenjivati s obzirom na načelo jednakog postupanja, koje čini opće načelo prava Unije, sada potvrđeno člancima 20. i 21. Povelje (presuda od 22. siječnja 2020., Baldonado Martín, C-177/18, EU:C:2020:26, t. 56. i navedena sudska praksa).

66. Posljedično, valja ispitati treba li Direktivu 2003/88, s obzirom na članke 20. i 31. Povelje, tumačiti na način da joj se protivi to da određeni radnici u javnom sektoru, osobito službenici Ministarstva unutarnjih poslova, uključujući policajce i vatrogasce, čije uobičajeno trajanje noćnog rada može dosegnuti osam sati, ne uživaju povoljniji režim općeg prava koji se primjenjuje na radnike u privatnom sektoru, u okviru kojeg je uobičajeno trajanje noćnog rada utvrđeno na sedam sati.

67. Što se tiče zahtjeva u pogledu usporedivosti situacija o kojima je riječ kako bi se moglo utvrditi postojanje povrede načela jednakog postupanja, Sud je najprije pojasnio da se ta usporedivost mora ocjenjivati ne općenito i apstraktno, nego posebno i konkretno, s obzirom na sve elemente koji obilježavaju te situacije, osobito vodeći računa o predmetu i svrsi nacionalnog zakonodavstva koje predviđa različito postupanje kao i, ako je to prikladno, o načelima i ciljevima područja na koje se to nacionalno zakonodavstvo odnosi (presuda od 26. lipnja 2018., MB (Promjena spola i starosna mirovina), C-451/16, EU:C:2018:492, t. 42. i navedena sudska praksa).

68. U ovom slučaju iz navoda u odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da je cilj nacionalnog propisa o kojem je riječ u glavnom postupku izračun noćnog radnog vremena za određeno radno mjesto. Konkretno, glavni postupak odnosi se na nepostojanje posebne odredbe kojom se uređuje uobičajeno i najdulje trajanje noćnog rada, kao i na preračunavanje noćnog radnog vremena u dnevno radno vrijeme primjenom množitelja.

69. Stoga se čini da nacionalno pravo, s jedne strane, isključuje službenike Ministarstva unutarnjih poslova, poput policajaca i vatrogasaca, iz sustava općeg prava kojim se predviđa ograničenje uobičajenog trajanja noćnog rada na sedam sati i, s druge strane, da radnicima koji nisu zaposlenici tog ministarstva ne daje pravo na pretvaranje noćnog radnog vremena u dnevno radno vrijeme.

70. Na sudu koji je uputio zahtjev, koji je jedini nadležan ocijeniti činjenice, je da provede potrebne provjere kako bi se, s jedne strane, identificirale relevantne

kategorije radnika i, s druge strane, utvrdilo je li ispunjen zahtjev koji se odnosi na usporedivost situacija u pitanju (vidjeti u tom smislu presudu od 5. lipnja 2018., *Montero Mateos*, C-677/16, EU:C:2018:393, t. 52.).

71. Međutim, Sud, koji odlučuje o zahtjevu za prethodnu odluku, nadležan je, s obzirom na elemente iz spisa kojim raspolaže, dati pojašnjenja koja će sud koji je uputio zahtjev voditi u rješavanju glavnog postupka (presuda od 29. listopada 2020., *Veseli̇bas ministrija*, C-243/19, EU:C:2020:872, t. 38. i navedena sudska praksa).

72. Kao što to proizlazi iz sudske prakse navedene u točki 67. ove presude, na tom je sudu da utvrdi koja kategorija radnika uživa sustav općeg prava iz članka 140. Zakonika o radu i koja je iz njega isključena. Zatim će biti potrebno ispitati je li nacionalni zakonodavac odlučio o tom isključenju vodeći računa osobito o objektivnim obilježjima dužnosti koje obavljaju radnici potonje kategorije. Naime, čini se da u ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev analizira apstraktne kategorije radnika, kao što su kategorije radnika u javnom sektoru, pri čemu pruža primjer posebne kategorije službenika Ministarstva unutarnjih poslova, konkretnije policajaca i vatrogasaca, i kategorije radnika u privatnom sektoru, bez navođenja elemenata koji bi mogli poslužiti za utvrđivanje konkretnih kategorija osoba koje se nalaze u usporedivim situacijama i da ih pritom ne uspoređuje na poseban i konkretan način, uključujući i u pogledu uvjeta noćnog rada koji se primjenjuju na radnike svake od tih kategorija. Naime, u zahtjevu za prethodnu odluku ne nalazi se nijedan takav element.

73. Što se tiče opravdanja eventualne razlike u postupanju, valja podsjetiti na to da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi, razlika u postupanju opravdana ako je utemeljena na objektivnom i razumnom kriteriju, odnosno ako se odnosi na pravno dopušteni cilj kojem teži dotično zakonodavstvo i ako je ta razlika u postupanju proporcionalna tom cilju (presuda od 29. listopada 2020., *Veseli̇bas ministrija*, C-243/19, EU:C:2020:872, t. 37. i navedena sudska praksa).

74. U tom pogledu iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da se nepostojanje mehanizma preračunavanja sati noćnog rada u sate dnevnog rada o kojem je riječ u glavnom postupku u uredbama br. 8121z-592 i 8121z-776 objašnjava pravnim i ekonomskim razlozima.

75. S jedne strane, na temelju članka 187. stavaka 1. i 3. Zakona o Ministarstvu unutarnjih poslova, uobičajeno trajanje rada je isto danju i noću, tako da je odnos između uobičajenog trajanja dnevnog i noćnog rada jednak 1 te nije potrebno nikakvo preračunavanje.

76. Podložno provjerama koje mora izvršiti sud koji je uputio zahtjev, čini se da takva argumentacija ipak ne odgovara pravno dopuštenom cilju kojim se može opravdati različito postupanje o kojem je riječ u glavnom postupku.

77. S druge strane, produljenje takvog mehanizma pretvaranja zahtjeva znatna dodatna financijska sredstva.

78. Međutim, takva se argumentacija ne može prihvatiti. Naime, iako pravo Unije ne sprečava države članice da, uz političke, socijalne ili demografske aspekte, uzmu u

obzir proračunska pitanja i utječu na prirodu ili opseg mjera koje žele usvojiti, takva razmatranja ne mogu sama po sebi biti cilj od općeg interesa.

79. Valja podsjetiti na to da bi razlika u postupanju uvedena odredbama nacionalnog prava u području noćnog rada između različitih kategorija radnika koji se nalaze u usporedivim situacijama, ako se ne temelji na takvom objektivnom i razumnom kriteriju, bila nespojiva s pravom Unije te bi, ovisno o slučaju, nacionalni sud obvezivala da nacionalno pravo tumači u najvećoj mogućoj mjeri s obzirom na tekst i svrhu dotične odredbe primarnog prava, uzimajući u obzir cjelokupno nacionalno pravo i primjenjujući metode tumačenja koje su njime priznate, kako bi se osigurala potpuna učinkovitost te odredbe i kako bi se postiglo rješenje u skladu s ciljem koji se njome želi postići (presuda od 6. listopada 2021., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, t. 71 i navedena sudska praksa).

80. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članke 20. i 31. Povelje treba tumačiti na način da im se ne protivi to da se uobičajeno trajanje noćnog rada utvrđeno na sedam sati u zakonodavstvu države članice za radnike u privatnom sektoru ne primjenjuje na radnike u javnom sektoru, uključujući policajce i vatrogasce, ako se takva razlika u postupanju temelji na objektivnom i razumnom kriteriju, odnosno kada je ona u vezi s pravno dopuštenim ciljem kojem teži navedeno zakonodavstvo i kada je proporcionalna tom cilju.

Predmet: C-175/20

ZAŠTITA POJEDINACA U VEZI S OBRADOM OSOBNIH PODATAKA > POJAM "OBRADA" > OGRANIČENJE

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

u sastavu: E. Regan, predsjednik vijeća, K. Lenaerts, predsjednik Suda, u svojstvu suca petog vijeća, C. Lycourgos, predsjednik četvrtog vijeća, I. Jarukaitis i M. Ilešič (izvjestitelj), suci,

24. veljače 2022. (*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka – Uredba (EU) 2016/679 – Članak 2. – Područje primjene – Članak 4. – Pojam ‚obrada‘ – Članak 5. – Načela obrade – Ograničavanje svrhe – Smanjenje količine podataka – Članak 6. – Zakonitost obrade – Obrada nužna za izvršavanje zadaće od javnog interesa povjerene voditelju obrade – Obrada nužna za ispunjenje zakonske obveze voditelja obrade – Članak 23. – Ograničenja – Obrada podataka u porezne svrhe – Zahtjev za otkrivanje informacija u vezi s oglasima za prodaju vozila na internetskoj stranici – Proporcionalnost”

1. Odredbe Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća

uredba o zaštiti podataka) treba tumačiti na način da prikupljanje informacija koje uključuju veliku količinu osobnih podataka od gospodarskog subjekta, koje provodi porezna uprava, podliježe zahtjevima te uredbe, osobito onima propisanim njezinim člankom 5. stavkom 1.

2. Odredbe Uredbe 2016/679 treba tumačiti na način da porezna uprava države članice ne može odstupiti od odredaba članka 5. stavka 1. te uredbe ako joj takvo pravo nije dodijeljeno zakonskom mjerom u smislu njezina članka 23. stavka 1.

3. Odredbe Uredbe 2016/679 treba tumačiti na način da im se ne protivi to da porezna uprava države članice nametne pružatelju usluga internetskog oglašavanja da joj otkrije informacije koje se odnose na porezne obveznike koji su objavili oglase u nekoj od rubrika njegova internetskog portala, pod uvjetom, među ostalim, da su ti podaci nužni s obzirom na posebne svrhe za koje se prikupljaju i da razdoblje na koje se odnosi prikupljanje navedenih podataka ne prelazi trajanje koje je krajnje nužno za postizanje željenog cilja u općem interesu.

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputila Administratīvā apgabaltiesa (Okružni upravni sud, Latvija), odlukom od 11. ožujka 2020., koju je Sud zaprimio 14. travnja 2020., u postupku

„SS” SIA

protiv

Valsts ieņēmumu dienests,

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL 2016., L 119, str. 1. i ispravci SL 2018., L 127, str. 2. i SL 2021., L 74, str. 35.), osobito njezina članka 5. stavka 1.

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između društva „SS” SIA i Valsts ieņēmumu dienests (Porezna uprava, Latvija) (u daljnjem tekstu: latvijska porezna uprava) povodom zahtjeva za otkrivanje informacija u vezi s oglasima za prodaju vozila objavljenima na internetskoj stranici društva SS.

Glavni postupak i prethodna pitanja

16. Društvo SS je pružatelj usluga oglašavanja objavljenih na internetu sa sjedištem u Latviji.

17. Latvijska porezna uprava uputila je 28. kolovoza 2018. društvu SS zahtjev za otkrivanje informacija na temelju članka 15. stavka 6. Zakona o porezima i nametima u kojem je pozvala to društvo da obnovi pristup koji je ta porezna uprava imala brojevima šasije vozila koja su predmet oglasa objavljenog na internetskom portalu navedenog društva kao i telefonskim brojevima prodavatelja te da joj najkasnije do 3.

rujna 2018. pruži informacije u vezi s oglasima objavljenima u rubrici „Osobna vozila tog portala u razdoblju od 14. srpnja do 31. kolovoza 2018.“

18. U tom je zahtjevu bilo navedeno da te informacije, koje obuhvaćaju poveznicu na oglas, njegov tekst, marku vozila, model, broj šasije i cijenu vozila kao i broj telefona prodavatelja, moraju biti dostavljene u elektroničkom obliku u formatu koji omogućuje filtriranje ili odabir podataka.

19. Osim toga, u slučaju da nije bilo moguće obnoviti pristup informacijama iz oglasa objavljenih na predmetnom internetskom portalu, od društva SS se tražilo da navede razlog te da najkasnije treći dan svakog mjeseca dostavi relevantne informacije u vezi s oglasima objavljenima tijekom prethodnog mjeseca.

20. Smatrajući da zahtjev za otkrivanje informacija latvijske porezne uprave nije u skladu s načelima proporcionalnosti i smanjenja količine osobnih podataka propisanim Uredbom 2016/679, društvo SS podnijelo je pritužbu protiv tog zahtjeva vršitelju dužnosti glavnog direktora latvijske porezne uprave.

21. Odlukom od 30. listopada 2018. potonji je odbio tu pritužbu navodeći, među ostalim, da u okviru obrade osobnih podataka o kojima je riječ u glavnom postupku latvijska porezna uprava izvršava ovlasti koje su joj dodijeljene zakonom.

22. Društvo SS podnijelo je administrativā rajona tiesi (Općinski upravni sud, Latvija) tužbu za poništenje te odluke. Osim argumenata koje je iznijelo u svojoj pritužbi, ono je u njoj istaknulo da u predmetnoj odluci nije navedena posebna svrha obrade osobnih podataka koju je predvidjela latvijska porezna uprava ni količina podataka koji su joj potrebni, protivno članku 5. stavku 1. Uredbe 2016/679.

23. Presudom od 21. svibnja 2019. administrativā rajona tiesa (Općinski upravni sud) odbila je tu tužbu navodeći, u biti, da je latvijska porezna uprava imala pravo zatražiti pristup informacijama koje se odnose na bilo koju osobu i u neograničenoj količini, osim ako se te informacije ne smatraju nespojivima sa svrhom naplate poreza. Taj je sud, osim toga, smatrao da se odredbe Uredbe 2016/679 ne primjenjuju na tu upravu.

24. Društvo SS podnijelo je žalbu protiv te presude sudu koji je uputio zahtjev tvrdeći, s jedne strane, da se na latvijsku poreznu upravu primjenjuju odredbe Uredbe 2016/679 i, s druge strane, da je ta uprava, time što je svaki mjesec i bez vremenskog ograničenja zahtijevala znatnu količinu osobnih podataka u vezi s neodređenim brojem oglasa a da pritom nije navela konkretne porezne obveznike protiv kojih se vodi postupak poreznog nadzora, povrijedila načelo proporcionalnosti.

25. Sud koji je uputio zahtjev navodi da u okviru glavnog postupka nije sporno da je izvršenje predmetnog zahtjeva za otkrivanje informacija neodvojivo povezano s obradom osobnih podataka ni to da latvijska porezna uprava ima pravo dobiti informacije kojima raspolaže pružatelj usluga objave oglasa na internetu i koje su nužne za poduzimanje posebnih radnji u području naplate poreza.

26. Glavni postupak odnosi se na količinu i vrstu informacija koje može zatražiti latvijska porezna uprava, njihovu ograničenost odnosno neograničenost, kao i na

pitanje treba li obvezu otkrivanja informacija kojoj podliježe društvo SS vremenski ograničiti.

27. Konkretno, sud koji je uputio zahtjev smatra da je na njemu da utvrdi je li obrada osobnih podataka u okolnostima iz glavnog postupka provedena transparentno u odnosu na ispitanike, jesu li informacije navedene u predmetnom zahtjevu za otkrivanje zatražene u posebne, izričite i zakonite svrhe te provodi li se obrada osobnih podataka samo u mjeri koja je stvarno potrebna za izvršavanje funkcija latvijske porezne uprave u smislu članka 5. stavka 1. Uredbe 2016/679.

28. U tu svrhu potrebno je definirati kriterije na temelju kojih se može ocijeniti poštuje li zahtjev za otkrivanje informacija koji je uputila latvijska porezna uprava bit temeljnih sloboda i prava te može li se zahtjev za otkrivanje o kojem je riječ u glavnom postupku smatrati nužnim i proporcionalnim u demokratskom društvu kako bi se osigurali važni ciljevi Unije i latvijski javni interesi u području proračuna i poreza.

29. U tim je okolnostima Administratīvā apgabaltiesa (Okružni upravni sud, Latvija) odlučila prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li zahtjeve iz Uredbe [2016/679] tumačiti na način da zahtjev za otkrivanje informacija koji je uputila porezna uprava, poput spornog zahtjeva u ovom predmetu, na temelju kojeg se zahtijeva otkrivanje informacija koje sadržavaju znatnu količinu osobnih podataka, treba ispunjavati zahtjeve utvrđene u Uredbi 2016/679 (osobito u njezinu članku 5. stavku 1.)?

2. Treba li zahtjeve iz Uredbe [2016/679] tumačiti na način da porezna uprava može odstupiti od odredbi članka 5. stavka 1. Uredbe [2016/679], čak i ako se propisima na snazi u Latviji navedenoj upravi ne dodjeljuje takva ovlast?

3. S obzirom na zahtjeve iz Uredbe [2016/679], postoji li legitimni cilj kojim se opravdava obveza, nametnuta zahtjevom za otkrivanje informacija, poput spornog zahtjeva u ovom predmetu, pružanja svih zatraženih podataka u neograničenoj količini i vremenu, a da pritom nije utvrđen datum isteka roka za izvršenje navedenog zahtjeva za otkrivanje informacija?

4. S obzirom na zahtjeve iz Uredbe [2016/679], postoji li legitimni cilj kojim se opravdava obveza, nametnuta zahtjevom za otkrivanje informacija, poput spornog zahtjeva u ovom predmetu, pružanja svih zatraženih podataka iako u zahtjevu za otkrivanje informacija nije navedena (ili je nepotpuno navedena) svrha otkrivanja informacija?

5. S obzirom na zahtjeve Uredbe [2016/679], postoji li legitimni cilj kojim se opravdava obveza, nametnuta zahtjevom za otkrivanje informacija, poput spornog zahtjeva u ovom predmetu, pružanja svih zatraženih podataka iako bi se to u praksi odnosilo na apsolutno sve osobe koje su objavile oglas u odjeljku ‚Osobna vozila‘ na nekom portalu?

6. Koje kriterije treba primijeniti kako bi se provjerilo osigurava li porezna uprava na odgovarajući način, u svojstvu voditelja obrade, da je obrada podataka (uključujući prikupljanje informacija) u skladu sa zahtjevima iz Uredbe [2016/679]?

7. Koje kriterije treba primijeniti kako bi se provjerilo je li zahtjev za otkrivanje informacija, poput spornog zahtjeva u ovom predmetu, odgovarajuće obrazložen i povremen?

8. Koje kriterije treba primijeniti kako bi se provjerilo provodi li se obrada osobnih podataka u mjeri u kojoj je to nužno i u skladu sa zahtjevima iz Uredbe [2016/679]?

9. Koje kriterije treba primijeniti kako bi se provjerilo osigurava li porezna uprava, u svojstvu voditelja obrade, usklađenost obrade podataka sa zahtjevima utvrđenima u članku 5. stavku 1. Uredbe [2016/679] (pouzdanost)?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

30. Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li odredbe Uredbe 2016/679 tumačiti na način da prikupljanje informacija koje uključuju veliku količinu osobnih podataka od gospodarskog subjekta, koje provodi porezna uprava, podliježe zahtjevima te uredbe, osobito onima propisanim njezinim člankom 5. stavkom 1.

31. Kako bi se odgovorilo na to pitanje, valja provjeriti, kao prvo, ulazi li takav zahtjev u materijalno područje primjene Uredbe 2016/679, kako je definirano u njezinu članku 2. stavku 1. i, kao drugo, je li taj zahtjev jedan od slučajeva obrade osobnih podataka koje članak 2. stavak 2. te uredbe isključuje iz tog područja primjene.

32. Kao prvo, u skladu s njezinim člankom 2. stavkom 1., Uredba 2016/679 primjenjuje se na obradu osobnih podataka koja se u cijelosti ili djelomično obavlja automatizirano te na neautomatiziranu obradu osobnih podataka koji čine dio sustava pohrane ili su namijenjeni biti dio sustava pohrane.

33. Članak 4. točka 1. Uredbe 2016/679 pojašnjava da „osobni podaci” znači svi podaci koji se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi odnosno osobu koja se može identificirati izravno ili neizravno, osobito uz pomoć identifikatora kao što su ime, identifikacijski broj, podaci o lokaciji, mrežni identifikator ili uz pomoć jednog ili više čimbenika svojstvenih za fizički, fiziološki, genetski, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet. Uvodna izjava 26. te uredbe u tom pogledu pojašnjava da, kako bi se odredilo može li se identitet pojedinca utvrditi, treba uzeti u obzir sva sredstva koja voditelj obrade ili bilo koja druga osoba mogu po svemu sudeći upotrijebiti u svrhu izravnog ili neizravnog utvrđivanja identiteta pojedinca.

34. U okviru glavnog postupka nesporno je da su informacije čije otkrivanje traži latvijska porezna uprava osobni podaci u smislu članka 4. točke 1. Uredbe 2016/679.

35. Na temelju članka 4. točke 2. te uredbe, prikupljanje, obavljanje uvida, otkrivanje prijenosom i svaki oblik stavljanja na raspolaganje osobnih podataka jest „obrada” u smislu navedene uredbe. Iz teksta te odredbe, a osobito iz izraza „svaki postupak”, proizlazi da je zakonodavac Unije pojmu „obrada” namjeravao dati široko značenje. To tumačenje potvrđuje neiscrpnost popisa postupaka navedenih u predmetnoj odredbi izražena izrazom „kao što su”.

36. U ovom slučaju latvijska porezna uprava zahtijeva od dotičnog gospodarskog subjekta da ponovno uspostavi pristup njezinih službi brojevima šasije vozila koja su predmet oglasa objavljenog na njegovu internetskom portalu i da joj otkrije informacije u vezi s oglasima objavljenima na tom portalu.

37. Takvim se zahtjevom, kojim porezna uprava države članice od gospodarskog subjekta traži otkrivanje i stavljanje na raspolaganje osobnih podataka koje joj je potonji dužan otkriti i staviti na raspolaganje na temelju nacionalnog propisa te države članice, započinje postupak „prikupljanja” tih podataka u smislu članka 4. točke 2. Uredbe 2016/679.

38. Osim toga, otkrivanje i stavljanje na raspolaganje navedenih podataka koje provodi gospodarski subjekt o kojem je riječ toj upravi podrazumijeva „obradu” u smislu članka 4. točke 2.

39. Kao drugo, valja ispitati može li se smatrati da je postupak kojim porezna uprava države članice od gospodarskog subjekta želi prikupiti osobne podatke koji se odnose na određene porezne obveznike isključen iz područja primjene Uredbe 2016/679 na temelju njezina članka 2. stavka 2.

40. U tom pogledu najprije valja podsjetiti na to da ta odredba predviđa iznimke od područja primjene te uredbe, kako je ono definirano u njezinu članku 2. stavku 1., i da te iznimke treba usko tumačiti (presuda od 16. srpnja 2020., Facebook Ireland i Schrems, C-311/18, EU:C:2020:559, t. 84.).

41. Konkretno, članak 2. stavak 2. točka (d) Uredbe 2016/679 propisuje da se potonji ne primjenjuje na obradu osobnih podataka koju obavljaju nadležna tijela u svrhu sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija.

42. Kao što proizlazi iz uvodne izjave 19. te uredbe, ta je iznimka motivirana činjenicom da su obrade osobnih podataka koje nadležna tijela provode u takve svrhe uređene posebnim aktom Unije, odnosno Direktivom 2016/680, koja je donesena istog dana kada i Uredba 2016/679 i koja u članku 3. točki 7. definira što treba smatrati pod „nadležnim tijelom”, pri čemu takvu definiciju treba po analogiji primijeniti na članak 2. stavak 2. točku (d) te uredbe (vidjeti u tom smislu presudu od 22. lipnja 2021., Latvijas Republikas Saeima (Kazneni bodovi), C-439/19, EU:C:2021:504, t. 69.).

43. Iz uvodne izjave 10. Direktive 2016/680 proizlazi da pojam „nadležno tijelo” treba tumačiti u vezi sa zaštitom osobnih podataka u područjima pravosudne suradnje u kaznenim stvarima i policijske suradnje, vodeći računa o prilagodbama koje se u tom pogledu mogu pokazati nužnima zbog specifične naravi tih područja. Nadalje, u uvodnoj izjavi 11. te direktive navodi se da se Uredba 2016/679 primjenjuje na obradu osobnih podataka koju provodi „nadležno tijelo” u smislu članka 3. točke 7. navedene direktive, ali u druge svrhe od onih koje su u njoj predviđene (presuda od 22. lipnja 2021., Latvijas Republikas Saeima (Kazneni bodovi), C-439/19, EU:C:2021:504, t. 70.).

44. Stoga, kada od gospodarskog subjekta traži da mu otkrije osobne podatke koji se odnose na određene porezne obveznike u svrhu naplate poreza i borbe protiv utaje poreza, ne čini se da se porezna uprava države članice može smatrati „nadležnim tijelom” u smislu članka 3. točke 7. Direktive 2016/680 ni, prema tome, da takvi zahtjevi za otkrivanje informacija mogu biti obuhvaćeni iznimkom predviđenom u članku 2. stavku 2. točki (d) Uredbe 2016/679.

45. Osim toga, iako nije isključeno da se osobne podatke o kojima je riječ u glavnom postupku može upotrebljavati u okviru kaznenog progona, koji bi se, u slučaju kršenja poreznih propisa, mogao provoditi protiv određenih ispitanika, ne čini se da su ti podaci prikupljeni s konkretnim ciljem provođenja takvog kaznenog progona ili u okviru aktivnosti države u području kaznenog prava (vidjeti u tom smislu presudu od 27. rujna 2017., Puškár, C-73/16, EU:C:2017:725, t. 40.).

46. Stoga je prikupljanje osobnih podataka koje provodi porezna uprava države članice u vezi s oglasima o prodaji vozila objavljenima na internetskoj stranici gospodarskog subjekta obuhvaćeno materijalnim područjem primjene Uredbe 2016/679 i, slijedom toga, ono mora poštovati, među ostalim, načela koja se odnose na obradu osobnih podataka navedena u članku 5. te uredbe.

47. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da odredbe Uredbe 2016/679 treba tumačiti na način da prikupljanje informacija koje uključuju veliku količinu osobnih podataka od gospodarskog subjekta koje provodi porezna uprava, podliježe zahtjevima te uredbe, osobito onima propisanim njezinim člankom 5. stavkom 1.

Drugo pitanje

48. Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li odredbe Uredbe 2016/679 tumačiti na način da porezna uprava države članice može odstupiti od odredaba članka 5. stavka 1. te uredbe iako joj takvo pravo nije dodijeljeno nacionalnim pravom te države članice.

49. Uvodno valja podsjetiti na to da se, kao što to proizlazi iz njezine uvodne izjave 10., Uredbom 2016/679 osobito nastoji osigurati visoka razina zaštite pojedinaca unutar Unije.

50. U tu svrhu, poglavlja II. i III. Uredbe 2016/679 navode, redom, načela kojima se uređuje obrada osobnih podataka kao i prava ispitanika koja se moraju poštovati kod svake obrade osobnih podataka. Konkretno, svaka obrada osobnih podataka mora, među ostalim, biti u skladu s načelima koja se odnose na obradu takvih podataka iz članka 5. navedene uredbe (vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2020., La Quadrature du Net i dr., C-511/18, C-512/18 i C-520/18, EU:C:2020:791, t. 208.).

51. Međutim, članak 23. Uredbe 2016/679 dopušta Uniji i državama članicama da donesu „zakonske mjere” kojima se ograničava opseg obveza i prava predviđenih, među ostalim, u članku 5. te uredbe, pod uvjetom da odgovaraju pravima i obvezama predviđenima u člancima 12. do 22. navedene uredbe, ako se takvim ograničenjem poštuje bit temeljnih prava i sloboda te ono predstavlja nužnu i razmjernu mjeru u demokratskom društvu za zaštitu važnih ciljeva od općeg interesa Unije ili predmetne

države članice poput, između ostalog, važnog gospodarskog ili financijskog interesa, uključujući proračunska i porezna pitanja.

52. U tom pogledu, iz uvodne izjave 41. Uredbe 2016/679 proizlazi da upućivanje u toj uredbi na „zakonodavnu mjeru” ne znači nužno da parlament mora donijeti zakonodavni akt.

53. S obzirom na navedeno, valja podsjetiti na to da, kao što je to navedeno u njezinoj uvodnoj izjavi 4., Uredba 2016/679 poštuje sva temeljna prava i uvažava slobode i načela priznata Poveljom koja su sadržana u Ugovorima, među kojima je osobito zaštita osobnih podataka.

54. Međutim, u skladu s prvom rečenicom članka 52. stavka 1. Povelje, svako ograničenje pri ostvarivanju njome priznatih prava i sloboda, među kojima su, među ostalim, pravo na poštovanje privatnog života, zajamčeno člankom 7. Povelje, i pravo na zaštitu osobnih podataka, propisano njezinim člankom 8., mora biti predviđeno zakonom, što osobito podrazumijeva da pravna osnova kojom se dopušta zadiranje u ta prava mora definirati doseg ograničenja ostvarivanja dotičnog prava (vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2020., *Privacy International*, C-623/17, EU:C:2020:790, t. 65. i navedenu sudsku praksu).

55. Sud je u tom pogledu, usto, presudio da propis koji sadržava mjeru koja dopušta takvo zadiranje mora sadržavati jasna i precizna pravila o doseg i primjeni dotične mjere te propisivati minimalne uvjete, na način da osobe čiji su osobni podaci preneseni raspolažu dostatnim jamstvima koja omogućuju učinkovitu zaštitu tih podataka od rizika zlouporabe (vidjeti u tom smislu presudu od 2. ožujka 2021., *Prokuratuur (Uvjeti pristupa podacima o elektroničkim komunikacijama)*, C-746/18, EU:C:2021:152, t. 48. i navedenu sudsku praksu).

56. Slijedom toga, svaka mjera donesena na temelju članka 23. Uredbe 2016/679 mora, kao što je to uostalom zakonodavac Unije naglasio u uvodnoj izjavi 41. te uredbe, biti jasna i precizna te njezina primjena mora biti predvidljiva osobama na koje se primjenjuje. Konkretno, one moraju moći utvrditi okolnosti i uvjete pod kojima opseg prava koja im dodjeljuje navedena uredba može biti predmet ograničenja.

57. Iz prethodnih razmatranja proizlazi da porezna uprava države članice ne može odstupati od odredaba članka 5. Uredbe 2016/679 ako ne postoji jasna i precizna pravna osnova predviđena pravom Unije ili nacionalnim pravom, čija je primjena predvidljiva osobama na koje se primjenjuje i kojom se predviđaju okolnosti i uvjeti pod kojima se opseg obveza i prava predviđenih tim člankom 5. može ograničiti.

58. Stoga na drugo pitanje valja odgovoriti tako da odredbe Uredbe 2016/679 treba tumačiti na način da porezna uprava države članice ne može odstupati od odredaba članka 5. stavka 1. te uredbe ako joj takvo pravo nije dodijeljeno zakonskom mjerom u smislu njezina članka 23. stavka 1.

Treće do deveto pitanje

59. Svojim trećim do devetim pitanjem, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li odredbe Uredbe 2016/679 tumačiti na način da im se protivi

to da porezna uprava države članice nametne pružatelju usluga internetskog oglašavanja da joj tijekom neodređenog razdoblja i bez navođenja svrhe tog zahtjeva za otkrivanje otkrije informacije koje se odnose na sve porezne obveznike koji su objavili oglase u nekoj od rubrika njegova internetskog portala.

60. Uvodno valja primijetiti da je u situaciji poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku moguće izvršiti dvije obrade osobnih podataka. Kao što to proizlazi iz točaka 37. i 38. ove presude, riječ je o prikupljanju osobnih podataka od dotičnog pružatelja usluga koje provodi porezna uprava i, u tom okviru, o tome da pružatelj tih usluga te podatke toj upravi otkriva prijenosom.

61. Kao što to proizlazi iz sudske prakse navedene u točki 50. ove presude, svaki od tih postupaka obrade mora, uz iznimke iz članka 23. Uredbe 2016/679, poštovati načela koja se odnose na obradu osobnih podataka navedena u članku 5. te uredbe kao i prava ispitanika koja se nalaze u njezinim člancima 12. do 22.

62. U ovom se slučaju sud koji je uputio zahtjev osobito pita o okolnosti da se, s jedne strane, obrade navedene u točki 60. ove presude odnose na informacije u neograničenoj količini koje se odnose na neodređeno razdoblje i, s druge strane, da svrha tih obrada u zahtjevu za otkrivanje informacija nije precizirana.

63. U tom pogledu treba istaknuti, kao prvo, da je člankom 5. stavkom 1. točkom (b) Uredbe 2016/679 propisano da se osobni podaci trebaju prikupljati, između ostalog, u posebne, izričite i zakonite svrhe.

64. Najprije, zahtjev prema kojem svrhe obrade moraju biti određene podrazumijeva, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 39. te uredbe, da ih treba utvrditi najkasnije u vrijeme prikupljanja osobnih podataka.

65. Nadalje, svrhe obrade moraju biti izričite, što znači da trebaju biti jasno navedene.

66. Naposljetku, te svrhe moraju biti zakonite. Stoga je važno da one osiguraju zakonitu obradu u smislu članka 6. stavka 1. navedene uredbe.

67. Obrade iz točke 60. ove presude pokrenute su zahtjevom za otkrivanje osobnih podataka koji latvijska porezna uprava upućuje pružatelju usluga internetskog oglašavanja. U tom se pogledu čini da je taj pružatelj usluge, na temelju članka 15. stavka 6. Zakona o porezima i nametima, dužan udovoljiti takvom zahtjevu.

68. S obzirom na razmatranja iznesena u točkama 64. i 65. ove presude, potrebno je da su svrhe tih obrada u tom zahtjevu jasno navedene.

69. Pod uvjetom da su svrhe koje su tako navedene u predmetnom zahtjevu potrebne za izvršavanje zadaće od javnog interesa ili pri izvršavanju službene ovlasti porezne uprave, ta je okolnost, kao što to proizlazi iz članka 6. stavka 1. prvog podstavka *initio* i točke (e) Uredbe 2016/679, u vezi s člankom 6. stavkom 3. drugim podstavkom te uredbe, dovoljna kako bi navedene obrade ispunjavale i zahtjev zakonitosti naveden u točki 66. ove presude.

70. U tom pogledu valja podsjetiti na to da naplatu poreza i borbu protiv utaje poreza treba smatrati zadaćama od javnog interesa u smislu članka 6. stavka 1. prvog podstavka točke (e) Uredbe 2016/679 (vidjeti po analogiji presudu od 27. rujna 2017., Puškár, C-73/16, EU:C:2017:725, t. 108.).

71. Iz toga slijedi da je, u slučaju u kojem se otkrivanje predmetnih osobnih podataka ne temelji izravno na zakonskoj odredbi koja čini njegovu osnovu, nego je posljedica zahtjeva nadležnog javnog tijela, potrebno da se u tom zahtjevu pojasni koje su posebne svrhe tog prikupljanja podataka s obzirom na zadaću od javnog interesa ili izvršavanje službene ovlasti kako bi se adresatu navedenog zahtjeva omogućilo da se uvjeri da je prijenos predmetnih osobnih podataka zakonit, a nacionalnim sudovima da provedu kontrolu zakonitosti predmetnih obrada.

72. Kao drugo, u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom (c) Uredbe 2016/679, osobni podaci moraju biti primjereni, relevantni i ograničeni na ono što je nužno s obzirom na svrhe zbog kojih se obrađuju.

73. U tom pogledu valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, odstupanja i ograničenja načela zaštite takvih podataka moraju biti u granicama onoga što je strogo nužno (vidjeti u tom smislu presudu od 22. lipnja 2021., Latvijas Republikas Saeima (Kazneni bodovi), C-439/19, EU:C:2021:504, t. 110. i navedenu sudsku praksu).

74. Iz toga slijedi da voditelj obrade, uključujući kada djeluje u okviru zadaće od javnog interesa koja mu je povjerena, ne može općenito i bez razlike pristupiti prikupljanju osobnih podataka te se mora suzdržati od prikupljanja podataka koji nisu strogo nužni s obzirom na svrhe obrade.

75. U ovom slučaju valja istaknuti da je latvijska porezna uprava, kao što to proizlazi iz točaka 17. do 19. ove presude, zatražila od dotičnog gospodarskog subjekta da joj otkrije podatke u vezi s oglasima o prodaji osobnih vozila objavljenima na njegovoj internetskoj stranici između 14. srpnja i 31. kolovoza 2018. i, u slučaju da se pristup tim informacijama ne može ponovno uspostaviti, da joj najkasnije treći dan svakog mjeseca otkrije podatke u vezi s oglasima o prodaji osobnih vozila objavljenima na njegovoj internetskoj stranici tijekom prethodnog mjeseca, a da taj posljednji zahtjev nije ni na koji način vremenski ograničila.

76. S obzirom na razmatranja iznesena u točki 74. ove presude, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri može li svrha prikupljanja tih podataka biti ugrožena a da latvijska porezna uprava potencijalno ne raspolaže podacima o svim oglasima za prodaju osobnih vozila objavljenima na internetskoj stranici navedenog subjekta i, osobito, je li moguće da ta uprava cilja određene oglase pomoću posebnih kriterija.

77. U tom kontekstu valja istaknuti da, u skladu s načelom pouzdanosti iz članka 5. stavka 2. Uredbe 2016/679, voditelj obrade mora moći dokazati da poštuje načela obrade osobnih podataka navedena u stavku 1. tog članka.

78. Stoga je na latvijskoj poreznoj upravi da utvrdi da je, u skladu s člankom 25. stavkom 2. te uredbe, nastojala smanjiti što je više moguće količinu osobnih podataka koju treba prikupiti.

79. Kada je riječ o okolnosti da zahtjev za otkrivanje koji je uputila latvijska porezna uprava ne predviđa, u slučaju da dotični pružatelj usluga oglašavanja nije uspostavio pristup oglasima objavljenima u razdoblju na koje se odnosi zahtjev, nikakvo vremensko ograničenje, valja podsjetiti na to da je, s obzirom na načelo smanjenja količine podataka, voditelj obrade također dužan, s obzirom na predviđeni cilj prikupljanja, ograničiti razdoblje prikupljanja predmetnih osobnih podataka na ono što je krajnje nužno.

80. Stoga razdoblje na koje se odnosi prikupljanje ne može prelaziti trajanje koje je krajnje nužno za postizanje željenog cilja u općem interesu.

81. Kao što to proizlazi iz točke 77. ove presude, teret dokazivanja u tom pogledu je na latvijskoj poreznoj upravi.

82. Stoga, okolnost da se navedeni podaci prikupljaju a da latvijska porezna uprava u samom zahtjevu za otkrivanje nije odredila vremensko ograničenje za takvu obradu ne omogućuje, sama po sebi, zaključak da trajanje obrade prelazi ono što je krajnje nužno za postizanje željenog cilja od općeg interesa.

83. Međutim, u tom kontekstu valja podsjetiti na to da, kako bi se ispunio zahtjev proporcionalnosti izražen u članku 5. stavku 1. točki (c) Uredbe 2016/679 (vidjeti u tom smislu presudu do 22. lipnja 2021., Latvijas Republikas Saeima (Kazneni bodovi), C-439/19, EU:C:2021:504, t. 98. i navedenu sudsku praksu), propis na kojem se temelji obrada mora imati propisana jasna i precizna pravila kojima se uređuje doseg i primjena predmetne mjere te propisivati minimalne uvjete, tako da osobe o čijim je osobnim podacima riječ raspolažu dostatnim jamstvima koja omogućuju učinkovitu zaštitu tih podataka od rizika zlouporabe. On mora biti pravno obvezujući u unutarnjem pravu i osobito navoditi u kojim se okolnostima i pod kojim uvjetima mjera kojom se predviđa obrada takvih podataka može donijeti, jamčeći time da će njezino zadiranje biti ograničeno na ono što je strogo nužno (presuda od 6. listopada 2020., Privacy International, C-623/17, EU:C:2020:790, t. 68. i navedena sudska praksa).

84. Iz toga slijedi da se nacionalni propis kojim se uređuje zahtjev za otkrivanje poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku mora temeljiti na objektivnim kriterijima za definiranje okolnosti i uvjeta pod kojima je pružatelj usluga na internetu dužan prenositi osobne podatke u vezi sa svojim korisnicima (vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2020., Privacy International, C-623/17, EU:C:2020:790, t. 78. i navedenu sudsku praksu).

85. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na treće do deveto pitanje valja odgovoriti tako da odredbe Uredbe 2016/679 treba tumačiti na način da im se ne protivi to da porezna uprava države članice nametne pružatelju usluga internetskog oglašavanja da joj otkrije informacije koje se odnose na porezne obveznike koji su objavili oglase u nekoj od rubrika njegova internetskog portala, pod uvjetom, među ostalim, da su ti podaci nužni s obzirom na posebne svrhe za koje se prikupljaju i da razdoblje na koje se odnosi prikupljanje navedenih podataka ne prelazi trajanje koje je krajnje nužno za postizanje željenog cilja u općem interesu.

**ZAŠTITA POTROŠAČA > OBVEZA PRIOPĆAVANJA INFORMACIJA PRIJE
SKLAPANJA UGOVORA > UGOVOR O ŽIVOTNOM OSIGURANJU**

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

u sastavu: A. Prechal, predsjednica drugog vijeća, u svojstvu predsjednika trećeg vijeća, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (izvjestiteljica) i N. Wahl, suci,

24. veljače 2022. (*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Slobodno pružanje usluga – Izravno životno osiguranje – Ugovori o životnom osiguranju povezani s investicijskim fondovima nazvani ‚unit-linked‘ – Direktiva 2002/83/EZ – Članak 36. – Direktiva 2002/92/EZ – Članak 12. stavak 3. – Obveza priopćavanja informacija prije sklapanja ugovora – Informacije o prirodi temeljne imovine ‚unit-linked‘ ugovora o osiguranju – Područje primjene – Doseg – Direktiva 2005/29/EZ – Članak 7. – Nepoštena poslovna praksa – Zavaravajuće izostavljanje”

1. Članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. studenoga 2002. o životnom osiguranju treba tumačiti na način da se informacije koje su u njemu navedene moraju priopćiti potrošaču koji, u svojstvu osiguranika, pristupa skupnom ugovoru o životnom osiguranju povezanom s investicijskim fondom, sklopljenom između društva za osiguranje i ugovaratelja osiguranja koji je poduzetnik. Na društvu za osiguranje je da priopći te informacije ugovaratelju osiguranja koji je poduzetnik, koji ih mora prenijeti tom potrošaču prije njegova pristupanja tom ugovoru, zajedno sa svim drugim pojašnjenjima koja se pokažu potrebnima s obzirom na njegove zahtjeve i potrebe, u skladu s tom odredbom, u vezi s člankom 12. stavkom 3. Direktive 2002/92/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 9. prosinca 2002. o posredovanju u osiguranju.

2. Članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83, u vezi s točkom (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi, treba tumačiti na način da podaci o prirodi temeljne imovine koji se potrošaču moraju priopćiti prije njegova pristupanja skupnom *unit-linked* ugovoru povezanom s investicijskim fondom moraju uključivati podatke o bitnim svojstvima te temeljne imovine. Ti podaci:

– moraju uključivati jasne, točne i razumljive informacije o gospodarskoj i pravnoj prirodi navedene temeljne imovine kao i o strukturnim rizicima koji su s njome povezani i

– ne moraju nužno uključivati iscrpne informacije o prirodi i razmjeru svih investicijskih rizika povezanih s ulaganjem u tu temeljnu imovinu ni iste informacije kao što su one koje je izdavatelj financijskih instrumenata koji čine tu temeljnu imovinu priopćio društvu za osiguranje na temelju članka 19. stavka 3. Direktive 2004/39/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o tržištima financijskih instrumenata te o izmjeni direktiva Vijeća

85/611/EEZ i 93/6/EEZ i Direktive 2000/12/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 93/22/EEZ.

3. Članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83 treba tumačiti na način da se informacije iz točke (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi ne moraju nužno priopćiti potrošaču koji, u svojstvu osiguranika, pristupa skupnom *unit-linked* ugovoru povezanom s investicijskim fondom u okviru zasebnog predugovornog postupka i da mu se ne protivi nacionalna odredba na temelju koje bi bilo dostatno da te informacije budu spomenute u tom ugovoru, pod uvjetom da se on pravodobno uruči tom potrošaču prije njegova pristupanja kako bi mu se omogućilo da donese upućenu odluku o izboru proizvoda osiguranja koji najbolje odgovara njegovim potrebama.

4. Članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83 treba tumačiti na način da se njime ne zahtijeva da se smatra da nepravilno ispunjenje obveze priopćavanja informacija iz točke (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi dovodi do ništavosti ili nevaljanosti skupnog *unit-linked* ugovora povezanog s investicijskim fondom ili izjave o pristupanju tom ugovoru i tako potrošaču koji mu je pristupio dodjeljuje pravo na povrat uplaćenih premija osiguranja, pod uvjetom da postupovna pravila koja su nacionalnim pravom predviđena za ostvarivanje prava pozivanja na tu obvezu priopćavanja informacija ne dovode u pitanje djelotvornost tog prava tako što odvrćaju tog potrošača od njegova ostvarivanja.

5. Članak 7. Direktive 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, direktiva 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i Uredbe (EZ) br. 2006/2004 Europskog parlamenta i Vijeća („Direktiva o nepoštenoj poslovnoj praksi”) treba tumačiti na način da nepriopćavanje informacija iz članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83, u vezi s točkom (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi, potrošaču koji pristupa skupnom *unit-linked* ugovoru povezanom s investicijskim fondom može činiti zavaravajuće izostavljanje u smislu te odredbe.

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje je uputio Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Općinski sud u Varšavi za četvrt Warszawa-Wola, Poljska), odlukama od 24. ožujka 2020. i od 2. listopada 2019., koje je Sud zaprimio 24. ožujka 2020. i 12. svibnja 2020., u postupcima **A** protiv **O** (C-143/20), i **G. W., E. S.** protiv **A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie S.A.** (C-213/20),

1. Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. studenoga 2002. o životnom osiguranju (SL 2002., L 345, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 10., str. 102.), u vezi s točkama (a)11 i (a)12 dijela A Priloga III. toj direktivi, članka 7. Direktive 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, direktiva 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i

Uredbe (EZ) br. 2006/2004 Europskog parlamenta i Vijeća („Direktiva o nepoštenoj poslovnoj praksi”) (SL 2005., L 149, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 101. i ispravak SL 2016., L 332, str. 25.) te članka 185. stavaka 3. i 4. Direktive 2009/138/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. o osnivanju i obavljanju djelatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II) (SL 2009., L 335, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 10., str. 153. i ispravci SL 2014., L 219, str. 66. i SL 2014., L 278, str. 24.), kako je izmijenjena Direktivom 2013/58/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. (SL 2013., L 341, str. 1.) (u daljnjem tekstu: Direktiva 2009/138).

2. Ti su zahtjevi upućeni u okviru dvaju sporova između, s jedne strane, osobe A i društva O (C-143/20) odnosno, s druge strane, osoba G. W. i E. S. i društva A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie S.A. (C-213/20), u vezi s povratom premija osiguranja plaćenih na temelju skupnih ugovora o životnom osiguranju povezanih s investicijskim fondovima.

Glavni postupci i prethodna pitanja

C-143/20

31. Društvo O, pravna osoba sa sjedištem u Poljskoj, sklopilo je, u svojstvu ugovaratelja osiguranja, skupni ugovor o životnom osiguranju povezan s investicijskim fondom s društvom za osiguranje.

32. Predmet tog ugovora bili su naplata i ulaganje premija osiguranja koje su uplaćivali osiguranici, posredstvom investicijskog fonda uspostavljenog na temelju tih premija. Pravilnikom tog fonda predviđalo se da će se navedene premije preračunavati u udjele u investicijskom fondu i ulagati u certifikate koje je izdavalo investicijsko društvo, a čija se vrijednost izračunavala na temelju indeksa.

33. Društvo za osiguranje o kojem je riječ se zauzvrat obvezalo isplatiti naknade u slučaju smrti ili doživljenja svakog osiguranika, po isteku razdoblja osiguranja. Te naknade nisu smjele biti manje od iznosa uloženih premija, uvećanih za sve pozitivne promjene navedenog indeksa. Nasuprot tomu, u slučaju raskida ugovora o osiguranju prije isteka razdoblja njegove valjanosti, to se društvo za osiguranje obvezalo svakome osiguraniku isplatiti iznos jednak aktualiziranoj vrijednosti udjelâ u investicijskom fondu u koje su njegove premije bile preračunane.

34. Navedenim se ugovorom nisu pobliže određivala pravila o vrednovanju udjela u investicijskom fondu o kojem je riječ, neto imovine tog cjelokupnog fonda i certifikata u koje su se ulagala sredstva navedenog fonda ni metoda izračuna vrijednosti indeksa na kojem se temeljila isplata tih certifikata. U pravilniku investicijskog fonda o kojem je riječ ipak se navodilo da je predmetno ulaganje izloženo kreditnom riziku izdavatelja navedenih certifikata.

35. Osoba A je izjavom s učinkom od 8. listopada 2010. pristupila, u svojstvu osiguranika i na razdoblje od petnaest godina, skupnom ugovoru o životnom osiguranju koji je sklopilo društvo O, pri čemu se obvezala platiti početnu premiju, a nakon toga i redovite mjesečne premije. Do pristupanja je došlo prilikom sastanka sa

zaposlenikom društva O u jednom od ureda tog društva, a taj je zaposlenik za vrijeme sastanka ponudio osobi A sklapanje ugovora o životnom osiguranju povezanog s investicijskim fondom. Pravilnik investicijskog fonda o kojem je riječ i uvjeti osiguranja uručeni su osobi A prilikom njezina pristupanja tom ugovoru.

36. Nakon sedam godina izvršavanja ugovora osoba A raskinula je navedeni ugovor zbog znatnog gubitka vrijednosti uloženi sredstava. Društvo za osiguranje o kojem je riječ joj je, kao otkupnu vrijednost, isplatilo iznos koji odgovara vrijednosti njezinih udjela u investicijskom fondu o kojem je riječ na datum raskida tog ugovora, a u visini od približno trećine premija koje je uplatila, umanjeno za troškove isplate.

37. Smatrajući da je bila žrtva zlouporabe u prodaji i nepoštene poslovne prakse, osoba A podnijela je tužbu za plaćanje sudu koji je uputio zahtjev. U prilog svojoj tužbi osoba A ponajprije prigovara društvu O da ju je dovelo u zabludu o prirodi ulaganja u koje su premije osiguranja trebale biti usmjerene.

38. U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev ističe da se čini da se, u jezičnim verzijama različitim od poljske, obvezom priopćavanja informacija prije sklapanja ugovora predviđenom u članku 36. stavku 1. Direktive 2002/83, u vezi s točkama (a)11 i (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi, te u članku 185. stavku 3. Direktive 2009/138, zahtijeva priopćavanje informacija o prirodi, opisu vrste i svojstvima temeljne imovine ugovora o životnom osiguranju povezanih s investicijskim fondovima.

39. Smatra da se tim odredbama, kada tu temeljnu imovinu čine izvedenice, nalaže priopćavanje istih informacija poput onih koje se zahtijevaju u članku 19. stavku 3. Direktive 2004/39 i u članku 24. stavku 4. Direktive 2014/65, odnosno sveobuhvatnih informacija o tim proizvodima i predloženim strategijama ulaganja i, osobito, informacija o metodologiji procjene navedene temeljne imovine i o rizicima povezanim s navedenim proizvodima i njihovim izdavateljem.

40. Naime, iako priznaje da se te direktive ne primjenjuju na društva za osiguranje, sud koji je uputio zahtjev smatra da je, s obzirom na uvodnu izjavu 10. Direktive 2004/39 i uvodnu izjavu 87. Direktive 2014/65, opravdano primijeniti posebnu zaštitu, posredstvom pojačane obveze priopćavanja informacija, u odnosu na potrošače koji sklapaju ugovor o životnom osiguranju povezan s investicijskim fondom, neovisno o tomu čine li to u svojstvu ugovaratelja osiguranja ili osiguranika koji je stranka skupnog ugovora, s obzirom na to da je riječ o investicijskim proizvodima, među ostalim i o izvedenicama, koji im se prodaju u obliku ugovora o osiguranju.

41. Iz tog slijedi da u ovom slučaju društvo za osiguranje o kojem je riječ i ugovaratelj osiguranja O nisu u potpunosti ispunili obvezu priopćavanja informacija koju imaju u odnosu na osiguranika A. Prema mišljenju tog suda, to bi moglo, uostalom, činiti nepoštenu poslovnu praksu u smislu članaka 5. i 7. Direktive 2005/29, pri čemu se u uvodnoj izjavi 10. izražava potreba da se osigura osobito pojačana zaštita potrošača na tržištu financijskih proizvoda s visokom razinom rizika.

42. U tim je okolnostima Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Općinski sud u Varšavi za četvrt Warszawa-Wola, Poljska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 185. stavak 3. točku (i) Direktive [2009/138] i članak 36. stavak 1. [Direktive 2002/83], u vezi s [točkom (a)12 dijela A.] Priloga III. [toj direktivi], tumačiti na način da je osiguratelj ili ugovaratelj osiguranja (koji nudi takvo osiguranje, distribuira osiguravajući proizvod, ‚prodaje‘ osiguranje) u slučaju ugovorâ o životnom osiguranju (kapitalnom životnom osiguranju) povezanih s investicijskim fondom u kojima su temeljna imovina fonda izvedenice (ili strukturirani financijski instrumenti u koje su uključene izvedenice) osiguraniku dužan priopćiti informacije o prirodi, opisu vrste, svojstvima (na engleskom jeziku: *indication of the nature*, na njemačkom jeziku: *Angabe der Art*, na francuskom jeziku: *indications sur la nature*) temeljnog instrumenta (izvedenice ili strukturiranog financijskog instrumenta u koji je uključena izvedenica) ili je pak dostatna samo naznaka vrste temeljne imovine a da se pritom ne pružaju informacije o svojstvima tog instrumenta?

2. U slučaju da je odgovor na prvo pitanje da je osiguratelj ili ugovaratelj osiguranja (koji nudi takvo osiguranje, distribuira osiguravajući proizvod, ‚prodaje‘ kapitalno životno osiguranje odnosno osiguranje povezano s investicijskim fondom) potrošaču dužan priopćiti informacije o prirodi, opisu vrste, svojstvima temeljnog instrumenta (izvedenice ili strukturiranog financijskog instrumenta u koji je uključena izvedenica), treba li članak 185. stavak 3. točku (i) Direktive 2009/138 i članak 36. stavak 1. [Direktive 2002/83], u vezi s [točkom (a)12 dijela A.] Priloga III. [toj direktivi], tumačiti na način da informacije o prirodi, opisu vrste, svojstvima temeljnog instrumenta (izvedenice ili strukturiranog financijskog instrumenta u koji je uključena izvedenica), koje su pružene osiguraniku, moraju sadržavati informacije istovjetne onima koje se zahtijevaju na temelju članka 19. stavka 3. Direktive [2004/39], članka 24. stavka 4. Direktive [2014/65], odnosno sveobuhvatne informacije o izvedenicama i predloženim strategijama ulaganja koje trebaju uključivati odgovarajuće upute i upozorenja o rizicima koji su povezani s ulaganjima u takve instrumente ili se odnose na pojedinačne strategije ulaganja, osobito informacije o metodologiji određivanja cijena temeljnog instrumenta koju primjenjuje osiguratelj ili zastupnik za izračun tijekom razdoblja pokrića osiguranja, informacije o riziku povezanom s izvedenicom i njezinim izdavateljem, uključujući promjene vrijednosti izvedenica tijekom vremena, različite čimbenike koji određuju te promjene i razinu njihova utjecaja na vrijednost?

3. Treba li članak 185. stavak 4. Direktive 2009/138 tumačiti na način da je kod ugovora o kapitalnom životnom osiguranju (životno osiguranje povezano s investicijskim fondom), gdje je temeljna imovina fonda izvedenica (ili strukturirani financijski instrument u koji je uključena izvedenica), osiguratelj ili ugovaratelj osiguranja (koji nudi takvo osiguranje, distribuira osiguravajući proizvod, ‚prodaje‘ osiguranje) osiguraniku dužan pružiti informacije istovjetne onima koje se zahtijevaju na temelju članka 19. stavka 3. Direktive 2004/39 i članka 24. stavka 4. Direktive 2014/65, odnosno sveobuhvatne informacije o izvedenicama i predloženim strategijama ulaganja koje trebaju uključivati odgovarajuće upute i upozorenja o rizicima koji su povezani s ulaganjima u takve instrumente ili se odnose na pojedinačne investicijske strategije, osobito informacije o metodologiji određivanja cijena temeljnog instrumenta koju primjenjuje osiguratelj ili zastupnik za izračun tijekom razdoblja pokrića osiguranja, informacije o riziku povezanom s izvedenicom i njezinim izdavateljem, uključujući promjene vrijednosti izvedenica tijekom vremena, različite čimbenike koji određuju te promjene i razinu njihova utjecaja na vrijednost?

4. U slučaju potvrdnog odgovora na drugo ili treće pitanje (ili na oba pitanja), predstavlja li činjenica da osiguratelj ili ugovaratelj osiguranja koji nudi kapitalno

životno osiguranje (životno osiguranje povezano s investicijskim fondom) prilikom ponude osiguranja potrošaču, odnosno osiguraniku ne priopćava zahtijevane informacije (navedene u drugom i trećem pitanju) nepoštenu poslovnu praksu u smislu članka 5. Direktive [2005/29], ili činjenica da se ne pružaju zahtijevane informacije predstavlja zavaravajuću poslovnu praksu u smislu članka 7. te direktive?

5. U slučaju niječnog odgovora na drugo i treće pitanje, predstavlja li činjenica da osiguratelj ili ugovaratelj osiguranja (koji nudi osiguranje, distribuira osiguravajući proizvod, 'prodaje' kapitalno životno osiguranje, odnosno životno osiguranje povezano s investicijskim fondom) ne pruži jasne informacije potrošaču o tome da se sredstva investicijskog fonda (osiguranje povezano s investicijskim fondom) ulažu u izvedenice (ili strukturirane proizvode u koje su uključene izvedenice) nepoštenu poslovnu praksu u smislu članka 5. Direktive 2005/29, i predstavlja li činjenica da se ne pružaju zahtijevane informacije zavaravajuću poslovnu praksu u smislu članka 7. te direktive?

6. U slučaju niječnog odgovora na drugo i treće pitanje, predstavlja li činjenica da osiguratelj ili ugovaratelj osiguranja koji nudi kapitalno životno osiguranje (životno osiguranje povezano s investicijskim fondom) potrošaču nije detaljno objasnio točna svojstva instrumenta u koji se ulažu sredstva investicijskog fonda (životno osiguranje povezano s investicijskim fondom) koja obuhvaćaju podatke o načelima funkcioniranja takvog instrumenta kada je riječ o izvedenici (ili strukturiranom instrumentu u koji je uključena izvedenica) nepoštenu poslovnu praksu u smislu članka 5. Direktive 2005/29, i predstavlja li činjenica da se ne pružaju zahtijevane informacije zavaravajuću poslovnu praksu u smislu članka 7. te direktive?"

Predmet: C-213/20

43. Društvo A, koje djeluje u bankarskom sektoru, sklopilo je 29. srpnja 2011., u svojstvu ugovaratelja osiguranja, skupni ugovor o životnom osiguranju povezan s investicijskim fondom s društvom za osiguranje A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie.

44. Predmet tog ugovora bili su prikupljanje i ulaganje premija osiguranja koje su u investicijski fond uplaćivali osiguranici. Pravilnik investicijskog fonda, koji se uključuje u ugovor o osiguranju kao standardna ugovorna odredba, pobliže je određivao da su te premije, umanjene za mjesečnu administrativnu pristojbu koju naplaćuje to društvo za osiguranje, namijenjene kupnji udjelâ u navedenom fondu, pri čemu svaka ima početnu jediničnu cijenu. Iznosi uneseni u isti fond potom su u cijelosti ulagani u strukturirane obveznice, a isplata povezana s njima temeljila se na indeksu koji je utvrdio njihov izdavatelj.

45. U tom su se pravilniku opisivali rizici ulaganja, poput rizika povezanih sa smanjenjem vrijednosti tog indeksa uzrokovanim promjenama na financijskim tržištima te rizika gubitka dijela uloženih premija u slučaju raskida ugovora o osiguranju prije isteka razdoblja osiguranja, pri čemu se navodilo da se društvo za osiguranje o kojem je riječ ne može smatrati odgovornim za te rizike.

46. Osobe G. W. i E. S. odvojenim su izjavama od 28. odnosno 30. studenoga 2011. pristupile, u svojstvu osiguranikâ i na razdoblje od petnaest godina, skupnom ugovoru o životnom osiguranju koji je sklopilo društvo A, pri čemu su se obvezale platiti početnu premiju, a nakon toga i redovite mjesečne premije. Do tog je

pristupanja došlo u prostorijama tog društva, na sastanku s njegovim zaposlenicima koji su imali položaj „savjetnika za klijente” i koji su im predstavili proizvod osiguranja o kojem je riječ kao ulaganje u obliku sustavne štednje. Tijekom tog sastanka osobama G. W. i E. S. predana je ponuda za pristupanje i standardne ugovorne odredbe skupnog ugovora o životnom osiguranju, odnosno opći uvjeti osiguranja i pravilnik investicijskog fonda o kojem je riječ, te su one dale svoje izjave o pristupanju. Navedeno je društvo za svoje djelovanje dobilo proviziju od društva za osiguranje.

47. Prilikom pristupanja skupnom ugovoru o životnom osiguranju osobe G. W. i E. S. potpisale su pisani dokument iz kojeg je proizlazilo da je, s jedne strane, tijekom razdoblja osiguranja vrijednost udjela u fondu o kojima je riječ mogla znatno varirati ovisno o vrednovanju financijskih instrumenata u koje je taj fond ulagao. S druge strane, rizik koji proizlazi iz mogućnosti propasti izdavatelja tih financijskih instrumenata bio je svojstven proizvodu, koji, s obzirom na to da nije riječ o bankovnom ulaganju, nije jamčio povrat ulaganja osiguraniku. Osobama G. W. i E. S. nije pak bila dostavljena dokumentacija u vezi s uvjetima kupnje navedenih financijskih instrumenata, u kojoj bi bili navedeni specifični čimbenici rizika ulaganja povezani s tim instrumentima.

48. Nakon osam godina izvršavanja ugovora, tijekom kojeg se vrijednost udjela u investicijskom fondu postupno smanjivala, osoba G. W. raskinula je navedeni ugovor s učinkom od 23. siječnja 2019. Društvo za osiguranje joj je platilo, kao otkupnu vrijednost, iznos koji odgovara vrijednosti njezinih udjela u tom fondu, a u visini od približno dvije trećine premija koje je uplatila, umanjeno za troškove isplate. Nasuprot tomu, osoba E. S. do datuma podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku u predmetu C-213/20 nije raskinula svoj ugovor.

49. Osobe G. W. i E. S. podnijele su sudu koji je uputio zahtjev tužbu protiv društva za osiguranje A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie, s ciljem ishođenja povrata uplaćenih premija, pri čemu su isticale da su, s obzirom na to da je to društvo povrijedilo svoje obveze priopćavanja informacija u pogledu vrste temeljne imovine ugovora o osiguranju o kojem je riječ i svih povezanih rizika, taj ugovor i njihove pojedinačne izjave o pristupanju ništave i ne proizvode učinak.

50. U tim okolnostima sud koji je uputio zahtjev ističe, kao prvo, da, iako formalno nije stranka ugovora sklopljenog između društva za osiguranje i ugovaratelja osiguranja, koji ima oblik skupnog ugovora o životnom osiguranju za račun drugoga u smislu članka 808. stavka 1. Građanskog zakonika, osiguranik koji mu pristupa preuzima obvezu ugovaratelja osiguranja da plaća premije te snosi stvarno ekonomsko opterećenje ulaganja i povezani rizik. Stoga se postavlja pitanje o tome nalaže li se člankom 36. stavkom 1. Direktive 2002/83 da i informacije navedene u točkama (a)11 i (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi budu stavljene na raspolaganje tom osiguraniku.

51. Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev pita se o opsegu pojma „podatak o vrsti temeljne imovine”, u smislu potonje odredbe. U tom pogledu, uz to što skreće pozornost na zahtjev održavanja ravnoteže između dosega dostavljenih informacija i njihova stupnja složenosti, taj sud ističe da bi pravni odnos između društva za osiguranje i osiguranika koji snosi rizike ulaganja mogao biti opravdanje za zahtjev

da osiguranik dobije sve informacije o prirodi financijskih proizvoda i o rizicima koji su s njima povezani i da mu, u tom pogledu, društvo za osiguranje prenese sve informacije u vezi s tim proizvodima koje dobije od njihova izdavatelja.

52. Treće pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev odnosi se na trenutak u kojem se mora ispuniti obveza priopćavanja informacija prije sklapanja ugovora i, posebno, na tumačenje pojma prethodnosti u odnosu na sklapanje ugovora o osiguranju, u smislu članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83. Taj sud ističe da odredba poljskog prava kojom se prenosi taj članak, odnosno članak 13. stavak 4. Zakona o osiguranju, nalaže samo da informacije u vezi s pravnim odnosom, uključujući svojstva imovine investicijskog fonda, bude uključene u standardni ugovor o osiguranju. U tim se okolnostima stoga pita nije li, kako se obveza priopćavanja informacija ne bi lišila korisnog učinka, potrebno zahtijevati da faza priopćavanja informacija osiguraniku bude jasno odvojena od faze sklapanja ugovora.

53. Kao četvrto, sud koji je uputio zahtjev ističe da se u poljskom pravu za elemente pravnog odnosa koji su informativne prirode ne smatra da su obuhvaćeni njegovim glavnim predmetom, s obzirom na to da oni izravno ne određuju prava i obveze stranaka. Imajući u vidu doseg i važnost informacija nabrojanih u Prilogu III. Direktivi 2002/83, on se pita, međutim, može li se članak 36. stavak 1. te direktive, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 52., tumačiti na način da obveza priopćavanja informacija koja se njime predviđa čini bitni sastojak ugovora o osiguranju, odnosno pravnog odnosa kojemu osiguranik pristupa.

54. Usto, sud koji je uputio zahtjev ističe da nacionalno pravo ne pruža pravnu osnovu koja omogućava da se utvrdi nevaljanost tog pravnog odnosa zbog eventualnog utvrđenja povrede te obveze priopćavanja informacija. Smatra, naime, prvo, da se članak 58. stavak 1. Građanskog zakonika, koji se odnosi na ništavost pravnih akata, općenito tumači na način da upućuje samo na nespojivost sadržaja ili predmeta pravnog akta sa zakonom, drugo, da nacionalno pravo ne sadržava nikakav poseban propis u tom pogledu i, treće, da je primjena općih pravila o manama volje podvrgnuta strogim uvjetima, među kojima su poštovanje roka od jedne godine, utvrđenje činjenice da je zabluda bitna i da se odnosi na sadržaj pravnog akta. Stoga je, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, riječ o tome da se utvrdi uređuju li se Direktivom 2002/83 pravni učinci utvrđenja povrede navedene obveze priopćavanja informacija.

55. U tim je okolnostima Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Općinski sud u Varšavi za četvrt Warszawa-Wola) odlučio prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 36. stavak 1. u vezi s točkom (a)12 dijela A. Priloga III. [Direktivi 2002/83] tumačiti na način da se obveza priopćavanja u njemu propisanih informacija odnosi i na osiguranika ako on nije istodobno ugovaratelj osiguranja i koji kao potrošač i kao stvarni ulagač novčanih sredstava uplaćenih na ime premije osiguranja pristupa skupnom ugovoru o životnom osiguranju povezanom s investicijskim fondom, sklopljenom između društva za osiguranje i ugovaratelja osiguranja koji je poduzetnik?

2. U slučaju potvrdnog odgovora, treba li članak 36. stavak 1. u vezi s točkama (a)11 i (a)12 dijela A. Priloga III. [Direktivi 2002/83] tumačiti na način da u okviru pravnog odnosa poput onog u prvom pitanju, obveza priopćavanja o prirodi kapitalne imovine investicijskog fonda također znači da se potrošača – osiguranika mora detaljno i razumljivo obavijestiti o svim rizicima, njihovoj prirodi i razmjeru, koji su povezani s ulaganjem u imovinu tog fonda (kao što su strukturirane obveznice ili izvedeni financijski instrumenti) ili je pak, u smislu navedene odredbe, dovoljno potrošaču – osiguraniku pružiti samo osnovne informacije o glavnim vrstama rizika povezanog s ulaganjem sredstava posredstvom investicijskog fonda?

3. Treba li članak 36. stavak 1. u vezi s točkama (a)11 i (a)12 dijela A. Priloga III. Direktivi 2002/83 tumačiti na način da iz pravnog odnosa poput onog opisanog u prvom i drugom pitanju proizlazi obveza da se potrošača koji pristupa ugovoru o životnom osiguranju kao osiguranika obavijesti o svim investicijskim rizicima i s njima povezanim uvjetima o kojima je izdavatelj imovine (strukturiranih obveznica ili izvedenih financijskih instrumenata) koja čini investicijski fond obavijestio osiguravatelja?

4. U slučaju potvrdnog odgovora na prethodno navedena pitanja, treba li članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83 tumačiti na način da potrošača koji pristupa skupnom ugovoru o životnom osiguranju povezanom s investicijskim fondom treba obavijestiti o obilježjima temeljne imovine i rizicima povezanima s ulaganjem u tu imovinu prije sklapanja ugovora, u okviru zasebnog predugovornog postupka, odnosno je li mu protivna odredba nacionalnog prava [poput] članka 13. stavka 4. [Zakona o djelatnosti osiguranja], prema kojoj je dovoljno da se te informacije objave tek u sadržaju ugovora o osiguranju i tijekom njegova sklapanja, a trenutak primanja informacija nije jasno i izričito definiran i izdvojen u postupku pristupanja ugovoru?

5. Treba li, u slučaju potvrdnog odgovora na pitanja 1. do 3., članak 36. stavak 1. u vezi s točkama (a)11 i (a)12 dijela A. Priloga III. Direktivi 2002/83 također tumačiti na način da pravilno ispunjavanje obveze priopćavanja informacija koja se njima utvrđuje treba smatrati bitnim sastojkom skupnog ugovora o životnom osiguranju povezanog s investicijskim fondom i može li stoga tvrdnja da ta obveza nije pravilno ispunjena dovesti do toga da se osiguranom potrošaču dodijeli pravo na zahtijevanje povrata svih plaćenih premija osiguranja zbog mogućeg utvrđenja ništavosti ugovora ili njegove prvotne nevaljanosti ili zbog mogućeg utvrđenja ništavosti ili nevaljanosti pojedinačne izjave o pristupanju takvom ugovoru? ”

Postupak pred Sudom

56. Odlukom od 23. ožujka 2021. predmeti C-143/20 i C-213/20 spojeni su radi usmenog dijela postupka i donošenja odluke kojom se okončava postupak, u skladu s člankom 54. Poslovnika Suda.

57. Istoga dana stranke glavnog postupka i druge zainteresirane osobe iz članka 23. Statuta Suda Europske unije pozvane su da u pisanom obliku odgovore na određena pitanja, u skladu s člankom 61. stavkom 1. Poslovnika. Stranke glavnog postupka u predmetu C-213/20, poljska i talijanska vlada kao i Komisija podnijele su svoje pisane odgovore na ta pitanja.

O prethodnim pitanjima

58. Prije nego što se odgovori na pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev, valja utvrditi odredbe prava Unije koje se primjenjuju na glavne postupke.

59. U tom pogledu treba utvrditi da iz odluka kojima se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi, s jedne strane, kad je riječ o predmetu C-143/20, da je tužitelj iz glavnog postupka bio pokriven osiguranjem od 8. listopada 2010. pa je do sklapanja skupnog ugovora o životnom osiguranju kojemu je pristupio kao i do njegove izjave o pristupanju tom ugovoru nužno došlo prije tog datuma. S druge strane, kad je riječ o predmetu C-213/20, skupni ugovor o životnom osiguranju o kojem je riječ u glavnom postupku sklopljen je 29. srpnja 2011., a tužitelji iz glavnog postupka pristupili su mu izjavama podnesenima 28. odnosno 30. studenoga 2011.

60. Međutim, u skladu s člankom 309. stavkom 1. i člankom 310. Direktive 2009/138, njezin članak 185., za koji je rok za prenošenje istekao 31. ožujka 2015., primjenjuje se tek od 1. siječnja 2016., datuma od kojeg je stavljena izvan snage Direktiva 2002/83. Iz toga slijedi da su samo odredbe potonje direktive primjenjive na glavne postupke.

61. Slijedom toga, s jedne strane, budući da je, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda, uspostavljenog u članku 267. UFEU-a, na Sudu da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi, tako što će, po potrebi, preoblikovati pitanja koja su mu postavljena (vidjeti u tom smislu presudu od 26. listopada 2021., PL Holdings, C-109/20, EU:C:2021:875, t. 34. i navedenu sudsku praksu), postavljena pitanja valja razumjeti na način da se odnose isključivo na tumačenje odredaba Direktive 2002/83, isključujući odredbe Direktive 2009/138. S druge strane, budući da se odnosi samo na tumačenje članka 185. stavka 4. Direktive 2009/138, ne treba odgovarati na treće pitanje u predmetu C-143/20.

62. Isto tako, budući da se drugo pitanje u tom predmetu odnosi na članak 24. stavak 4. Direktive 2014/65 koji se, u skladu s njezinim člankom 93. stavkom 1. i člankom 94., primjenjuje tek od 3. siječnja 2018., datuma stavljanja izvan snage Direktive 2004/39, to pitanje valja razumjeti na način da se odnosi samo na članak 19. stavak 3. potonje direktive.

Prvo pitanje u predmetu C-213/20

63. Svojim prvim pitanjem u predmetu C-213/20 sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83 tumačiti na način da se informacije koje su u njemu navedene moraju priopćiti potrošaču koji u svojstvu osiguranika pristupa skupnom ugovoru o životnom osiguranju povezanom s investicijskom fondom, sklopljenom između društva za osiguranje i ugovaratelja osiguranja koji je poduzetnik.

64. Da bi se odgovorilo na to pitanje, najprije treba pojasniti da iz odluka kojima se upućuju prethodna pitanja i spisa kojima raspolaže Sud proizlazi, prvo, da su ugovori o kojima je riječ u glavnom postupku ugovori o životnom osiguranju povezani s investicijskim fondovima (u daljnjem tekstu: *unit-linked* ugovori). Ti su ugovori

otvorene i skupne prirode jer se sklapaju između društva za osiguranje i ugovaratelja osiguranja koji je poduzetnik s ciljem da se potrošačima koji su još uvijek neodređeni u fazi sklapanja tih ugovora ponudi da im pristupe nakon njihova sklapanja, podnošenjem pojedinačne i zasebne izjave o pristupanju.

65. Drugo, tom izjavom taj potrošač preuzima svojstvo osiguranika i obvezuje se društvu za osiguranje platiti početnu premiju, a nakon toga i redovite mjesečne premije. Te se premije pretvaraju u udjele u investicijskom fondu, nazvane „*unit-linked*”, a zatim ulažu u financijske instrumente o kojima ovisi vrijednost tih udjela, koji čine temeljnu imovinu *unit-linked* ugovora. Za plaćene premije društvo za osiguranje obvezuje se navedenom potrošaču isplatiti naknade u slučaju smrti ili doživljenja po isteku razdoblja osiguranja ili, u slučaju raskida ugovora prije njegova isteka, isplatiti mu iznos jednak aktualiziranoj vrijednosti udjela u investicijskom fondu u koje su njegove premije bile pretvorene.

66. Treće, postupak pristupanja skupnim *unit-linked* ugovorima provodi isključivo ugovaratelj osiguranja koji je poduzetnik, i koji potrošačima nudi pristupanje tim ugovorima kao oblik financijskog ulaganja utemeljenog na osiguranju te zaprima njihova očitovanja volje u tom smislu u obliku izjava o pristupanju, pri čemu za svoje djelovanje naplaćuje proviziju od društva za osiguranje.

67. S obzirom na navedeno, valja istaknuti, kao prvo, da članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83, u skladu s kojim se ugovaratelju osiguranja prije zaključenja ugovora o osiguranju priopćavaju barem informacije navedene u dijelu A. Prilogu III. toj direktivi, ne sadržava nikakvu definiciju pojmova „ugovor o osiguranju” i „ugovaratelj osiguranja” niti na bilo koji način upućuje na nacionalna prava u pogledu značenja koja treba pridati tim pojmovima.

68. Stoga, iz zahtjeva ujednačene primjene prava Unije i načela jednakosti proizlazi da navedene pojmove treba smatrati autonomnim pojmovima prava Unije, koje se u cijeloj Uniji treba tumačiti ujednačeno, uzimajući u obzir ne samo tekst te odredbe nego i njezin kontekst i ciljeve koji se žele postići propisom kojeg je dio (vidjeti u tom smislu presude od 1. ožujka 2012., González Alonso, C-166/11, EU:C:2012:119, t. 25. i od 31. svibnja 2018., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag i dr., C-542/16, EU:C:2018:369, t. 49.).

69. Kad je, prvo, riječ o pojmu „ugovaratelj osiguranja”, valja istaknuti, s jedne strane, kao što je to u biti istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 79. svojeg mišljenja, da iako u strukturi Direktive 2002/83 pojam „ugovaratelj osiguranja” obično podrazumijeva osobu koja nastupa kao primatelj ponude u pravnom odnosu koji obilježava ugovor o osiguranju, on se nužno ne svodi na osobu koja sklapa ugovor o osiguranju pri društvu za osiguranje, s obzirom na to da se tom direktivom i sam osiguranik priznaje kao nositelj prava i obveza koje proizlaze iz tog ugovora.

70. To osobito proizlazi iz uvodnih izjava 2., 35., 39. i 50. navedene direktive te iz njezinih odgovarajućih odredaba o tehničkim pričuvama i mjerama financijskog oporavka, kojima se izražava zahtjev zaštite interesa osiguranikâ i prava koja za njih proizlaze iz ugovora o osiguranju. Isti se zaključak može izvesti iz istovjetnih odredaba članka 14. stavka 5. prvog podstavka te direktive, kao i iz njezina članka 53. stavka 6. prvog podstavka, o prijenosu portfelja između društava za osiguranje, iz

kojih proizlazi da su osiguranici obuhvaćeni tim odredbama na istoj osnovi kao i ugovaratelji osiguranja jer su nositelji prava i obveza koje proizlaze iz ugovora o osiguranju.

71. Takvo tumačenje potkrijepljeno je, s druge strane, ciljevima koji se nastoje postići Direktivom 2002/83. Naime, iz njezinih uvodnih izjava 2. i 5. proizlazi da se tom direktivom nastoji osigurati, među ostalim, odgovarajuća zaštita osiguranika i korisnika u svim državama članicama i svim ugovarateljima osiguranja omogućiti da se osiguraju kod bilo kojeg osiguratelja (presuda od 2. travnja 2020., *kunsthause muerz*, C-20/19, EU:C:2020:273, t. 34.).

72. U tom se kontekstu u uvodnoj izjavi 52. navedene direktive navodi da potrošaču treba pružiti sve potrebne informacije kako bi mogao odabrati osiguranje koje najbolje odgovara njegovim potrebama i da je stoga potrebno uskladiti minimalne propise kako bi potrošač dobio jasne i točne informacije, među ostalim, o bitnim svojstvima proizvoda koji su mu ponuđeni.

73. U svrhu ostvarenja tog cilja pružanja informacije članak 36. Direktive 2002/83 u stavku 1. propisuje da se ugovaratelju osiguranja prije zaključenja ugovora o osiguranju priopćavaju barem informacije navedene u dijelu A. Prilogu III. toj direktivi (vidjeti po analogiji presude od 5. ožujka 2002., *Axa Royale Belge*, C-386/00, EU:C:2002:136, t. 21.; od 19. prosinca 2013., *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, t. 25. i od 29. travnja 2015., *Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij*, C-51/13, EU:C:2015:286, t. 20.).

74. Stoga je Sud u biti utvrdio da bi se svako usko tumačenje pojma „ugovaratelj osiguranja”, u smislu tog članka 36. stavka 1., protivilo ciljevima koji se nastoje postići Direktivom 2002/83 jer bi to podrazumijevalo ograničenje zaštite koja se osiguranicima jamči tom direktivom (vidjeti u tom smislu presudu od 2. travnja 2020., *kunsthause muerz*, C-20/19, EU:C:2020:273, t. 35.).

75. Stoga u tim okolnostima iz sustavnog i teleološkog tumačenja članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83 proizlazi da se za potrebe njime predviđene obveze priopćavanja informacija prije sklapanja ugovora pojam „ugovaratelj osiguranja” odnosi na osobu koja je adresat ponude u pravnom odnosu koji obilježava ugovor o osiguranju i koja je stoga pozvana izabrati proizvod osiguranja i preuzeti prava i obveze koji iz njega proizlaze, tako da taj pojam obuhvaća i osobe koje su svojom izjavom upućenom ugovaratelju osiguranja koji je poduzetnik pristupile skupnom ugovoru o osiguranju te na taj način preuzele svojstvo osiguranika u svrhe tog ugovora.

76. Kad je, drugo, riječ o pojmu „ugovor o osiguranju”, u smislu te iste odredbe, valja istaknuti da je Sud već utvrdio da su *unit-linked* ugovori obuhvaćeni materijalnim područjem primjene Direktive 2002/83 (vidjeti u tom smislu presudu od 1. ožujka 2012., *González Alonso*, C-166/11, EU:C:2012:119, t. 29.).

77. Usto, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da transakcije osiguranja, kao što je općeprihvaćeno, obilježava činjenica da se osiguravatelj obvezuje za unaprijed plaćenu premiju ispuniti osiguranoj osobi, u slučaju ostvarenja osiguranog rizika, činidbu ugovorenu prilikom zaključenja ugovora (presude od 26. ožujka 2015.,

Litaksa, C-556/13, EU:C:2015:202, t. 28. i navedena sudska praksa i od 8. listopada 2020., United Biscuits (Pensions Trustees) i United Biscuits Pension Investments, C-235/19, EU:C:2020:801, t. 30. i navedena sudska praksa). Takve transakcije po svojoj naravi podrazumijevaju postojanje ugovornog odnosa između pružatelja usluge osiguranja i osobe kojoj su rizici pokriveni osiguranjem, to jest osiguranika (presuda od 31. svibnja 2018., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag i dr., C-542/16, EU:C:2018:369, t. 50. i navedena sudska praksa).

78. Tako je Sud u kontekstu Direktive 2002/92 utvrdio da je, s obzirom na to da se društvo za osiguranje obvezuje izvršiti činidbu u slučaju smrti osiguranika ili nastupanja drugog događaja u zamjenu za to da taj osiguranik plaća premiju, takav odnos osiguranja obuhvaćen pojmom „ugovor o osiguranju” iz te direktive (vidjeti u tom smislu presudu od 31. svibnja 2018., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag i dr., C-542/16, EU:C:2018:369, t. 51.).

79. Doista, to se tumačenje može primijeniti i na pojam „ugovor o osiguranju” u smislu članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83.

80. U ovom slučaju, kao što je to izloženo u točkama 64. do 66. ove presude, potrošač koji odluči pristupiti skupnom *unit-linked* ugovoru time prihvaća ponudu osiguranja ugovaratelja osiguranja koji je poduzetnik. Stoga se taj potrošač obvezuje plaćati premije osiguranja društvu za osiguranje u zamjenu za pružanje njegovih usluga u slučaju smrti ili doživljenja po isteku razdoblja osiguranja. Tako navedeni potrošač preuzima standardna prava i obveze predviđene navedenim ugovorom i postaje stranka u odnosu osiguranja s tim društvom.

81. U tim je uvjetima taj odnos osiguranja između društva za osiguranje i osiguranog potrošača, kao takav, obuhvaćen pojmom „ugovor o osiguranju” u smislu članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83, tako da je potrošač koji postane njegova stranka pristupanjem skupnom *unit-linked* ugovoru obuhvaćen pojmom „ugovaratelj osiguranja” u smislu te odredbe. U tom je pogledu nevažna činjenica je li potrošač i formalno postao stranka navedenog skupnog ugovora sklopljenog između društva za osiguranje i ugovaratelja osiguranja koji je poduzetnik.

82. Posljedično, navedeni potrošač mora, prije nego što pristupi skupnom *unit-linked* ugovoru, dobiti informacije iz navedene odredbe, koje mu omogućavaju da upućeno odabere proizvod osiguranja koji najbolje odgovara njegovim potrebama.

83. Kako bi se sudu koji je uputio zahtjev pružio koristan odgovor koji mu omogućava da odluči u glavnim postupcima, valja još utvrditi, kao drugo, subjekt koji mora ispuniti obvezu priopćavanja informacija takvom potrošaču prije sklapanja ugovora, predviđenu u članku 36. stavku 1. Direktive 2002/83.

84. U tom pogledu treba istaknuti da se u toj odredbi izričito ne utvrđuje subjekt na kojem je ta obveza priopćavanja informacija.

85. Doduše, Sud je u pogledu odredbe koja prethodi članku 36. stavku 1. Direktive 2002/83, i koja glasi isto kao i ta odredba, već utvrdio da u skladu s pravom Unije društva za osiguranje imaju takvu obvezu priopćavanja informacija ugovarateljima

osiguranja (vidjeti u tom smislu presudu od 19. prosinca 2019., Rust-Hackner i dr., C-355/18 do C-357/18 i C-479/18, EU:C:2019:1123, t. 85. i navedenu sudsku praksu).

86. Međutim, valja voditi računa i o posebnostima skupnih *unit-linked* ugovora. Konkretno, iz razmatranja izloženih u točkama 64. odnosno 66. ove presude proizlazi, s jedne strane, da postupci sklapanja tih ugovora i pristupanja njima podrazumijevaju, po svojoj prirodi, stvaranje dvaju zasebnih odnosa osiguranja: prvog, između društva za osiguranje i poduzetnika ugovaratelja takvog ugovora, koji nastaje sklapanjem potonjeg ugovora, i drugog, eventualnog i koji dolazi nakon prvog odnosa, između društva za osiguranje i potrošača osiguranika, koji nastaje iz izjave potonjega o pristupanju tom ugovoru.

87. S druge strane, u okviru postupka pristupanja tog potrošača navedenom ugovoru, ugovaratelj osiguranja koji je poduzetnik djeluje kao „posrednik u osiguranju”, u smislu članka 2. točke 5. Direktive 2002/92, u vezi s njezinim uvodnim izjavama 9. i 11., te stoga podliježe pravilima utvrđenima tom direktivom, u skladu s njezinim člankom 1. stavkom 1. i člankom 1. stavkom 2. točkom (b).

88. Naime, taj ugovaratelj osiguranja koji je poduzetnik za naknadu obavlja djelatnost posredovanja u osiguranju u smislu članka 2. točke 3. navedene direktive, koja se sastoji od toga da se potrošačima predlaže da pristupe skupnom *unit-linked* ugovoru i da na taj način sklope, kao što je to istaknuto u točkama 80. i 81. ove presude, ugovor o životnom osiguranju s društvom za osiguranje, kao i od davanja financijskih savjeta u vezi s ulaganjem kapitala koji čine premije osiguranja koje potrošači uplaćuju u temeljnu imovinu skupnog *unit-linked* ugovora (vidjeti u tom smislu presudu od 31. svibnja 2018., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag i dr., C-542/16, EU:C:2018:369, t. 47. do 54. i 58.).

89. U tim uvjetima, iz zajedničkog tumačenja direktiva 2002/83 i 2002/92 proizlazi da je, s jedne strane, na društvu za osiguranje da prije sklapanja skupnog *unit-linked* ugovora poduzetniku ugovaratelju tog ugovora priopći barem informacije navedene u dijelu A. Prilogu III. Direktivi 2002/83, u skladu s njezinim člankom 36. stavkom 1.

90. S obzirom na prirodu takvog ugovora, koji se namjerava distribuirati krajnjim potrošačima, i uzimajući u obzir zahtjev da oni dobiju informacije prije svojeg pristupanja navedenom ugovoru kako bi mogli izabrati proizvod osiguranja koji najbolje odgovara njihovim potrebama, pri čemu taj zahtjev proizlazi iz članka 36. stavka 1. te direktive, kako je on protumačen u točki 82. ove presude, društvo za osiguranje dužno je formulirati navedene informacije na način koji je jasan, točan i razumljiv za navedene potrošače, radi njihova daljnjeg prenošenja tim potrošačima tijekom postupka pristupanja tom ugovoru.

91. S druge strane, na poduzetniku ugovaratelju skupnog *unit-linked* ugovora je da, djelujući kao posrednik u osiguranju, iste informacije koje mu je pružilo društvo za osiguranje prenese svakom potrošaču koji pristupi tom ugovoru, i to prije tog pristupanja. Te informacije moraju biti popraćene svim drugim pojašnjenjima koja se pokažu potrebnima s obzirom na zahtjeve i potrebe tog potrošača, koje treba utvrditi na temelju informacija koje pruži navedeni potrošač. Ta se pojašnjenja moraju stupnjevat prema složenosti navedenog ugovora te jasno i točno formulirati na način

koji je razumljiv za istog potrošača, u skladu s člankom 12. stavkom 3. i člankom 13. stavkom 1. točkom (b) Direktive 2002/92.

92. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje u predmetu C-213/20 valja odgovoriti tako da članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83 treba tumačiti na način da se informacije koje su u njemu navedene moraju priopćiti potrošaču koji kao osiguranik pristupa skupnom *unit-linked* ugovoru sklopljenom između društva za osiguranje i ugovaratelja osiguranja koji je poduzetnik. Na društvu za osiguranje je da priopći te informacije ugovaratelju osiguranja koji je poduzetnik, koji ih mora prenijeti tom potrošaču prije njegova pristupanja tom ugovoru, zajedno sa svim drugim pojašnjenjima koja se pokažu potrebnima s obzirom na njegove zahtjeve i potrebe, u skladu s tom odredbom, u vezi s člankom 12. stavkom 3. Direktive 2002/92.

Prvo i drugo pitanje u predmetu C-143/20 te drugo i treće pitanje u predmetu C-213/20

93. Svojim prvim i drugim pitanjem u predmetu C-143/20 te drugim i trećim pitanjem u predmetu C-213/20, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti nastoji doznati treba li članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83, u vezi s točkom (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi, tumačiti na način da podaci o prirodi temeljne imovine koji se potrošaču moraju priopćiti prije njegova pristupanja skupnom *unit-linked* ugovoru moraju uključivati podatke o svojstvima te temeljne imovine i, u slučaju potvrdnog odgovora, moraju li ti podaci:

– uključivati iscrpne informacije o prirodi i razmjeru svih rizika povezanih s ulaganjem u navedenu temeljnu imovinu i

– uključivati iste informacije kao što su one koje je izdavatelj financijskih instrumenata koji čine tu temeljnu imovinu priopćio društvu za osiguranje na temelju članka 19. stavka 3. Direktive 2004/39.

94. U tom pogledu, iz sudske prakse navedene u točki 68. ove presude proizlazi da se, s obzirom na to da se Direktivom 2002/83 ne daje definicija niti upućuje na nacionalna prava, značenje pojma „kod osiguranja vezanih uz investicijske fondove, podatak o vrsti temeljne imovine” u smislu točke (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi treba utvrđivati imajući na umu ne samo njegov izričaj nego i kontekst te odredbe i cilj koji se nastoji postići navedenom direktivom.

95. Doduše, s obzirom na tekst navedene odredbe, taj bi se pojam mogao razumjeti na način da se njime upućuje samo na naznaku vrste financijskih instrumenata koji čine temeljnu imovinu investicijskog fonda s kojim je povezan ugovor o osiguranju o kojem je riječ. Ipak, iz sustavnog i teleološkog tumačenja iste odredbe proizlazi da valja usvojiti široko tumačenje navedenog pojma, u smislu da se odnosi na svojstva te imovine.

96. Naime, kao što je to istaknuto u točkama 72. i 73. ove presude, iz zajedničkog tumačenja uvodne izjave 52. i članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83 proizlazi da se obvezom priopćavanja informacija prije sklapanja ugovora, predviđenom u toj odredbi, nastoji omogućiti potrošačima koji namjeravaju pristupiti skupnom ugovoru o životnom osiguranju da između različitih proizvoda osiguranja odaberu onaj koji

najbolje odgovara njihovim potrebama, tako što im se jamči da mogu raspolagati za to potrebnim detaljnim, točnim i objektivnim informacijama i, osobito, točnom i jasnom informacijom o bitnim svojstvima navedenih proizvoda osiguranja.

97. Doista, u slučaju *unit-linked* ugovora, proizvod osiguranja sadržava investicijski element (vidjeti u tom smislu presudu od 31. svibnja 2018., *Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag i dr.*, C-542/16, EU:C:2018:369, t. 57.), koji je neodvojiv od tog proizvoda. Naime, taj je element svojstven samom potrošačevu izboru da pristupi tom ugovoru, s obzirom na to da je, kao što je to istaknuto u točki 66. ove presude, navedeni proizvod osiguranja prikazan, a tako ga doživljava i taj potrošač, kao oblik ulaganja koje se temelji na osiguranju i koje je drukčije od drugih oblika ulaganja.

98. Usto, kao što je navedeno u točki 65. ove presude, navedeni element izravno utječe na izvršenje obveza i korištenje pravima koja proizlaze iz navedenog ugovora. S jedne strane, potrošač koji mu pristupa, osim plaćanja premija osiguranja, snosi i rizike koji proizlaze iz ulaganja tih premija u financijske instrumente. S druge strane, razvoj tog ulaganja izravno utječe na prava koja taj potrošač ima na temelju tog ugovora i, osobito, na otkupnu vrijednost tog ugovora u slučaju raskida.

99. U tom su kontekstu svojstva financijskih instrumenata temeljne imovine *unit-linked* ugovora i, osobito, priroda i prinos tih instrumenata te pripadajući rizici od ključne važnosti pri upućenom izboru takvog proizvoda osiguranja, koji donosi potrošač. To osobito vrijedi kada su, kao u ovom slučaju, ta temeljna imovina izvedenice ili strukturirani instrumenti u koje su uključene izvedenice, koji nose posebno visoku razinu investicijskog rizika.

100. Kako bi se očuvao korisni učinak obveze iz članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83, podaci koji se moraju priopćiti potrošaču koji namjerava pristupiti ugovoru moraju, stoga, uključivati podatke o svojstvima navedene temeljne imovine.

101. Međutim, iz zajedničkog tumačenja uvodne izjave 52. i dijela A. Priloga III. toj direktivi ne proizlazi samo to da ti podaci moraju biti dovoljno jasni, točni i razumljivi kako bi se potrošaču omogućilo da donese upućenu odluku o izboru proizvoda osiguranja koji najbolje odgovara njegovim potrebama, nego i da su oni objektivno potrebni za provođenje tog izbora, kao što je to nezavisni odvjetnik u biti istaknuo u točki 96. svojeg mišljenja.

102. Stoga valja smatrati da su pojmom „kod osiguranja vezanih uz investicijske fondove, podatak o vrsti temeljne imovine” u smislu točke (a)12 dijela A. Priloga III. navedenoj direktivi obuhvaćeni samo podaci o svojstvima te temeljne imovine koji su u tu svrhu bitni. Posebno, oni moraju uključivati, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točkama 100. i 102. svojeg mišljenja, jasan, točan i razumljiv opis njezine gospodarske i pravne prirode, uključujući opća načela kojima se uređuje njezin prinos.

103. Usto, ti podaci moraju uključivati jasne, točne i razumljive informacije o strukturnim rizicima povezanim s navedenom temeljnom imovinom, odnosno rizicima koji su svojstveni njezinoj prirodi i mogu izravno utjecati na prava i obveze koji proizlaze iz odnosa osiguranja, kao što su rizik smanjenja vrijednosti udjela u

investicijskom fondu s kojim je povezan *unit-linked* ugovor ili kreditni rizik izdavatelja financijskih instrumenata koji čine tu temeljnu imovinu.

104. Nasuprot tomu, navedeni podaci ne moraju nužno uključivati detaljan i iscrpan opis prirode i razmjera svih investicijskih rizika povezanih s temeljnom imovinom *unit-linked* ugovora, kao što su to oni koji proizlaze iz posebnosti različitih financijskih instrumenata od kojih je ona sačinjena ili iz tehničkih načina izračuna vrijednosti indeksa na kojem se temelji plaćanje tih financijskih instrumenata.

105. Isto tako, podaci o bitnim svojstvima temeljne imovine u smislu točke (a)12 dijela A. Priloga III. Direktivi 2002/83 ne moraju nužno uključivati iste informacije kao što su one koje je izdavatelj navedenih financijskih instrumenata, kao pružatelj investicijskih usluga, dužan priopćiti svojim klijentima na temelju članka 19. stavka 3. Direktive 2004/39.

106. Naime, budući da su u skladu s tom odredbom te informacije posebno osmišljene kako bi se adresatu tih investicijskih usluga omogućilo da shvati njihovu prirodu i specifičnu vrstu financijskog instrumenta koji im predlaže navedeni izdavatelj, one nisu potrošaču nužne da bi odabrao proizvod osiguranja koji najbolje odgovara njegovim potrebama u smislu točke 101. ove presude.

107. Usto, obvezati društvo za osiguranje i ugovaratelja osiguranja skupnog *unit-linked* ugovora, koji je poduzetnik, na priopćavanje navedenih informacija tom potrošaču prije njegova pristupanja tom ugovoru značilo bi uključiti u područje primjene Direktive 2004/39 osobe koje su iz njega izričito isključene svjesnim odabirom zakonodavca Unije kako u pogledu društva za osiguranje tako i u pogledu posrednika u osiguranju, u skladu s člankom 2. stavkom 1. točkom (a) te direktive odnosno njezinim člankom 2. stavkom 1. točkom (c), kako je tumači Sud u svojoj presudi od 31. svibnja 2018., *Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag i dr.* (C-542/16, EU:C:2018:369, t. 61. do 69.).

108. U tim okolnostima, na prvo i drugo pitanje u predmetu C-143/20 te na drugo i treće pitanje u predmetu C-213/20 valja odgovoriti tako da članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83, u vezi s točkom (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi, treba tumačiti na način da podaci o prirodi temeljne imovine koji se potrošaču moraju priopćiti prije njegova pristupanja skupnom *unit-linked* ugovoru moraju uključivati podatke o bitnim svojstvima te temeljne imovine. Ti podaci:

– moraju uključivati jasne, točne i razumljive informacije o gospodarskoj i pravnoj prirodi navedene temeljne imovine kao i o strukturnim rizicima koji su s njome povezani i

– ne moraju nužno uključivati iscrpne informacije o prirodi i razmjeru svih rizika povezanih s ulaganjem u tu temeljnu imovinu ni iste informacije kao što su one koje je izdavatelj financijskih instrumenata od kojih se sastoji ta imovina priopćio društvu za osiguranje na temelju članka 19. stavka 3. Direktive 2004/39.

Četvrto pitanje u predmetu C-213/20

109. Svojim četvrtim pitanjem u predmetu C-213/20 sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83 tumačiti na način da se informacije iz točke (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi nužno moraju priopćiti potrošaču koji, u svojstvu osiguranika, pristupa skupnom *unit-linked* ugovoru u okviru zasebnog predugovornog postupka i da mu se stoga protivi nacionalna odredba na temelju koje bi bilo dostatno da te informacije budu spomenute u tom ugovoru.

110. Da bi se odgovorilo na to pitanje, valja istaknuti, prvo, da iz uvodnih izjava 44. i 52. Direktive 2002/83 proizlazi da se njome nije provelo potpuno usklađivanje prava ugovorâ o osiguranju i, posebno, da se njome nastoji samo uskladiti minimalne propise u području informiranja prije sklapanja ugovora, tako da je državama članicama ostavljena mogućnost da nametnu primjenu vlastitoga prava na ugovore o osiguranju koji obuhvaćaju obveze na njihovu državnom području.

111. Drugo, člankom 36. stavkom 1. te direktive samo se predviđa da se informacije navedene u dijelu A. Priloga III. toj direktivi moraju priopćiti ugovaratelju osiguranja „prije zaključenja ugovora o osiguranju”, pri čemu se dodatno ne precizira trenutak u kojem treba doći do tog priopćavanja niti, među ostalim, da bi se ono trebalo odviti u okviru zasebnog predugovornog postupka.

112. Treće, člankom 36. stavkom 4. navedene direktive određuje se da detaljne propise za provedbu tog članka i Priloga III. toj direktivi utvrđuje država članica obveze.

113. Iz toga slijedi da se, s jedne strane, u slučaju skupnog *unit-linked* ugovora, informacije iz članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83 moraju priopćiti potrošaču prije potpisivanja izjave o pristupanju tom ugovoru kojom, kao što to proizlazi iz točaka 80. i 81. ove presude, taj potrošač izražava svoj pristanak na to da bude obvezan navedenim ugovorom i tako postaje stranka u ugovornom odnosu osiguranja s društvom za osiguranje.

114. S druge strane, u nedostatku usklađenih pravila, na državama članicama je da utvrde načine provedbe obveze priopćavanja informacija prije sklapanja ugovora iz članka 36. stavka 1. te direktive. Pritom su države članice dužne voditi računa o tome da, uzimajući u obzir cilj navedene direktive, bude osiguran njezin koristan učinak (vidjeti u tom smislu presudu od 19. prosinca 2013., Endress, C-209/12, EU:C:2013:864, t. 23. i navedenu sudsku praksu).

115. tom pogledu valja smatrati da, kao što je to u biti istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 111. svojeg mišljenja, iz zajedničkog tumačenja članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83 i njezine uvodne izjave 52. proizlazi da je cilj koji se navedenom direktivom nastoji postići razlikovanjem trenutka priopćavanja informacija iz dijela A. Priloga III. toj direktivi i trenutka sklapanja ugovoru o osiguranju, odnosno pristupanja njemu, da se potrošaču omogući određeno razdoblje kako bi, između različitih dostupnih ugovora o osiguranju, mogao odabrati onaj koji najbolje odgovara njegovim potrebama te upućeno odlučiti o tome želi li se ugovorno obvezati.

116. Da bi se potrošač mogao koristiti navedenim informacijama u tu svrhu, on ih mora pravodobno primiti prije pristupanja tom ugovoru, a ne tek u stadiju pristupanja njemu (vidjeti po analogiji presude od 18. prosinca 2014., CA Consumer Finance, C-

449/13, EU:C:2014:2464, t. 46. i od 25. lipnja 2020., Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-380/19, EU:C:2020:498, t. 34.) jer bi to u protivnom oduzelo koristan učinak obvezi priopćavanja informacija prije sklapanja ugovora iz članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83.

117. Na nadležnim nacionalnim sudovima je da, uz uzimanje u obzir konteksta predmeta i svojstava skupnog *unit-linked* ugovora o kojem je riječ, ocijene jesu li načini provedbe te obveze omogućili potrošaču da donese upućenu odluku o izboru proizvoda osiguranja koji najbolje odgovara njegovim potrebama.

118. S obzirom na prethodno navedeno, na četvrto pitanje u predmetu C-213/20 valja odgovoriti tako da članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83 treba tumačiti na način da se informacije iz točke (a)¹² dijela A. Priloga III. toj direktivi ne moraju nužno priopćiti potrošaču koji, u svojstvu osiguranika, pristupa skupnom *unit-linked* ugovoru u okviru zasebnog predugovornog postupka i da mu se ne protivi nacionalna odredba na temelju koje bi bilo dostatno da te informacije budu spomenute u tom ugovoru, pod uvjetom da se on pravodobno uruči tom potrošaču prije njegova pristupanja kako bi mu se omogućilo da donese upućenu odluku o izboru proizvoda osiguranja koji najbolje odgovara njegovim potrebama.

Peto pitanje u predmetu C-213/20

119. Svojim petim pitanjem u predmetu C-213/20 sud koji je uputio zahtjev u biti nastoji doznati treba li članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83 tumačiti na način da se njime zahtijeva da se smatra da nepravilno ispunjenje obveze priopćavanja informacija iz točke (a)¹² dijela A. Priloga III. toj direktivi dovodi do ništavosti ili nevaljanosti skupnog *unit-linked* ugovora ili izjave o pristupanju tom ugovoru i tako potrošaču koji mu je pristupio dodjeljuje pravo na povrat uplaćenih premija osiguranja.

120. U tom pogledu treba istaknuti da iz istih razmatranja koja su izložena i u točkama 110. do 114. ove presude proizlazi da se tom direktivom ne uređuju pravne posljedice neispunjenja ili nepravilnog ispunjenja obveze priopćavanja informacija prije sklapanja ugovora, predviđene u navedenoj odredbi, i da je stoga na državama članicama da urede te aspekte prava ugovorâ o osiguranju i da istodobno vode računa o tome da bude osiguran korisni učinak navedene direktive, uzimajući u obzir njezin cilj.

121. Taj je zaključak potkrijepljen tumačenjem koje je Sud dao drugim odredbama koje se nalaze, kao i članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83, u njezinoj glavi III. poglavlju 4., naslovljenom „Ugovorno pravo i uvjeti osiguranja” te, osobito, njezina članka 35. stavka 1. i članka 36. stavka 3.

122. Naime, kad je riječ, s jedne strane, o informacijama koje su dodatne u odnosu na one navedene u Prilogu III. Direktivi 2002/83 i čije pružanje može zahtijevati država članica obveze, u smislu članka 36. stavka 3. te direktive, Sud je smatrao da učinci koje prema unutarnjem pravu ima nepriopćavanje tih informacija načelno nisu relevantni za usklađenost nacionalnih pravila s obvezom priopćavanja iz te odredbe (vidjeti po analogiji presudu od 29. travnja 2015., Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij, C-51/13, EU:C:2015:286, t. 36.).

123. S druge strane, što se tiče prava ugovaratelja osiguranja na odustajanje od ugovora o osiguranju, predviđenog u članku 35. stavku 1. Direktive 2002/83, Sud je u biti utvrdio da je na državama članicama da uredi pravne učinke odustajanja koji su različiti od onih navedenih u toj odredbi, uz istodobno vođenje računa o tome da bude osiguran koristan učinak te direktive, uzimajući u obzir njezin cilj, i da je na nacionalnim sudovima da provjere mogu li postupovna pravila predviđena nacionalnim pravom dovesti u pitanje djelotvornost prava na odustajanje tako što odvrću ugovaratelja osiguranja od njegova ostvarivanja (vidjeti u tom smislu presudu od 19. prosinca 2019., Rust-Hackner i dr., C-355/18 do C-357/18 i C-479/18, EU:C:2019:1123, t. 100., 104. i 117. te rješenje od 28. svibnja 2020., WWK Lebensversicherung auf Gegenseitigkeit, C-803/19, neobjavljeno, EU:C:2020:413, t. 28. i 37.).

124. S obzirom na navedeno, valja još istaknuti da, kao što je to izloženo u točki 54. ove presude, sud koji je uputio zahtjev smatra da nacionalno pravo ne omogućava da se utvrdi nevaljanost pravnog odnosa osiguranja između društva za osiguranje i osiguranika zbog eventualnog utvrđenja nepravilnog ispunjenja obveze priopćavanja informacija iz članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83, u vezi s točkom (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi, jer to pravo ne uključuje nikakav poseban propis u tu svrhu i jer je primjena općih pravila u području ništavosti pravnih akata i mana volje isključena tumačenjem ili podlijevanjem strogim uvjetima.

125. Stoga je, u tim uvjetima, na tom sudu da provjeri jesu li pravni učinci koje primjenjive nacionalne odredbe vezuju uz nepravilno ispunjenje te obveze priopćavanja informacija uređeni na način da osiguravaju koristan učinak te obveze. Pritom je navedeni sud dužan tumačiti te odredbe u najvećoj mogućoj mjeri s obzirom na tekst i svrhu te direktive i, s tim ciljem, osobito ocijeniti može li – s obzirom na ključnu važnost koju informacije o bitnim sastojcima temeljne imovine *unit-linked* ugovora imaju pri potrošačevom upućenom izboru proizvoda osiguranja koji najbolje odgovara njegovim potrebama i, prema tome, pri formiranju njegove volje za pristupanjem tom ugovoru – nepravilno ispunjenje navedene obveze priopćavanja informacija učiniti nevažećim njegov pristanak na to da ga navedeni ugovor obvezuje.

126. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na peto pitanje u predmetu C-213/20 valja odgovoriti tako da članak 36. stavak 1. Direktive 2002/83 treba tumačiti na način da se njime ne zahtijeva da se smatra da nepravilno ispunjenje obveze priopćavanja informacija iz točke (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi dovodi do ništavosti ili nevaljanosti skupnog *unit-linked* ugovora ili izjave o pristupanju tom ugovoru i tako potrošaču koji mu je pristupio dodjeljuje pravo na povrat uplaćenih premija osiguranja, pod uvjetom da postupovna pravila koja su nacionalnim pravom predviđena za ostvarivanje prava pozivanja na tu obvezu priopćavanja informacija ne dovode u pitanje djelotvornost tog prava tako što odvrću tog potrošača od njegova ostvarivanja.

Četvrto, peto i šesto pitanje u predmetu C-143/20

127. Svojim četvrtim, petim i šestim pitanjem u predmetu C-143/20 sud koji je uputio zahtjev u biti nastoji doznati treba li članak 7. Direktive 2005/29 tumačiti na način da zavaravajuće izostavljanje, u smislu te odredbe, čini i nepriopćavanje informacija iz

članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83, u vezi s točkom (a)¹² dijela A. Priloga III. tog direktivi, potrošaču koji pristupa skupnom *unit-linked* ugovoru.

128. Da bi se odgovorilo na ta pitanja, najprije valja istaknuti da se, na temelju članka 3. stavka 1. Direktive 2005/29, ta direktiva primjenjuje na nepoštenu poslovnu praksu poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču, kako je utvrđena u njezinu članku 5., prije, tijekom i nakon trgovačkog posla u vezi s proizvodom.

129. U tom je pogledu Sud pojasnio da je, prvo, pojam „poslovna praksa” u članku 2. točki (d) te direktive izrazito široko definiran, pa tako definirana praksa mora biti, s jedne strane, poslovne naravi, odnosno moraju je provoditi trgovci i, s druge strane, mora biti izravno povezana s promocijom, prodajom ili dobavljanjem njihovih proizvoda potrošačima (vidjeti u tom smislu presudu od 25. srpnja 2018., Dyson, C-632/16, EU:C:2018:599, t. 30. i navedenu sudsku praksu). Drugo, izraz „u izravnoj je vezi s prodajom proizvoda” iz te odredbe obuhvaća sve mjere poduzete, među ostalim, u vezi sa sklapanjem ugovora (vidjeti u tom smislu presudu od 20. srpnja 2017., Gelvora, C-357/16, EU:C:2017:573, t. 21.). U tu svrhu pojam „proizvod”, u smislu članka 2. točke (c) navedene direktive, obuhvaća svu robu ili usluge a da pritom nije isključen nijedan sektor djelatnosti (vidjeti u tom smislu presudu od 3. listopada 2013., Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, C-59/12, EU:C:2013:634, t. 29.). Treće, iz članka 2. točke (b) te direktive proizlazi da pojam „trgovac” obuhvaća „svaku fizičku ili pravnu osobu” kada ona obavlja lukrativnu djelatnost i pod uvjetom da poslovna praksa ulazi u okvir aktivnosti koje obavlja profesionalno (vidjeti u tom smislu presudu od 4. listopada 2018., Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, t. 30. i 35. i navedenu sudsku praksu), uključujući u slučaju kada te poslovne prakse koristi neki drugi poslovni subjekt koji djeluje u ime i/ili za račun te osobe (vidjeti u tom smislu presudu od 17. listopada 2013., RLvS, C-391/12, EU:C:2013:669, t. 38.).

130. U ovom slučaju, s jedne strane, iz razmatranja izloženih u točkama 86. do 91. ove presude proizlazi da informacije iz članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83 prije pristupanja potrošača skupnom *unit-linked* ugovoru priopćuju društvo za osiguranje i ugovaratelj osiguranja koji je poduzetnik i djeluje u svojstvu posrednika u osiguranju, pri čemu to priopćavanje ulazi u okvir aktivnosti koje ti poduzetnici obavljaju profesionalno. S druge strane, kao što je to istaknuto u točkama 80. i 81. ove presude, to je priopćavanje izravno povezano sa sklapanjem ugovora o osiguranju u smislu Direktive 2002/83, koje poduzima navedeni potrošač. Stoga navedeno priopćavanje čini „poslovnu praksu” u smislu Direktive 2005/29.

131. Nadalje, valja napomenuti da iz članka 7. stavka 1. Direktive 2005/29 proizlazi da se poslovna praksa smatra zavaravajućom i stoga čini nepoštenu poslovnu praksu u smislu članka 5. stavka 4. te direktive ako se u danom činjeničnom okviru, uzimajući u obzir sva njezina obilježja i okolnosti kao i ograničenja sredstava priopćavanja, ispune dva uvjeta. S jedne strane, tom se praksom moraju izostavljati bitne informacije koje su prosječnom potrošaču, s obzirom na kontekst, potrebne za donošenje upućene poslovne odluke o transakciji. S druge strane, navedena poslovna praksa mora navoditi ili je vjerojatno da će navesti prosječnog potrošača na donošenje odluke o transakciji koju inače ne bi donio.

132. Usto, u skladu s člankom 7. stavkom 2. te direktive, pod uvjetom da je ispunjen drugi uvjet iz prethodne točke, poslovna praksa se također smatra zavaravajućim izostavljanjem kada trgovac skriva ili na nejasan, nerazumljiv, dvosmislen ili nepravodoban način pruža takve informacije.

133. Doista, s jedne strane, iz zajedničkog tumačenja članka 7. stavka 5. Direktive 2005/29 i Priloga II. toj direktivi proizlazi da su i informacije iz članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83 i one iz članka 12. stavka 3. Direktive 2002/92 bitne informacije u smislu članka 7. Direktive 2005/29.

134. S druge strane, s obzirom na ključnu važnost priopćavanja jasnih, točnih i razumljivih informacija o bitnim sastojcima temeljne imovine skupnog *unit-linked* ugovora za omogućavanje potrošaču koji mu namjerava pristupiti da donese upućenu odluku o izboru proizvoda osiguranja koji najbolje odgovara njegovim potrebama, pri čemu je ta važnost prikazana u točkama 96. do 101. ove presude, te uzimajući u obzir zahtjev iz uvodne izjave 10. te direktive za osiguravanje zaštite potrošača u slučaju složenih proizvoda s visokom razinom rizika za njih, kao što su određeni proizvodi financijskih usluga, nepriopćavanje tih informacija, njihovo skrivanje ili priopćavanje na nejasan, nerazumljiv, dvosmislen ili nepravodoban način može navesti navedenog potrošača na donošenje odluke o transakciji koju inače ne bi donio.

135. U tim je uvjetima, a podložno ocjeni koju u tom pogledu treba provesti sud koji je uputio zahtjev, nepriopćavanje informacija iz članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83, u vezi s točkom (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi, obuhvaćeno pojmom „zavaravajuće izostavljanje” u smislu članka 7. Direktive 2005/29.

136. Naposljetku još valja pojasniti da se odredba o isključenju, predviđena u članku 3. stavku 4. te direktive, ne može primijeniti na pravila o priopćavanju informacija prije sklapanja ugovora iz članka 36. stavka 1. i iz dijela A. Priloga III. Direktivi 2002/83.

137. Naime, Sud je već utvrdio da proturječje poput onog navedenog u članku 3. stavku 4. Direktive 2005/29 postoji samo kada se odredbama koje nisu odredbe navedene direktive uređuju specifični aspekti nepoštene poslovne prakse na način da se trgovcima, bez ikakva manevarskog prostora, propisuju obveze koje nisu u skladu s obvezama utvrđenima u toj direktivi (presuda od 13. rujna 2018., *Wind Tre i Vodafone Italia*, C-54/17 i C-55/17, EU:C:2018:710, t. 61.).

138. Međutim, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 132. svojeg mišljenja, s obzirom na to da Direktiva 2002/83 ne uređuje pravne posljedice neispunjenja ili nepravilnog ispunjenja obveze priopćavanja informacija prije sklapanja ugovora predviđene u njezinu članku 36. stavku 1., ne postoji nikakvo proturječje između odredaba te direktive i odredaba Direktive 2005/29, koje su, stoga, komplementarne (vidjeti u tom smislu presudu od 16. srpnja 2015., *Abcur*, C-544/13 i C-545/13, EU:C:2015:481, t. 78. i 82.).

139. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na četvrto, peto i šesto pitanje u predmetu C-143/20 valja odgovoriti tako da članak 7. Direktive 2005/29 treba tumačiti na način da nepriopćavanje informacija iz članka 36. stavka 1. Direktive 2002/83, u

vezi s točkom (a)12 dijela A. Priloga III. toj direktivi, potrošaču koji pristupa skupnom *unit-linked* ugovoru može činiti zavaravajuće izostavljanje u smislu te odredbe.

Predmet: C-595/20

MJERODAVNO PRAVO > POTROŠAČKI UGOVOR

PRESUDA SUDA (osmo vijeće)

u sastavu: N. Jääskinen, predsjednik vijeća, M. Safjan (izvjestitelj) i M. Gavalec, suci

10. veljače 2022.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Pravo koje se primjenjuje na ugovorne obveze – Uredba (EZ) br. 593/2008 (Rim I) – Potrošački ugovori – Izbor mjerodavnog prava – Članak 6. stavak 4. točka (c) – Isključenje ugovora koji se odnose na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina – Kupoprodajni ugovor koji uključuje ugovor o zakupu i ugovor o pružanju usluga, a odnosi se na stabla posađena isključivo s ciljem njihove sječe radi stjecanja dobiti”

Članak 6. stavak 4. točku (c) Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) treba tumačiti na način da kupoprodajni ugovor koji uključuje ugovor o zakupu i ugovor o pružanju usluga, a odnosi se na stabla posađena na zakupljenom zemljištu isključivo s ciljem njihove sječe radi stjecanja dobiti nije „ugovor koji se odnosi na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina” u smislu te odredbe.

Povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija), odlukom od 28. rujna 2020., koju je Sud zaprimio 13. studenoga 2020., u postupku

UE

protiv

ShareWood Switzerland AG,

VF

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 6. stavka 4. točke (c) Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109. i ispravci SL 2015., L 66, str. 22. i SL 2019., L 149, str. 85.) (u daljnjem tekstu: Uredba Rim I).

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između, s jedne strane, osobe UE i, s druge strane, društva ShareWood Switzerland AG (u daljnjem tekstu: društvo ShareWood) i osobe VF u vezi s obvezom potonjih da prvonavedenoj osobi plate novčani iznos na temelju s njom sklopljenog okvirnog ugovora.

Glavni postupak i prethodno pitanje

5. U razdoblju od siječnja 2012. do lipnja 2014. osoba UE, potrošač s boravištem u Austriji, sklopila je s društvom ShareWood, koje ima sjedište u Švicarskoj, okvirni ugovor i četiri ugovora o kupnji stabala tikovine i balzovine u Brazilu.

6. Ta četiri kupoprodajna ugovora odnosila su se na 705 stabala tikovine po cijeni od 67 328,85 eura, 2690 stabala tikovine po cijeni od 101 716,53 eura, 2600 stabala tikovine po cijeni od 111 583,34 eura i 1860 stabala balzovine po cijeni od 32 340 eura. Taj okvirni ugovor također je uključivao ugovor o zakupu i ugovor o pružanju usluga. Ugovorom o zakupu preneseno je pravo na uzgoj stabala o kojima je riječ, a zakupnina je bila uključena u kupovnu cijenu. U ugovoru o pružanju usluga propisivala se obveza društva ShareWood da uzgaja stabla, njima upravlja, siječe ih i prodaje te osobi UE prenosi neto prihod od te prodaje. Razlika između neto i bruto prihoda, izražena kao postotak od prihoda, sastojala se od naknade društvu ShareWood za pružanje tih usluga.

7. Navedeni okvirni ugovor sadržavao je sljedeće odredbe:

„3.1. [Društvo ShareWood] prodaje [osobi UE] u svoje ime i za svoj račun stabla u svojim nasadima te u nasadima [Sharewood do Brasil Reflorestadora Ltda]. Po plaćanju kupovne cijene [društvo ShareWood] se obvezuje prenijeti [osobi UE] vlasništvo nad stablima.

3.2. [Osoba UE] kupuje stabla koja su već posađena i pojedinačno određena. Pojedinačno određivanje provodi se do sječe i prodaje na temelju popisa stabala s brojem stabla, brojem parcele, brojem zemljišta i brojem nasada.

[...]

4.2. Po plaćanju kupovne cijene [osobi UE] će se kao potvrda o provedenoj kupnji dostaviti isprava s pojedinačnim karakteristikama kupljenih stabala.

[...]

7. Zakup zemljišta

7.1. [Osoba UE] kupnjom stabala istodobno uzima u zakup odgovarajuće zemljište (vidjeti poseban ugovor) sve dok su na njemu stabla kupljena od [društva ShareWood], a najdulje tijekom razdoblja navedenog u posebnom ugovoru. Zakup daje samo pravo na uzgoj kupljenih stabala.

7.2. Zakupnina je uključena u kupovnu cijenu.

[...]

7.3. Zakup se može prenijeti isključivo preprodajom stabala. Podzakup je isključen.

8. Preprodaja stabala [osobe UE]

8.1. [Osoba UE] može u bilo kojem trenutku, ugovorom o pružanju usluga ili bez njega, prodati svoja stabla trećoj osobi i prenijeti joj vlasništvo. [Osoba UE] obvezuje

se navedenoj trećoj osobi prenijeti odgovarajući zakup zemljišta, zajedno s tom obvezom.

[...]

9. Očuvanje vrijednosti kupljenih stabala

9.1. [Društvo ShareWood] preporučuje redovitu njegu stabala kako bi se povećala i očuvala njihova vrijednost. [Društvo ShareWood] pruža tu uslugu na temelju ugovora o uslugama.

[...]

11. Ugovor o pružanju usluga

11.1. Sklapanjem ugovora o pružanju usluga s [društvom ShareWood], [osoba UE] ovlašćuje to društvo da u skladu s politikom upravljanja nasadima, uzimajući u obzir međunarodne standarde o održivom gospodarenju nasadima, obrađuje kupljena stabla, njima upravlja, njeguje ih, siječe, prodaje i da [osobi UE] na račun koji naznači uplati neto prihod od drvne sirovine ostvaren prodajom. [Društvo ShareWood] također preuzima sve obveze koje proizlaze iz zakupa zemljišta.

[...]

11.9. [Društvo ShareWood] u ime [osobe UE] odlučuje koja će se stabla posjeći u kojoj godini uzimajući u obzir politiku upravljanja nasadima. Prije siječe [društvo ShareWood] o tome obavještava [osobu UE]. Predložena sječa smatra se prihvaćenom ako [osoba UE] u roku od deset dana od primitka navedene obavijesti poštom ili elektroničkom poštom ne odbije predloženu sječu.

[...]

15.1. Prve četiri godine nakon sadnje [društvo ShareWood] osigurava, za [osobu UE] i sebe sama zemljišta i stabla tikovine (ali ne i druga stabla) od požara, udara groma, snažnih vjetrova i oborina te štete od mraza. [Osoba UE] prima na znanje da gubitak manji od 10% stabala tikovine nije pokriven osiguranjem.

[...]

24.1. Okvirni ugovor i svaki posebni ugovor podliježu švicarskom materijalnom pravu, isključujući (i.) međunarodne konvencije, među kojima i Konvenciju Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe od 11. travnja 1980. (CISC) i (ii.) kolizijske norme. [...]"

8. Ugovor o prodaji 2600 stabala tikovine, naveden u točki 6. ove presude, stranke su sporazumno raskinule.

9. Osoba UE podnijela je Handelsgerichtu Wien (Trgovački sud u Beču, Austrija) tužbu u kojoj je zahtijevala da se utvrdi da je društvo ShareWood povrijedilo obvezu da joj prenese vlasništvo nad stablima o kojima je riječ te da se navedenom društvu i osobi VF, direktoru i članu upravnog odbora tog društva, naloži da mu solidarno plate iznos od 201 385,38 eura, uvećan za zatezne kamate i troškove. Usto, u navedenoj

je tužbi osoba EU iznijela tvrdnju prema kojoj je kao potrošač imala pravo, na temelju odredbi austrijskih propisa, raskinuti preostala tri kupoprodajna ugovora navedena u točki 6. ove presude i ishoditi naknadu štete.

10. Handelsgericht Wien (Trgovački sud u Beču) odbio je navedenu tužbu presudom od 9. rujna 2019. Tu odluku potvrdio je Oberlandesgericht Wien (Visoki zemaljski sud u Beču, Austrija) presudom od 25. veljače 2020.

11. Nakon što zaprimio reviziju protiv te presude koju je podnijela osoba UE, sud koji je uputio zahtjev, Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija), ocjenjuje da ugovorni odnos spomenute osobe s društvom ShareWood podliježe članku 6. stavku 1. točki (b) Uredbe Rim I. Iz okvirnog ugovora navedenog u točki 5. ove presude proizlazi da su navedene stranke ugovorile primjenu švicarskog prava. Međutim, u skladu s člankom 6. stavkom 2. te uredbe, taj izbor ne može za posljedicu imati lišavanje potrošača zaštite koja mu je osigurana odredbama od kojih se ne može odstupiti sporazumom, na temelju prava koje bi bilo mjerodavno, da nije izabrano, u skladu s tim člankom 6. stavkom 1., što je u ovom slučaju austrijsko pravo.

12. Imajući u vidu navedeno, spomenuti sud ističe da se u okviru spora koji se pred njim vodi moguće pozivati na navedene nacionalne kogentne odredbe kojima se želi zaštititi potrošač isključivo pod uvjetom da okvirni ugovor o kojemu je riječ ne pripada kategoriji ugovora navedenih u članku 6. stavku 4. točki (c) Uredbe Rim I, odnosno ugovora koji se odnose na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina.

13. U tim je okolnostima Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Trebali li članak 6. stavak 4. točku (c) Uredbe [Rim I] tumačiti na način da se ugovor o prodaji stabala tikovine i balzovine, koji je sklopljen između poduzetnika i potrošača s ciljem stjecanja vlasništva nad stablima radi njihove sječe i prodaje nakon uzgoja kako bi se ostvarila dobit i koji u tu svrhu uključuje ugovor o zakupu i ugovor o pružanju usluga treba smatrati ‚ugovorom koji se odnosi na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina‘ u smislu te odredbe?“

O prethodnom pitanju

14. Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 4. točku (c) Uredbe Rim I tumačiti na način da je kupoprodajni ugovor koji uključuje ugovor o zakupu i ugovor o pružanju usluga, a odnosi se na stabla posađena na zakupljenom zemljištu isključivo s ciljem njihove sječe radi stjecanja dobiti, „ugovor koji se odnosi na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina“ u smislu te odredbe.

15. Uvodno valja podsjetiti na to da u skladu s člankom 6. stavkom 2. Uredbe Rim I stranke potrošačkog ugovora, odnosno ugovora koji su sklopili poduzetnik i potrošač, mogu odabrati mjerodavno pravo za ugovor, ali takav izbor ne može za posljedicu imati lišavanje potrošača zaštite koja mu je osigurana odredbama od kojih se ne može odstupiti sporazumom na temelju prava koje bi, da nije izabrano, bilo mjerodavno u skladu s člankom 6. stavkom 1. te uredbe.

16. U članku 6. stavku 1. točki (b) navedene uredbe koji se, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, primjenjuje na glavni postupak, propisuje se da ugovor potrošača s poduzetnikom podliježe pravu države u kojoj potrošač ima uobičajeno boravište, pod uvjetom da taj poduzetnik bilo kojim sredstvima usmjerava svoje aktivnosti na tu državu ili na više njih, uključujući tu državu, te da je ugovor obuhvaćen opsegom tih aktivnosti.

17. Osim toga, u članku 6. stavku 4. Uredbe Rim I navode se slučajevi u kojima se ne primjenjuju stavci 1. i 2. tog članka. Konkretno, u spomenutom članku 6. stavku 4. točki (c) predviđa se da se navedeni stavci 1. i 2. ne primjenjuju na ugovore koji se odnose na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina, a ne predstavljaju ugovor o pravu na vremenski ograničenu uporabu nekretnine, u smislu Direktive 94/47.

18. U tim okolnostima, primjena austrijskog prava u glavnom postupku ovisi o pitanju je li predmetni ugovor obuhvaćen pojmom „ugovor koji se odnosi na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina” u smislu članka 6. stavka 4. točke (c) Uredbe Rim I.

19. S obzirom na ta uvodna razmatranja valja ispitati odnosi li se ugovor o kojemu je riječ u glavnom postupku na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina u smislu te odredbe.

20. S tim u vezi valja istaknuti da se u Uredbi Rim I ne definiraju ni pojam „ugovor koji se odnosi na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina” ni pojmovi „stvarno pravo nad nekretninama” odnosno „nekretnina”.

21. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, iz zahtjeva za ujednačenu primjenu prava Unije kao i načela jednakosti proizlazi da pojmove iz odredbe prava Unije koja ne sadržava nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica radi utvrđivanja svojeg smisla i dosega treba u cijeloj Europskoj uniji autonomno i ujednačeno tumačiti (presuda od 18. listopada 2016., Nikiforidis, C-135/15, EU:C:2016:774, t. 28. i navedena sudska praksa).

22. Budući da članak 6. stavak 4. točka (c) Uredbe Rim I ne sadržava nikakvo upućivanje na pravo država članica, valja ga tumačiti autonomno i ujednačeno.

23. U tom pogledu valja dodati da je bez utjecaja činjenica da se u pojedinim nacionalnim pravnim porecima stabla posađena u okolnostima o kojima je riječ u glavnom postupku mogu u konačnici izjednačiti s nekretninama.

24. Kad je riječ, kao prvo o pitanju, odnosi li se predmetni ugovor na „stvarno pravo nad nekretninama”, valja podsjetiti na to da se na temelju tog ugovora poduzetnik obvezuje prenijeti potrošaču vlasništvo nad stablima posađenima na zemljištu isključivo s ciljem njihove sječe i prodaje na taj način dobivene drvene sirovine.

25. Da bi pravo vlasništva koje je predmet spomenutog ugovora moglo biti obuhvaćeno pojmom „stvarno pravo nad nekretninama” potrebno je i da se ta stabla prije sječe mogu izjednačiti s nekretninama za potrebe primjene članka 6. stavka 4. točke (c) Uredbe Rim I.

26. U predmetnom je slučaju nesporno to da se prenošenje prava vlasništva koje je poduzetnik dužan provesti na temelju ugovora iz glavnog postupka odnosi isključivo na predmetna stabla, a ne na zemljište na kojem su ona posađena. Iako je točno da su stabla posađena na tom zemljištu radi uzgoja, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je glavni cilj tog ugovora ostvarivanje prihoda od prodaje drvne sirovine dobivene nakon sječe spomenutih stabala, nad kojima se vlasništvo prenosi tek u trenutku njihova pojedinačnog određivanja, koje poduzetnik provodi do sječe i prodaje na taj način dobivene drvne sirovine.

27. Konkretno, u navedenom su ugovoru stranke dogovorile sadnju navedenih stabala na predmetnom zemljištu isključivo radi njihove sječe nakon uzgoja i prodaje na taj način dobivene drvne sirovine.

28. U tim okolnostima valja utvrditi da ta stabla treba smatrati plodovima iskorištavanja zemljišta na kojem su posađena. Iako ti plodovi u pravilu slijede pravnu sudbinu zemljišta na kojem su predmetna stabla posađena, na njima je moguće ugovorom zasnovati obvezna prava koja vlasnik odnosno posjednik tog zemljišta može uživati samostalno, ne dirajući u pravo vlasništva ili druga stvarna prava nad spomenutim zemljištem. Međutim, ugovor koji se odnosi na raspolaganje plodovima iskorištavanja zemljišta ne može se izjednačiti s ugovorom koji se odnosi na „stvarno pravo nad nekretninama” u smislu članka 6. stavka 4. točke (c) Uredbe Rim I.

29. Iz toga slijedi da se ugovor kojim se uređuje sadnja stabala na zemljištu isključivo radi njihove sječe i prodaje na taj način dobivene drvne sirovine ne odnosi na „stvarno pravo nad nekretninama” u smislu te odredbe.

30. Kad je riječ, kao drugo, o pitanju odnosi li se ugovor iz glavnog postupka na „najam ili zakup zemljišta”, valja podsjetiti na to da na temelju tog ugovora potrošač uzima u zakup zemljište na kojem su posađena predmetna stabla, dok god se ona ondje nalaze.

31. Međutim, samo postojanje ugovora o najmu odnosno zakupu koji se odnosi na nekretninu kao što je zemljište ne može biti dostatno za zaključak da je taj ugovor obuhvaćen člankom 6. stavkom 4. točkom (c) Uredbe Rim I.

32. Naime, kad je riječ o članku 16. točki 1. podtočki (a) Konvencije od 27. rujna 1968. o [sudskoj] nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.) – koji u području najma odnosno zakupa nekretnine predviđa isključivu nadležnost sudova države ugovornice u kojoj se nekretnina nalazi – Sud je ocijenio da postojanje ugovora o najmu odnosno zakupu nekretnine u smislu te odredbe zahtijeva dovoljno usku vezu između ugovora i nekretnine o kojima je riječ (vidjeti u tom smislu presudu od 13. listopada 2005., Klein, C-73/04, EU:C:2005:607, t. 26.).

33. Konkretno, Sud je ocijenio da se složeni ugovor koji se odnosi na sve usluge pružene za ukupnu cijenu koju plaća njihov korisnik – poput ugovora o pružanju usluga koje nadilazi ustupanje prava na korištenje koje je predmet ugovora o najmu odnosno zakupu – nalazi izvan područja u kojem načelo isključive nadležnosti predviđeno u spomenutoj odredbi nalazi svoj smisao i ne predstavlja u stvarnosti

ugovor o najmu odnosno zakupu u smislu te odredbe (vidjeti u tom smislu presudu od 13. listopada 2005., Klein, C-73/04, EU:C:2005:607, t. 27. i navedenu sudsku praksu).

34. Važno je istaknuti da bi u skladu s uvodnom izjavom 7. Uredbe Rim I sadržajni opseg i odredbe te uredbe trebali biti u skladu s Uredbom br. 44/2001. U mjeri u kojoj je potonja stavljena izvan snage i zamijenjena Uredbom br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. i ispravci SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.), taj cilj usklađenosti također vrijedi u pogledu te uredbe (presuda od 8. svibnja 2019., Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, t. 36.).

35. Osim toga, budući da je Uredbom br. 44/2001 zamijenjena, u odnosima među državama članicama, Konvencija od 27. rujna 1968. o [sudskoj] nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, taj cilj usklađenosti vrijedi i u pogledu te konvencije, pod uvjetom da se njezine odredbe mogu izjednačiti s odredbama uredbi br. 44/2001 i 1215/2012.

36. S obzirom na cilj usklađenosti spomenut u dvjema prethodnim točkama, razmatranja iznesena u točkama 32. i 33. ove presude valja uzeti u obzir i za potrebe tumačenja članka 6. stavka 4. točke (c) Uredbe Rim I.

37. U predmetnom slučaju, glavni cilj ugovora o kojem je riječ u glavnom postupku nije korištenje, u okviru zakupa, zemljištem na kojem su posađena dotična stabla nego – kao što je to istaknuto u točki 26. ove presude – ostvarivanje prihoda od prodaje drvne sirovine dobivene nakon sječe tih stabala. Kao što to proizlazi iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, svrha zakupa predviđenog tim ugovorom, koji uključuje samo pravo uzgoja spomenutih stabala i nije povezan s ciljem koji bi se mogao odvojiti od njihova stjecanja, svodi se na to da se omogućí prodaja i pružanje usluga predviđenih navedenim ugovorom.

38. U tim okolnostima valja utvrditi da ugovor poput onog u glavnom postupku nije u dovoljno uskoj vezi s predmetnim zemljištem da bi se mogao smatrati „najmom ili zakupom zemljišta” u smislu članka 6. stavka 4. točke (c) Uredbe Rim I.

39. S obzirom na sve navedeno, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 6. stavak 4. točku (c) Uredbe Rim I treba tumačiti na način da kupoprodajni ugovor koji uključuje ugovor o zakupu i ugovor o pružanju usluga, a odnosi se na stabla posađena na zakupljenom zemljištu isključivo s ciljem njihove sječe radi stjecanja dobiti nije „ugovor koji se odnosi na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na najam ili zakup nekretnina” u smislu te odredbe.

Predmet: C-522/20

**NADLEŽNOST ZA ODLUČIVANJE U POSTUPKU ZA RAZVOD BRAKA >
NADLEŽNOST SUDA DRŽAVE ČLANICE BORAVIŠTA PODNOSITELJA**

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

u sastavu: A. Prechal, predsjednica drugog vijeća, u svojstvu predsjednika trećeg vijeća, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (izvjestiteljica) i N. Wahl, suci,

10. veljače 2022.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Valjanost – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost za odlučivanje o zahtjevu za razvod braka – Članak 18. UFEU-a – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Članak 3. stavak 1. točka (a) peta i šesta alineja – Razlika u duljini trajanja razdoblja boravka koja se zahtijevaju za određivanje nadležnog suda – Razlikovanje između državljanina države članice suda pred kojim je postupak pokrenut i osobe koja nije njezin državljanin – Diskriminacija na temelju državljanstva – Nepostojanje”

Načelo nediskriminacije na temelju državljanstva, utvrđeno u članku 18. UFEU-a, treba tumačiti na način da mu se ne protivi to da je nadležnost sudova države članice na čijem se državnom području nalazi uobičajeno boravište podnositelja zahtjeva, kako je ono predviđeno člankom 3. stavkom 1. točkom (a) šestom alinejom Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, uvjetovana minimalnim trajanjem boravka podnositelja zahtjeva, neposredno prije podnošenja njegova zahtjeva, koje je šest mjeseci kraće od onog predviđenog člankom 3. stavkom 1. točkom (a) petom alinejom te uredbe jer je dotična osoba državljanin te države članice.

Povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija), odlukom od 29. rujna 2020., koju je Sud zaprimio 19. listopada 2020., u postupku

OE

protiv

VY

SUD (treće vijeće)

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. stavka 1. točke (a) šeste alineje Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133. i izmjena SL 2014., L 46., str. 22.) i mogućih posljedica eventualne nevaljanosti te odredbe.

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe OE i njezina bračnog druga VY u vezi sa zahtjevom za razvod njihova braka pred austrijskim sudovima.

Glavni postupak i prethodna pitanja

8 Dana 9. studenoga 2011. OE, talijanski državljanin i osoba VY, njemačka državljanica, vjenčali su se u Dublinu (Irska).

9. Prema podacima koje je dostavio sud koji je uputio zahtjev, osoba OE napustila je zajedničko uobičajeno boravište para, koje se nalazilo u Irskoj, u svibnju 2018. te od kolovoza 2019. živi u Austriji.

10. Dana 28. veljače 2020., odnosno nakon razdoblja boravka dužeg od šest mjeseci u Austriji, osoba OE podnijela je Bezirksgerichtu Döbling (Općinski sud u Döblingu, Austrija) zahtjev za razvod svojeg braka s osobom VY.

11. Osoba OE tvrdi da državljanin države članice koja nije država pred čijim se sudom vodi postupak ima pravo, na temelju poštovanja načela nediskriminacije na temelju državljanstva, nakon što je na državnom području te države boravio samo šest mjeseci, neposredno prije podnošenja svojeg zahtjeva za razvod braka, pozvati se na nadležnost sudova navedene države na temelju članka 3. stavka 1. točke (a) šeste alineje Uredbe br. 2201/2003, što bi značilo neprimjenu pete alineje te odredbe, kojom se zahtijeva razdoblje boravka od najmanje jedne godine neposredno prije podnošenja tog zahtjeva.

12. Odlukom od 20. travnja 2020. Bezirksgericht Döbling (Općinski sud u Döblingu) odbio je zahtjev osobe OE, smatrajući da nije nadležan za odlučivanje o njemu. Prema mišljenju tog suda, razlikovanjem na temelju državljanstva koje se predviđa člankom 3. stavkom 1. točkom (a) petom i šestom alinejom Uredbe br. 2201/2003 nastoji se spriječiti da podnositelj zahtjeva manevrima ishodi nadležnost sudova određene države.

13. Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Zemaljski građanski sud u Beču, Austrija) je rješenjem od 29. lipnja 2020. potvrdio odluku Bezirksgerichta Döbling (Općinski sud u Döblingu).

14. Osoba OE je protiv tog rješenja podnijela reviziju Oberster Gerichtshofu (Vrhovni sud, Austrija).

15. Sud koji je uputio zahtjev ističe da se razlikovanje, utvrđeno u članku 3. stavku 1. točki (a) petoj i šestoj alineji Uredbe br. 2201/2003, s obzirom na stvarno trajanje razdoblja boravka zainteresirane osobe, temelji isključivo na kriteriju državljanstva. Nakon što je podsjetio na to da postoje osobe koje su rođene i odrasle u nekoj državi članici a da nemaju njezino državljanstvo, sud koji je uputio zahtjev smatra da taj kriterij ne upućuje na dovoljno bitnu razliku u pogledu integracije zainteresirane osobe i njezine bliske veze s dotičnom državom članicom. Stoga, on dvoji o usklađenosti različitog postupanja koje proizlazi iz tih odredbi Uredbe br. 2201/2003 s načelom nediskriminacije na temelju državljanstva, zajamčenim člankom 18. UFEU-a.

16. Osim toga, u slučaju da je ta razlika u postupanju protivna načelu nediskriminacije, sud koji je uputio zahtjev pita se o pravnim posljedicama koje iz toga proizlaze u predmetu poput onog u glavnom postupku.

17. U tim je okolnostima Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Povređuje li se člankom 3. [stavkom 1.] točkom (a) šestom alinejom Uredbe Vijeća br. [2201/2003] zabrana diskriminacije koja se propisuje člankom 18. UFEU-a zato što se njime, ovisno o državljanstvu stranke koja pokreće postupak, u odnosu na članak 3. [stavak 1.] točku (a) petu alineju te uredbe kao uvjet za nadležnost sudova države boravišta predviđa kraće trajanje boravka stranke koja pokreće postupak?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje:

Dovodi li takva povreda zabrane diskriminacije do toga da je, u skladu s temeljnim pravilom koje se propisuje člankom 3. [stavkom 1.] točkom (a) petom alinejom Uredbe br. [2201/2003], uvjet za pozivanje na nadležnost sudova mjesta boravišta za sve stranke koje pokreću postupak, neovisno o njihovu državljanstvu, boravak u trajanju od dvanaest mjeseci ili u pogledu svih stranaka koje pokreću postupak treba polaziti od uvjeta boravka u trajanju od šest mjeseci?”

Prethodna pitanja

Prvo pitanje

18. Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita protivi li se načelu nediskriminacije na temelju državljanstva, utvrđenom u članku 18. UFEU-a, to da je nadležnost suda države članice boravišta, kako je ona predviđena u članku 3. stavku 1. točki (a) šestoj alineji Uredbe br. 2201/2003, uvjetovana minimalnim trajanjem boravka podnositelja zahtjeva, neposredno prije nego li podnese svoj zahtjev, koji je šest mjeseci kraći od onog iz članka 3. stavka 1. točke (a) pete alineje te uredbe jer je zainteresirana osoba državljanin te države članice.

19. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, načelo nediskriminacije ili jednakog postupanja zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa na različit način i da se u različitim situacijama ne postupa na jednak način, osim ako je takvo postupanje objektivno opravdano (vidjeti osobito presude od 17. prosinca 2020., Centraal Israëlitisch Consistorie van België i dr., C-336/19, EU:C:2020:1031, t. 85. i od 25. ožujka 2021., Alvarez y Bejarano i dr./Komisija, C-517/19 P i C-518/19 P, EU:C:2021:240, t. 52. i 64.).

20. Usporedivost različitih situacija utvrđuje se s obzirom na sve elemente koji ih obilježavaju. Te elemente valja utvrđivati i ocijeniti osobito vodeći računa o predmetu i cilju akta Unije kojim se provodi razlikovanje u pitanju. Usto se moraju uzeti u obzir načela i ciljevi područja u koje ulazi predmetni akt (vidjeti osobito presude od 6. lipnja 2019., P. M. i dr., C-264/18, EU:C:2019:472, t. 29. i navedenu sudsku praksu i od 19. prosinca 2019., HK/Komisija, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, t. 67.).

21. Osim toga, Sud je također presudio, kad je riječ o sudskom nadzoru poštovanja načela jednakog postupanja od strane zakonodavca Unije, da potonji u okviru izvršavanja dodijeljenih mu nadležnosti raspolaže širokom diskrecijskom ovlašću kada djeluje u području koje uključuje izbore političke, ekonomske i socijalne naravi i kada treba izvršiti složene ocjene i procjene. Tako na zakonitost takve mjere može

utjecati samo očita neprikladnost mjere, koja je donesena u tom području, s obzirom na cilj koji nadležne institucije nastoje postići (vidjeti osobito presudu od 6. lipnja 2019., P. M. i dr., C-264/18, EU:C:2019:472, t. 26.).

22. Međutim, čak i kada ima takve ovlasti, zakonodavac Unije dužan je svoj izbor utemeljiti na objektivnim kriterijima koji su prikladni u odnosu na cilj koji se želi postići predmetnim zakonodavstvom (presuda od 6. lipnja 2019., P. M. i dr., C-264/18, EU:C:2019:472, t. 27.).

23. S obzirom na navedena načela valja provjeriti nalazi li se, osobito s obzirom na cilj koji se želi postići pravilima o nadležnosti uspostavljenima u članku 3. stavku 1. točki (a) Uredbe br. 2201/2003, podnositelj zahtjeva poput osobe OE, koja uobičajeno boravi na državnom području države članice koja nije država članica njegova državljanstva i koja pokreće postupak razvoda braka pred sudovima te države članice, u situaciji koja nije usporediva s onom podnositelja zahtjeva koji je državljanin navedene države članice, tako da se načelu nediskriminacije ne protivi činjenica da se od prvonavedenog traži da na području te države članice boravi tijekom dužeg razdoblja prije nego li dobije mogućnost podnošenja svojeg zahtjeva.

24. Kao što to proizlazi iz njezine uvodne izjave 1., Uredba br. 2201/2003 pridonosi uspostavi područja slobode, sigurnosti i pravde u kojem je osigurano slobodno kretanje osoba. U tu svrhu tom se uredbom u poglavljima II. i III. utvrđuju, među ostalim, pravila koja uređuju nadležnost te priznavanje i izvršenje sudskih odluka u području raskida bračne veze, pri čemu ta pravila imaju za cilj osigurati pravnu sigurnost (presuda od 25. studenoga 2021., IB (Uobičajeno boravište bračnog druga – Razvod), C-289/20, EU:C:2021:955, t. 31. i navedena sudska praksa).

25. U tom kontekstu u članku 3. navedene uredbe, koji se nalazi u njezinu poglavlju II., utvrđuju se opći kriteriji za nadležnost za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka. Ti objektivni, nekumulativni i isključivi kriteriji odgovaraju na potrebu pravnog uređenja prilagođenog posebnim potrebama sporova u području raskida bračne veze (presuda od 25. studenoga 2021., IB (Uobičajeno boravište bračnog druga – Razvod), C-289/20, EU:C:2021:955, t. 32. i navedena sudska praksa).

26. U tom pogledu, iako se u članku 3. stavku 1. točki (a) prvoj do četvrtoj alineji Uredbe br. 2201/2003 izričito navode kriteriji uobičajenog boravišta bračnih drugova i stranke koja pokreće postupak, članak 3. stavak 1. točka (a) peta alineja i članak 3. stavak 1. točka (a) šesta alineja te uredbe dopuštaju primjenu pravila o nadležnosti *forum actoris* (presuda od 25. studenoga 2021., IB (Uobičajeno boravište bračnog druga – Razvod), C-289/20, EU:C:2021:955, t. 33. i navedena sudska praksa).

27. Naime, potonjim se odredbama pod određenim uvjetima sudovima država članica na čijem se području nalazi uobičajeno boravište podnositelja zahtjeva priznaje nadležnost za odlučivanje o raskidu dotične bračne veze.

28. Tako članak 3. stavak 1. točka (a) peta alineja navedene uredbe propisuje takvu nadležnost ako je podnositelj zahtjeva tamo boravio najmanje godinu dana neposredno prije podnošenja tog zahtjeva, dok članak 3. stavak 1. točka (a) šesta alineja te uredbe smanjuje trajanje boravišta podnositelja zahtjeva na šest mjeseci neposredno prije podnošenja njegova zahtjeva u slučaju kada je on državljanin

dotične države članice (presuda od 13. listopada 2016., Mikołajczyk, C-294/15, EU:C:2016:772, t. 42.).

29. Iz sudske prakse Suda proizlazi da pravila o nadležnosti utvrđena u članku 3. Uredbe br. 2201/2003, uključujući ona predviđena u stavku 1. točki (a) petoj i šestoj alineji tog članka, imaju za cilj osigurati ravnotežu između, s jedne strane, mobilnosti osoba unutar Europske unije, osobito zaštitom prava bračnog druga koji je nakon bračne krize napustio državu članicu zajedničkog boravišta i, s druge strane, pravne sigurnosti, posebno pravne sigurnosti drugog bračnog druga, tako što se osigurava postojanje stvarne poveznice između podnositelja zahtjeva i države članice čiji su sudovi nadležni za odlučivanje o raskidu dotične bračne veze (vidjeti u tom smislu presude od 13. listopada 2016., Mikołajczyk, C-294/15, EU:C:2016:772, t. 33., 49. i 50. i od 25. studenoga 2021., IB (Uobičajeno boravište bračnog druga – Razvod), C-289/20, EU:C:2021:955, t. 35., 44. i 56.).

30. Međutim, s obzirom na cilj osiguranja postojanja stvarne poveznice s državom članicom čiji sudovi izvršavaju tu nadležnost, podnositelj zahtjeva, državljanin te države članice, koji zbog bračne krize napusti zajedničko uobičajeno boravište para i odluči se vratiti u svoju zemlju podrijetla, u načelu se ne nalazi u situaciji usporedivoj s onom podnositelja zahtjeva koji nema državljanstvo navedene države članice i koji se tamo preseli nakon takve krize.

31. Naime, u prvoj situaciji, iako državljanstvo supružnika nije dovoljno kako bi se utvrdilo jesu li ispunjeni kriteriji iz članka 3. stavka 1. točke (a) šeste alineje Uredbe br. 2201/2003, ipak je već moguće ocijeniti poveznicu tog bračnog druga s dotičnom državom članicom, zbog same činjenice da je on državljanin te države članice, te da s tom državom nužno ima institucionalne i pravne veze i, općenito, kulturološke, jezične, socijalne, obiteljske i imovinske poveznice. Stoga već takva poveznica može pridonijeti utvrđivanju stvarne poveznice koja podnositelja zahtjeva mora povezati s državom članicom čiji sudovi izvršavaju navedenu nadležnost.

32. Takvo je tumačenje, uostalom, potkrijepljeno razmatranjima iz točke 32. eksplanatornog izvješća koje je izradila Borrás, a koje se odnosi na Konvenciju o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima, takozvanu Konvenciju „Bruxelles II” (SL 1998., C 221, str. 1.), koja je nadahnula tekst Uredbe br. 2201/2003. Naime, u skladu s tim razmatranjima, kriterij državljanstva, koji se sada nalazi u članku 3. stavku 1. točki (a) šestoj alineji Uredbe br. 2201/2003, „već jamči da postoji poveznica s dotičnom državom članicom”.

33. To načelno ne vrijedi za slučaj bračnog druga koji zbog bračne krize odluči preseliti se u državu članicu čiji nije državljanin. Naime, taj bračni drug prije svojeg braka najčešće s tom državom članicom nikada nije održavao veze slične onima državljanina navedene države članice. Intenzitet povezanosti između podnositelja zahtjeva i države članice čiji sudovi izvršavaju nadležnost za odlučivanje o raskidu dotične bračne veze može se stoga razumno utvrditi pomoću drugih čimbenika, kao što je to u ovom slučaju uvjet dovoljno dugog trajanja boravka od najmanje godinu dana podnositelja zahtjeva na državnom području te države članice neposredno prije nego li podnese svoj zahtjev.

34. Osim toga, razlika u pogledu najkraćeg trajanja stvarnog boravka podnositelja zahtjeva na državnom području države članice čiji sudovi izvršavaju tu nadležnost, neposredno prije nego li podnese svoj zahtjev, ovisno o tome je li podnositelj zahtjeva državljanin te države članice, počiva na objektivnom elementu koji je nužno poznat njegovu bračnom drugu, odnosno državljanstvu njegova bračnog druga.

35. U tom pogledu, od trenutka kada bračni drug zbog bračne krize napusti uobičajeno boravište para i vrati se na državno područje države članice čiji je državljanin kako bi ondje utvrdio novo uobičajeno boravište, drugi bračni drug može očekivati da će se zahtjev za raskid bračne veze, ovisno o slučaju, podnijeti sudovima te države članice.

36. Budući da je poštovanje pravne sigurnosti tog drugog bračnog druga, barem djelomično, zajamčeno institucionalnom i pravnom povezanošću koju čini državljanstvo njegova bračnog druga s obzirom na državu članicu čiji sudovi izvršavaju nadležnost za odlučivanje o raskidu dotične bračne veze, nije očito neprimjereno da zakonodavac Unije takvu vezu uzme u obzir prilikom utvrđivanja stvarnog trajanja boravka koje se od podnositelja zahtjeva zahtijeva na državnom području te države članice čiji je on državljanin, u mjeri u kojoj se istom poveznicom razlikuje situacija potonjeg podnositelja zahtjeva od situacije podnositelja zahtjeva koji nije državljanin dotične države članice.

37. Točno je da se razlikovanje zakonodavca Unije iz članka 3. stavka 1. točke (a) pete i šeste alineje Uredbe br. 2201/2003 temelji na pretpostavci prema kojoj će državljanin biti načelno uže povezan sa svojom zemljom podrijetla nego osoba koja nije državljanin dotične države.

38. Međutim, s obzirom na cilj osiguranja postojanja stvarne poveznice između podnositelja zahtjeva i države članice čiji sudovi izvršavaju nadležnost za odlučivanje o raskidu dotične bračne veze, objektivnost kriterija koji se temelji na državljanstvu podnositelja zahtjeva, predviđenog u članku 3. stavku 1. točki (a) šestoj alineji Uredbe br. 2201/2003, ne može se osporiti a da se pritom ne dovede u pitanje margina prosudbe zakonodavca Unije koja prethodi usvajanju tog kriterija.

39. Osim toga, Sud je također smatrao da se, u pogledu kriterija koji se temelji na državljanstvu dotične osobe, čak i ako donošenje općih apstraktnih pravila u graničnim slučajevima povremeno dovodi do neugodnosti, zakonodavcu Unije ne može prigovoriti da se koristio kategorizacijom jer ona u biti nije diskriminirajuća s obzirom na cilj koji se njome želi postići (vidjeti po analogiji presude od 16. listopada 1980., Hochstrass/Sud, 147/79, EU:C:1980:238, t. 14. i od 15. travnja 2010., Gualtieri/Komisija, C-485/08 P, EU:C:2010:188, t. 81.).

40. U ovom slučaju, zakonodavcu Unije ne može se prigovoriti da se, kad je riječ o primjeni pravila o nadležnosti *forum actoris*, djelomično oslonio na kriterij državljanstva podnositelja zahtjeva kako bi olakšao utvrđivanje stvarne poveznice s državom članicom čiji sudovi izvršavaju nadležnost za odlučivanje o raskidu dotične bračne veze, pri čemu je dopuštenost tužbe za raskid bračne veze podnositelja zahtjeva koji je državljanin te države članice uvjetovana prethodnim navršavanjem razdoblja boravka koje je kraće od onog koje se zahtijeva od podnositelja zahtjeva koji nije državljanin navedene države članice.

41. Iz toga slijedi da, s obzirom na cilj osiguranja postojanja stvarne poveznice između podnositelja zahtjeva i države članice čiji sudovi izvršavaju nadležnost za odlučivanje o raskidu dotične bračne veze, razlikovanje koje zakonodavac Unije čini u tom kriteriju državljanstva podnositelja zahtjeva u članku 3. stavku 1. točki (a) petoj i šestoj alineji Uredbe br. 2201/2003 ne predstavlja različito postupanje koje se temelji na državljanstvu zabranjeno člankom 18. UFEU-a.

42. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da načelo nediskriminacije na temelju državljanstva, utvrđeno u članku 18. UFEU-a, treba tumačiti na način da mu se ne protivi to da je nadležnost sudova države članice na čijem se državnom području nalazi uobičajeno boravište podnositelja zahtjeva, kako je ono predviđeno člankom 3. stavkom 1. točkom (a) šestom alinejom Uredbe br. 2201/2003, uvjetovana minimalnim trajanjem boravka podnositelja zahtjeva, neposredno prije podnošenja njegova zahtjeva, koje je šest mjeseci kraće od onog predviđenog člankom 3. stavkom 1. točkom (a) petom alinejom te uredbe jer je dotična osoba državljanin te države članice.

Drugo pitanje

43. S obzirom na odgovor na prvo pitanje, drugo pitanje ne treba ispitati.

Predmet: C-485/20

NAČELO JEDNAKOG POSTUPANJA PRI ZAPOŠLJAVANJU I OBAVLJANJU ZANIMANJA > ZABRANA DISKRIMINACIJE NA TEMELJU INVALIDITETA

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

u sastavu: K. Jürimäe, predsjednica vijeća, N. Jääskinen, M. Safjan (izvjestitelj), N. Piçarra i M. Gavalec, suci,

10. veljače 2022.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Direktiva 2000/78/EZ – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Zabrana diskriminacije na temelju invaliditeta – Otkaz radniku koji je postao trajno nesposoban obavljati osnovne zadatke svojega radnog mjesta – Član osoblja koji obavlja pripravništvo u sklopu svojega zaposlenja – Članak 5. – Razumne prilagodbe potrebama osoba s invaliditetom – Obveza preraspoređivanja na drugo radno mjesto – Obveza pod uvjetom nepostojanja nerazmjernog opterećenja za poslodavca”

Članak 5. Direktive 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja treba tumačiti na način da pojam „razumne prilagodbe potrebama osoba s invaliditetom” u smislu tog članka znači da radnik, uključujući onog koji obavlja pripravništvo nakon zaposlenja, koji zbog svojega invaliditeta bude proglašen nesposobnim za obavljanje osnovnih zadataka radnog mjesta na kojem je zaposlen bude raspoređen na drugo radno mjesto za koje ima potrebnu stručnost, sposobnost i raspoloživost, pod uvjetom da takva mjera za poslodavca ne predstavlja nerazmjerno opterećenje.

Povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Conseil d'État (Državno vijeće, Belgija), odlukom od 30. lipnja 2020., koju je Sud zaprimio 29. rujna 2020., u postupku

XXXX

protiv

HR Rail SA

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 5. Direktive Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69. i ispravak SL 2020., L 63, str. 9.).

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe XXXX i društva HR Rail SA u vezi s otkazom toj osobi zbog njezina invaliditeta.

Glavni postupak i prethodno pitanje

13. Društvo HR Rail, jedini poslodavac osoblja Chemins de fer belges (Belgijske željeznice), zaposlilo je tužitelja iz glavnog postupka kao radnika specijaliziranog za održavanje željezničke pruge. Dana 21. studenoga 2016. započeo je pripravništvo u društvu Infrabel, pravnom subjektu koji djeluje kao „upravitelj infrastrukture” za Chemins de fer belges. U prosincu 2017. tužitelju iz glavnog postupka dijagnosticirana je srčana bolest zbog koje je bila nužna ugradnja srčanog elektrostimulatora, uređaja osjetljivog na elektromagnetska polja koja se pojavljuju, među ostalim, na željezničkim prugama. S obzirom na to da je taj medicinski uređaj nespojiv s opetovanim izlaganjem elektromagnetskim poljima radnika održavanja željezničkih pruga, tužitelj iz glavnog postupka više nije mogao obavljati zadatke za koje je prvotno bio zaposlen.

14. Service public fédéral „Sécurité sociale” (Savezna javna služba za socijalnu sigurnost, Belgija) priznao mu je invaliditet 12. lipnja 2018.

15. Odlukom od 28. lipnja 2018. centre régional de la médecine de l'administration (Regionalna služba za medicinu rada, Belgija), zadužen za ocjenu zdravstvene sposobnosti statutarnog osoblja Chemins de fer belges, proglasio je tužitelja iz glavnog postupka nesposobnim za obavljanje zadataka za koje je bio zaposlen (u daljnjem tekstu: sporna odluka). Međutim, centre régional de la médecine de l'administration pojasnio je da ga se može zaposliti na radno mjesto koje odgovara sljedećim zahtjevima: „umjerena aktivnost, bez izlaganja elektromagnetskim poljima i zabrana rada na visini ili izlaganja vibracijama”.

16. Tako je tužitelj iz glavnog postupka preraspoređen na radno mjesto skladištara unutar istog poduzeća.

17. On je 1. srpnja 2018. podnio žalbu protiv sporne odluke commissionu d'appel de la médecine de l'administration (Žalbena komisija službe za medicinu rada, Belgija).

18. Dopisom od 19. srpnja 2018. društvo HR Rail obavijestilo je tužitelja iz glavnog postupka da će imati pravo na „personalizirano usmjeravanje kako bi se s njim pronašlo novo radno mjesto” i da će uskoro u tu svrhu biti pozvan na razgovor.

19. Commission d’appel de la médecine de l’administration (Žalbena komisija službe za medicinu rada) potvrdio je 3. rujna 2018. spornu odluku.

20. Dana 26. rujna 2018. glavni savjetnik – načelnik službe obavijestio je tužitelja iz glavnog postupka o otkazu na dan 30. rujna 2018. uz zabranu zapošljavanja u trajanju od pet godina u razredu u kojem je bio zaposlen.

21. Glavni direktor društva HR Rail obavijestio je 26. listopada 2018. tužitelja iz glavnog postupka da je na temelju statuta i pravilnika koji se primjenjuju na osoblje Chemins de fer belges njegovo pripravništvo prestalo zbog njegove potpune i trajne nesposobnosti za obavljanje zadataka za koje je bio zaposlen. Naime, za razliku od osoblja koje je zaposleno na neodređeno vrijeme, pripravnici kojima je priznat invaliditet i koji zbog toga više ne mogu obavljati svoje dužnosti nemaju pravo na preraspoređivanje unutar poduzeća. Također ga je obavijestio da je dopis kojim se nudi „personalizirano usmjeravanje” postao bespredmetan.

22. Tužitelj iz glavnog postupka podnio je pred Conseilom d’État (Državno vijeće, Belgija) tužbu za poništenje protiv odluke od 26. rujna 2018. kojom ga se obavještava o otkazu s 30. rujnom 2018.

23. Sud koji je uputio zahtjev ističe da zdravstveno stanje tužitelja iz glavnog postupka omogućuje njegovu kvalifikaciju kao „osobe s invaliditetom” u smislu zakonodavstva kojim se u belgijsko pravo prenosi Direktiva 2000/78. Međutim, utvrđuje da u nacionalnoj sudskoj praksi nije ujednačeno ocijenjeno pitanje treba li kao „razumne prilagodbe” u smislu članka 5. te direktive razumjeti i mogućnost da se osobu koja zbog svojeg invaliditeta nije sposobna obavljati zanimanje koje je obavljala prije nastanka tog invaliditeta rasporedi na neko drugo radno mjesto.

24. U tim je okolnostima Conseil d’État odlučio prekinuti postupak i Sudu postaviti sljedeće prethodno pitanje:

„Trebaju li članak 5. Direktive 2000/78 tumačiti na način da poslodavac ima obvezu da osobu koja zbog svojeg invaliditeta više nije sposobna obavljati osnovne zadatke radnog mjesta na kojem je zaposlena rasporedi na drugo radno mjesto za koje ima potrebnu stručnost, sposobnost i raspoloživost ako se takvom obvezom poslodavcu ne nameće nerazmjerno opterećenje?”

O prethodnom pitanju

25. Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 5. Direktive 2000/78 tumačiti na način da „razumne prilagodbe potrebama osoba s invaliditetom” u smislu tog članka znači da radnik, uključujući onog koji obavlja pripravništvo nakon zaposlenja, koji zbog svojega invaliditeta bude proglašen nesposobnim za obavljanje osnovnih zadataka radnog mjesta na kojem je zaposlen, bude raspoređen na drugo radno mjesto za koje ima potrebnu stručnost, sposobnost i raspoloživost.

26. Najprije je potrebno podsjetiti na to da kako iz naslova i preambule tako i iz sadržaja i krajnjeg cilja Direktive 2000/78 proizlazi da se njome želi uspostaviti opći okvir koji bi svakoj osobi osigurao jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja, pružajući joj učinkovitu zaštitu od diskriminacije na temelju nekog od razloga iz njezina članka 1., među kojima je i invaliditet (presuda od 15. srpnja 2021., Tartu Vangla, C-795/19, EU:C:2021:606, t. 26. i navedena sudska praksa).

27. Tom se direktivom, u području na koje se ona odnosi, provodi opće načelo nediskriminacije koje je sada uređeno u članku 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja). Nadalje, u članku 26. Povelje određuje se da Unija priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti te njihovo sudjelovanje u životu zajednice (presuda od 21. listopada 2021., Komisija za zaštitu ot diskriminacija, C-824/19, EU:C:2021:862, t. 32. i 33. i navedena sudska praksa).

28. Uvodno valja odrediti može li se na navedenu direktivu pozvati osoba kojoj se, poput tužitelja iz glavnog postupka, ugradi srčani elektrostimulator dok obavlja pripravništvo nakon što ju je njezin poslodavac zaposlio, što je učinilo nemogućim nastavak obavljanja zadataka za koje je prvotno zaposlena zbog osjetljivosti tog aparata na elektromagnetska polja koja odašilju željezničke pruge te je potom dovelo do njezina otkaza.

29. U tom pogledu, kao prvo, kao što to proizlazi iz njezina članka 3. stavka 1., Direktiva 2000/78 primjenjuje se na javni ili privatni sektor, uključujući javna tijela. Slijedom toga, činjenica da društvo HR Rail ima svojstvo dioničkog društva javnog prava nije prepreka tomu da se tužitelj u odnosu na njega može pozivati na tu direktivu.

30. Kao drugo, u skladu s člankom 3. stavkom 1. točkama (a) i (b) navedene direktive, ona se primjenjuje na uvjete za pristup zapošljavanju, samozapošljavanju ili uvjete za obavljanje zanimanja i na pristup svim vrstama i razinama profesionalne orijentacije, strukovnog osposobljavanja, daljnjeg strukovnog osposobljavanja i prekvalifikacije. Iz teksta te odredbe proizlazi da je dovoljno široka da obuhvati situaciju radnika koji obavlja pripravništvo nakon što ga je njegov poslodavac zaposlio.

31. Usto, Sud je već presudio da pojam „radnik” u smislu članka 45. UFEU-a, koji je isti kao onaj iz Direktive 2000/78 (vidjeti u tom smislu presudu od 19. srpnja 2017., Abercrombie & Fitch Italia, C-143/16, EU:C:2017:566, t. 19.), obuhvaća i osobe koje obavljaju pripravnički staž ili sudjeluju u stručnom osposobljavanju za neko zanimanje koje se može smatrati praktičnom pripremom povezanom sa stvarnim obavljanjem predmetnog zanimanja, pod uvjetom da se tijekom tog razdoblja obavlja stvarna i prava djelatnost u svojstvu zaposlene osobe, u korist i prema uputama poslodavca (presuda od 9. srpnja 2015., Balkaya, C-229/14, EU:C:2015:455, t. 50. i navedena sudska praksa).

32. Iz toga slijedi da činjenica da tužitelj iz glavnog postupka na dan otkaza nije bio trajno zaposlen ne sprečava to da njegova profesionalna situacija ulazi u područje primjene Direktive 2000/78.

33. Kao treće, ne osporava se da tužitelj iz glavnog postupka ima „invaliditet” u smislu nacionalnog zakonodavstva kojim se provodi Direktiva 2000/78.

34. Prema ustaljenoj sudskoj praksi, pojam „invaliditet” u smislu te direktive treba shvatiti kao ograničenje sposobnosti koje proizlazi iz trajnih tjelesnih, mentalnih ili psihičkih oštećenja, čije međudjelovanje s različitim preprekama može sprečavati puno i učinkovito sudjelovanje predmetne osobe u profesionalnom životu na ravnopravnoj osnovi s drugim radnicima (vidjeti u tom smislu presude od 11. travnja 2013., HK Danmark, C-335/11 i C-337/11, EU:C:2013:222, t. 38. i od 11. rujna 2019., Nobel Plastiques Ibérica, C-397/18, EU:C:2019:703, t. 41.).

35. Naime, u ovom slučaju tužitelj iz glavnog postupka ima zdravstveni problem koji zahtijeva ugradnju srčanog elektrostimulatora, uređaja osjetljivog na elektromagnetska polja koja odašilju, među ostalim, željezničke pruge, što mu onemogućava ispunjavanje osnovnih zadataka radnog mjesta na koje je bio raspoređen.

36. Stoga situacija poput one iz glavnog postupka ulazi u područje primjene Direktive 2000/78.

37. Kako bi se odgovorilo na pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev, valja istaknuti da iz teksta članka 5. Direktive 2000/78 u vezi s njezinim uvodnim izjavama 20. i 21. proizlazi da je poslodavac dužan poduzeti odgovarajuće mjere, odnosno učinkovite i praktične mjere, uzimajući u obzir svaku pojedinačnu situaciju, kako bi svakoj osobi s invaliditetom omogućio, među ostalim, pristup zapošljavanju, sudjelovanje ili napredovanje na radu ili osposobljavanje, ako takve mjere za poslodavca ne bi predstavljale nerazmjerno opterećenje.

38. U tom pogledu valja podsjetiti na to da se Direktiva 2000/78 mora, u mjeri u kojoj je to moguće, tumačiti u skladu s Konvencijom UN-a (presuda od 21. listopada 2021., Komisija za zaštitu od diskriminacija, C-824/19, EU:C:2021:862, t. 59. i navedena sudska praksa). Međutim, prema članku 2. trećem stavku Konvencije UN-a diskriminacija na osnovi invaliditeta uključuje sve oblike diskriminacije, uključujući i uskraćivanje razumne prilagodbe.

39. Iz članka 5. Direktive 2000/78 proizlazi da se, kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu osoba s invaliditetom, moraju osigurati razumne prilagodbe njihovim posebnim potrebama. Tako poslodavac prema potrebi u određenoj situaciji mora poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se osobi s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, sudjelovanje ili napredovanje na radu ili osposobljavanje, ako takve mjere za poslodavca ne bi predstavljale nerazmjerno opterećenje.

40. Što se konkretno tiče uvodne izjave 20. navedene direktive, koja među odgovarajućim mjerama navodi „učinkovite i praktične mjere za prilagodbu radnog mjesta invaliditetu, na primjer, prilagodbom prostorije i opreme, rasporeda radnog vremena, raspodjelom zadataka ili osiguranjem sredstava za osposobljavanje ili uvođenje u rad”, Sud je već presudio da u njoj nisu iscrpno navedene odgovarajuće mjere, pri čemu potonje mogu biti fizičke, organizacijske i/ili obrazovne jer članak 5. iste direktive u vezi s člankom 2. četvrtim podstavkom Konvencije UN-a zagovara

široku definiciju pojma „razumna prilagodba” (vidjeti u tom smislu presudu od 11. travnja 2013., HK Danmark, C-335/11 i C-337/11, EU:C:2013:222, t. 49. i 53.).

41. Naime, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 59. svojega mišljenja, upućivanje u uvodnoj izjavi 20. Direktive 2000/78 na prilagodbu „radnog mjesta” treba shvatiti tako da se pritom naglašava prioritetnost takve prilagodbe u odnosu na druge mjere koje omogućavaju prilagodbu radne okoline osobe s invaliditetom kako bi joj se omogućilo puno i učinkovito sudjelovanje u profesionalnom životu na temelju načela jednakosti s drugim radnicima. Te mjere tako mogu obuhvaćati provedbu mjera od strane poslodavca koje toj osobi omogućavaju da zadrži svoje zaposlenje, poput premještanja na drugo radno mjesto.

42. Usto, kao što je Sud već presudio, Direktivom 2000/78, u području na koje se ona odnosi, provodi se opće načelo nediskriminacije koje je sada uređeno u članku 21. Povelje. Nadalje, u članku 26. Povelje određuje se da Unija priznaje i poštuje prava osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti te njihovo sudjelovanje u životu zajednice (vidjeti u tom smislu presude od 17. travnja 2018., Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, t. 47. i od 21. listopada 2021., Komisija za zaštita ot diskriminacija, C-824/19, EU:C:2021:862, t. 32. i 33.).

43. Stoga valja smatrati, poput nezavisnog odvjetnika u točki 69. njegovog mišljenja da, u slučaju kada radnik postane trajno nesposoban obavljati poslove svojega radnog mjesta zbog nastanka invaliditeta, njegovo preraspoređivanje na drugo radno mjesto može biti odgovarajuća mjera u sklopu „razumnih prilagodbi”, u smislu članka 5. te direktive.

44. Takvo tumačenje je u skladu s tim pojmom koji treba shvatiti na način da se odnosi na uklanjanje različitih prepreka koje sprečavaju puno i učinkovito sudjelovanje osoba s invaliditetom u profesionalnom životu na ravnopravnoj osnovi s drugim radnicima (vidjeti u tom smislu presudu od 11. travnja 2013., HK Danmark, C-335/11 i C-337/11, EU:C:2013:222, t. 54.).

45. S obzirom na to valja primijetiti da se člankom 5. Direktive 2000/78 ne može obvezati poslodavca da poduzme mjere koje bi mu predstavljale „nerazmjerno opterećenje”. U tom pogledu iz uvodne izjave 21. te direktive proizlazi da je, kako bi se utvrdilo dovode li određene mjere do nerazmjernog opterećenja, posebice potrebno voditi računa o povezanim financijskim troškovima, razmjeru i financijskim izvorima organizacije ili poduzeća te o mogućnostima dobivanja pomoći iz javnih sredstava ili kakve druge pomoći.

46. Valja podsjetiti na to da je u okviru postupka utvrđenog u članku 267. UFEU-a, koji se temelji na jasnom razdvajanju dužnosti između nacionalnih sudova i Suda, ocjena činjenica u predmetu u nadležnosti nacionalnog suda. Međutim, da bi tom sudu dao koristan odgovor, Sud mu može, u duhu suradnje s nacionalnim sudovima, dati sve upute koje smatra potrebnima (presuda od 11. travnja 2013., HK Danmark, C-335/11 i C-337/11, EU:C:2013:222, t. 61. i navedena sudska praksa).

47. Element relevantan za tu ocjenu može biti okolnost koju je naveo sud koji je uputio zahtjev, da je tužitelj iz glavnog postupka, nakon što je proglašen

nesposobnim obavljati zadatke za koje je zaposlen, preraspoređen na radno mjesto skladištara unutar istog poduzeća.

48. Osim toga, valja pojasniti da, u svakom slučaju, mogućnost raspoređivanja osobe s invaliditetom na drugo radno mjesto postoji samo kada postoji barem jedno slobodno radno mjesto na kojem ona može raditi, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 77. svojega mišljenja.

49. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 5. Direktive 2000/78 treba tumačiti na način da pojam „razumne prilagodbe potrebama osoba s invaliditetom” u smislu tog članka znači da radnik, uključujući onog koji obavlja pripravništvo nakon zaposlenja, koji zbog svojega invaliditeta bude proglašen nesposobnim za obavljanje osnovnih zadataka radnog mjesta na kojem je zaposlen, bude raspoređen na drugo radno mjesto za koje ima potrebnu stručnost, sposobnost i raspoloživost, pod uvjetom da takva mjera za poslodavca ne predstavlja nerazmjerno opterećenje.

Predmet: C-20/21

POSEBNA NADLEŽNOST U STVARIMA POVEZANIM S UGOVOROM > POJAM "MJESTO IZVRŠENJA KONKRETNE OBVEZE"

PRESUDA SUDA (deveto vijeće)

od 3. veljače 2022.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Sudska nadležnost i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba (EU) br. 1215/2012 – Članak 7. točka 1. podtočka (b) druga alineja – Posebna nadležnost u stvarima povezanim s ugovorom – Pojam ‚mjesto izvršenja konkretne obveze’ – Ugovor o pružanju usluga – Zračni prijevoz – Let za koji je karakteristična jedinstvena potvrđena rezervacija, koji su u više dijelova izvršila dva različita zračna prijevoznika – Uredba (EZ) br. 261/2004 – Opća pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcanja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku – Članak 7. – Pravo na odštetu – Kašnjenje na prvom dijelu leta – Tužba za odštetu protiv zračnog prijevoznika odgovornog za taj prvi dio leta pred sudom u mjestu njegova dolaska”

Članak 7. točku 1. podtočku (b) drugu alineju Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da se u slučaju leta za koji je karakteristična potvrđena jedinstvena rezervacija za cjelokupno putovanje i koji je podijeljen na dva ili više dijelova leta koji izvršavaju različiti zračni prijevoznici, kada se tužba za odštetu, podnesena na temelju Uredbe br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcanja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91, temelji isključivo na kašnjenju prvog dijela leta koje je uzrokovano zakašnjelim polijetanjem i usmjerena je protiv zračnog prijevoznika koji je zadužen za izvršenje tog prvog

dijela leta, njegovo mjesto dolaska ne može smatrati „mjestom izvršenja” u smislu te odredbe.

Zahtjev za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Landgericht Frankfurt am Main (Zemaljski sud u Frankfurtu na Majni, Njemačka), odlukom od 26. studenoga 2020., koju je Sud zaprimio 13. siječnja 2021., u postupku

JW,HD, XS

protiv

LOT Polish Airlines

SUD (deveto vijeće)

u sastavu: S. Rodin, predsjednik vijeća, J.-C. Bonichot i O. Spineanu-Matei (izvjestiteljica), suci,

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 7. točke 1. podtočke (b) druge alineje Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.).

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između triju putnika, osoba JW, HD i XS, s jedne strane, i zračnog prijevoznika LOT Polish Airlines, s druge strane, u vezi s plaćanjem odštete zbog kašnjenja leta.

Glavni postupak i prethodno pitanje

7. Tužitelji u glavnom postupku izvršili su jedinstvenu rezervaciju kod zračnog prijevoznika Lufthansa AG za let, predviđen za 27. travnja 2019., iz Varšave (Poljska) do Maléa (Maldivi) s presjedanjem u Frankfurtu na Majni (Njemačka).

8. Prvi dio tog leta, od Varšave do Frankfurta na Majni, izvršilo je društvo LOT Polish Airlines. Zbog zakašnjelog polijetanja tužitelji u glavnom postupku su sa zakašnjenjem sletjeli u Frankfurt na Majni te su propustili svoj povezni let za Malé, koji je obavljala Lufthansa. Na svoje konačno odredište, u Malé, tužitelji su stigli tek sa zakašnjenjem od više od četiri sata.

9. Tužitelji u glavnom postupku su na temelju Uredbe br. 261/2004 od Amtsgerichta Frankfurt (Općinski sud u Frankfurtu, Njemačka) zatražili da društvu LOT Polish Airlines naloži plaćanje odštete u iznosu od 600 eura svakome od njih, s obzirom na to da je udaljenost između Varšave i Maléa veća od 3500 kilometara, i naknadu njihovih odvjetničkih troškova.

10. Presudom od 29. travnja 2020. taj je sud odbacio taj zahtjev kao nedopušten jer, s obzirom na odredbe Uredbe br. 1215/2012, kako ih je protumačio Sud, on nije nadležan za odlučivanje u sporu jer ni mjesto polaska ni mjesto dolaska leta, predviđeni predmetnim ugovorom o prijevozu, nije spadalo u njegovu nadležnost.

11. Tužitelji u glavnom postupku su protiv te presude podnijeli žalbu sudu koji je uputio zahtjev, Landgericht Frankfurt am Main (Zemaljski sud u Frankfurtu na Majni, Njemačka). Prema njihovu mišljenju prvostupanjski sud svoju međunarodnu nadležnost može temeljiti na članku 7. točki 1. podtočki (b) Uredbe br. 1215/2012. Okolnost da su Varšava i Malé mjesta izvršenja obveze koja proizlazi iz navedenog ugovora o prijevozu ne isključuje mogućnost da postoje druga mjesta koja se također mogu smatrati mjestima izvršenja te obveze u smislu te odredbe.

12. Sud koji je uputio zahtjev smatra da je Amtsgericht Frankfurt (Općinski sud u Frankfurtu) međunarodno nadležan za rješavanje spora koji se pred njim vodi na temelju članka 7. točke 1. podtočke (b) Uredbe br. 1215/2012 samo ako se mjesto dolaska prvog dijela predmetnog leta, odnosno Frankfurt na Majni, može smatrati „mjestom izvršenja” obveze koja proizlazi iz predmetnog ugovora o prijevozu.

13. U tim je okolnostima Landgericht Frankfurt am Main (Zemaljski sud u Frankfurtu na Majni) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„Trebaju li članak 7. točku 1. podtočku (b) Uredbe [1215/2012] tumačiti na način da u slučaju leta za koji je karakteristična potvrđena jedinstvena rezervacija za cjelokupno putovanje i koji je podijeljen na dva ili više dijelova, mjesto izvršenja u smislu te odredbe može biti i mjesto dolaska prvog dijela leta, kada prijevoz na tim dijelovima leta izvršavaju dva različita zračna prijevoznika i kada se tužba za odštetu na temelju Uredbe [br. 261/2004] temelji na kašnjenju prvog dijela leta i usmjerena je protiv zračnog prijevoznika koji je zadužen za izvršenje tog prvog dijela leta?”

O prethodnom pitanju

14. Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 7. točku 1. podtočku (b) drugu alineju Uredbe br. 1215/2012 tumačiti na način da se u slučaju leta za koji je karakteristična potvrđena jedinstvena rezervacija za cjelokupno putovanje i koji je podijeljen na dva ili više dijelova leta koji izvršavaju dva različita zračna prijevoznika, kada se tužba za odštetu, podnesena na temelju Uredbe br. 261/2004, temelji na kašnjenju prvog dijela leta koje je uzrokovano zakašnjelim polijetanjem i usmjerena je protiv zračnog prijevoznika koji je zadužen za izvršenje tog prvog dijela leta, mjesto dolaska može smatrati „mjestom izvršenja” u smislu te odredbe.

15. Uvodno valja pojasniti da je tužba u glavnom postupku obuhvaćena pojmom „stvari povezane s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. podtočke (a) Uredbe br. 1215/2012. Naime, što se tiče tumačenja članka 5. točke 1. podtočke (a) Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.), koje se može primijeniti na ekvivalentne odredbe iz članka 7. točke 1. podtočke (a) Uredbe br. 1215/2012, Sud je presudio da pojam „stvari povezane s ugovorom” obuhvaća tužbu putnika u zračnom prometu za odštetu zbog znatnog kašnjenja izravno povezanog leta koja je na temelju Uredbe br. 261/2004 usmjerena protiv zračnog prijevoznika koji nije stranka ugovora sklopljenog s dotičnim putnikom (presuda od 7. ožujka 2018., flightright i dr., C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 65.), što je slučaj s društvom LOT Polish Airlines u ovom slučaju.

16. U skladu s člankom 7. točkom 1. podtočkom (a) Uredbe br. 1215/2012, osoba s domicilom u državi članici može biti tužena u drugoj državi članici u stvarima povezanim s ugovorom, pred sudom mjesta izvršenja konkretne obveze. Za potrebe primjene te odredbe, u članku 7. točki 1. podtočki (b) drugoj alineji te uredbe navodi se da je, osim ako nije drukčije ugovoreno, u pogledu pružanja usluga to mjesto mjesto u državi članici u kojoj su, na temelju ugovora, usluge pružene ili trebale biti pružene.

17. Iz sudske prakse Suda proizlazi da, u slučaju više mjesta pružanja usluga u različitim državama članicama, „mjestom izvršenja” načelno valja smatrati mjesto koje osigurava najužu poveznicu između predmetnog ugovora i nadležnog suda, pri čemu se ta najuža poveznica provjerava, u pravilu, u mjestu glavnog pružanja usluga. Ono se mora odrediti, koliko je to moguće, iz odredaba samog ugovora (presuda od 7. ožujka 2018., flightright i dr., C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 67. i navedena sudska praksa).

18. U tom pogledu, kada je riječ o izravnom letu između dviju država članica koji je izvršio zračni prijevoznik suugovaratelj dotičnog putnika, Sud je presudio da se mjesto polaska i mjesto dolaska zrakoplova moraju jednako smatrati mjestima glavnog pružanja usluga koje su predmet ugovora o zračnom prijevozu, što znači da je na temelju članka 7. točke 1. podtočke (b) druge alineje za postupanje povodom tužbe za odštetu na temelju tog ugovora o prijevozu i Uredbe br. 261/2004 nadležan sud, prema izboru tužitelja, koji je mjesno nadležan za mjesto polaska ili mjesto dolaska zrakoplova, kao što su to mjesta koja su ugovorena u navedenom ugovoru (vidjeti u tom smislu presudu od 9. srpnja 2009., Rehder, C-204/08, EU:C:2009:439, t. 43. i 47.).

19. Nastavno na tu sudsku praksu, što se tiče izravno povezanog leta, za koji je karakteristična potvrđena jedinstvena rezervacija za cjelokupno putovanje i koji je podijeljen na dva ili više dijelova koji izvršavaju dva različita zračna prijevoznika, Sud je također presudio da se „mjesto izvršenja” u smislu te odredbe može sastojati i od mjesta polaska prvog dijela leta (rješenje od 13. veljače 2020., flightright, C-606/19, EU:C:2020:101, t. 36.) i od mjesta dolaska posljednjeg dijela leta (presuda od 7. ožujka 2018., flightright i dr., C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 73.), i to neovisno o pitanju je li tužba za odštetu podnesena na temelju Uredbe br. 261/2004 usmjerena protiv zračnog prijevoznika koji je zadužen za izvršenje predmetnog dijela leta ili protiv suugovaratelja dotičnog putnika, koji nije taj prijevoznik.

20. U ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da je tužba za odštetu podnesena samo zbog zakašnjelog polijetanja u mjestu polaska prvog dijela leta na koji se odnosi ugovor o zračnom prijevozu o kojem je riječ u glavnom postupku. To mjesto odgovara jednom od glavnih mjesta pružanja usluga koje su predmet tog ugovora i stoga osigurava usku poveznicu koja se zahtijeva pravilima o posebnoj nadležnosti iz članka 7. točke 1. Uredbe br. 1215/2012 između navedenog ugovora i suda na čijem se području nalazi navedeno mjesto.

21. Međutim, sud koji je uputio zahtjev pita se može li mjesto slijetanja tog prvog dijela leta opravdati njegovu nadležnost na temelju članka 7. točke 1. podtočke (b) druge alineje Uredbe br. 1215/2012.

22. U tom pogledu valja primijetiti da je, kao što je to navedeno u točki 17. ove presude, u slučaju kad se usluge pružaju u više mjesta u različitim državama članicama mjesto koje osigurava najužu poveznicu između predmetnog ugovora i nadležnog suda, posebno, mjesto u kojem na temelju tog ugovora treba obaviti glavno pružanje usluga (vidjeti u tom smislu presudu od 9. srpnja 2009., Rehder, C-204/08, EU:C:2009:439, t. 38.).

23. Iz te sudske prakse i osobito uporabe izraza „posebno” proizlazi da su mjesta glavnog pružanja usluga, za koja je utvrđeno da su istodobno mjesto prvog polaska i mjesto konačnog odredišta leta, samo netaksativan primjer mjesta u kojima takva poveznica može postojati. Naime, ne može se unaprijed isključiti da, s obzirom na posebne uvjete ugovora o zračnom prijevozu, druge usluge osim onih koje se pružaju u mjestu prvog polaska i konačnog odredišta leta mogu, ovisno o slučaju, opravdati nadležnost sudova različitih od onih na čijem se području nalaze ta mjesta, odnosno, sudova mjesta zaustavljanja, za odlučivanje o tužbi za odštetu podnesenoj na temelju Uredbe br. 261/2004.

24. U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev ne navodi elemente ugovora kojima bi se, u svrhu postupovne ekonomije, moglo opravdati postojanje dovoljne povezanosti između činjenica iz glavnog postupka i njegove nadležnosti. U nedostatku takvih naznaka, „mjesto izvršenja” u smislu članka 7. točke 1. podtočke (b) druge alineje Uredbe br. 1215/2012 stoga može biti mjesto polaska prvog dijela leta, kao jednog od mjesta glavnog pružanja usluga koje su predmet ugovora o zračnom prijevozu o kojem je riječ u glavnom postupku.

25. Taj zaključak zadovoljava cilj blizine i dobrog sudovanja iz uvodne izjave 16. Uredbe br. 1215/2012, s obzirom na to da je Sud već presudio da u slučaju izravno povezanog leta za koji je karakteristična potvrđena jedinstvena rezervacija za cjelokupno putovanje i koji obuhvaća više dijelova, mjesto polaska prvog dijela leta osigurava blisku poveznicu, koja se želi postići pravilima o posebnoj nadležnosti iz članka 7. točke 1. Uredbe br. 1215/2012, između ugovora o zračnom prijevozu i nadležnog suda (vidjeti u tom smislu rješenje od 13. veljače 2020., fliightright, C-606/19, EU:C:2020:101, t. 31.).

26. On je također u skladu s načelom predvidljivosti pravila o nadležnosti predviđenih Uredbom br. 1215/2012 jer se njime omogućuje tužitelju i tuženiku da sudove mjesta polaska prvog dijela leta odrede, kako je to navedeno u ugovoru o zračnom prijevozu, kao sudove kojima je moguće podnijeti tužbu za odštetu na temelju Uredbe br. 261/2004.

27. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 7. točku 1. podtočku (b) drugu alineju Uredbe br. 1215/2012 treba tumačiti na način da se u slučaju leta za koji je karakteristična potvrđena jedinstvena rezervacija za cjelokupno putovanje i koji je podijeljen na dva ili više dijelova leta koji izvršavaju različiti zračni prijevoznici, kada se tužba za odštetu, podnesena na temelju Uredbe br. 261/2004, temelji isključivo na kašnjenju prvog dijela leta koje je uzrokovano zakašnjelim polijetanjem i usmjerena je protiv zračnog prijevoznika koji je zadužen za izvršenje tog prvog dijela leta, njegovo mjesto dolaska ne može smatrati „mjestom izvršenja” u smislu te odredbe.

**ORGANIZACIJA RADNOG VREMENA > GODIŠNJI ODMOR > RADNO VRIJEME >
PREKOVREMENI RAD**

PRESUDA SUDA (sedmo vijeće)

13. siječnja 2022.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članak 31. stavak 2. – Direktiva 2003/88/EZ – Organizacija radnog vremena – Članak 7. – Godišnji odmor – Radno vrijeme – Prekovremeni rad – Obračun radnog vremena na mjesečnoj osnovi – Nepostojanje dodatka za prekovremeni rad u slučaju korištenja odmora”

Članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena, u vezi s člankom 31. stavkom 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da mu se protivi odredba u kolektivnom ugovoru na temelju koje se, kako bi se utvrdilo je li dostignut prag odrađenih sati na temelju kojih se ostvaruje pravo na dodatak za prekovremeni rad, sati koji odgovaraju razdoblju plaćenog godišnjeg odmora koji je radnik iskoristio ne uzimaju u obzir kao ostvareno radno vrijeme.

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud, Njemačka), odlukom od 17. lipnja 2020., koju je Sud zaprimio 13. listopada 2020., u postupku

DS

protiv

Koch Personaldienstleistungen GmbH

SUD (sedmo vijeće)

u sastavu: I. Ziemele (izvjestiteljica), predsjednica šestog vijeća, u svojstvu predsjednika sedmog vijeća, T. von Danwitz i A. Kumin, suci,

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 31. stavka 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) i članka 7. Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena (SL 2003., L 299, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 31.).

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe DS i društva Koch Personaldienstleistungen GmbH (u daljnjem tekstu: Koch) u vezi s uzimanjem u obzir dana plaćenog godišnjeg odmora prilikom izračuna odrađenih sati na temelju kojih radnik ostvaruje pravo na dodatak za prekovremeni rad.

Činjenice u glavnom postupku i prethodna pitanja

7. Tijekom kolovoza 2017., koji je imao 23 radna dana, osoba DS, zaposlena u društvu Koch kao radnik zaposlen na određeno vrijeme u punom radnom vremenu, radila je 121,75 sat tijekom prvih 13 dana, a zatim je preostalih 10 dana koristila plaćeni godišnji odmor koji odgovara 84,7 sata rada.

8. Smatrajući da treba uzeti u obzir dane plaćenog godišnjeg odmora kako bi se odredio broj odrađenih sati, osoba DS podnijela je njemačkim sudovima tužbu kojom je zahtijevala da se društvu Koch naloži da joj isplati dodatak od 25% za 22,45 sata odnosno 72,32 eura, što odgovara izračunu odrađenih sati koji prelazi prag od 184 sata.

9. Budući da je njezina tužba odbijena u prvostupanjskom i u žalbenom postupku, osoba DS podnijela je zahtjev za reviziju pred sudom koji je uputio zahtjev.

10. Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud, Njemačka) ističe da se, na temelju teksta točke 4.1.2. MTV-a, samo odrađeni sati mogu uračunati kako bi se utvrdilo je li radnik prekoračio prag satnice uobičajenog mjesečnog radnog vremena. Naime, izraz „odrađeni sati” upućuje na pojam stvarno obavljenih radnih sati, isključujući razdoblja godišnjeg odmora.

11. Osim toga, cilj dodatka za prekovremeni rad je, na temelju MTV-a, naknada za osobito radno opterećenje koje se ne ostvaruje tijekom korištenja plaćenog godišnjeg odmora, tako da je cilj dodatka nagraditi zaposlenika koji obavlja posao koji prelazi njegove ugovorne obveze. Stoga je navedeni dodatak pravo koje se stječe radom, a da se razdoblja godišnjeg odmora ne mogu uzeti u obzir.

12. Osim toga, navedeni sud navodi da bi dodaci za prekovremeni rad mogli potaknuti poslodavce da ne zadiru u slobodno vrijeme radnika s obzirom na to da takvo zadiranje stvara dodatni trošak od 25% ugovorno definirane satnice.

13. Međutim, Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud) utvrđuje da odredbe MTV-a mogu potaknuti radnike da ne uzimaju najkraći plaćeni godišnji odmor. U ovom slučaju, da je osoba DS radila tijekom sati koji odgovaraju plaćenom godišnjem odmoru koji je iskoristila, prelazila bi uobičajenu satnicu za 22,45 sata i za te sate imala bi pravo na dodatak od 25%.

14. Stoga sud koji je uputio zahtjev dvoji o usklađenosti sustava koji je uspostavio MTV s obzirom na to da on konačno dovodi do gubitka prava na dodatak za prekovremeni rad, sa sudskom praksom Suda prema kojoj se radnike ne može odvratiti od ostvarivanja njihova prava na najkraći plaćeni godišnji odmor.

15. U tom pogledu taj sud smatra da je predmet o kojem je riječ u glavnom postupku relativno sličan onom u kojem je donesena presuda od 22. svibnja 2014., Lock (C-539/12, EU:C:2014:351), s obzirom na to da se u oba slučaja financijska nepogodnost ne odnosi na naknadu plaće za vrijeme godišnjeg odmora u užem smislu nego nastupa u razdoblju prije ili nakon odmora.

16. Sud koji je uputio zahtjev također podsjeća na to da je Sud u presudi od 13. prosinca 2018., Hein (C-385/17, EU:C:2018:1018, t. 47.), presudio da bi, kada obveze iz ugovora o radu nalažu da radnik prilično predvidljivo i često radi prekovremeno, a plaća koju za to dobiva je znatan dio njegove ukupne plaće, plaća za taj prekovremeni rad morala biti uključena u plaću koja se isplaćuje za vrijeme godišnjeg odmora.

17. Međutim, iako se sudska praksa razvijena u navedenoj presudi treba primijeniti na predmet u glavnom postupku, uzimajući u obzir da se u tom predmetu čini da prekovremeni rad zapravo ima izvanrednu i nepredvidljivu prirodu, iznos dodatka koji se isplaćuje na temelju prekovremenog rada koji je odrađen ne bi trebalo uključiti plaću koja se isplaćuje tijekom plaćenog godišnjeg odmora. Stoga je logično da se dani odmora ne uzimaju u obzir prilikom određivanja izračuna radnog vremena na temelju kojeg radnik ostvaruje pravo na dodatak za prekovremeni rad.

18. Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da kolektivni ugovori ne mogu odstupati od članka 1. Mindesturlaubsgesetzes für Arbeitnehmer (Bundesurlaubsgesetz) (Zakon o najkraćem godišnjem odmoru radnika (Savezni zakon o godišnjim odmorima)) prema kojem svaki radnik ima pravo na godišnji odmor za svaku kalendarsku godinu i koji treba tumačiti u skladu s pravom Unije, s obzirom na članak 31. stavak 2. Povelje i članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88.

19. U tim je okolnostima Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Protivi li se članku 31. stavku 2. [Povelje] i članku 7. Direktive [2003/88] odredba u kolektivnom ugovoru kojom se za izračun toga ima li i za koliko sati radnik pravo na dodatke za prekovremeni rad uzimaju u obzir isključivo sati koje je radnik stvarno radio, a ne i sati tijekom kojih radnik koristi svoj najkraći plaćeni godišnji odmor?”

O prethodnom pitanju

20. Svojim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 31. stavak 2. Povelje i članak 7. Direktive 2003/88 tumačiti na način da im se protivi odredba u kolektivnom ugovoru na temelju koje se, kako bi se utvrdilo je li dostignut prag odrađenih sati na temelju kojih se ostvaruje pravo na dodatak za prekovremeni rad, sati koji odgovaraju razdoblju plaćenog godišnjeg odmora koji je radnik iskoristio ne uzimaju u obzir kao odrađeni radni sati.

21. Kao prvo, valja podsjetiti na to da, u skladu s člankom 7. stavkom 1. Direktive 2003/88, „države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi svaki radnik imao pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje četiri tjedna”.

22. Iako su, na temelju teksta te odredbe, države članice ovlaštene definirati uvjete korištenja i primjene prava na plaćeni godišnji odmor, moraju se suzdržati od određivanja bilo kakvih uvjeta za samo postojanje tog prava, koje proizlazi izravno iz navedene direktive (presuda od 29. studenoga 2017., King, C-214/16, EU:C:2017:914, t. 34. i navedena sudska praksa).

23. Kao drugo, Sud je presudio da, kad je riječ o članku 7. Direktive 2003/88, pravo na plaćeni godišnji odmor svakog radnika treba smatrati osobito važnim načelom socijalnog prava Unije od kojeg se ne može odstupiti i koje nadležna nacionalna tijela mogu provoditi samo u granicama izričito propisanim tom direktivom (presuda od 6. studenoga 2018., Kreuziger, C-619/16, EU:C:2018:872, t. 28. i navedena sudska praksa).

24. Nadalje, pravo na plaćeni godišnji odmor kao načelo socijalnog prava Unije ne samo da ima osobitu važnost nego je i izričito zajamčeno u članku 31. stavku 2. Povelje, kojoj članak 6. stavak 1. UEU-a priznaje istu pravnu snagu kao i Ugovorima (presuda od 25. lipnja 2020., Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria i Iccrea Banca SpA, C-762/18 i C-37/19, EU:C:2020:504, t. 54. i navedena sudska praksa).

25. Stoga članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 odražava i pojašnjava temeljno pravo na plaćeni godišnji odmor, utvrđeno člankom 31. stavkom 2. Povelje (vidjeti u tom smislu presudu od 8. rujna 2020., Komisija i Vijeće/Carreras Sequeros i dr., C-119/19 P i C-126/19 P, EU:C:2020:676, t. 115.). Naime, dok potonja odredba jamči pravo svakog radnika na plaćeni godišnji odmor, prvonavedena odredba provodi to načelo određujući trajanje navedenog razdoblja.

26. U tom pogledu valja podsjetiti na to da se poštovanje Povelje, kao što to proizlazi iz njezina članka 51. stavka 1., nameće kada države članice provode pravo Unije.

27. Budući da propis o kojem je riječ u glavnom postupku predstavlja takvu provedbu Direktive 2003/88, članak 7. stavak 1. navedene direktive stoga treba tumačiti s obzirom na članak 31. stavak 2. Povelje kako bi se utvrdilo protivi li se toj odredbi takav propis.

28. Kao treće, što se tiče cilja Direktive 2003/88, valja podsjetiti na to da su, na temelju njezine uvodne izjave 4., njezini ciljevi poboljšanje sigurnosti, higijene i zdravlja radnika na radu. Što se tiče uvodne izjave 5. te direktive, u njoj se pojašnjava da radnici moraju ostvariti odgovarajuće vrijeme za odmor.

29. U tom kontekstu člankom 1. Direktive 2003/88 predviđa se da ona postavlja minimalne sigurnosne i zdravstvene uvjete za organizaciju radnog vremena, osobito kad je riječ o najkraćim razdobljima godišnjeg odmora.

30. S obzirom na te ciljeve, Sud je presudio da pravo na godišnji odmor iz članka 7. Direktive 2003/88 ima dvostruku svrhu, odnosno omogućiti radniku odmor od izvršavanja zadaća koje je dužan obavljati prema svojem ugovoru o radu, s jedne strane, i to da raspolaže razdobljem za opuštanje i razonodu, s druge strane (presuda od 25. lipnja 2020., Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria i Iccrea Banca SpA, C-762/18 i C-37/19, EU:C:2020:504, t. 57. i navedena sudska praksa).

31. Naime, upravo radi učinkovite zaštite svoje sigurnosti i zdravlja radnik mora moći uobičajeno iskoristiti stvarni odmor (vidjeti u tom smislu presudu od 20. siječnja 2009., Schultz-Hoff i dr., C-350/06 i C-520/06, EU:C:2009:18, t. 23.).

32. Iz toga slijedi da poticaji na odustajanje od godišnjeg odmora ili omogućavanje radnicima da od njega odustanu nisu u skladu s ciljevima prava na plaćeni godišnji odmor, koji se osobito odnose na potrebu osiguranja stvarnog odmora radniku, kako bi se učinkovito zaštitili njegovi zdravlje i sigurnost. Naime, svaka poslodavčeva praksa ili propust koji potencijalno ima odvratajući učinak na radnikovo korištenje godišnjeg odmora također je u suprotnosti s ciljem prava na plaćeni godišnji odmor (presuda od 6. studenoga 2018., Kreuziger, C-619/16, EU:C:2018:872, t. 49. i navedena sudska praksa).

33. Zbog toga je presuđeno da je svrha dobivanja redovne plaće tijekom razdoblja plaćenog godišnjeg odmora ta da se radniku omogući da stvarno iskoristi dane odmora na koje ima pravo. Međutim, ako je naknada plaće isplaćena na temelju prava na plaćeni godišnji odmor predviđenog člankom 7. stavkom 1. Direktive 2003/88 niža od redovne plaće koju radnik prima u razdobljima u kojima stvarno radi, to bi radnika moglo potaknuti da ne uzme svoj plaćeni godišnji odmor, barem u razdobljima takvog rada, ako bi to tijekom tih razdoblja dovelo do smanjenja njegove plaće (presuda od 13. prosinca 2018., Hein, C-385/17, EU:C:2018:1018, t. 44. i navedena sudska praksa).

34. Isto tako, Sud je presudio da bi radnik mogao biti odvrćen od korištenja svojeg prava na godišnji odmor s obzirom na financijsku nepogodnost, čak i ako ta nepogodnost nastupi odgođeno, odnosno tijekom razdoblja nakon godišnjeg odmora (vidjeti, u tom smislu, presudu od 22. svibnja 2014., Lock, C-539/12, EU:C:2014:351, t. 21.).

35. U ovom se slučaju čini da sud koji je uputio zahtjev smatra da bi točka 4.1.2. MTV-a mogla odvratiti radnika od korištenja njegova prava na plaćeni godišnji odmor jer se tom točkom predviđa da se samo odrađeni sati, u svrhu eventualnog dodatka za prekovremeni rad, mogu uzeti u obzir kako bi se utvrdilo je li radnik prekoračio prag satnice uobičajenog mjesečnog radnog vremena.

36. U tom pogledu iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je tužitelj u glavnom postupku radio 121,75 sat tijekom prvih 13 radnih dana u kolovozu 2017., a zatim je koristio godišnji odmor tijekom preostalih 10 radnih dana tog mjeseca. Međutim, da je radio tijekom tih posljednjih 10 dana, ostvario bi 84,7 radna sata povrh 121,75 sat, tako da bi, pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, izračun odrađenih sati tijekom navedenog mjeseca bio 206,45 sati te bi za 22,45 sata prelazio prag broja odrađenih sati na temelju kojih radnik ostvaruje pravo na dodatak za prekovremeni rad.

37. Međutim, s obzirom na to da je, u skladu s točkom 4.1.2. MTV-a, referentna jedinica za određivanje praga satnice koja se uzima u obzir za dodatak za prekovremeni rad određena mjesečno, činjenica da je tužitelj u glavnom postupku iskoristio dane godišnjeg odmora tijekom mjeseca u kojem je obavio prekovremeni rad uzrokovala je, primjenom te točke 4.1.2., to da mjesečni prag od 184 sata nije dosegnut.

38. U tim okolnostima to što je tužitelj u glavnom postupku ostvario svoje pravo na odmor imalo je za posljedicu to da je plaća koju je primio za kolovoz 2017. bila niža od one koju bi primio da nije koristio godišnji odmor tijekom tog mjeseca.

39. Isto tako, u slučaju da radnik upotrijebi dopust na početku mjeseca, primjena kolektivnog ugovora o kojem je riječ u glavnom postupku također bi mogla imati za posljedicu smanjenje plaće za taj mjesec jer bi se prekovremeni rad koji je taj radnik odradio nakon odmora, u tom slučaju, mogao neutralizirati danima godišnjeg odmora koje je taj radnik iskoristio na početku mjeseca. Međutim, kao što je to navedeno u točki 34. ove presude, financijska nepogodnost koja nastupa odgođeno, odnosno tijekom razdoblja nakon godišnjeg odmora, može odvratiti radnika od korištenja njegova prava na godišnji odmor (vidjeti, u tom smislu, presudu od 22. svibnja 2014., Lock, C-539/12, EU:C:2014:351, t. 21.).

40. Stoga mehanizam obračuna odrađenih sati, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, na temelju kojeg korištenje odmora može dovesti do smanjenja plaće radnika, od koje se oduzima dodatak predviđen za stvarno odrađen prekovremeni rad, može odvratiti radnika od korištenja njegova prava na plaćeni godišnji odmor tijekom mjeseca u kojem je odradio prekovremeni rad, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri u predmetu o kojem je riječ u glavnom postupku.

41. Međutim, kao što je to navedeno u točki 32. ove presude, svaka poslodavčeva praksa ili propust koji potencijalno ima odvratajući učinak na radnikovo korištenje godišnjeg odmora također je u suprotnosti s ciljem prava na plaćeni godišnji odmor.

42. Takvo utvrđenje ne može se dovesti u pitanje okolnošću, koju je istaknuo sud koji je uputio zahtjev, da je stjecanje prava na dodatak za prekovremeni rad, na temelju točke 4.1.2. MTV-a, povezano sa stvarno „odrađenim” radnim satima. Naime, podložno provjerama koje u tom pogledu mora izvršiti taj sud, iako je nesporno da je tužitelj u glavnom postupku radio prekovremeno, na što je trebalo primijeniti dodatak od 25%, pravo na dodatak za prekovremeni rad neutralizirano je činjenicom da je referentna jedinica za određivanje praga satnice koja se uzima u obzir za takav dodatak određena mjesečno i da je tužitelj koristio svoje pravo na plaćeni godišnji odmor tijekom mjeseca u kojem je obavio prekovremeni rad.

43. Osim toga, u predmetu u kojem je donesena presuda od 13. prosinca 2018., Hein (C-385/17, EU:C:2018:1018, t. 47.), kao što je to istaknuo sud koji je uputio zahtjev, Sud je obradio pitanje nužnosti uzimanja u obzir prekovremenog rada koji je radnik odradio za izračun redovne plaće koja se isplaćuje na temelju prava na plaćeni godišnji odmor predviđenog člankom 7. stavkom 1. Direktive 2003/88 i, stoga, uvjeta za uzimanje u obzir tog prekovremenog rada za određivanje redovne plaće, kako bi radnik za vrijeme odmora uživao financijske uvjete usporedive s onima koje uživa dok radi.

44. Međutim, to pitanje treba razlikovati od onoga koje se odnosi na prag za pokretanje plaćanja dodatka za prekovremeni rad koji je radnik stvarno odradio za dano mjesečno razdoblje, poput onoga o kojem je riječ u ovom predmetu, tako da uvjeti koje je Sud odredio u točki 47. te presude u pogledu redovne plaće na temelju prava na plaćeni godišnji odmor nisu relevantni u ovom slučaju.

45. Slijedom toga, mehanizam obračuna odrađenih sati, poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, nije u skladu s pravom na plaćeni godišnji odmor iz članka 7. stavka 1. Direktive 2003/88.

46. Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88, u vezi s člankom 31. stavkom 2. Povelje, treba tumačiti na način da mu se protivi odredba u kolektivnom ugovoru na temelju koje se, kako bi se utvrdilo je li dostignut prag odrađenih sati na temelju kojih se ostvaruje pravo na dodatak za prekovremeni rad, sati koji odgovaraju razdoblju plaćenog godišnjeg odmora koji je radnik iskoristio ne uzimaju u obzir kao ostvareno radno vrijeme.

Predmet: C-282/19

UZASTOPNI UGOVORI O RADU NA ODREĐENO VRIJEME U JAVNOM SEKTORU > KATOLIČKI VJEROUČITELJI

PRESUDA SUDA (drugo vijeće)

13. siječnja 2022.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Direktiva 1999/70/EZ – Okvirni sporazum o radu na određeno vrijeme koji su sklopili ETUC, UNICE i CEEP – Članci 4. i 5. – Ugovor o radu na određeno vrijeme u javnom sektoru – Katolički vjeroučitelji – Pojam ‚objektivni razlozi‘ kojima se opravdava obnavljanje tih ugovora – Stalna potreba za zamjenskim osobljem”

Članak 5. Okvirnog sporazuma o radu na određeno vrijeme, sklopljenog 18. ožujka 1999., iz Priloga Direktivi Vijeća 1999/70/EZ od 28. lipnja 1999. o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme koji su sklopili ETUC, UNICE i CEEP treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji katoličke vjeroučitelje u javnim obrazovnim ustanovama isključuje iz primjene pravila koja za cilj imaju sankcioniranje zlouporabe uzastopnog sklapanja ugovora na određeno vrijeme, ako u domaćem pravnom sustavu ne postoji nijedna druga učinkovita mjera kojom se sankcioniraju navedene zlouporabe, i, s druge strane, da potreba postojanja uvjerenja o osposobljenosti koju je izdalo vjersko tijelo kako bi se tim nastavnicima omogućilo da podučavaju katolički vjeronauk nije „objektivni razlog” u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma, ako se to uvjerenje izdaje samo jedanput a ne svaki put prije početka školske godine za koju se sklapa ugovor o radu na određeno vrijeme.

Povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunale di Napoli (Sud u Napulju, Italija), odlukom od 13. veljače 2019., koju je Sud zaprimio 3. travnja 2019., u postupku

YT,ZU, AW, BY, CX, DZ, EA, FB, GC, IE, JF, KG, LH, MI, NY, PL, HD, OK

protiv

Ministero dell’Istruzione, dell’Università e della Ricerca - MIUR

Ufficio scolastico Regionale per la Campania

uz sudjelovanje:

Federazione GILDA-UNAMS

SUD (drugo vijeće)

u sastavu: A. Arabadjiev, predsjednik prvog vijeća, u svojstvu predsjednika drugog vijeća, I. Ziemele, T. von Danwitz, P. G. Xuereb i A. Kumin (izvjestitelj), suci.

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. i 5. Okvirnog sporazuma o radu na određeno vrijeme, sklopljenog 18. ožujka 1999. (u daljnjem tekstu: Okvirni sporazum), iz Priloga Direktivi Vijeća 1999/70/EZ od 28. lipnja 1999. o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme koji su sklopili ETUC, UNICE i CEEP (SL 1999., L 175, str. 43.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 228.), članka 1. i članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69.) i članka 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

2. Zahtjev je podnesen u okviru spora između YT, ZU, AW, BY, CX, DZ, EA, FB, GC, IE, JF, KG, LH, MI, NY, PL, HD i OK (u daljnjem tekstu: tužitelji u glavnom postupku), koji predaju katolički vjeronauk u javnim obrazovnim ustanovama, i Ministero dell'Istruzione dell'Università e della Ricerca – MIUR (Ministarstvo obrazovanja, visokog obrazovanja i istraživanja – MIUR, Italija) i Ufficio Scolastico Regionale per la Campania (Regionalni ured za obrazovanje regije Kampanije, Italija) u vezi s njihovim zahtjevom da se njihovi ugovori o radu na određeno vrijeme pretvore u ugovore o radu na neodređeno vrijeme.

Glavni postupak i prethodna pitanja

26. Tužitelji u glavnom postupku katolički su vjeroučitelji koje je MIUR zaposlio i koji su već dulji niz godina zaposleni u javnim obrazovnim ustanovama na temelju uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme.

27. Budući da su smatrali da je to uzastopno sklapanje ugovora na određeno vrijeme nezakonito i da su utvrdili da nisu mogli imati koristi od mehanizma zapošljavanja iz članka 399. Zakonodavne uredbe br. 297/1994, tužitelji u glavnom postupku smatraju da su žrtve diskriminacije u odnosu na nastavnike drugih predmeta. Stoga su podnijeli tužbu pred sudom koji je uputio zahtjev kako bi na temelju članka 5. stavaka 2. i 4.a Zakonodavnog dekreta br. 368/2001 ishodili preoblikovanje svojih postojećih ugovora u ugovore na neodređeno vrijeme ili, podredno, naknadu štete pretrpljene zbog sklapanja uzastopnih ugovora na određeno vrijeme.

28. La Federazione GILDA-UNAMS (Savez GILDA-UNAMS), profesionalna i sindikalna udruga nastavnika, koja je intervenirala u glavni postupak u svojstvu sindikalne organizacije potpisnice CCNL, među ostalim tvrdi da su katolički vjeroučitelji žrtve diskriminacije jer se njihov radni odnos na određeno vrijeme ne može promijeniti u radni odnos na neodređeno, iako imaju isto uvjerenje o osposobljenosti za održavanje nastave kao i drugi nastavnici.

29. Sud koji je uputio zahtjev smatra da se nijedan od zahtjeva tužitelja u glavnom postupku ne može prihvatiti s obzirom na talijansko pravo.

30. U tom pogledu najprije pojašnjava da su na dan podnošenja tužbi tužitelja u glavnom postupku, njihovi ugovori o radu svi bili ukupnog trajanja duljeg od 36 mjeseci. Međutim, iako se u tom slučaju u načelu Zakonodavnom uredbom br. 368/2001 predviđa preoblikovanje uzastopnih ugovora na određeno vrijeme u ugovor na neodređeno vrijeme, članak 36. stavak 5. Zakonodavne uredbe br. 165/2001 izričito isključuje takvu promjenu u sektoru javne službe.

31. Nadalje ističe da, iako se uzastopno sklapanje ugovora o radu na određeno vrijeme nakon 36 mjeseci također može, na temelju članka 36. stavka 5. Zakonodavne uredbe br. 165/2001, sankcionirati naknadom štete koju je radnik pretrpio zbog tog uzastopnog sklapanja, članak 10. stavak 4.a Zakonodavne uredbe br. 368/2001 isključuje takvu mogućnost u sektoru obrazovanja, kao što je to kasnije potvrđeno u članku 29. stavku 2. Zakonodavne uredbe br. 81/2015.

32. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev ističe da tužitelji u glavnom postupku nisu mogli imati pravo na zapošljavanje ni na temelju članka 399. Zakonodavne uredbe br. 297/1994 ni na temelju Zakona br. 107/2015, koji je općenito regulirao status pomoćnog nastavnog osoblja jer je predviđao da se s tim nastavnicima mogu sklopiti ugovori na neodređeno vrijeme.

33. Iz tih elemenata proizlazi da nijedna mjera sprečavanja zlouporabe uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme u smislu članka 5. Okvirnog sporazuma nije predviđena talijanskim pravom za katoličke vjeroučitelje u javnim ustanovama. Sud koji je uputio zahtjev stoga se pita je li talijansko pravo u skladu s pravom Unije.

34. U tom pogledu navodi da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Corte suprema di cassazione (Kasacijski sud, Italija), članak 10. stavak 4.a Zakonodavne uredbe br. 368/2001, koji je *lex specialis*, u sektoru obrazovanja isključuje preoblikovanje ugovora na određeno vrijeme, sklopljenih u svrhu zamjena, u ugovore na neodređeno vrijeme.

35. Sud koji je uputio zahtjev također pojašnjava da, prema mišljenju Corte costituzionale (Ustavni sud, Italija), koji je proveo nadzor ustavnosti članka 10. stavka 4.a Zakonodavne uredbe br. 368/2001 i članka 36. stavka 5. Zakonodavne uredbe br. 165/2001, radni odnos na određeno vrijeme u sektoru javne službe nije moguće pretvoriti u radni odnos na neodređeno vrijeme.

36. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, ta je sudska praksa protivna onoj koja proizlazi iz presude od 25. listopada 2018., Sciotto (C-331/17, EU:C:2018:859), kojom je Sud zaključio da članak 5. Okvirnog sporazuma treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalno zakonodavstvo u skladu s kojim se pravila običajnog prava koja uređuju radne odnose te su namijenjena sankcioniranju sklapanja uzastopnih ugovora na određeno vrijeme automatskim preoblikovanjem ugovora na određeno vrijeme u ugovore na neodređeno vrijeme u slučaju u kojem radni odnos traje duže od određenog vremena ne primjenjuju na sektor opernih kuća i simfonijskih orkestara koji djeluju u obliku institucije, ako u domaćem pravnom sustavu ne postoji nijedna druga učinkovita mjera kojom se sankcioniraju zlouporabe utvrđene u tom sektoru.

37. Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev podsjeća na to da je podučavanje katoličkog vjeronauka moguće samo ako je biskupski ordinarijat izdao „uvjerenje o

osposobljenosti” nastavniku (u daljnjem tekstu: uvjerenje o osposobljenosti) i da to uvjerenje nije opozvano. Opoziv uvjerenja o osposobljenosti stoga predstavlja valjani razlog za otkaz, što također svjedoči o nesigurnoj naravi radnog odnosa katoličkih vjeroučitelja.

38. U tim je okolnostima Tribunale di Milano (Sud u Milanu, Italija) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Predstavlja li različito postupanje isključivo prema katoličkim vjeroučiteljima, kao što su tužitelji [u glavnom postupku], diskriminaciju na temelju vjere u smislu članka 21. Povelje [...] i Direktive 2000/78/EZ ili je činjenica da uvjerenje o osposobljenosti koje radnik posjeduje može biti opozvano, opravdani razlog da se prema katoličkim vjeroučiteljima, kao što su tužitelji [u glavnom postupku], postupa različito u odnosu na druge nastavnike, pri čemu katolički vjeroučitelji ne ostvaruju korist ni od jedne mjere za sprečavanje zlouporaba koje su predviđene člankom 5. Okvirnog sporazuma [...]?

2. U slučaju da postoji izravna diskriminacija u smislu članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive [2000/78] na temelju vjere (članak 1.) i u smislu Povelje [...], Sudu se postavlja pitanje o instrumentima koje sud [koji je uputio zahtjev] može primijeniti u svrhu uklanjanja posljedica te diskriminacije, s obzirom na to da su svi nastavnici osim katoličkih vjeroučitelja imali koristi od izvanrednog plana zapošljavanja iz Zakona 107/2015, na temelju kojeg su dobili stalno zaposlenje te stoga ugovore o radu na neodređeno vrijeme; treba li sud [koji je uputio zahtjev] posljedično odrediti zasnivanje radnog odnosa na neodređeno vrijeme s tuženim upravnom tijelom [u glavnom postupku]?

3. Treba li članak 5. Okvirnog sporazuma [...] tumačiti na način da mu se protivi nacionalno zakonodavstvo poput onog o kojem je riječ, na temelju kojeg opća pravna pravila kojima se uređuju radni odnosi, kojima je cilj sankcionirati zlouporabu uzastopnog sklapanja ugovora o radu na određeno vrijeme predviđajući automatsko preoblikovanje ugovora na određeno vrijeme u ugovor na neodređeno vrijeme ako se radni odnos nastavi nakon određenog datuma, nisu primjenjiva na sektor školstva, posebno u odnosu na katoličke vjeroučitelje, čime se omogućuje sklapanje uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme u neograničenom vremenskom trajanju? Konkretno, može li nužnost dogovora s biskupskim ordinarijatom predstavljati ‚objektivan razlog‘ u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma, odnosno, treba li naprotiv tu nužnost smatrati diskriminacijom zabranjenom u smislu članka 21. [Povelje]?

4. U slučaju potvrdnog odgovora na treće pitanje, omogućuju li članak 21. [Povelje], članak 4. Okvirnog sporazuma [...] ili članak 1. Direktive 2000/78/EZ izuzimanje iz primjene pravila kojima se sprečava automatsko preoblikovanje ugovora na određeno vrijeme u ugovor na neodređeno vrijeme kada se radni odnos nastavi nakon određenog datuma?”

Nadležnost Suda

39. Talijanska vlada, pozivajući se na članak 17. stavak 1. UFEU-a, smatra da Sud nije nadležan odgovoriti na prethodna pitanja koja mu je postavio sud koji je uputio zahtjev jer se ta pitanja odnose na odnose između pravnog poretka Talijanske

Republike i vjerskog pravnog poretka, u ovom slučaju pravnog poretka Katoličke Crkve, s obzirom na to da ti odnosi potpadaju isključivo pod nacionalno pravo.

40. Članak 17. stavak 1. UFEU-a nameće obvezu poštovanja statusa koji na temelju nacionalnog prava imaju, među ostalim, crkve, što se odražava kroz neuplitanje u strogo vjerska pitanja i koje je ESLJP utvrdio u svojoj presudi od 15. svibnja 2012., Fernández Martínez protiv Španjolske (EZ:ECHR:2012:0515JUD005603007).

41. U ovom slučaju radni odnos između predmetne školske ustanove i katoličkih vjeroučitelja uređen je sporazumom o izmjeni konkordata koji su 18. veljače 1984. sklopile Talijanska Republika i Sveta Stolica (u daljnjem tekstu: konkordat) kao i njegovim dodatnim protokolom. U skladu s njegovom točkom 5., poučavanje katoličkog vjeronauka održavaju nastavnici koje je crkveno tijelo priznalo kao osposobljene i koje je u dogovoru s njim imenovalo školsko tijelo.

42. U skladu s člankom 804. stavkom 2. Zakonika o kanonskom pravu, biskupski ordinarijat vodi računa o tome da se osobe koje su imenovane nastavnicima vjeronauka u školama, uključujući i nekatoličke škole, ističu pravilnim poznavanjem doktrine, da svjedoče kršćanski život i da imaju pedagoške vještine. Stoga je nesporno da postoji veza između, s jedne strane, uvjerenja o osposobljenosti i, s druge strane, zapošljavanja i stalnosti radnog odnosa katoličkih vjeroučitelja.

43. Iz toga slijedi da se postojanje diskriminacije u smislu Direktive 2000/78 u odnosu na profesore katoličkog vjeronauka u javnim obrazovnim ustanovama ne može utvrditi bez nepoštovanja obveze nemiješanja izričito propisane člankom 17. UFEU-a.

44. U tom kontekstu talijanska vlada ističe fakultativnost podučavanja katoličkog vjeronauka, kao što to proizlazi, među ostalim, iz članka 9. stavka 2. konkordata, koji je osim toga potvrdio Corte costituzionale (Ustavni sud, Italija). Ta fakultativnost nužno ima posljedice na sustav koji se primjenjuje na radni odnos katoličkih vjeroučitelja. „Potražnja” za tim podučavanjem osobito je nepredvidljiva i vremenski vrlo promjenjiva i to čak i kratkoročno jer u potpunosti ovisi o izboru učenika i/ili njihovih roditelja da pohađaju navedenu nastavu. Talijanska vlada iz toga zaključuje da radni odnos katoličkih vjeroučitelja mora biti osobito prilagodljiv i dovesti do toga da oko 30% katoličkih vjeroučitelja sklapa ugovore na određeno vrijeme.

45. Osim toga, talijanska vlada podsjeća da članak 351. UFEU-a kojim se predviđa da odredbe Ugovorâ ne utječu na prava i obveze koji proizlaze iz konvencija zaključenih prije 1. siječnja 1958. između jedne ili više država članica, s jedne strane, i jedne ili više trećih država, s druge strane. Sporazumom iz 1984. izmijenjen je konkordat iz 1929., čiji je članak 36. već predviđao da se podučavanje katoličkog vjeronauka treba povjeriti osobama koje su dobile odobrenje crkvenog tijela odnosno koje, u svakom slučaju, raspolažu uvjerenjem o osposobljenosti koju izdaje biskupski ordinarijat, pri čemu je opoziv tog uvjerenja dovoljan da se nastavniku uskrati njegova osposobljenost da podučava.

46. S tim u vezi, kao prvo, valja istaknuti da članak 17. stavak 1. UFEU-a određuje da Unija poštuje i ne dovodi u pitanje status koji na temelju nacionalnog prava imaju crkve i vjerske udruge ili zajednice u državama članicama.

47. Međutim, ta odredba ne dovodi do, kako je to utvrdio Sud, toga da razlika u postupanju sadržana u nacionalnom zakonodavstvu na temelju kojeg određeni radnici imaju pravo na neradni dan radi proslave blagdana bude isključena iz područja primjene Direktive 2000/78 i da usklađenost takve razlike u postupanju s tom direktivom ne bude predmet djelotvornog sudskog nadzora (presuda od 22. siječnja 2019., Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, t. 31.).

48. Isto tako, navedena odredba ne može značiti da je eventualna razlika u postupanju sadržana u nacionalnom zakonodavstvu koje predviđa sankcije u slučaju zlouporabe uzastopnog sklapanja ugovora na određeno vrijeme u ustanovama javnog obrazovanja između katoličkih vjeroučitelja tih ustanova i drugih nastavnika isključena iz područja primjene te direktive i Okvirnog sporazuma.

49. Naime, s jedne strane, tekst članka 17. UFEU-a u biti odgovara tekstu Deklaracije br. 11 o statusu crkava i nekonfesionalnih organizacija, koja je prilog Završnom aktu Ugovora iz Amsterdama. Međutim, iz činjenice da se potonja izričito navodi u uvodnoj izjavi 24. Direktive 2000/78 vidljivo je da je zakonodavac Unije nužno vodio računa o toj deklaraciji prilikom donošenja te direktive (presuda od 22. siječnja 2019., Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, t. 32. i navedena sudska praksa).

50. S druge strane, točno je da se člankom 17. UFEU-a izražava neutralnost Unije prema tome kako države članice uređuju svoje odnose s crkvama i vjerskim udruženjima ili zajednicama (presude od 17. travnja 2018., Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, t. 58., od 11. rujna 2018., IR, C-68/17, EU:C:2018:696, t. 48. i od 22. siječnja 2019., Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, t. 33.).

51. Međutim, valja utvrditi da cilj nacionalnih odredbi o kojima je riječ u glavnom postupku nije organizirati odnose između države članice i crkava, u ovom slučaju Katoličke crkve, nego se oni odnose na uvjete rada katoličkih vjeroučitelja u javnim ustanovama (vidjeti po analogiji presudu od 22. siječnja 2019., Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, t. 33.).

52. Doduše, kao što to ističe Talijanska Republika, postoji veza između, s jedne strane, uvjerenja o osposobljenosti izdanih katoličkim vjeroučiteljima i, s druge strane, zapošljavanja i stalnosti radnog odnosa tih nastavnika. Međutim, ne samo da izdavanje i opoziv tog uvjerenja, kao i posljedice koje iz toga mogu proizići, čine poveznicu sa zapošljavanjem i stalnošću radnog odnosa navedenih nastavnika već se, osim toga, odredbama navedenima u prethodnim pitanjima ne dovode u pitanje ovlasti biskupskog ordinarijata te one ostaju na snazi, neovisno o tome hoće li tužitelji u glavnom postupku ostvariti preoblikovanje svojeg ugovora o radu na određeno vrijeme u ugovor o radu na neodređeno vrijeme. Osim toga, primjena Okvirnog sporazuma na činjenice u glavnom postupku ne znači da Sud mora odlučiti o tome je li podučavanje katoličkog vjeronauka fakultativno.

53. Iz toga slijedi da u glavnom postupku nije riječ o „statusu” koji na temelju talijanskog prava imaju crkve iz članka 17. stavka 1. UFEU-a, kao što je u ovom slučaju Katolička Crkva.

54. Nadležnost Suda u ovom predmetu ne može se dovesti u pitanje ni člankom 351. stavkom 1. UFEU-a, u skladu s kojim „[o]dredbe Ugovorâ ne utječu na prava i obveze

koje proizlaze iz sporazuma sklopljenih prije 1. siječnja 1958. ili, za države pristupnice, prije dana njihova pristupanja, a koje su sklopile jedna ili više država članica s jedne strane te jedna ili više trećih zemalja s druge strane”.

55. U tom pogledu valja podsjetiti da je cilj te odredbe omogućiti državama članicama da poštuju prava koja treće države imaju na temelju tih ranijih sporazuma u skladu s međunarodnim pravom (mišljenje 2/15 (Sporazuma o slobodnoj trgovini sa Singapurom) od 16. svibnja 2017., EU:C:2017:376, t. 25. i navedena sudska praksa).

56. Međutim, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 43. svojeg mišljenja, navedena odredba nije relevantna za glavni postupak jer se sporazumi sklopljeni sa Svetom Stolicom ili oni koji su s njime povezani odnose na ovlast biskupskog ordinarijata za izdavanje i opoziv uvjerenja o osposobljenosti za podučavanje katoličkog vjeronauka, koja nije dovedena u pitanje, kao što to proizlazi iz točke 52. ove presude, odredbama na koje se odnose prethodna pitanja, osobito članak 5. Okvirnog sporazuma.

57. U tim uvjetima, stoga treba napomenuti da je Sud nadležan odlučivati o ovom zahtjevu za prethodnu odluku.

O prethodnim pitanjima

58. Svojim pitanjima, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita, s jedne strane, treba li zabrana diskriminacije na temelju vjere, u smislu Direktive 2000/78 i članka 21. Povelje te članka 5. Okvirnog sporazuma tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis koji katoličke vjeroučitelje u javno obrazovnim ustanovama isključuje iz primjene pravila koja za cilj imaju sankcioniranje zlouporabe uzastopnog sklapanja ugovora na određeno vrijeme i, s druge strane, treba li tu odredbu tumačiti na način da potreba postojanja uvjerenja o osposobljenosti koju je izdalo vjersko tijelo kako bi se tim nastavnici omogućilo da podučavaju katolički vjeronauk čini „objektivni razlog” u smislu stavka 1. točke (a) te odredbe.

59. Najprije valja podsjetiti da, u skladu s člankom 1. Direktive 2000/78 i kao što to proizlazi iz njezina naslova, preambule te sadržaja i cilja, njezina je svrha utvrditi opći okvir za borbu protiv diskriminacije na temelju, među ostalim, vjere u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja, kako bi se u državama članicama ostvarila primjena načela jednakog postupanja, pružanjem djelotvorne zaštite svakoj osobi protiv diskriminacije koja se temelji, među ostalim, na tom razlogu (vidjeti u tom smislu presudu od 26. siječnja 2021., Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie, C-16/19, EU:C:2021:64, t. 32.).

60. Dakle, navedenom direktivom se u području na koje se odnosi konkretizira opće načelo nediskriminacije koje je sada sadržano u članku 21. Povelje (presuda od 26. siječnja 2021., Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie, C-16/19, EU:C:2021:64, t. 33.).

61. Stoga Sud, kada mu je u okviru spora između pojedinca i javne uprave postavljeno prethodno pitanje koje se odnosi na tumačenje općeg načela zabrane diskriminacije na temelju vjere, kako je utvrđeno člankom 21. Povelje, kao i

odredbama Direktive 2000/78, kojom je taj članak 21. proveden, a koje pridonose ostvarenju ciljeva navedenog članka 21., u okviru spora između pojedinca i javne uprave, razmatra to pitanje s obzirom na tu direktivu (vidjeti u tom smislu presudu od 13. studenoga 2014., *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, t. 25. i navedenu sudsku praksu).

62. Na temelju članka 2. stavka 1. Direktive 2000/78, „načelo jednakog postupanja” znači nepostojanje bilo kakve izravne ili neizravne diskriminacije na temelju bilo kojeg od razloga iz članka 1. te direktive. Njezin članak 2. stavak 2. točka (a) navedene direktive pobliže određuje da se radi o izravnoj diskriminaciji kada se prema nekoj osobi postupa lošije nego prema drugoj ili kada je došlo do takvog postupanja ili je moglo doći do takvog postupanja u sličnim situacijama zbog bilo kojeg od razloga iz članka 1. te direktive. Na temelju članka 2. stavka 2. točke (b) Direktive 2000/78, smatra se da se radi o neizravnoj diskriminaciji u slučaju kada kakva naizgled neutralna odredba, mjerilo ili postupanje dovede u neravnopravan položaj osobe određene dobi u usporedbi s ostalim osobama.

63. Osim toga, u skladu sa sudskom praksom Suda u mjeri u kojoj ESLJP, osobito u svojoj presudi od 15. svibnja 2012., *Fernández Martínez protiv Španjolske* (CE:ECHR:2012:0515JUD005603007), i, potom Povelja daju široko tumačenje pojma „vjera”, tako da u njega uključuju i pojam slobode iskazivanja svoje vjeroispovijedi, valja navesti da je zakonodavac Unije prilikom donošenja Direktive 2000/78 odlučio zadržati isti pristup, tako da pojam „vjere” iz članka 1. te direktive treba tumačiti tako da obuhvaća forum internum, odnosno činjenicu imanja uvjerenja, kao i forum externum, odnosno javno iskazivanje vjere (presuda od 14. ožujka 2017., *G4S Secure Solutions*, C-157/15, EU:C:2017:203, t. 28.).

64. Međutim, u ovom slučaju iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku uskraćuje katoličkim vjeroučiteljima, kao što su tužitelji u glavnom postupku, mogućnost preoblikovanja njihova ugovora o radu na određeno vrijeme u ugovor o radu na neodređeno vrijeme i/ili dobivanje naknade štete zbog štete koju su pretrpili zbog uzastopnog sklapanja ugovora na određeno vrijeme, a ne zbog njihove religije, nego, poput drugih nastavnika tih ustanova, jer oni potpadaju pod sektor javnog obrazovanja. Osim toga, iako se, za razliku od potonjih, nisu koristili postupcima primjenjivim na temelju članka 399. Zakonodavne uredbe br. 297/1994 ni izvanrednim planom zapošljavanja predviđenim Zakonom br. 107/2015, to nije iz tog razloga, već zato što su zaposleni na temelju godišnjih ugovora, što ne dopušta njihovo uvrštavanje na stalne popise uspješnih kandidata, iako je to uvrštavanje bilo nužno za zapošljavanje za stalno koje se odvijalo na tim osnovama. Naposljetku, takvo trajanje nije ni u kakvoj vezi s izdavanjem uvjerenja o osposobljenosti i izražavanjem vjeroispovijesti nužnima za podučavanje katoličkog vjeronauka, kao ni s mogućnošću opoziva tog naslova jer se ti elementi odnose i na katoličke vjeroučitelje koji su zaposleni na neodređeno vrijeme.

65. Stoga, pod pretpostavkom da se katolički vjeroučitelji u javnim obrazovnim ustanovama nalaze u situaciji koja je usporediva s nastavnicima drugih predmeta u istim ustanovama, nositeljima ugovora na određeno vrijeme a koji su imali koristi od navedenog članka 399. ili navedenog plana, takvo različito postupanje ne temelji se na vjeri, nego se odnosi samo na sustav primjenjiv na radni odnos.

66. Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev nije postavio pitanje o mogućem postojanju neizravne diskriminacije u smislu članka 2. stavka 2. točke (b) Direktive 2000/78, a zahtjev za prethodnu odluku ne sadržava elemente na temelju kojih bi se moglo smatrati da bi kriterij koji je naizgled neutralan, a koji sadržava propis o kojem je riječ u glavnom postupku, zapravo u posebno nepovoljan položaj doveo osobe koje su određene vjere.

67. Nasuprot tomu, kao što je to istaknula Komisija, šteta na koju se pozivaju tužitelji u glavnom postupku koja proizlazi isključivo iz nemogućnosti pozivanja na zaštitne instrumente predviđene nacionalnim pravom radi sankcioniranja zlouporabe ugovora na određeno vrijeme predmet je posebnih propisa Unije, odnosno onog predviđenog Okvirnim sporazumom.

68. U tim okolnostima, da bi se sudu koji je uputio zahtjev dao koristan odgovor kako bi riješio spor koji se pred njim vodi, prethodna pitanja valja preoblikovati isključivo s obzirom na relevantne odredbe Okvirnog sporazuma i smatrati da svojim pitanjima taj sud u biti pita treba li članak 5. Okvirnog sporazuma tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji katoličke vjeroučitelje isključuje iz primjene pravila koja za cilj imaju sankcioniranje zlouporabe uzastopnog sklapanja ugovora na određeno vrijeme te čini li potreba postojanja uvjerenja o osposobljenosti koju je izdalo vjersko tijelo „objektivni razlog” u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma. U slučaju da nacionalni propis ne predviđa nijednu mjeru koja bi mogla spriječiti, u smislu članka 5. stavka 1. Okvirnog sporazuma, odnosno sankcionirati zlouporabe koje proizlaze iz uzastopnog sklapanja ugovora o radu ili radnih odnosa na određeno vrijeme, navedeni sud se pita dopušta li članak 4. Okvirnog sporazuma neprimjenu pravila kojima se sprečava automatsko preoblikovanje ugovora na određeno vrijeme u ugovor o radu na neodređeno vrijeme ako se radni odnos nastavlja istekom određenog razdoblja.

69. Uvodno valja podsjetiti da iz teksta članka 2. stavka 1. Okvirnog sporazuma proizlazi da je njegovo područje primjene široko određeno, s obzirom na to da se odnosi općenito na radnike koji rade na određeno vrijeme, koji su sklopili ugovor o radu ili se nalaze u radnom odnosu na način utvrđen zakonom, kolektivnim ugovorima ili praksom u svakoj pojedinoj državi članici. Osim toga, definicija pojma „radnici na određeno vrijeme” u smislu Okvirnog sporazuma, navedena u njegovu članku 3. stavku 1., obuhvaća sve radnike, neovisno o tome radi li se o poslodavcu iz javnog ili privatnog sektora za kojeg su vezani (rješenje od 21. rujna 2016., Popescu, C-614/15, EU:C:2016:726, t. 33.).

70. Budući da se Okvirnim sporazumom ne isključuje nijedan poseban sektor njegove primjene, on se dakle jednako primjenjuje na osoblje zaposleno u javnim obrazovnim ustanovama (vidjeti u tom smislu presudu od 26. studenoga 2014., Mascolo i dr., C-22/13, C-61/13, C-63/13 i C-418/13, EU:C:2014:2401, t. 69.).

71. Iz toga slijedi da su radnici poput tužitelja u glavnom postupku, koji su zaposleni u MIUR-u i čiji su ugovori o radu sklopljeni na određeno vrijeme, obuhvaćeni područjem primjene Okvirnog sporazuma.

72. Kada je riječ o članku 4. točki 1. Okvirnog sporazuma, valja podsjetiti na to da u skladu s ustaljenom sudskom praksom, s obzirom na to da je načelo nediskriminacije

provedeno i konkretizirano tim sporazumom samo u odnosu na različito postupanje između radnika zaposlenih na određeno vrijeme i radnika zaposlenih na neodređeno vrijeme koji se nalaze u usporedivoj situaciji, eventualna različita postupanja između određenih kategorija zaposlenih na određeno vrijeme ne potpadaju pod načelo nediskriminacije obuhvaćeno tim sporazumom (vidjeti u tom smislu presudu od 21. studenoga 2018., *Viejobueno Ibáñez i de la Vara González*, C-245/17, EU:C:2018:934, t. 51. i navedenu sudsku praksu).

73. Osobito, svrha članka 4. Okvirnog sporazuma jest primjena načela nediskriminacije na radnike zaposlene na određeno vrijeme kako bi se spriječilo poslodavca da se radnim odnosom takve prirode koristi za uskratu tim radnicima prava koja se priznaju radnicima zaposlenima na neodređeno vrijeme (presuda od 17. ožujka 2021., *Consulmarketing*, C-652/19, EU:C:2021:208, t. 49. i navedena sudska praksa).

74. Činjenica da se određeni radnici zaposleni na određeno vrijeme, kao što su tužitelji u glavnom postupku, ne mogu koristiti prekvalifikacijom njihova ugovora o radu u ugovor na neodređeno vrijeme, dok drugi radnici u okviru javnog obrazovnog sustava koji predaju druge predmete i koji se nalaze u usporedivoj situaciji to mogu, upravo čini razliku u postupanju između dviju kategorija radnika zaposlenih na određeno vrijeme.

75. Iz toga slijedi da u takvoj situaciji sud koji je uputio zahtjev ne može ostaviti neprimijenjenim nacionalna pravila koja u slučaju katoličkih vjeroučitelja u javnim obrazovnim ustanovama sprečavaju automatsko preoblikovanje ugovora na određeno vrijeme u ugovor na neodređeno vrijeme ako se radni odnos nastavi nakon određenog datuma na temelju članka 4. Okvirnog sporazuma, s obzirom na to da ta situacija nije obuhvaćena tim člankom.

76. Kada je riječ o članku 5. Okvirnog sporazuma valja podsjetiti na to da je njegova svrha provedba ciljeva tog sporazuma, tj. ograničiti pribjegavanje uzastopnim ugovorima o radu ili radnim odnosima na određeno vrijeme koji se mogu smatrati kao mogući izvor zlouporaba na štetu radnika, tako da predviđa određeni broj zaštitnih odredaba namijenjenih izbjegavanju nesigurnosti položaja zaposlenika (presuda od 3. lipnja 2021., *Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario*, C-726/19, EU:C:2021:439, t. 26. i navedena sudska praksa).

77. Naime, kao što to proizlazi iz drugog podstavka preambule Okvirnog sporazuma kao i iz točaka 6. i 8. njegovih Općih razmatranja, stabilnost zaposlenja smatra se glavnim elementom zaštite radnika, dok samo u određenim okolnostima ugovori o radu na određeno vrijeme mogu zadovoljiti potrebe i poslodavaca i radnika (vidjeti u tom smislu presudu od 3. lipnja 2021., *Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca - MIUR i dr. (sveučilišni istraživači)*, C-326/19, EU:C:2021:438, t. 65. i navedena sudska praksa).

78. Prema tome, člankom 5. stavkom 1. Okvirnog sporazuma od država članica se zahtijeva, u cilju sprečavanja zlouporaba uzastopnih ugovora o radu ili radnih odnosa na određeno vrijeme, djelotvorno i obvezujuće usvajanje barem jedne od mjera koje se u njemu navode kada njihovo domaće pravo ne sadržava jednake zakonske mjere. Mjere tako nabrojane u točki 1. podtočkama (a) do (c) tog članka, kojih ima tri,

redom se odnose na objektivne razloge kojima se opravdava obnavljanje takvih ugovora ili takvih radnih odnosa, na najdulje ukupno trajanje tih uzastopnih ugovora o radu ili tih radnih odnosa na određeno vrijeme i na broj njihovih obnavljanja (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos et Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 45. i navedena sudska praksa).

79. Države članice u tom pogledu raspolažu marginom prosudbe, s obzirom na to da mogu izabrati hoće li se koristiti jednom ili više mjera koje su navedene u članku 5. stavku 1. točkama (a) do (c) Okvirnog sporazuma ili postojećim odgovarajućim pravnim mjerama. Tako članak 5. stavak 1. Okvirnog sporazuma zadaje državama članicama opći cilj, koji se sastoji od sprečavanja takvih povreda, pri čemu im prepušta izbor sredstava za njegovo ostvarenje, pod uvjetom da ne dovode u pitanje cilj ili koristan učinak Okvirnog sporazuma (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos et Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 46. i navedena sudska praksa).

80. Kako to proizlazi iz članka 5. točke 1. Okvirnog sporazuma i u skladu s trećim stavkom preambule kao i točkama 8. i 10. uvodnih izjava tog sporazuma, države članice u okviru njegove provedbe imaju mogućnost, pod uvjetom da je ona objektivno opravdana, uzeti u obzir posebne potrebe koje se odnose na sektore s posebnim djelatnostima i/ili kategorijama radnika u pitanju (presuda od 25. listopada 2018., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, t. 35. i navedena sudska praksa).

81. Osim toga, članak 5. Okvirnog sporazuma ne navodi posebne sankcije za slučaj u kojem bi se utvrdilo postojanje zlorab. U takvom je slučaju na nacionalnim tijelima da donesu mjere koje moraju biti ne samo proporcionalne nego i dovoljno djelotvorne i odvraćajuće kako bi se osigurala puna učinkovitost pravila donesenih u skladu s Okvirnim sporazumom (vidjeti u tom smislu presudu od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos et Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 47. i navedenu sudska praksu).

82. Stoga članak 5. Okvirnog sporazuma ne određuje opću obvezu država članica da predvide preoblikovanje ugovora o radu na određeno vrijeme u ugovor o radu na neodređeno vrijeme. Štoviše, članak 5. točka 2. Okvirnog sporazuma načelno ostavlja državama članicama da utvrde uvjete pod kojima će se ugovori ili radni odnosi na određeno vrijeme smatrati kao da su zaključeni na neodređeno vrijeme. Iz toga proizlazi da se Okvirnim sporazumom ne propisuju uvjeti pod kojima je moguće primjenjivati ugovore na neodređeno vrijeme (presuda od 3. lipnja 2021., *Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario*, C-726/19, EU:C:2021:439, t. 49. i navedena sudska praksa).

83. Međutim, kako bi se takav nacionalni propis mogao smatrati u skladu s Okvirnim sporazumom, unutarnji pravni poredak dotične države članice mora, međutim, sadržavati drugu djelotvornu mjeru kako bi se izbjegla i, ovisno o slučaju, sankcionirala zlorab uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos et Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 48. i navedena sudska praksa).

84. Iz toga slijedi da se, u slučaju zlorabe uzastopnih ugovora ili radnih odnosa na određeno vrijeme, mjera koja daje učinkovita i odgovarajuća jamstva za zaštitu

radnika mora moći primijeniti za pravilno sankcioniranje zlorporaba i poništavanje posljedica povrede prava Unije. Naime, u skladu sa samim tekstom članka 2. prvog stavka Direktive 1999/70, od država članica zahtijeva se da „poduzmu sve potrebne mjere, kako bi u svakom trenutku mogle zajamčiti ostvarivanje rezultata predviđenih [tom] direktivom” (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos et Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 49. i navedena sudska praksa).

85. Stoga, valja smatrati, ako bi sud koji je uputio zahtjev utvrdio da u nacionalnom zakonodavstvu o kojem je riječ u glavnom postupku ne postoji nijedna druga učinkovita mjera za sprječavanje i kažnjavanje zlorporabe u odnosu na osoblje zaposleno u javnom obrazovnom sektoru katoličkog vjeronauka, da bi takva situacija mogla ugroziti postizanje cilja i korisnog učinka članka 5. Okvirnog sporazuma.

86. U tom pogledu, treba podsjetiti na to da, osim toga, nije zadaća Suda da odlučuje o tumačenju odredaba unutaršnjeg prava, s obzirom na to da ta zadaća pripada nadležnim nacionalnim sudovima, koji moraju utvrditi jesu li odredbe mjerodavnog nacionalnog propisa u skladu sa zahtjevima koji su propisani člankom 5. Okvirnog sporazuma (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos et Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 50. i navedena sudska praksa).

87. Stoga je u ovom slučaju zadaća suda koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku procijeniti u kojoj mjeri uvjeti za primjenu i učinkovitu provedbu relevantnih odredaba domaćeg prava predstavljaju odgovarajuću mjeru za sprečavanje i, ovisno o slučaju, sankcioniranje zlorporabe uzastopnih ugovora ili radnih odnosa na određeno vrijeme (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos et Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 51. i navedena sudska praksa).

88. Sud, međutim, prilikom odlučivanja o zahtjevu za prethodnu odluku može dati pojašnjenja koja će služiti kao nit vodilja tim sudovima prilikom donošenja odluke (presuda od 19. ožujka 2020., *Sánchez Ruiz i dr.*, C-103/18 i C-429/18, EU:C:2020:219, t. 91. i navedena sudska praksa).

89. Iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi, s jedne strane, da nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku dopušta da se u sektoru javnog obrazovanja katoličkog vjeronauka zapošljava velik broj nastavnika putem sklapanja uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme, pri čemu se ne predviđaju nikakva ograničenja iz članka 5. stavka 1. točaka (b) i (c) Okvirnog sporazuma u pogledu najduljeg ukupnog trajanja tih ugovora ili broja njihovih obnavljanja i, s druge strane, to da su ugovori o radu na određeno vrijeme sklopljeni u navedenom sektoru izričito isključeni iz područja primjene nacionalnih odredbi kojima se dopušta da se takvi uzastopno sklopljeni ugovori nakon određenog razdoblja prekvalificiraju u ugovor o radu na neodređeno vrijeme, kao i, prema potrebi, naknada za pretrpljenu štetu uslijed takvog uzastopnog sklapanja.

90. Osim toga, prema navodima suda koji je uputio zahtjev, tužitelji u glavnom postupku nisu adresati ni postupaka primjenjivih na temelju članka 399. Zakonodavne uredbe br. 297/1994 ni izvanrednog plana zapošljavanja nastavnika zaposlenih na neodređeno vrijeme koji je izradio MIUR, a koje je Sud izjednačio s oblikom preoblikovanja ugovora o radu na određeno vrijeme u ugovor na neodređeno

vrijeme (presuda od 8. svibnja 2019., Rossato i Conservatorio di Musica F.A. Bonporti, C-494/17, EU:C:2019:387, t. 32. do 36.).

91. U tim okolnostima valja provjeriti može li se korištenje sklapanja uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme u sektoru javnog obrazovanja katoličkog vjeronauka opravdati time da u nacionalnom pravu postoje objektivni razlozi u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma i, konkretnije, može li izdavanje uvjerenja o osposobljenosti od strane biskupskog ordinarijata, kako bi se katoličkom vjeroučitelju omogućilo da podučava taj predmet, predstavljati takav objektivni razlog.

92. Naime, valja istaknuti da su, kao što je to navedeno u točki 7. općih razmatranja Okvirnog sporazuma, njegove stranke smatrale da je korištenje ugovora o radu na određeno vrijeme utemeljeno na „objektivnim razlozima” način sprečavanja zlorabica (presuda od 3. lipnja 2021., Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario, C-726/19, EU:C:2021:439, t. 55. i navedena sudska praksa).

93. Kada je riječ o pojmu „objektivni razlog” u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma, njega treba razumjeti tako da se odnosi na točne i konkretne okolnosti koje karakteriziraju određenu djelatnost i da je stoga u takvom posebnom kontekstu opravdavana primjena uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme. Te okolnosti mogu proizlaziti ponajprije iz osobite naravi poslova za izvršenje kojih su takvi ugovori sklopljeni i iz značajki koje su im svojstvene ili, ovisno o slučaju, iz provođenja nekog legitimnog cilja socijalne politike države članice (presuda od 24. lipnja 2021., Obras y Servicios Públicos i Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 59. i navedena sudska praksa).

94. Nasuprot tomu, nacionalna odredba kojom se zakonom ili drugim propisom na općenit i apstraktan način samo dopušta uporaba uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme nije u skladu sa zahtjevima navedenima u prethodnoj točki ove presude. Takva odredba, koja je čisto formalne prirode, ne omogućuje utvrđivanje objektivnih i transparentnih kriterija radi provjere odgovara li obnavljanje takvih ugovora stvarnoj potrebi, je li primjereno za postizanje traženog cilja i potrebno u tu svrhu. Takva odredba podrazumijeva, dakle, stvarnu opasnost od mogućih zlorabica te vrste ugovora i stoga nije u skladu s ciljem i korisnim učinkom Okvirnog sporazuma (presuda od 24. lipnja 2021., Obras y Servicios Públicos et Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 60. i 61. i navedena sudska praksa).

95. Talijanska vlada ističe nekoliko argumenata kojima se nastoji dokazati da u ovom slučaju postoje precizne i konkretne okolnosti kojima se može opravdati primjena sklapanja uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme s katoličkim vjeroučiteljima u javnim ustanovama, pri čemu te okolnosti ponajprije proizlaze iz odnosa između Talijanske Republike i Svete Stolice kao i organizacijske prilagodljivosti koja se zahtijeva za podučavanje katoličkog vjeronauka.

96. Što se tiče prvog aspekta, talijanska vlada najprije naglašava da je podučavanje katoličkog vjeronauka u javnim školama posebnost talijanskog obrazovnog sustava. Odnos posebnog povjerenja koji mora postojati između nastavnika tog područja i biskupskog ordinarijata podrazumijeva da kandidata za podučavanje katoličkog vjeronauka nužno ocjenjuje sam biskup kako bi spriječio da nastava bude protivna

uvjetima iz sporazuma sklopljenog između Talijanske Republike i Svete Stolice, pružajući pritom biskupu mogućnost da svake godine ocijeni prikladnost svakog nastavnika.

97. Ta vlada zatim se poziva na činjenicu da katolički vjeroučitelj može držati nastavu iz tog područja tek nakon izdavanja uvjerenja o osposobljenosti od strane biskupa, na temelju kojeg se ocjenjuje ispunjava li dotični nastavnik uvjete predviđene kanonskim pravom i ostaje li to uvjerenje na snazi. U tom pogledu talijanska vlada pojašnjava da „objektivan razlog”, u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma, ne proizlazi iz eventualnog opoziva tog uvjerenja, nego iz potrebe poštovanja konkordata i držanja nastave iz katoličkog vjeronauka koja je u skladu s njegovim načelima, osobito kako bi se ispunila očekivanja učenika i njihovih roditelja.

98. Osim toga, doprinoseći u skladu s konkordatom, potpuno samostalno, osobito u pogledu određivanja profila nastavnika, priznavanju njihove osposobljenosti i njihovu imenovanju, Katolička Crkva preuzima odgovornosti povezane s vjerskim aspektima obrazovanja u pogledu kojeg država ostaje otvorena i dostupna, ali ne sudjeluje u njima. Njime ta zemlja priznaje vrijednost vjerske kulture te uzima u obzir činjenicu da načela katolicizma čine dio talijanske povijesne baštine, pri čemu se održava odgovarajuća razdvojenost prema pluralističkoj sekularnoj državi koja se ne određuje niti jednom vjerskom denominacijom.

99. Što se tiče drugog aspekta, talijanska vlada navodi da velik broj ugovora na određeno vrijeme u sektoru nastave katoličkog vjeronauka jamči fleksibilnost koja je rezultat fakultativnosti te nastave, što omogućuje prilagodbu potrebnog broja nastavnika jednostavnim neproduženjem određenog broja godišnjih ugovora, a ne raskidom ugovora na neodređeno vrijeme. Taj pristup, koji bi stoga omogućio primjeren odgovor na fluktuaciju potražnje za podučavanjem katoličkog vjeronauka zbog navedene fakultativnosti, odobrio je Corte costituzionale (Ustavni sud) i usto je izraz zaštite financijskih i organizacijskih interesa države.

100. Što se tiče, kao prvo, argumenta koji se temelji na posebnom odnosu povjerenja koji mora postojati između katoličkog vjeroučitelja i biskupije, dovoljno je utvrditi da se ta veza odnosi na nastavnike koji su sklopili ugovor na neodređeno vrijeme i na one koji imaju ugovor na određeno vrijeme, tako da se taj argument ne može isticati kako bi se opravdala zlouporaba ugovora na određeno vrijeme.

101. Što se tiče, kao drugo, očuvanja vjerske kulture i talijanske povijesne baštine, valja istaknuti da, iako se taj cilj može smatrati vrijednim ustavne zaštite, talijanska vlada ipak ne iznosi po čemu ostvarenje navedenog cilja opravdava to da se 30% katoličkih vjeroučitelja zapošljava na temelju ugovora na određeno vrijeme (vidjeti u tom smislu presudu od 25. listopada 2018., Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, t. 45.).

102. U tom kontekstu ipak valja utvrditi, kao treće, da nije isključeno da sektor javnog obrazovanja katoličkog vjeronauka zahtijeva stalno usklađivanje između broja radnika koji su u njemu zaposleni i broja potencijalnih korisnika, kao što to ističe talijanska vlada, što za poslodavca znači postojanje privremenih potreba u pogledu zapošljavanja. U tom pogledu valja podsjetiti na to da privremeno zapošljavanje radnika radi zadovoljenja poslodavčevih privremenih i posebnih potreba za osobljem

u načelu može predstavljati „objektivan razlog” u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma (presuda od 25. listopada 2018., Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, t. 47.).

103. U tom pogledu, školsku uslugu treba organizirati na način da se osigura stalna ravnoteža između broja nastavnika i broja učenika. Međutim, nemoguće je zaniijekati da taj stalan primjeren odnos ovisi o mnogobrojnim čimbenicima, od kojih je neke u određenoj mjeri teško kontrolirati ili predvidjeti, poput, osobito, unutarnjih i vanjskih premještaja ili učeničkog izbora predmeta (vidjeti u tom smislu presudu od 26. studenoga 2014., Mascolo i dr., C-22/13, C-61/13 do C-63/13 i C-418/13, EU:C:2014:2401, t. 94.).

104. Takvi čimbenici, u sektoru nastave o kojem je riječ u glavnom postupku, svjedoče da postoji posebna potreba za fleksibilnošću koja, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 102. ove presude, u određenom sektoru može, u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma, objektivno opravdati sklapanje uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme radi primjerenog odgovora na potražnju za osobljem u školama i radi izbjegavanja opasnosti za državu da kao poslodavac u tom sektoru zapošljava znatno veći broj nastavnika za stalno od onoga koji je stvarno potreban za ispunjenje njezinih obveza u tom području (presuda od 26. studenoga 2014., Mascolo i dr., C-22/13, C-61/13 do C-63/13 i C-418/13, EU:C:2014:2401, t. 95.).

105. S druge strane, ne može se prihvatiti da se ugovori o radu na određeno vrijeme mogu obnavljati radi stalnog i trajnog obavljanja zadaća koje su inače sastavni dio uobičajenih djelatnosti u obrazovnom sektoru. Kako je to Sud presudio u više navrata, obnavljanje ugovora o radu ili radnih odnosa na određeno vrijeme radi zadovoljenja potreba koje zapravo nisu privremene, nego, naprotiv, stalne i trajne, nije opravdano u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma, s obzirom na to da je takvo sklapanje ugovora o radu ili zasnivanje radnih odnosa na određeno vrijeme u izravnoj suprotnosti s pretpostavkom na kojoj se temelji Okvirni sporazum, a ta je da ugovori o radu na neodređeno vrijeme čine osnovni oblik radnog odnosa, iako su ugovori o radu na određeno vrijeme svojstveni zapošljavanju u određenim sektorima, zanimanjima i djelatnostima (presuda od 24. lipnja 2021., Obras y Servicios Públicos i Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 62. i navedena sudska praksa).

106. Poštovanje članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma stoga zahtijeva konkretnu provjeru je li uzastopno obnavljanje ugovora o radu ili radnih odnosa na određeno vrijeme namijenjeno zadovoljavanju privremenih potreba i upotrebljava li se nacionalna odredba poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku zapravo za zadovoljavanje stalnih i trajnih potreba poslodavca glede osoblja (presuda od 24. lipnja 2021., Obras y Servicios Públicos i Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 63. i navedena sudska praksa).

107. U tu svrhu potrebno je u svakom pojedinom slučaju ispitati sve okolnosti slučaja, uzimajući u obzir ponajprije broj navedenih uzastopnih ugovora sklopljenih s istom osobom ili radi izvršenja istog posla, kako bi se isključila mogućnost sklapanja onih ugovora o radu na određeno vrijeme ili radnih odnosa na određeno vrijeme koji, iako su naizgled sklopljeni radi zadovoljenja potrebe za zamjenom osoblja, predstavljaju

zlouporabu od strane poslodavaca (presuda od 24. lipnja 2021., Obras y Servicios Públicos i Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 64. i navedena sudska praksa).

108. Postojanje „objektivnog razloga“ u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma stoga načelno isključuje postojanje zlouporabe, osim ako sveobuhvatno ispitivanje okolnosti obnavljanja predmetnih ugovora o radu na određeno vrijeme ili radnih odnosa na određeno vrijeme pokaže da potreba za izvršenje zadaća povjerenih radniku nije samo privremena (presuda od 26. studenoga 2014., Mascolo i dr. (C-22/13, C-61/13 do C-63/13 i C-418/13, EU:C:2014:2401, t. 103.).

109. Stoga, suprotno onome što tvrdi talijanska vlada, sama činjenica da bi nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku mogao biti opravdan „objektivnim razlogom“ u smislu te odredbe nije dovoljna da bi se smatralo da je taj propis u skladu s tom odredbom ako se pokaže da njegova konkretna primjena u predmetnom slučaju dovodi do zlouporabe uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme (presuda od 26. studenoga 2014., Mascolo i dr. (C-22/13, C-61/13 do C-63/13 i C-418/13, EU:C:2014:2401, t. 104.).

110. Međutim, s jedne strane, nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku ne uvjetuje nijednim uvjetom takve prirode odstupanja od redovnih pravnih pravila koja se primjenjuju na ugovore o radu i za sankcioniranje zlouporabe uzastopnih ugovora na određeno vrijeme. S druge strane, čini se da se sklapanjem uzastopnih ugovora o radu o kojima je riječ u glavnom postupku ne zadovoljavaju jednostavne privremene potrebe poslodavca, već potrebe njegova uobičajenog upravljanja. Osim toga, različiti ugovori o radu na određeno vrijeme na temelju kojih su tužitelji u glavnom postupku bili zaposleni doveli su do obavljanja sličnih ili čak identičnih zadataka tijekom više godina, tako da se taj radni odnos može shvatiti na način da je udovoljio potrebi koja nije bila privremena, nego, naprotiv, trajna, što je ipak na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

111. Kao četvrto, kada je riječ o argumentu koji se odnosi na financijske državne interese, valja podsjetiti na to da prema ustaljenoj sudskoj praksi, iako proračunski razlozi mogu biti temelj izbora socijalne politike države članice i mogu utjecati na karakter i doseg mjera socijalne zaštite koje država želi donijeti, oni međutim nisu sami za sebe cilj takve politike i stoga ne mogu opravdati nepostojanje bilo kakve mjere koja sprječava zlouporabu uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme u smislu članka 5. stavka 1. Okvirnog sporazuma (presuda od 25. listopada 2018., Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, t. 55.).

112. Što se tiče, kao peto, pitanja može li potreba izdavanja uvjerenja o osposobljenosti kojima moraju raspolagati katolički vjeroučitelji kako bi mogli izvoditi nastavu iz tog predmeta predstavljati „objektivan razlog“ u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma, valja utvrditi da iz spisa kojim Sud raspolaže proizlazi da se to uvjerenje izdaje samo jednom, u trenutku u kojem školsko tijelo podnosi svoj popis kandidata i neovisno o trajanju zadaće koja je povjerena dotičnom katoličkom vjeroučitelju. Izdavanje navedenog uvjerenja svim katoličkim vjeroučiteljima, bilo da su sklopili ugovor na neodređeno vrijeme ili ugovor na određeno vrijeme, stoga je, kao što je to već navedeno u točki 64. ove presude, aspekt neovisan o trajanju zadaća povjerenih katoličkim vjeroučiteljima.

113. Isto tako, opoziv uvjerenja o osposobljenosti razlog je za raskid radnog odnosa za katoličke vjeroučitelje koji su u radnom odnosu i za one koji su, poput tužitelja u glavnom postupku, samo sklopili ugovor na određeno vrijeme i stoga ne predstavlja „objektivan razlog” u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma.

114. Naposljetku, budući da izdavanje uvjerenja o osposobljenosti nije povezano s uvođenjem mjera za koje je utvrđeno sa se njima nastoje postići legitimni ciljevi socijalne politike kao što su oni koji se, na primjer, odnose na zaštitu trudnoće, majčinstva ili usklađivanja poslovnog i obiteljskog života, za njega se ne može se smatrati da služi postizanju cilja socijalne politike, pri čemu pojam „objektivni razlog” iz članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma obuhvaća, kao što to proizlazi iz sudske prakse navedene u točki 93. ove presude, nastojanje ostvarenja takvog cilja (vidjeti u tom smislu presudu od 26. studenoga 2014., Mascolo i dr., C-22/13, C-61/13 do C-63/13 i C-418/13, EU:C:2014:2401, t. 92. i 93. i navedena sudska praksa).

115. Iz toga slijedi da uvjerenje o osposobljenosti nije „objektivan razlog” u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog sporazuma.

116. Stoga, pod uvjetom da ne postoje „odgovarajuće pravne mjere za sprečavanje zlouporaba”, u smislu članka 5. stavka 1. Okvirnog sporazuma, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri, nacionalni propis poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku u sektoru javnog obrazovanja katoličkog vjeronauka ne može spriječiti ili sankcionirati zlouporabe koje proizlaze iz sklapanja uzastopnih ugovora o radu ili radnih odnosa na određeno vrijeme.

117. U tom pogledu je na sudovima dotične države članice da osiguraju poštovanje članka 5. stavka 1. Okvirnog sporazuma, pazeći da radnici u odnosu na koje su zlouporabljani uzastopni ugovori o radu na određeno vrijeme ne budu obeshrabreni, nadajući se da će i dalje biti zaposleni u javnom sektoru, ostvariti pred nacionalnim tijelima, uključujući i sudove, prava koja proizlaze iz uspostave nacionalnim propisom svih preventivnih mjera predviđenih u članku 5. stavku 1. Okvirnog sporazuma (presuda od 25. listopada 2018., Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, t. 68. i navedena sudska praksa).

118. Konkretno, na sudu pred kojim je pokrenut postupak jest da relevantnim odredbama nacionalnog prava, u mjeri u kojoj je to moguće i ako je došlo do zlouporabe uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme, dade tumačenje i primjenu kako bi se pravilno kaznila ta zlouporaba i poništile posljedice povrede prava Unije (presuda od 11. veljače 2021., M.V. i dr. (Uzastopni ugovori o radu na određeno vrijeme u javnom sektoru) (C-760/18, EU:C:2021:113, t. 69. i navedena sudska praksa).

119. U ovom slučaju, s obzirom na to da nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku sadržava pravila koja se primjenjuju na ugovore o radu općeg prava kojima je cilj sankcionirati zlouporabu uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme, predviđajući automatsko preoblikovanje ugovora na određeno vrijeme u ugovor na neodređeno vrijeme ako se radni odnos nastavi nakon određenog datuma, primjena tog pravila u predmetu u glavnom postupku mogla bi predstavljati preventivnu mjeru za takve zlouporabe, u smislu članka 5. Okvirnog sporazuma.

120. U tom kontekstu, valja podsjetiti na to da je Sud presudio da članak 5. stavak 1. Okvirnog sporazuma nije bezuvjetan i dovoljno precizan da bi se pojedinac na njega mogao pozivati pred nacionalnim sudom. Dakle, na takvu odredbu prava Unije koja nema izravan učinak ne može se, kao takvu, pozvati u okviru spora koji je obuhvaćen pravom Unije kako bi se izuzela iz primjene odredba nacionalnog prava koja bi joj bila suprotna. Stoga nacionalni sud nije dužan izuzeti iz primjene odredbu nacionalnog prava koja je protivna toj odredbi (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos i Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 75. i navedena sudska praksa).

121. S obzirom na navedeno, valja podsjetiti na to da su nacionalni sudovi prilikom njegove primjene dužni, koliko je to moguće, tumačiti unutarnje pravo u skladu s tekstom i ciljem direktive o kojoj je riječ, kako bi se postigao njome predviđen rezultat i postupilo u skladu s trećim stavkom članka 288. UFEU-a (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos i Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 76. i navedena sudska praksa).

122. Zahtjev usklađenog tumačenja nacionalnog prava je naime svojstven sustavu UFEU-a jer omogućuje nacionalnim sudovima da osiguraju, u okviru svojih nadležnosti, potpunu učinkovitost prava Unije prilikom rješavanja sporova koji se pred njima vode (presuda od 11. veljače 2021., *M.V. i dr. (Uzastopni ugovori o radu na određeno vrijeme u javnom sektoru)*, C-760/18, EU:C:2021:113, t. 66. i navedena sudska praksa).

123. Doduše, obveza nacionalnog suda da se pozove na sadržaj direktive prilikom tumačenja i primjene relevantnih pravila unutarnjeg prava ograničena je općim načelima prava, među ostalim, načelima pravne sigurnosti i zabrane retroaktivnosti, te ne može služiti kao temelj tumačenja nacionalnog prava *contra legem* (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos i Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 77. i navedena sudska praksa).

124. Međutim, načelo usklađenog tumačenja zahtijeva da nacionalni sudovi učine sve što je u njihovoj nadležnosti, uzimajući u obzir cjelokupno nacionalno pravo i primjenjujući metode tumačenja koje ono poznaje, kako bi se zajamčila puna učinkovitost predmetne direktive i kako bi se došlo do rješenja koje je u skladu s ciljem koji se njome nastoji postići (presuda od 24. lipnja 2021., *Obras y Servicios Públicos i Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, t. 78. i navedena sudska praksa). Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri je li takvo usklađeno tumačenje nacionalnih odredbi moguće.

125. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti, s jedne strane, da članak 5. Okvirnog sporazuma treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis kojim se katoličke vjeroučitelje u javnim obrazovnim ustanovama isključuje iz primjene pravila koja za cilj imaju sankcioniranje zlouporabe sklapanja uzastopnih ugovora na određeno vrijeme, ako u domaćem pravnom sustavu ne postoji nijedna druga učinkovita mjera kojom se sankcioniraju navedene zlouporabe, i, s druge strane, da potreba postojanja uvjerenja o osposobljenosti koju je izdalo vjersko tijelo kako bi se tim nastavnicima omogućilo da podučavaju katolički vjeronauk nije „objektivni razlog” u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Okvirnog

sporazuma, ako se to uvjerenje izdaje samo jedanput a ne svaki put prije početka školske godine za koju se sklapa ugovor o radu na određeno vrijeme.

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE > NAČELO PRAVNE SIGURNOSTI

Konvencija za zaštitu ljudskih prava s protokolima 1, 4, 6, 7, 11, 12, 13, 14
(MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10)

Članak 6. stavak 1.

Kada je pravomoćnim presudama odlučeno o zahtjevima tužitelja protiv tuženika za isplatu naknade iz iste činjenične i pravne osnove na kojoj tužitelj temelji svoje potraživanje prema tuženiku u ovom predmetu, time da se radilo o drugim vremenskim razdobljima, sklop postupka, obuhvaća iste stranke i odnosi na iste pravne odnose i iste okolnosti, koje spadaju pod isti materijalni opseg te bi ponovno raspravljanje po navedenom ugrozilo načelo pravne sigurnosti svojstvene

Poslovni broj: GŽ-1836/21-2

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E

P R E S U D A

Županijski sud u Splitu, po sutkinji Tihani Pivac, na temelju nacрта odluke kojeg je izradila viša sudska savjetnica Ana Buklijaš, u pravnoj stvari tužitelja Tehnostan d.o.o. OIB: 91347134540, Vukovar, Dr. F. Tuđmana 23 zastupan po punomoćniku Slavenu Karaban, odvjetniku iz Vinkovaca protiv tuženika Dejana Stanivukovića OIB:45769183367, Vukovar, Hrvatskog zrakoplovstva 13/54, zastupan po punomoćniku Martini Alagić odvjetnici iz Vukovara, radi isplate, odlučujući o žalbi tužitelja protiv presude Općinskog suda u Vukovaru pod poslovnim brojem Povrv-127/20-11 od 13. listopada 2021. godine, dana 22. veljače 2022.,

p r e s u d i o j e

Odbija se žalba tužitelja kao neosnovana i potvrđuje presuda Općinskog suda u Vukovaru pod poslovnim brojem Povrv-127/20-11 od 13. listopada 2021. godine.

Obrazloženje

1. Prvostupanjskom presudom ukinut je platni nalog sadržan u rješenju o ovrsi javnog bilježnika Jelice Kovačić iz Vukovara, poslovni broj Ovr-897/2020 od 23. studenog 2020. godine, kojim je naloženo tuženiku da tužitelju namiri tražbinu u ukupnom iznosu od 2.516,27 kuna sa zateznom kamatom koje na svaki pojedini iznos teku kako je to pobliže naznačeno pod točkom I. izreke, kao i u dijelu u kojemu je naloženo tuženiku da tužitelju naknadi trošak ovršnog postupka u iznosu od 762,50 kuna, kao i predvidivi trošak ovršnog postupka u iznosu od 37,50 kuna zajedno za zakonskim zateznim kamatama tekućim od dana donošenja rješenja o ovrsi, odnosno od 23. studenog 2020. godine pa do isplate, te je odbijen tužbeni zahtjev tužitelja. Točkom II. izreke odbijen je tužitelj sa zahtjevom za naknadu troška postupka u iznosu od 1.662,50 kuna. Ujedno je naloženo tužitelju naknaditi tuženiku trošak parničnog postupka u iznosu od 1.875,00 kuna.

2. Protiv citirane presude žali se tužitelj zbog svih žalbenih razloga iz članka 353. stavka 1. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“ broj 53/91, 91/92, 112/99, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13 i 89/14, dalje: ZPP), uz prijedlog da se pobijana presuda preinači, podredno ukine. Poslovni broj: GŽ-1836/21-2 2

3. Na žalbu nije odgovoreno.

4. Žalba nije osnovana.

5. S obzirom na vrijednost predmeta spora, u konkretnom slučaju, radi se o sporu male vrijednosti, u smislu odredbe članka 458. stavak 1. ZPP-a, radi čega se presuda može pobijati samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. ZPP-a, osim zbog povrede iz članka 354. stavka 2. točke 3. ZPP-a, te zbog pogrešne primjene materijalnog prava prema članku 467. stavak. 1. ZPP-a.

6. Prvostupanjski sud je ukinuo platni nalog sadržan u rješenju o ovrsi javnog bilježnika Jelice Kovačić iz Vukovara, poslovni broj Ovr-897/2020 od 23. studenog 2020. godine, kojim je naloženo tuženiku da tužitelju namiri tražbinu u ukupnom iznosu od 2.516,27 kuna sa zateznom kamatom obrazlažući da tužitelj tuženiku nakon isključenja iz zajedničkog toplinskog sustava ne isporučuje toplinsku energiju, radi čega nema ni pravne osnove da od tuženika naplaćuje fiksnu naknadu.

7. Pri tome, prvostupanjski sud je odluku u utemeljio na slijedećim relevantnim činjenicama koje je, po provedenom dokaznom postupku utvrdio:

- da tužitelj potražuje od tuženika iznos od 2.516,27 kuna na ime potrošnje toplinske energije za razdoblje od lipnja 2019. godine do svibnja 2020. godine;

- da u stan tuženika u utuženom razdoblju nije isporučena toplinska energija;

- da je tuženik dana 20. srpnja 2015. godine zatražio izdvajanje svog stana uz cjevovoda zajedničkog sustava grijanja zgrade;

- da iz otvorenih stavki za isporučenu toplinsku energiju stanu za razdoblje od 1. lipnja 2019.g. do 31. svibnja 2020.godine te preslika računa za isto razdoblje je utvrđeno da u utuženom razdoblju tuženik duguje tužitelju ukupni iznos od 2.516,27 kuna, s time da je na računima prikazano da se svaki pojedini iznos opisanog duga odnosi na trošak za snagu, trošak za energiju zajedničke potrošnje, naknadu za opskrbu, naknadu za usluge kupca TE i porez na dodanu vrijednost, odnosno da niti u jednom navedenom računu tuženiku nije naveden novčani iznos koji bi se odnosio na cijenu isporučene toplinske energije stanu tuženika;

- da tuženik u utuženom razdoblju nije koristio toplinsku energiju;

- da se Ugovor o potrošnji toplinske energije od 22. ožujka 2016. godine, kojeg su zaključili vlasnici posebnih dijelova zgrade u kojoj je stan u vlasništvu tuženika, ugovor ne može primijeniti, jer se u smislu članka 11. stavak 5. istoga članka smatra da je taj ugovor sklopljen sa svim krajnjim korisnicima unutar zgrade/građevine, međutim tuženik nije korisnik niti krajnji kupac toplinske energije.

8. Žalbenim razlozima tužitelja, koji se svode na osporavanje utvrđenog činjeničnog stanja, nije dovedena u pitanje zakonitost pobijane presude.

9. Naime, u pravilnost i potpunost činjeničnog stanja kojeg je utvrdio prvostupanjski sud, ovaj drugostupanjski sud nije ovlašten ulaziti jer se radi o sporu male vrijednosti pa takav žalbeni prigovor nije dopušten.

10. Odluka prvostupanjskog suda kojom je tužbeni zahtjev tužitelja ocijenjen neosnovanim te kojom je posljedično ukinut platni nalog sadržan u rješenju o ovrsi zasnovana je na primjeni odredbama članka 45. stavka 3. te članka 3. stavka 2. 3 točke 14. Zakona o tržištu toplinske energije ("Narodne novine" broj: 80/13, 14/2014, 102/14, 95/15 i 76/18 dalje: ZTTE), te na odredbama članka 2. stavka 2. točke 3. Pravilnika o načinu raspodjele i obračuna troškova za isporučenu toplinsku energiju ("Narodne novine" broj: 91/14, 27/15 i 124/15 dalje: Pravilnik), temeljem kojih je prvostupanjski sud zaključio kako u konkretnom slučaju tuženik nije krajnji kupac toplinske energije te nema pravne osnove za potraživanje fiksne naknade od strane tužitelja prema tuženiku.

11. Pravomoćnim presudama Županijskog suda u Osijeku broj GŽ-315/18 od 330. kolovoza 2018. godine te Županijskog suda u Zagrebu poslovni broj GŽ-4766/19 od 06. listopada 2020. godine odlučeno je o zahtjevima tužitelja protiv tuženika za isplatu naknade iz iste činjenične i pravne osnove na kojoj tužitelj temelji svoje potraživanje prema tuženiku u ovom predmetu, time da se radilo o drugim vremenskim razdobljima.

11.1. Navedenim pravomoćnim presudama ocijenjeno je kako tužitelj ne može osnovano od tuženika zahtijevati isplatu traženih novčanih iznosa koji se odnose na fiksnu naknadu te su tužbeni zahtjevi tužitelja odbijeni kao neosnovani.

12. U tom smislu, ukazuje se na presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu Brletić protiv Hrvatske od 16. siječnja 2014. (Zahtjev br. 42009/10) prema kojoj se sklop postupka, i pod pretpostavkom da se ne radi o istovjetnom zahtjevu prema mjerodavnom domaćem pravu, a koji obuhvaća iste stranke i odnosi na iste pravne odnose i iste okolnosti, spada pod isti materijalni opseg te bi ponovno raspravljanje po navedenom ugrozilo načelo pravne sigurnosti svojstvene članku 6. stavku 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava s protokolima 1, 4, 6, 7, 11, 12, 13, 14 (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10).

13. Stoga, kako nisu ostvareni žalbeni razlozi tužitelja a ni žalbeni razlozi na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, valjalo je, temeljem odredbe članka 368. stavak 1. ZPP-a, u vezi s odredbom članka 467. ZPP-a, riješiti kao u izreci.

14. Potvrđena je i odluka o troškovima postupka koju tužitelj pobija samo paušalno, bez isticanja konkretnih žalbenih razloga.

U Splitu, 22. veljače 2022.

Sutkinja:
Tihana Pivac

ODGOVORNOSTI ZA UPOTREBU MOTORNIH VOZILA > POJAM „UPOTREBA VOZILA“

Direktiva Vijeća 72/166/EEZ od 24. travnja 1972. o usklađivanju nacionalnih zakonodavstava država članica o osiguranju od odgovornosti za upotrebu motornih vozila i o provedbi obveze osiguranja od takve odgovornosti

Članak 3. stavak 1.

Kada se prometna nezgoda dogodila na prometnici koja je bila zatvorena za promet zbog rekonstrukcije kolnika, to znači da se nezgoda dogodila pri redovnoj uporabi vozila te da je šteta „pokrivena“ osiguranjem.

Poslovni broj: GŽ-129/2022-2

REPUBLIKA HRVATSKA

RJEŠENJE

Županijski sud u Splitu, u vijeću sastavljenom od sudaca ovog suda: Mihe Mratovića, predsjednika vijeća, dr. sc. Lidije Vojković, članice vijeća i sutkinje izvjestiteljice, i Nedičke Radić, članice vijeća, u građanskopravnoj stvari tužitelja Andreja Kožula, OIB: 09902371988, iz Islama Grčkog, Islam Grčki 241, zastupanog po punomoćnicima Ivanu Šalini i Boži Vrkiću, odvjetnicima u Zadru, protiv tuženika Hrvatskog ureda za osiguranje d.d., OIB: 38922958547, Zagreb, Martićeva 71, zastupanog po punomoćniku Hrvoju Luiju, odvjetniku u Odvjetničkom društvu Mađarić i Lui, u Zagrebu, radi naknade štete, odlučujući o žalbi tužitelja protiv presude Općinskog suda u Zadru, Stalne službe u Benkovcu broj Pn-80/2020-18 od 10. siječnja 2022., na sjednici vijeća održanoj 17. veljače 2022.,

r i j e š i o j e

Ukida se presuda Općinskog suda u Zadru, Stalne službe u Benkovcu broj Pn-80/2020-18 od 10. siječnja 2022. i predmet se vraća prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

Obrazloženje

1. Prvostupanjskom presudom suđeno je:

"Odbija se tužbeni zahtjev koji glasi:

I. Nalaže se tuženiku isplatiti tužitelju s osnova povrede prava osobnosti iznos od 300.000,00 kuna, s osnova troškova liječenja iznos od 10.000,00 kuna te s osnova tuđe pomoći i njege iznos od 15.000,00 kuna sve sa zakonskom zateznom kamatom na navedene iznose počevši od 30.07.2017. godine pa do isplate po stopi od 8,14% godišnje a u slučaju promjene stope zakonske zatezne kamate prema eskontnoj stopi HNB uvećanoj za pet postotnih poena, u roku od 15 dana i pod prijetnjom ovrhe.

II. Dužan je tuženik naknaditi tužitelju prouzročeni parnični trošak sa zakonskom zateznom kamatom na taj iznos počevši od donošenja prvostupanjske presude pa do isplate, u roku od 15 dana i pod prijetnjom ovrhe.

III. Nalaže se tužitelju, u roku od 15 dana, naknaditi tuženiku troškove postupka u iznosu od 31.250,00 HRK, dok se zahtjev za daljnjih 3.600,00 HRK odbija kao neosnovan."

2. Protiv prvostupanjske presude žalbu je podnio tužitelj pobijajući presudu zbog svih žalbenih razloga predviđenih odredbom članka 353. stavka 1. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“ broj 148 - pročišćeni tekst, 25/13 i 70/19, u daljnjem tekstu: ZPP), s prijedlogom da se prvostupanjska presuda ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno suđenje.

3. Na žalbu je odgovoreno.

4. Žalba tužitelja je osnovana.

5. Predmet spora je naknada neimovinske i imovinske štete zbog povrede prava osobnosti u iznosu od 300.000,00 kuna te zbog troškova liječenja 10.000,00 kuna i tuđe pomoći i njege u iznosu od 15.000,00 kuna zbog prometne nezgode koja se dogodila 30. srpnja 2017. u mjestu Biljane Donje, a u kojoj je tužitelj kao suvozač u vozilu inozemnih registracijskih oznaka pretrpio teške tjelesne povrede.

6. Prema posebnom izvješću PP Benkovac proizlazi da je 30. srpnja 2017. vozač Nino Kožul upravljao osobnim automobilom njemačkih registarskih oznaka, krećući se državnom cestom D-502, koja je u potpunosti zatvorena za promet zbog rekonstrukcije kolnika iz smjera Karina u smjeru Smilčića, kroz mjesto Pridraga, od kružnog raskrižja, gdje su postavljeni prometni znakovi sukladno projektu privremene regulacije prometa za potpuno zatvaranje ceste D-502 te prolaskom prometnih znakova kojima je zabranjen promet u oba smjera za sva vozila, kretao se preko nosivog sloja znatog kamenog materijala za izgradnju ceste u dužini od 1,5 km, zatim je prešao na vezni sloj asfaltne mase za izgradnju kolnika položene u dužini od oko 3,3 km, nakon čega silazi s iste i nastavlja se kretati preko nosivog sloja znatog kamenog materijala za izgradnju ceste u dužini od 300 m. Dolaskom do kućnog broja Biljane Gornje 204, izvan naselja, zbog neprilagođene brzine osobinama i stanju ceste, kao i preglednosti (noć), nalijeće na nasip kamenog agregata kojeg vozilom prelijeće i udara u kolnik, gdje se zaustavlja.

7. Prema odredbi članka 1. točke 1. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu ("Narodne novine" broj 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14, u daljnjem tekstu: ZOOP) prometna nesreća je događaj kod kojeg je šteta nastala zbog uporabe prijevoznog sredstva. Odredbama čl. 22. ZOOP-a propisano je da je vlasnik vozila dužan sklopiti ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu koju uporabom vozila može nanijeti trećim osobama zbog smrti, tjelesne ozljede, narušavanja zdravlja, uništenja ili oštećenja stvari (st.1); da su ugovorom o osiguranju iz stavka 1. tog članka pokrivene štete zbog smrti, tjelesne ozljede, narušavanja zdravlja, uništenja ili oštećenja stvari putnika u vozilu kojim je prouzročena šteta (st.2), te da su ugovorom o osiguranju iz stavka 1. ovoga članka pokrivene štete nastale od vozila koja se kreću javnim cestama i ostalim površinama na kojima se odvija promet, a koja

podliježu obvezi registracije te po propisima o registraciji moraju imati prometnu dozvolu (st.3).

8. Nadalje, prema odredbama članka 34. stavka 1. ZOOP-a oštećena osoba kojoj je u Republici Hrvatskoj nanesena šteta uporabom vozila inozemne registracije za koje postoji valjana međunarodna isprava ili dokaz o postojanju osiguranja od automobilske odgovornosti iz članka 32. stavka 1. ovoga Zakona može podnijeti odštetni zahtjev Hrvatskom uredu za osiguranje, a prema odredbama čl. 15 istog Zakona odredbe članka 11., 12., 13. i 14. ovoga Zakona koje se odnose na društvo za osiguranje na odgovarajući se način primjenjuju i na Hrvatski ured za osiguranje.

9. Iz Zapisnika o očevidu od 31. srpnja 2017. prvostupanjski sud zaključuje da se vozilo u kojem je stradao tužitelj nije se kretalo površinom na kojoj se odvija promet, već gradilištem, jer je državna ceste D-502, bila u rekonstrukciji, te u tom dijelu potpuno zatvorena za promet u oba smjera, što je obilježeno svim potrebnim znakovima i signalizacijom. Radi toga šteta koja je nastala tužitelju da ne predstavlja štetu iz čl. 22. st. 3. ZOOP-a jer da se nezgoda dogodila na gradilištu, odnosno cesti potpuno zatvorenoj za promet. Radi toga, tuženik u ovom postupku da nije pasivno legitimiran, neovisno što je šteta nastala uporabom vozila inozemne registracije te je zbog toga tužbeni zahtjev odbijen kao neosnovan.

10. Prvostupanjski sud se pravilno pozvao na odredbe ZOOP-a. Međutim, u konkretnom slučaju predmetna prometna nezgoda se dogodila na prometnici i uporabom motornog vozila u pokretu.

11. Naime, cijeneći odluku Suda Europske unije u predmetu „Vnuk“ protiv „Zavarovalnice Triglav“ C-162/13 po kojoj članak 3. stavak 1. Direktive Vijeća 72/166/EEZ od 24. travnja 1972. o usklađivanju nacionalnih zakonodavstava država članica o osiguranju od odgovornosti za upotrebu motornih vozila i o provedbi obveze osiguranja od takve odgovornosti treba tumačiti na način da se pojam „upotreba vozila“ odnosi na svaku uporabu vozila koja je u skladu s uobičajenom funkcijom tog vozila.

12. Odluke Suda EU kada rješava prethodna pitanja implementirane su u pravo Europske unije, a Sud EU je u predmetu C-112/13 zauzeo pravno shvaćanje po kojem su sudovi dužni primijeniti pravo EU, a izuzeti od primjene odredbu nacionalnog zakona ako je protivna pravu EU.

13. Prema utvrđenju prvostupanjskog suda nezgoda se dogodila na prometnici koja je bila zatvorena za promet zbog rekonstrukcije kolnika, a što znači da se nezgoda dogodila pri redovnoj uporabi vozila te da je šteta „pokrivena“ osiguranjem, kako to i ističe Sud EU u odluci C-162/13.

14. Međutim, u konkretnom slučaju je značajno utvrditi je li tužitelj eventualno doprinio nastanku predmetne prometne nezgode s obzirom na okolnosti njenog nastanka i u kojem obimu, što prvostupanjski sud zbog pogrešnog pravnog stava nije utvrdio.

15. Polazeći od navedenog žalbeni razlozi i navodi tužitelja su osnovani jer prvostupanjski sud nije pravilno utvrdio činjenično stanje, a za sada je upitna i pravilna primjena materijalnog prava u smislu odredbi članka 355. i 356. ZPP-a.

16. Radi toga je, temeljem odredbe članka 370. ZPP-a, prvostupanjska presuda ukinuta i predmet je vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje s tim da prvostupanjski sud otkloni nedostatke presude i raspravni sporan pitanja na koja je ukazao drugostupanjski sud.

Split, 17. veljače 2022.

Predsjednik vijeća:

Miho Mratović

**PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA >
PRIVREMENA MJERA ODUZIMANJA PRAVA NA STANOVANJE S DJETETOM >
ZABRANA OSTVARIVANJA OSOBNIH ODNOSA S DJETETOM**

Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava
("Narodne novine" – Međunarodni ugovori broj 1/10)

Konvencija o pravima djeteta od 20. studenog 1989.,
("Narodne novine" – Međunarodni ugovori, broj 12/93).

Da bi se ograničilo ili zabranilo ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom to mora biti nužno radi zaštite dobrobiti djeteta, kada postoje posebni ozbiljni razlozi za zabranu ostvarivanja osobnih odnosa između roditelja i maloljetnog djeteta, kao što je nepovoljan utjecaj na psihičko i emocionalno stanje djeteta, a što bi otežalo daljnji razvoj djeteta.

Poslovni broj: GŽ Ob-89/2020

R E P U B L I K A H R V A T S K A

R J E Š E N J E

Županijski sud u Splitu, po sucu tog suda Nediljki Radić kao sucu pojedincu u izvanparničnom predmetu predlagatelja Centar za socijalnu skrb Zagreb, podružnica Peščenica, Zagreb, Zapoljska 1, OIB: 15904096423, protiv protustranke 1. Paline Božić iz Zagreba, Kozari Bok 58 (boravište Rijeka, Plitvička 24), OIB: 03979989802, 2. protustranke mlt. Ivane Božić iz Zagreba, Vinogradi 12, OIB: 53271094917, zastupana po posebnoj skrbnici Tei Branković Ustamujić, dipl. pravnici u Centru za posebno skrbništvo, Zagreb, Savska cesta 41/VI i 3. protustranke Udomiteljska obitelj Renate Gotal iz Zagreba, Vinogradi 12, OIB: 80236758606, radi oduzimanja prava na stanovanje s mlt. djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi drugoj osobi, ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji, rješavajući žalbu 1. protustranke Paline Božić protiv rješenja Općinskog građanskog suda u Zagrebu, poslovni broj R1 Ob-2158/21 od 12. siječnja 2022., dana 16. veljače 2022.

r i j e š i o j e

Odbija se žalba 1. protustranke Paline Božić kao neosnovana i potvrđuje rješenje Općinskog građanskog suda u Zagrebu, poslovni broj R1 Ob-2158/21 od 12. siječnja 2022.

Obrazloženje

1. Prvostupanjskim rješenjem suđeno je kako glasi:

"I. Majci, PALINA BOŽIĆ, OIB: 03979989802, oduzima se pravo na stanovanje s kćeri, mlt. IVANA BOŽIĆ, OIB: 53271094917, te se svakodnevna skrb o djetetu povjerava Udomiteljskoj obitelji Renate Gotal iz Zagreba, Vinogradi 12.

II. Osobni odnosi mlt. IVANA BOŽIĆ, OIB: 53271094917, s majkom, PALINA BOŽIĆ, OIB: 03979989802, se zabranjuju.

III. Ova mjera izriče se u trajanju do godine dana.

IV. Obvezuje se roditelja da o svakoj promjeni adrese stanovanja obavještava nadležni Centar za socijalnu skrb (čl. 162 st. 2. Obiteljskog zakona, "Narodne novine" 103/15, dalje u tekstu OZ).

V. Žalba protiv ovog rješenja ne odgađa ovrhu (čl. 489 st. 3 OZ-a)."

2. Protiv tog rješenja žali se 1. protustranka zbog žalbenih razloga propisanih odredbom članka 353. stavak 1. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14 i 70/19, dalje u tekstu: ZPP), te predlaže da sud drugog stupnja pobijano rješenje ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno postupanje.

3. Odgovor na žalbu nije podnesen.

4. Žalba je neosnovana.

5. Ispitujući pobijano rješenje u smislu odredbe članka 365. stavak 2. ZPP-a u svezi s odredbom članka 381. ZPP-a ovaj drugostupanjski sud je utvrdio da u postupku pred prvostupanjskim sudom nisu počinjene bitne povrede odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 2., 4., 8., 9., 13. i 14. ZPP-a na koje bitne povrede ovaj sud pazi po službenoj dužnosti.

6. U provedenom dokaznom postupku utvrđeno je da je 1. protustranka osoba koja boluje od psihičkih bolesti radi kojih je učestalo liječenje u psihijatrijskim ustanovama, da je njezino zdravstveno stanje stabilnije od 2020. od kada nije bila psihijatrijski liječena, no utvrđeno je postojanje oscilacija u zdravstvenom stanju 1. protustranke. Tako je ista bila djelomično lišena poslovne sposobnosti 2015., da bi joj poslovna sposobnost bila vraćena u potpunosti 2018., a već 2019. je ponovno dugotrajnije hospitalizirana u psihijatrijskoj bolnici te se ponovno preporuča ispitati jesu li ispunjeni uvjeti za lišenje poslovne sposobnosti. Činjenica da je završila u psihijatrijskoj ustanovi ukazuje na djelomično narušeno psihičko zdravstveno stanje iste. Protustranka 1. živi već dvije godine u Rijeci, odbijala je dati podatak predlagatelju o svojoj adresi stanovanja, te je iz iskaza utvrđeno da živi kod brata s majkom, da nema prihoda i da živi od majčine mirovine, nema stambene uvjete i da radi toga ne može preuzeti skrb o mlt. Ivani radi čega je suglasna da ista živi u udomiteljskoj obitelji. Mlt. Ivana je od rođenja bila smještena u Dom za djecu u Nazorovoj, a s 10 mjeseci je smještena u udomiteljsku obitelji Renate Gotal u kojoj živi već 10 godina, a radi se o obitelji koju jedinu poznaje kao svoju, s kojom je emocionalno povezana, za koju osjeća da joj pripada i u kojoj uredno funkcionira, te koja uredno skrbi o mlt. Ivani. S obzirom da je protustranka 1. sniženih intelektualnih kapaciteta kao takva ne bi o mlt. Ivani mogla voditi brigu na adekvatan način budući da mlt. Ivana ima određene poteškoće u koncentraciji i pažnji, ima individualizirani pristup u školi, uključena je kod logopeda i njezino stanje zahtijeva određen angažman koji bi bio doveden u pitanje pod pretpostavkom da majka preuzme skrb o djetetu.

7. Uzevši u obzir navedene okolnosti stav je prvostupanjskog suda da bi povratak djeteta majci predstavljao razvojni rizik za mlt. Ivanu s obzirom da majka

ima psihičke bolesti, da dijete nikada nije živjelo s majkom, koja joj je gotovo nepoznata osoba, s njom nema razvijen emocionalni odnos niti sigurnu privrženost, majka nema riješeno stambeno pitanje ni prihode, te bi povratak mlt. Ivane majci predstavljao rizik za emocionalni život, razvoj i zdravlje djeteta, pa je prvostupanjski sud protustranci 1. oduzeo pravo na stanovanje s kćeri mlt. Ivani Božić te je odlučio da svakodnevnu skrb o djetetu povjerava udomiteljskoj obitelji Renate Gotal iz Zagreba, s tim da se osobni odnosi mlt. Ivane s majkom Palinom Božić zabranjuju.

8. Neosnovano 1. protustranka osporava pravilnost i zakonitost prvostupanjskog rješenja.

9. Naime, odredbom članka 155. stavak 1. Obiteljskog zakona ("Narodne novine" broj 103/15, 98/19 i 47/20, dalje u tekstu: ObZ), propisano je da će sud u izvanparničnom postupku rješenjem roditeljima oduzeti pravo na stanovanje s djetetom, te će svakodnevnu skrb o djetetu povjeriti drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi:

- na temelju obiteljske procjene Centra za socijalnu skrb da djetetu ostankom ili povratkom u obitelj prijeti opasnost za život, zdravlje i razvoj,
- kada se nisu dogodile planirane promjene u obitelji iz prethodno određenih mjera za zaštitu djeteta.

10. Trajanje navedene mjere regulirano je propisom iz odredbe članka 158. ObZ-a kojom je propisano da se mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi određuje u trajanju od godine dana.

11. Prema odredbi stavka 2. ovog članka sud može u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta, roditelja ili centra za socijalnu skrb produljiti trajanje ove mjere za najviše jednu godinu, da nakon toga mjera iznimno može trajati do pravomoćnog okončanja sudskog postupka pokrenutog radi nadomještanja pristanka za posvojenje djeteta, odnosno postupka radi lišenja prava na roditeljsku skrb te imenovanje skrbnika.

12. Sud će rješenjem o oduzimanju prava na stanovanje s djetetom i povjeravanju svakodnevne skrbi djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi odlučiti o smještaju djeteta i ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, odnosno nadzoru nad ostvarivanjem odnosa s djetetom ili zabranom ostvarivanja osobnih odnosa, ako je to potrebno i ako to predlaže dijete, roditelj ili centar za socijalnu skrb (članak 157. stavak 1. ObZ-a). Stavkom 2. citiranog članka je propisano da će sud rješenjem iz stavka 1. ovog članka obvezati roditelja da obavještava nadležni centar za socijalnu skrb o svakoj promjeni adresi stanovanja.

13. I po ocjeni ovog suda, imajući u vidu zdravstveno stanje majke, njeno učestalo liječenje u psihijatrijskim ustanovama, oduzimanje poslovne sposobnosti, a što predstavlja rizik za mlt. Ivanu s obzirom da se radi o oscilacijama u zdravstvenom stanju majke, to je radi zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta sud prvog stupnja pravilno primijenio materijalno pravo kada je odredio da se protustranci 1. oduzima pravo na stanovanje s mlt. Ivanom i da svakodnevnu skrb o djetetu povjerava udomiteljskoj obitelji Renate Gotal iz Zagreba, Vinogradi 12, gdje je dijete i smješteno.

14. Odredbom članka 123. stavak 1. ObZ-a propisano je kako sud između ostalog može u parničnom postupku pokrenutom na prijedlog djeteta, roditelja ili centra za socijalnu skrb iznimno ograničiti ili zabraniti pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom ako bi to bilo nužno radi zaštite i dobrobiti djeteta. Stavkom 3. citiranog članka propisano je kako se odluka o ograničenju ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa može donijeti na određeno ili neodređeno vrijeme.

15. Prvostupanjski sud je odredbu članka 123. ObZ-a tumačio na način kao što se izjasnio i Europski sud za ljudska prava a čije odluke obvezuju ovaj sud te sukladno Zakonu o potvrđivanju Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava ("Narodne novine" – Međunarodni ugovori broj 1/10), kao i sukladno Konvenciji o pravima djeteta od 20. studenog 1989., a koja je na snazi u Republici Hrvatskoj na temelju odluke o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je RH stranka na temelju notifikacija o sukcesiji ("Narodne novine" – Međunarodni ugovori broj 12/93).

16. Tako se, Europski sud za ljudska prava u predmetu Hokkanen protiv Finske izjasnio da prije svega valja razjasniti što je štetno za dijete, a zatim je Europski sud za ljudska prava upravo u predmetima koji su vođeni protiv RH (Gluhanović protiv Hrvatske, Krušković protiv Hrvatske i Ribić protiv Hrvatske), procjenjivao pitanje štetnosti ostvarivanja osobnih odnosa roditelja s kojim dijete ne živi.

17. Stoga ObZ ne samo jezično, već i ciljno u odredbi članka 123. uvodi termin nužnosti.

18. Dakle, da bi se ograničilo ili zabranilo ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom to mora biti nužno radi zaštite dobrobiti djeteta.

19. U konkretnom slučaju, s obzirom da postoje posebni ozbiljni razlozi za zabranu ostvarivanja osobnih odnosa između protustranke 1. kao majke i mlt. Ivane, a cijeneći zaključak stručnog tima predlagatelja koji je utemeljen na provedenim izvidima, kontaktima protustranke, mlt. djeteta, udomitelja, te u cilju ostvarivanja stabilnog razvoja identiteta mlt. Ivane u dobi u kojoj se ona sada nalazi, (rođena 23. rujna 2011.), ostvarivanje bilo kakvog izravnog kontakte majke s djetetom imalo bi nepovoljan utjecaj na psihičko i emocionalno stanje djeteta što bi otežalo daljnji razvoj, to je sud prvog stupnja pravilno primijenio materijalno pravo kada je protustranci 1. zabranio osobne odnose s djetetom.

20. Slijedom navedenog, valjalo je na temelju odredbe članka 380. točka 2. ZPP-a odbiti žalbu protustranke 1. kao neosnovanu, potvrditi pobijano rješenje i odlučiti kao u izreci ove drugostupanjske odluke.

U Splitu 16. veljače 2022

Sutkinja:
Nediljka Radić

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA > IZMJENA ODLUKE O SKRBI MALOLJETNOG DJETETA > OSTVARIVANJE NAJBOLJIH INTERESA DJETETA

Konvencija o pravima djeteta od 2. rujna 1990.

Članak 12. Europske Konvencije o ostvarivanju dječjih prava od 25. siječnja 1996.

Članak 3. i 6. Konvencije o kontaktima s djecom
(„Narodne novine“, broj - MU-7/08)

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
(„Narodne novine“, broj -j MU-18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10), članka 8.

Ako je dijete sposobno oblikovati vlastito mišljenje na razuman i neovisan način, osoba ili tijelo što donosi odluku može razmotriti mišljenje djeteta ukoliko ono nije izraženo zbog sukoba lojalnosti ili njegove izloženosti, manipulacijama jednog od roditelja, kada je oprezno cijeniti može li se takvo mišljenje uzeti kao značajan čimbenik u rješavanju spornog pitanja koje se tiče odnosa roditelja i djeteta.

Poslovni broj: GŽ Ob-66/2022

R E P U B L I K A H R V A T S K A

R J E Š E N J E

Županijski sud u Splitu, u vijeću sastavljenom od sudaca ovoga suda i to Dragice Samardžić, kao predsjednice vijeća, Vesne Kuzmičić kao suca izvjestitelja i člana vijeća te Ankice Matić, kao člana vijeća, u pravnoj stvari tužiteljice Rozalije Panić, Ulica Bljesak 9, Pakrac, OIB: 75283723357, zastupana po punomoćniku Hrvoju Plavšić, odvjetniku u Vinkovcima, protiv tuženika Gorana Ivanovića, Fiškalovac 3, Pakrac, OIB: 74117338352, radi spora o roditeljskoj skrbi, odlučujući o žalbi tužiteljice protiv presude Općinskog suda u Bjelovaru, Stalna služba u Pakracu, poslovni broj Pob-195/2020-51 od 28. prosinca 2021., u sjednici vijeća održanoj 9. veljače 2022.,

r i j e š i o j e

Ukida se presuda Općinskog suda u Bjelovaru, Stalna služba u Pakracu, poslovni broj Pob-195/2020-51 od 28. prosinca 2021., i predmet vraća sudu prvog stupnja s time što će se postupak provesti pred drugim sucem pojedincem toga suda.

Obrazloženje

1. Presudom prvostupanjskog suda suđeno je, kako slijedi:

"I. Odbija se tužbeni zahtjev koji glasi:

"Mijenja se točka 2. izreke rješenja Općinskog suda u Bjelovaru, Stalne službe u Pakracu, posl. br.: R1 Ob-37/18-2, od 07. veljače 2018.g., tako da sada glasi:

1. Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi koji su parnične stranke 26. siječnja 2018. sačinile kod Centra za socijalnu skrb u Pakracu stavlja se izvan snage.

2. Maloljetno dijete parničnih stranaka Leon Ivanović rođen 06.12.2010.g. povjerava se na skrb majci Rozaliji Ivanović s kojom će živjeti u njezinom kućanstvu na adresi Vinogradska 6, Pakrac.

3. Preostale sadržaje roditeljske skrbi parnične stranke će ostvarivati ravnopravno, zajednički i sporazumno.

4. Kontakti oca s maloljetnim djetetom odvijat će se svake srijede od 15,00 do 20,00 sati na način da otac dolazi po dijete u kućanstvo majke i do isteka vremena ga vraća te svaki drugi vikend i to od subote u 12,00 sati pa do nedjelje u 19,00 sati.

Osobni odnosi stranaka s maloljetnim djetetom tijekom blagdana (Uskrs, Božić i Nova Godina) odvijat će se naizmjenice, na način da dijete jedan dan boravi kod oca, drugi dan kod majke i obrnuto.

Tijekom zimskih školskih praznika mlt. Leon Ivanović će kod oca boraviti neprekidno sedam, a tijekom ljetnih praznika 15 dana.

5. Nalaže se tuženiku da za uzdržavanje mlt. Leona Ivanovića doprinosi 2.500,00 kn mjesečno, s tim da dospjele obroke plati odjednom, a dospijevajuće najkasnije do 15-og u mjesecu za tekući mjesec počev od dana podnošenja tužbe pa sve dok za to postoje zakonski uvjeti na račun majke i zakonske zastupnice mlt. djeteta Rozalije Ivanović.

Nalaže se tuženiku da naknadi parnični trošak u roku 15 dana."

II. Svaka stranka snosi svoje parnične troškove."

2. Protiv navedene presude žali se tužiteljica te presudu pobija u cijelosti zbog svih žalbenih razloga iz članka 353. stavak 1. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14 i 70/19, dalje u tekstu: ZPP) predlažući pobijanu presudu ukinuti i predmet vratiti na ponovno suđenje i to pred drugim sucem pojedincem toga suda.

4. Na žalbu nije odgovoreno.

5. Žalba je osnovana.

6. Predmet spora čini zahtjev tužiteljice radi izmjene točke II. izreke rješenja Općinskog suda u Bjelovaru, Stalne službe u Pakracu, poslovni broj R1 Ob-37/18-2 od 7. veljače 2018. na način da se Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi kojeg su parnične stranke potpisale 26. siječnja 2018., stavlja izvan snage, s time da se zajedničko mlt. dijete stranaka Leon Ivanović, rođen 6.12.2010. povjerava na skrb majci – tužiteljici s kojim će stanovati, a ostale sadržaje roditeljske skrbi da će ostvarivati ravnopravno, zajednički i sporazumno te zahtjev za određivanje kontakata oca s mlt. djetetom.

7. U postupku među strankama nije bilo sporno:

- da je rješenjem Općinskog suda u Bjelovaru broj: R1 Ob-37/18-2 od 7. veljače 2018. razveden brak stranaka (točka I.), te da je istim rješenjem odobren Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi od 26. siječnja 2018. koji je sastavni dio rješenja (točka II. izreke),

- da je prema Planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi određeno da dijete mlljt. Leon rođen 6. prosinca 2010. stanuje s ocem, da s majkom provodi prvi i treći vikend u mjesecu, polovicu školskih praznika, te osim navedenih termina i "kada to dijete bude željelo", da će majka djeteta doprinostiti za uzdržavanje djeteta iznosom od 2.625,00 kn (350 eura) mjesečno.

8. U ovom postupku sporno je egzistiraju li uvjeti radi izmjene Plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi kojeg su parnične stranke zaključile 26.1.2018. pod poslovnim brojem R1 Ob-37/18 od 7.2.2018. u smislu odredbe članka 409. stavak 1. Obiteljskog zakona ("Narodne novine", broj 103/15 i 98/19, dalje - ObZ).

9. Po provedenom postupku sud prvog stupnja je prihvatio mišljenje stručnog tima Centra za socijalnu skrb Pakrac, a koje mišljenje je dodatno obrazloženo od strane članova stručnog tima, tako i psihologa koji je obavio razgovor s roditeljima mlt. djeteta i psihološku obradu oca. Dodatnim saslušanjem psihologa Rahele Pilon i Kristine Stankijević Balenović te socijalnog radnika Borislava Ajmana da je razvidno da oba roditelja imaju topao odnos s mlt. djetetom i da je između oba roditelja i djeteta razvijena privrženost, pa je Stručni tim predložio da mlt. dijete i nadalje stanuje s ocem.

10. Analizirajući činjenice na kojima tužiteljica temelji zahtjev radi izmjene odluke, sud prvog stupnja je smatrao da povratak tužiteljice iz Njemačke u RH, a koju odluku je tužiteljica donijela zbog osobitih razloga, kao i odluka da ostane živjeti u RH, sami za sebe ne predstavljaju bitnu okolnost ili barem nije okolnost zbog koje bi odluku o povjeri djeteta trebalo mijenjati.

11. U odnosu na iskazanu želju djeteta da isti želi živjeti s majkom, a što ne spori ni sam tuženik, sud ističe da dijete u dobi od 10 godina je zasigurno pod utjecajem onog roditelja s kojim trenutno živi pa da stoga tako izražena želja ne mora biti i njegovo autentično mišljenje.

12. Dakle, sud prvog stupnja utvrđuje da nije došlo do promijenjenih okolnosti koje opravdavaju promjenu odluke o povjeri djeteta te je osim toga imao u vidu i odredbu članka 416. ObZ-a (na koji način je svaki od roditelja provodio vrijeme s djetetom te na koji način je ostvarivao roditeljsku skrb o djetetu prije pogoršana obiteljskih odnosa, spremnost na suradnju svakog od roditelja u postupku obaveznog savjetovanja i spremnosti na sudjelovanje u obiteljskoj meditaciji, spremnost svakog od roditelja na poticanje ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom i s drugim roditeljem).

13. U odnosu na prijedlog tužiteljice da sud ne zaključi glavnu raspravu dok posebni skrbnik ne obavi razgovor s mlljt. djetetom kako bi dijete izrazilo mišljenje s kojim roditeljem želi živjeti, ističe se da iako je sud više puta pozivao skrbnika da obavi razgovor s djetetom sukladno čl.360. st.2. ObZ, da posebni skrbnik nije dostavio traženi podatak sudu, niti izvijestio sud da će eventualno obaviti razgovor s djetetom. S obzirom na činjenicu da predmetni postupak traje duže od godinu dana, da radi o veoma konfliktnom roditeljstvu, uz međusobne optužbe, iznimno lošu komunikaciju roditelja djeteta što sigurno predstavlja rizik za dijete, da tuženik viđa dijete samo onda kada mu to tužiteljica dozvoli, sud je sukladno odredbi čl. 360., st. 3. ObZ donio odluku iako posebni skrbnik nije utvrdio mišljenje djeteta.

14. Radi iznesenog, sud prvog stupnja odbio je tužbeni zahtjev predlagateljice u cijelosti.

16. Međutim, žalbenim prigovorima tužiteljice dovedena je u sumnju zakonitost i pravilnost pobijanog rješenja.

17. Naime, iz rezultata dokaznog postupka proizlazi da je Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi sačinjen u vrijeme kada je tužiteljica živjela i radila u Njemačkoj, a prije sačinjenja Plana nije rađena nikakva obrada parničnih stranaka od strane CZSS-a u Pakracu. Nadalje, proizlazi da nakon povratka tužiteljice iz Njemačke od siječnja prošle godine mlt. Leon kontinuirano živi s majkom u njenom kućanstvu, a vikendom dolazi kod tuženika koji ga u nedjelju navečer vraća majci. Dakle, dijete već skoro dvije godine stanuje s majkom pa je zaključiti da dogovor roditelja funkcionira.

18. S obzirom na izneseno, kao i činjenicu da se tužiteljica vratila iz Njemačke u RH, kako prvostupanjski sud navodi "...iz osobnih razloga..." ne može se zaključiti da se nisu promijenile okolnosti koje su postojale u vrijeme sklapanja Plana. Nadalje, sud je odbio dokazni prijedlog CZSS-a u Pakracu da se provede nova terenska obrada jer tužiteljica sada stanuje na novoj adresi i u drukčijim uvjetima od onih koji su postojali u vrijeme kada je donesena ranija odluka.

19. Nadalje, sud prvog stupnja odustao je od pribavljanja mišljenja posebnog skrbnika i obavljanja razgovora posebnog skrbnika s djetetom čime je počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka, a također nije provedena obrada djeteta po dječjem psihologu. Mišljenje djeteta potrebno je uzeti u obzir u skladu s djetetovom dobi i zrelosti, a sud je dužan omogućiti djetetu u skladu s njegovom dobi, zrelosti i dobrobiti da izrazi svoje mišljenje pred Centrom za socijalnu skrb ili sudom. O tome se navodi člankom 12. Konvencije o pravima djeteta od 2. rujna 1990. koja je u odnosu na RH stupila na snagu 12. listopada 1992., ali i odredbama članka 3. i 6. Europske Konvencije o ostvarivanju dječjih prava od 25. siječnja 1996. (stupila na snagu u odnosu na RH 1. kolovoza 2010.). Treba spomenuti i Konvenciju o kontaktima s djecom (NN broj MU-7/08), koja u svojoj preambuli ističe potrebu da djeca imaju kontakte s oba roditelja, pri čemu pravo na druženje i susrete između djece i roditelja, iako se izrekom ne spominje u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN broj MU-18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10), uživa pravnu zaštitu u smislu članka 8. Konvencije, odnosno članka 35. Ustava RH.

20. Zaključno, ako je dijete sposobno oblikovati vlastito mišljenje na razuman i neovisan način, osoba ili tijelo što donosi odluku može razmotriti mišljenje djeteta. Međutim, ako bi dijete takvo mišljenje dalo zbog sukoba lojalnosti ili njegove izloženosti, manipulacijama jednog od roditelja, onda je oprezno cijeniti može li se takvo mišljenje uzeti kao značajan čimbenik u rješavanju spornog pitanja.

21. Dakle, kada donosi odluku mora ju donijeti u najboljem interesu mlt. djeteta, odnosno potrebno je fokusirati se i utvrditi što je najbolji interes djeteta (tako i ESLJP, HOKKAN VS – Finska zahtjev broj 1982/92).

22. Radi svega iznesenog, kako prvostupanjski sud nije pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje za sada se ne može ispitati niti pravilnost primjene materijalnog prava, radi čega je pobijanu presudu valjalo ukinuti, sukladno odredbi članka 370. ZPP-a.

23. U nastavku postupka prvostupanjski će sud postupiti sukladno uputama izraženom u ovom ukidnom rješenju, odnosno upotpuniti će činjenično stanje u skladu s gore iznesenim te će potom sveukupnom analizom svih izvedenih dokaza, uz valjanu primjenu materijalnog prava, ponovno odlučiti o tužbenom zahtjevu tužiteljice.

U Splitu 9. veljače 2022.

Predsjednica vijeća:

Dragica Samardžić

**PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE – PRISTUP SUDU > PRETPOSTAVKE ZA
PODNOŠENJE TUŽBE PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE > PRETHODNO
OBRAĆANJE NADLEŽNOM DRŽAVNOM ODVJETNIŠTVU**

Zakon o parničnom postupku

(Narodne novine, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 i 70/19)

Članak 186.a stavak 1. ZPP-a

Zakon o državnom odvjetništvu

(„Narodne novine“, broj 67/18)

Članak 38. stavak 3.

(Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

(MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10)

Članak 6.

Kada je uredno postavljen tužbeni zahtjev u drugom postupku, između istih stranaka i uz koji su priloženi dokazi na koje se poziva tužiteljica u prethodnom obraćanju nadležnom državnom odvjetništvu, u uvjetima nedopuštenosti preinake tužbe u tom postupku, ne radi se o procesnoj zapreci za postupanje u smislu odredbe članka 186.a stavka 1. ZPP-a.

Poslovni broj: GŽ-131/2022-2

R E P U B L I K A H R V A T S K A

R J E Š E N J E

Županijski sud u Splitu, po sutkinji toga suda Andrei Boras Ivanišević, kao sucu pojedincu, u pravnoj stvari tužiteljice Milenke Musa ud. Marka iz Čerina 88 265, Republika Bosna i Hercegovina, OIB: 80467203142, zastupana po punomoćniku Dinku Jonjiću, odvjetniku iz Imotskog, protiv tuženice Republike Hrvatske, Ministarstvo obrane, zastupane po Općinskom državnom odvjetništvu u Zadru, Građansko upravni odjel, radi naknade štete, odlučujući o žalbi tužiteljice protiv rješenja Općinskog suda u Zadru od 14. prosinca 2021. pod poslovnim brojem 50 Pu-144/20 i dopunskog rješenja o naknadi troškova postupka pod istim poslovnim brojem od 23. prosinca 2021., dana 25. veljače 2022.

r i j e š i o j e

Uvažava se žalba tužiteljice i ukida rješenje Općinskog suda u Zadru od 14. prosinca 2021. pod poslovnim brojem 50 Pu-144/20 i dopunsko rješenje o naknadi troškova postupka pod istim poslovnim brojem od 23. prosinca 2021. te predmet vraća sudu prvog stupnja na nadležno postupanje.

Obrazloženje

1. Pobijanim rješenjem odbačena je tužba tužiteljice u ovoj pravnoj stvari te je dopunskim rješenjem od 23. prosinca 2021. tužiteljici naloženo naknaditi tuženici trošak postupka u iznosu od 1.000,00 kuna.

2. Protiv navedenog rješenja i dopune istog žali se tužiteljica pobijajući isto, kako iz navoda žalbe proizlazi zbog svih žalbenih razloga predviđenih odredbom članka 353. stavak 1. Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 i 70/19 dalje: ZPP) s prijedlogom da se pobijano rješenje ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na nadležno postupanje.

3. Žalba je osnovana.

4. Pobijanim rješenjem sud prvog stupnja je odbacio tužbu koju je tužiteljica podnijela protiv tuženice radi naknade štete dana 31. prosinca 2020. jer tužiteljica sukladno čl. 186.a ZPP-a prethodno nije podnijela zahtjev za mirno rješenje predmeta spora, koji mora sadržavati sve ono što mora sadržavati tužba.

5. Naime, prema odredbi članka 186.a. st.1. ZPP-a osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna se prije podnošenja tužbe obratiti sa zahtjevom za mirno rješenje spora državnom odvjetništvu, koje je stvarno i mjesno nadležno za zastupanje na sudu pred kojim namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske, osim u slučajevima u kojima je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe.

6. Odredbom članka 38. st. 3. Zakona o državnom odvjetništvu (NN 67/18-dalje:ZDO), državno odvjetništvo pozvat će podnositelja zahtjeva na ispravak odnosno dopunu zahtjeva ako zahtjev ne sadrži sve što mora sadržavati tužba ili je nerazumljiv te mu ostaviti rok od 15 dana za ispravak i dopune. Odredbom članka 38. st.4. navedenog Zakona o državnom odvjetništvu je propisano ako podnositelj zahtjeva u roku od 15 dana ne vrati državnom odvjetništvu ispravljeni zahtjev ili ga vrati bez ispravka ili dopune, smatrat će se da zahtjev za mirno rješenje spora nije niti bio podnesen.

7. Iz stanja spisa je razvidno kako je u konkretnom slučaju tužba tužiteljice podnesena 31. prosinca 2020. te da se prethodno tužiteljica obratila nadležnom državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora sukladno odredbom članka 186.a st. 1. ZPP-a.

8. Naime, tužiteljica se zahtjevom za mirno rješenje spora obratila nadležnom Ministarstvu obrane, te je Ministarstvo obrane dostavilo državnom odvjetništvu zahtjev na nadležno postupanje, povodom koje je tuženica uputila tužiteljici po punomoćniku dopis od 7. listopada 2020. godine (l.s. 10), kojim dopisom tuženica poziva tužiteljicu da uredi i dopuni zahtjev za mirno rješenje spora, budući je isti neuredan, nerazumljiv i ne sadrži sve što bi trebala sadržavati tužba.

9. Naime, procesna pretpostavka za podnošenje tužbe protiv Republike Hrvatske u smislu odredbe članka 186.a st. 1. i 5. ZPP-u jest uredno postavljeni zahtjev za mirno rješenje spora iz kojeg je razvidno tko je podnositelj zahtjeva, predmet zahtjeva te činjenice na kojima se temelji isti i dokazi koji potvrđuju navode podnositelja.

10. U konkretnom slučaju tuženica je punomoćniku podnositeljice dostavila dopis koji sadrži izričitu uputa u cilju otklanjanja nedostataka podnesenog zahtjeva u smislu odredbe članka 38. st. 3. ZDO-a. Naime, predmetni dopis nadležnog državnog odvjetništva sadrži točnu naznaku u kojem dijelu i u odnosu na što je potrebno ispraviti odnosno dopuniti podneseni zahtjev, te predstavlja u smislu citirane odredbe članka 38. st. 3. navedenog Zakona uredno dostavljen poziv da bi se ne postupanje po istom smatralo kao da navedeni zahtjev nije ni podnesen.

11. Međutim, iz stanja spisa je razvidno da je tuženica već u odgovoru na tužbu istaknula kako je tužiteljica predmetni zahtjev postavila u postupku koji se vodi pred istim sudom između istih stranaka u predmetu pod poslovnim brojem Pn-13/2020. No, kako je sud držao da se u konkretnom slučaju radi o preinaci tužbe, kojoj se tuženik protivio, tužiteljica se i prema navodima tuženice, sukladno odredbi članka 186. a ZPP-a obratila nadležnom Općinskom državnom odvjetništvu.

12. Na navedene okolnosti tuženica je predložila i izvođenje dokaza uvidom u predmetni spis, što je sud propustio učiniti, pa se utoliko za sada ne može prihvatiti kao pravilan stav suda prvog kako u konkretnom slučaju nije udovoljeno pretpostavkama za podnošenje tužbe u ovoj pravnoj stvari. Naime, ukoliko se radi o uredno postavljenom tužbenom zahtjevu tužiteljice u predmetu pod poslovnim brojem Pn-13/2020 uz koji su priloženi dokazi na koje se poziva tužiteljica u prethodnom obraćanju, ne bi se mogla prihvatiti tvrdnja tuženika i pravni stav suda prvog stupnja da bi se u konkretnom slučaju radilo o procesnoj zapreci za postupanje u ovoj pravnoj stvari zbog neudovoljene pretpostavkama iz odredbe članka 186. a ZPP-a. U protivnom pretjerani formalizam onemogućio bi tužiteljicu pristupu sudu što je protivno članku 6. stavak 1. (Europska) Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10 – u daljnjem tekstu: Konvencija Naime, povreda prava na pristup sudu predstavlja jedan od aspekata prava na pošteno suđenje sukladno odredbi članka 6. Konvencije., koja i prema odredbi članka 29. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 5/14) predstavlja ustavom zagaranirano pravo svakog pojedinca.

13. U navedenim okolnostima pogrešno sud prvog stupnja zaključuje da već time što je tužiteljica prethodno uredno pozvana na dopunu i uređenje podnesenog zahtjev po pozivu tuženice, budući ista nije postupila po traženju iz dopisa od 7. listopada 2020., u konkretnom slučaju ima smatrati da zahtjev za mirno rješenje spora nije niti podnesen, što je navedeno u dopisu tužene od 30. listopada 2020., a koji je tužiteljica po punomoćniku zaprimila dana 03. studenog 2020. godine (l.s. 39).

13. Stoga je, uvažavanjem žalbe tužiteljice na temelju odredbe članka 380. točka 3. ZPP-a, odlučeno kao u izreci.

U Splitu 25. veljače 2022.

Sutkinja:

Andrea Boras Ivanišević

**ZAŠTITA POTROŠAČA > ISPITIVANJE NIŠTETNOSTI UGOVORNIH ODREDABA
UGOVORA O KREDITU U POSTUPKU OVRHE NA TEMELJU OVRŠNIH
ISPRAVA KOJE NISU PROŠLE SUDSKU KONTROLU**

Direktiva Vijeća 93/13/EEZ o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL C 323, 27.9.2019.)

U okolnostima utvrđenja da se radi o potrošaču i o potrošačkom ugovoru, a potrošač se ne odrekne zaštite, ovršni sud je dužan, po službenoj dužnosti preispitati ništetnost ugovornih odredaba ugovora o kreditu.

Poslovni broj: Gž Ovr-107/2022-2

R E P U B L I K A H R V A T S K A

R J E Š E N J E

Županijski sud u Splitu, po sutkinji Tihani Pivac, na temelju nacрта odluke kojeg je izradila viša sudska savjetnica Ana Buklijaš, u ovršnom predmetu ovrhovoditelja Privredne banke d.d. Zagreb, Radnička cesta br. 50, OIB:02535697732, zastupanog po punom. Tomislavu Štefanović, odvjetniku iz Ivanić-Grada, protiv ovršenika Laze Knežević iz Vojnića, Klokoč br. 43, OIB:08941844568, zastupanog po punomoćniku iz OD Rožman & Oredić iz Karlovca, radi naplate novčane tražbine, odlučujući o žalbi ovršenika protiv rješenja Općinskog suda u Karlovcu, Stalna služba u Ogulinu, pod poslovnim brojem Ovrv-612/21-10 od 27. siječnja 2022. godine, dana 21. ožujka 2022.,

r i j e š i o j e

Uvažava se žalba ovršenika, ukida rješenje Općinskog suda u Karlovcu, Stalna služba u Ogulinu, pod poslovnim brojem Ovrv-612/21-10 od 27. siječnja 2022. godine i predmet vraća prvostupanjskom sudu na ponovni postupak.

O b r a z l o ž e n j e

1. Prvostupanjskim rješenjem odbijen je prijedlog ovršenika za odgodu ovrhe.

2. Protiv tog rješenja žali se ovršenik zbog svih žalbenih razloga iz odredbe članka 353. stavak 1. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj: 53/91, 91/92, 112/99, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14 i 70/19 dalje: ZPP-a), u svezi s odredbom članka 21. stavak 1. Ovršnog zakona ("Narodne novine" broj 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17 i 131/20, dalje: OZ), uz prijedlog da se pobijano rješenje ukine.

3. Na žalbu nije odgovoreno.

4. Žalba je osnovana.

5. Rješenjem o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave kojeg je donijela javni bilježnik Zdravka Bišćanin u Dugoj Resi pod poslovnim brojem Ovrv-612/21 od 02.

prosina 2021. godine određena je ovrha općenito na imovini ovršenika, radi naplate novčane tražbine ovrhovoditelja u iznosu od 22.466,47 kuna, na temelju izvotka iz poslovnih knjiga ovrhovoditelja Privredne banke Zagreb, kao vjerodostojne isprave.

6. Prema sadržaju spisa predmeta, ovršenik Lazo Knežević izjavio je prigovor protiv citiranog rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u kojem je predložio da mu se omogući obročna otplata predmetnog duga, istodobno predlažući predmetno rješenje o ovrsi staviti izvan snage u cijelosti, ukinuti provede radnje i postupak nastaviti kao povodom prigovora protiv platnog naloga.

7. Prvostupanjski sud je, očito ocjenjujući da prigovor ovršenika zapravo predstavlja njegov prijedlog za odgodu ovrhe, donio pobijano rješenje obrazlažući kako nisu ispunjene zakonske pretpostavke za odgodu ovrhe, jer nepovoljna materijalna situacija ovršenika da odjednom podmiri dug sama za sebe ne predstavlja zakonom propisani razlog za odgodu ovrhe.

8. Osnovano ovršenik u žalbi osporava pravilnost i zakonitost pobijanog rješenja prvenstveno ukazujući kako je pogrešna ocjena prvostupanjskog suda o tome da njegov prigovor predstavlja prijedlog za odgodu ovrhe pravilno navodeći da takav zaključak prvostupanjskog suda nije utemeljen na sadržaju izjavljenog prigovora.

9. Naime, suprotno mišljenju prvostupanjskog suda, ovršenik je protiv rješenja o ovrsi, osim što je predložio obročnu otplatu duga ovrhovoditelju, kako se može razumjeti iz sadržaja prigovora, rješenje o ovrsi osporio u cijelosti i predložio isto staviti izvan snage (u dijelu u kojem je određena ovrha) te postupak nastaviti po pravilima parničnog postupka, što je u prigovoru i izrijekom navedeno.

10. Utoliko je prvostupanjski sud propustio o prigovoru ovršenika odlučiti pravilnom primjenom odredaba članka 58. OZ-a, koje reguliraju postupak u povodu protiv prigovora protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave.

11. Iz izvotka iz poslovnih knjiga ovrhovoditelja, temeljem kojeg je (kao vjerodostojne isprave) predložena ovrha, proizlazi kako se dugovanje ovršenika temelji na Ugovoru o kreditu koji je zaključen između ovrhovoditelja kao davatelja kredita te ovršenika kao korisnika kredita dana 23. travnja 2021. godine.

12. Na sastanku predsjednika Građanskih odjela županijskih sudova i Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske održanog 11. ožujka 2022. u Zagrebu usvojen je zaključak da je obveza ovršnog suda, u ovršnim postupcima u kojima se ovrha određuje i provodi na temelju ovršnih isprava koje nisu prošle sudsku kontrolu (rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, zadužnice, javnobilježnički akti ili solemnizirane privatne isprave i sl.), a koji proizlaze iz potrošačkih ugovora, po službenoj dužnosti preispitati sadrži li potrošački ugovor nepoštene (ništetne) ugovorne odredbe.

12.1. Dakle, sudovi koji postupaju po, među ostalim, vjerodostojnim ispravama, zadužnicama, javnobilježničkim aktima ili solemniziranim privatnim ispravama koji proizlaze iz potrošačkih ugovora, u ovom slučaju ovršni sud, imaju ovlaštenje i dužnost po službenoj dužnosti paziti na ništetnost ugovornih odredaba

potrošačkih ugovora, neovisno o inicijativi stranke potrošačkog ugovora. Na taj način, nacionalni sudovi u Republici Hrvatskoj osiguravaju sudsku kontrolu koju zahtijeva pravo Europske unije.

13. U tom smislu, ukazuje se na pravno shvaćanje koje je izrazio Sud Europske unije u slučaju C-407/18 (slučaj Kuhar protiv Slovenije, presuda od 26. lipnja 2019.) po kojem su sudovi dužni ispitati jesu li odredbe sadržane u javnobilježničkom aktu (potrošačkom ugovoru) nepoštene odnosno ništetne u smislu Direktive 93/13/EEZ od 5. travnja 1993.

13.1. U Obavijesti Europske komisije-Smjernicama za tumačenje i primjenu Direktive Vijeća 93/13/EEZ o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL C 323, 27.9.2019., str. 4.–92.), u vezi s praksom Suda Europske unije, jasno su istaknute slijedeće smjernice (pravna shvaćanja):

„Nacionalni sud obavezan je ispitati, po službenoj dužnosti, nepoštenost ugovorne odredbe kada su dostupni pravni i činjenični elementi potrebni za to. Ako smatra da je određena ugovorna odredba nepoštena, ne smije se primijeniti, osim ako se potrošač tome protivi“ (C-243/08 Pannon GSM).

Sud je nekoliko puta naglasio da postupci kojima se vjerovnicima daje mogućnost bržeg izvršenja potraživanja na temelju naloga za izvršenje koji nisu presude dobivene na temelju spora o meritumu i koji ne podrazumijevaju meritorne provjere nacionalnih sudova ili podrazumijevaju samo ograničene meritorne provjere, ne smiju potrošače lišiti njihovog prava na odgovarajuću zaštitu od nepoštenih ugovornih odredaba. To znači da posebna vrsta postupka koju prodavatelj robe ili pružatelj usluga odabere, ili koja se u suprotnome primjenjuje, ne smije smanjiti temeljna postupovna jamstva koja se na temelju Direktive o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima zahtijevaju radi dobrobiti potrošača“ (C-618/10 Banco Español de Crédito, C-415/11 Aziz; C-76/10 Pohotovost' i C-77/14 Radlinger Radlingerová).

To znači da je potrebno uzeti u obzir zaštitu od nepoštenih ugovornih odredaba u različitim fazama postupaka, koja se osigurava nacionalnim pravilima, na primjer u fazi prije izdavanja platnog naloga ili u fazi izvršenja ili opozicije ili u vezi s pravnim lijekovima protiv ovrhe na temelju hipoteke koja se temelji na javnobilježničkoj ispravi.“ (C-49/14 Finanzmadrid; C-176/17 Profi Credit Polska; C-632/17 PKO i C-448/17 EOS KSI Slovensko. i C-32/14 ERSTE Bank Hungary).“

14. Sukladno Zaključku usvojenom na naprijed spomenutom zajedničkom sastanku predsjednika Građanskih odjela županijskih sudova i Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske, u postupku preispitivanja postojanja nepoštenih (ništetnih) ugovornih odredaba, ovršni sud je u predmetnom postupku dužan primarno provjeriti je li ovršenik potrošač, a za slučaj utvrđenja da se radi o potrošaču, pribaviti Ugovor o kreditu na kojem ovrhovoditelj zasniva svoje potraživanje prema ovršeniku, radi provjere radi li se o potrošačkom ugovoru koji sadrži nepoštene ugovorne odredbe.

15. S tim u svezi, valja ukazati prvostupanjskom sudu na mogućnost da, po potrebi, u tu svrhu može zakazati i ročište, time da mora potrošača izvijestiti o eventualno utvrđenoj ništetnosti ugovornih odredaba te o posljedicama ništetnosti.

15.1. Ukoliko se potrošač izjasni da želi ostati vezan nepoštenim ugovornim odredbama, odnosno, ukoliko se odrekne od zaštite potrošača, takva izjava mora se unijeti u zapisnik ili u službenu bilješku u spisu.

15.2. U spomenutoj situaciji (a i ukoliko se utvrdi da se ne radi o potrošaču niti o potrošačkom ugovoru), prvostupanjski sud će nastaviti ovrhu prema pravilima ovršnog zakona.

16. U okolnostima utvrđenja da se radi o potrošaču i o potrošačkom ugovoru, a potrošač se ne odrekne zaštite, ovršni sud je dužan, kako je naprijed naglašeno, po službenoj dužnosti preispitati ništetnost ugovornih odredaba ugovora o kreditu. Kod ocjene da se radi o nepoštenim odnosno ništetnim ugovornim odredbama, ovršni sud je ovlašten odbiti prijedlog za ovrhu, točnije, ako je rješenje o ovrsi doneseno, kao što je slučaj u ovom postupku, ovršni sud može preinačiti rješenje ovrsi te ovršni zahtjev odbiti u cijelosti ili djelomično, odnosno, obustaviti ovrhu u cijelosti ili djelomično, a u slučaju sumnje o nepoštenosti ugovornih odredaba, kada se radi o ovrsi na temelju ovršne isprave, ovršenika uputiti u parnicu radi proglašenja ovrhe nedopuštenom i odgoditi ovrhu po službenoj dužnosti.

17. Iz navedenog razloga, kako je prvostupanjski sud propustio postupiti na gore navedeni način, žalbu ovršenika valjalo je uvažiti i pobijano rješenje ukinuti, te predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovni postupak, temeljem odredaba članka 380. stavak 3. ZPP-a, u svezi s člankom 21. OZ-a.

18. U nastavku postupka, prvostupanjski sud će prigovor ovršenika protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave razmotriti i ocijeniti s aspekta citiranih zakonskih odredaba, imajući u vidu primjedbe i upute iz ovoga rješenja.

U Splitu 21. ožujka 2022.

Sutkinja:
Tihana Pivac